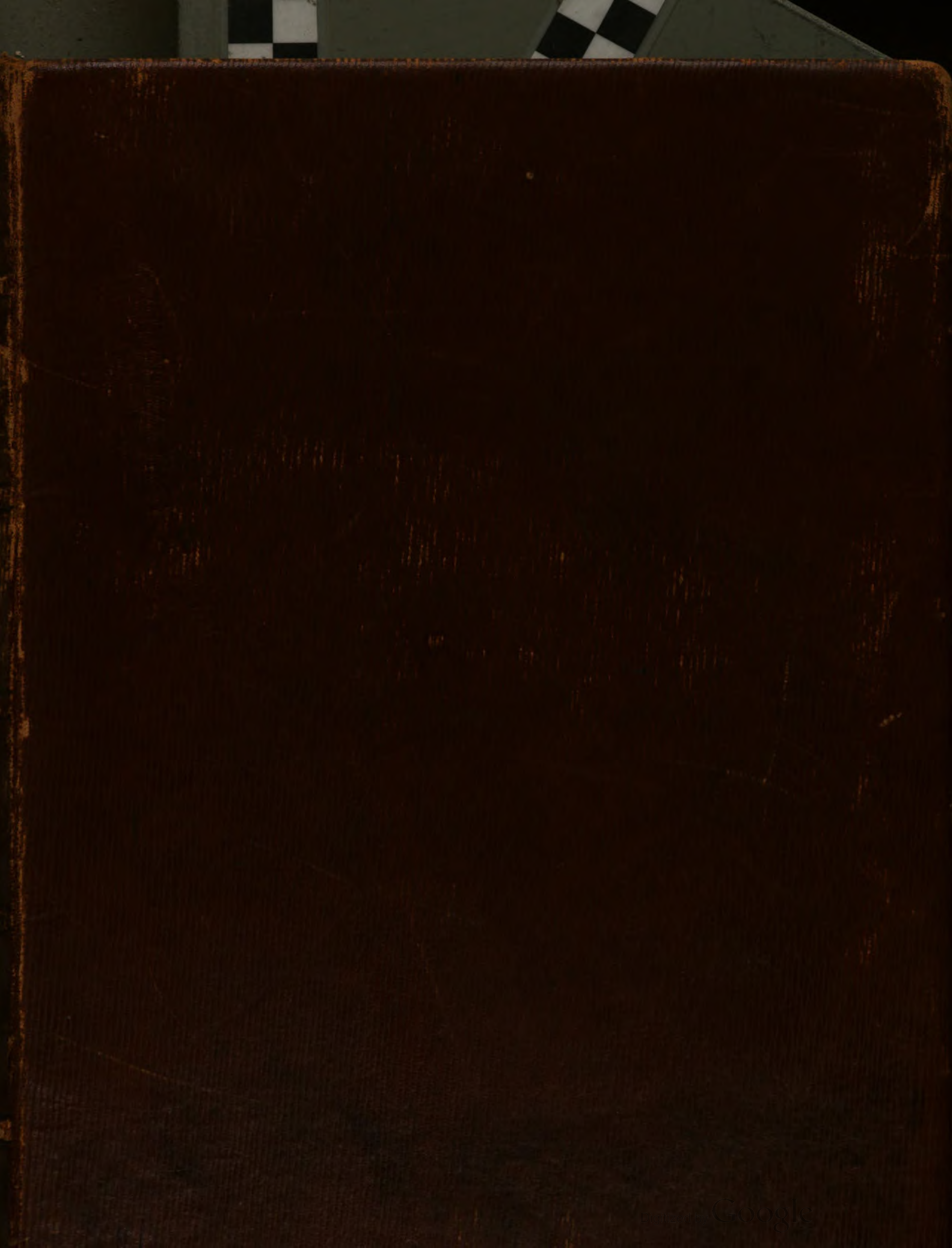

+

lo present libre me ha deixat
lo S.r miquel Planas mercader
consul de latia en lo pnt any
a 15 de abril 1645

1567

LLIBRE DE CONSOLAT DELS FETS MARITIMS.

ARA NOVAMENT CORREGIT Y EMENDAT AB ALGUNES DECLARACIONS DE PARAULES ALS MARGENS.

ESSENT CONSOLS DE LA LOTIA DE la Mar los Magnifichs March Antoni Roig Doctor en Medicina, y Miquel Planas Mercader. Y Defenedors Sebastia de Cormellas, y Lluys Claresualls Mercaders, Ciutadans de Barcelona.

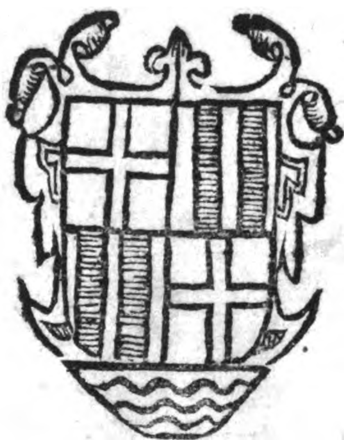

EN BARCELONA,

En la Estampa administrada per Sebastia de Cormellas Mercader, Any de M. DC. XXXXV.

O Pere Gil Sacerdot y Religios de la Cõpanyia de IESVS, per comissio del molt Illustre y Reuerendissim senyor don Ioan Dymas Loris Bisbe de Barcelona y del Cõsell de sa Magestat, &c. he vist y llegit lo present Llibre del Consolat, tractant dels fets maritims, &c. impres en Barcelona a 14. de Setembre del any 1502. y axi en ell, com en los priuilegis de diuersos Reys, y Ordinacions dels Consellers de Barcelona concernents a fets maritims, les quals estan ajustades a la fi, no he trobat cosa alguna que a nostra santa Fè Catolica, y Religio Christiana, o als bons costums y pratiques fos contraria. Antes be en tota la present obra hi ha leys y Ordinacions molt bones conformes a tota recta raho, y acceptades y praticades no sols en les Prouincies de Espanya y França, pero en les demes de Europa, y Indias Orientals y Occidentals y moltes altres parts maritimes del mon, segons se enten per histories. Per hont apar que tal y tan profitosa, y necessaria obra per als fets maritims, pot, conue, y deu ser vna y moltas vegadas imprimida, pera que axi mes a tots sia comunicada. En testimoni del qual, firme la present, en lo Collegi de Bethleem de la mateixa Companyia de la Ciutat de Barcelona vuy a 21. del mes de Agost, any 1592.

Pere Gil de la Companyia de IESVS.

OS Ioannes Dymas Loris Dei & sancta sedis Apostolicæ gratia Episcopus Barcin. de Consilio suæ Maiestatis, &c. visa prædicta approbatione huius libri cui titulus est, Llibre de Consolat tractant dels fets maritims, &c. *antea Iam Impressi in præsenti Ciuitate anno Domini* 1502. *concedimus licentiam imprimendi, & diuulgandi eum in nostra Diœcesi. Datum Barcinonæ in nostro Palatio Episcopali die* 25. *mensis Augusti* 1592.

I. Episcop. Barcinon.

GLORIA e lahor de nostre Senyor Deu Iesu Christ, e de la gloriosa Verge Mare sua aduocada nostra, e dels gloriosos sancts Mossenyer sant Telm, sant Nicolau, sant Antoni, e santa Clara, e santa Madrona, Patrons e aduocats dels nauegants, e de tota la Cort celestial. Per quant en lo llibre de Consolat se trobauen moltes corrupcions, axi en vocables com en sentencia, e molt descompost per remey de aço yo Francesch Celles per sola caritat, jatsia ab molt treball, hauent colloqui e consell de persones expertes e antigues, axi patrons de fustes com mercaders e mariners e altres e cercant molts originals me so esforçat corregir lo present Llibre, tant com es estat possible. E per mes adornar es estat deliberat hi fossen ajustats alguns priuilegis e ordinacions e altres coses concernents a la materia. Encara per raho de la confusio dels capitols qui en lo dit Llibre estan dispersos, es estada feta la present Taula. La qual serua tal orde que primerament posa com son fets Consols, Iutge de apells, e scriua ab tot lur orde iudiciari. Apres entra com nau es pensada, fabricada, fornida, e carregada. E axi discorrent tots los accidents que aquella segueixen e poden seguir fins que dita nau ve a adob, e finalment a desfer, ço es que en lo titol de letra grossa posa lo cas o materia, e apres acusa tots los capitols ho altres lochs en lo present Llibre, qui tocan en alguna manera de aquell cas ho materia posant primer lo nombre de cartes, e derrer lo nombre del capitol.

E axi facilment se poran trobar los casos necessaris en lo present Llibre.

* * *

TAVLA

TAVLA
DEL PRESENT LLIBRE.

DECLARACIO DELS CONSOLS E DEL Iutge de apellacions e de lur jurament, e com reben lescriua.

EN qual manera son elets los consols e lo jutge de les apellaciõs quascun any, folio 1. capitol primo.
Del jurament que fan los consols, fol.ibid.cap.2.
Com lo jutge de apells es presentat e cõjura, fol.ibid.cap.3.
Com los consols prenen peta si e per lo jutge de apells scriua, fol.ibid.cap.4.
De la forma del sagell dels consols, fol. ibid. cap.5.
Qui poden esser consols, e qui iutge, e qui no, fol.ibid.cap.6.
Com los cõsols poden comanar lur loch a quils plau, fol.ibid.cap.7.
Segueixse la forma, com vsen los consols en lur offici. E primerament de la demanda en scrits, fol.ibid.cap.8.
De objectar testimonis, fol.2.cap.9.
Com se dona sentencia a la demanda en scrits, fol.ibid.cap.10.
De la apellacio, fol.ibid.cap.11.
Com procehix lo jutge de les apellacions, fol.ibid.cap.12.
Com en la apellacio nos pot res posar ne prouar de nou, fol.ibid.cap.13.
Com e en quant se ha a proseguir la apellacio, fol.3.cap.14.
Com se dona sentencia enla apellacio, fol. ibid. cap.15.
De excepcio declinatoria de for, fol.ibid. cap.16.
De demanda proposada de paraula, e de la sentencia, fol.ibid.cap.17.
De apellacio de sentencia de paraula, fol. ibid.cap.18.
De les despeses fetes en lo primer plet, fol. ibid.cap.19.
De les despeses en lo segon plet, fol. ibid. cap.20.
Dels procehiments que poden esser fets dauant lo vn consol, fol.ibid.cap.21.
Les causes que tocan a la jurisdiccio dels consols, fol.ibid.cap.22.
De la execucio de les sentencies, fol.4. cap.23.
De la execucio de bens mobles del condemnat, fol.ibid.cap.24.
Del creador sino pora dar fermança, fol. ibid.cap.25.
De execucio de bens inmobles, del condemnat, fol.4. cap.26.
De patro qui demana son nolit e lo mercader loy recusa pagar per roba, que li falta ho que sera mullada, fol.4.cap.27.
De loguer ho salari de mariner, fol. ibid. cap.28.
De la execucio ques fa contra patro per deute de prestech, fol.ibid.cap.29.
De seguretat de juy, fol.5.cap.30.
Del poder dels consols, fol.ibid.cap.31.
Si veixell nou sera executat qui es primer en dret, fol.ibid. cap.32.
Si lo preu no bastara als dits creadors, fol.ibid. cap.33.
Si veixell sera venut apres de fet viatge, qui es primer en dret, fol.5. cap.34.
Com la muller del patro es primera en

temps e millor en dret,fol.5. cap.35.
Com deuen esser determenats los plets per los consols.fol.ibid.cap.36.
De salari, que prenen los consols de les parts,fol.6.cap.37.
De salari del iutge de les apellacions, fol. ibid.cap.38.
Si se haura sospita dels consols, fol. ibid. cap.39.
De suspita del Iutge de les appellacions, fol.ibid.cap.40.

Com los consols e lo Iutge donen lurs sentencies per les costumes de la mar, o per consell,fol.6.cap.41.

De fermança de dret sobre quals empares es rebuda.fol.ibid.cap.42.
Pramatica del Rey en Iaume del iuramẽt de aduocats,fol.ibid.cap.43.

Desportades de Alexandria, fol.6.cap.45.

Aci comencen les bones costumes de la mar,fol.6.cap.46.

Com patro vol començar nau,que deu declarar als personers,fol.7.cap.47.
De personer qui no volra o no pora fer la part promesa,fol.ibid.cap.48.
De personer qui mor apres hauer començat ho promes de fer part,fol.ibid. capit.49.
Com patro vol fer maior nau que no haura dit als personers,fol.ibid.cap.50.
Si patro vol creixer la nau los personers a que li son tenguts,fol.ibid.cap.51.
De mestre daixa si creixera les mesures, fol.8.cap.52.
De mestre daixa e calafat a que son tẽguts al patro,fol.ibid.cap.53.
De mestre daixa ho calafat, qui fara obra a preu fet,fol.9.cap.54.
De personer qui vol vendre la part que te en la nau,fol.10.cap.55.
De nau com se pot es deu encantar,entre lo senyor e los personers,fol.ibi.cap.56.
Lescriua com deu esser mes e del iuramẽt e de la fidelitat de aquell, e de la pena del contra faent, fol.11. cap.57.
Del poder e del carrech del scriua, fol. ibid.cap.58.
De custodia del cartolari,fol.ibid.cap.59.
Porrogatiues de patro e descriua e de personer,e de la fe e creença,ques donada al cartolari,fol.ibid.cap.60.
De que es tengut senyor de nau a mercader e a pelegri,fol.ibid.cap.61.
Del sagrament que deu fer lo notxer,fol. 12.cap.62.
De hauer que prengua dan per mal stibar o per altra negligencia,fol.ibid.cap.63
De roba banyada,fol.ibid.cap.64.
Declaracio del precedent,fol.ibid.cap.65
Encara mes en fet de roba banyada ho guastada,fol.ibid.cap.66.
De roba quis guasta per rates,ho altramẽt se pert,fol.13.cap.67.
De hauer gastat per rates per no hauer gat en nau,fol,ibid.cap.68.
Si roba pendra dan per esser stibada en vert,fol.ibid.cap.69.
Com deu esser fet sol,fol.ibid.cap.70.
Declaracio del capitol precedent, fol.ibi. cap.71.
De roba quis banyara al carregar ho descarregar,fol.ibid.cap.72.
Del carregar e descarregar les robes, fol. ibid.cap.73.
A que son tenguts ho no tenguts los mariners en lo carregar,fol.14.cap.74.
De stibadors,e de vitualla quel mercader metra en nau,fol.ibid.cap.75.
Com lo mercader deu hauer plaça en nau fol.ibid.cap.76.
De plaça desferra,e seruicials del mercader,fol.ibid.cap.77.
Declaracio del sobredit,fol.ibid.cap.78.
De vianda furtada,fol.ibid.cap.79.
De empediment de mercader, f.ibi.c.80.
De paor de mercader,fol.ibid.cap.81.
Com a mercader quis tema deu esser liurada la roba,fol.ibid.cap.82.
De q̃ es tengut patro a mercader,qui solieja

lieja a quintalades, fol.14.cap.83.
De mercader qui noliciara e pays se escusara, fol.15.cap.84.
De mercader qui haura noliciada roba, e puix la ven, fol.ibid.cap.85.
Port de quintalades, fol.16.cap.86.
De roba carregada sens sabuda del patro, fol.ibid.cap.87.
De poch nolit, e molt nolit, fol.ibi.cap.88
Si patro leixara roba noliejada, fol. ibid. cap.89.
De patro qui leixara roba noliciada, fol. 18. cap.90.
De roba noliciada pera cert loch, e si pendra dan, fol.ibid.cap.91.
De exarcia de mariners e notxer, e de fer posar lauer, fol.19. cap.92.
De conseruatge, fol.ibid. cap.93.
De dar cap a altra nau, fol.ibid.cap.94.
De cas de get, fol.20.cap.95.
De roba gitada, fol.ibid.cap.96.
Com se deu comptar roba gitada, fol.ibi. cap.97.
Com deu esser pagada roba gitada. fol.ibi. cap.98.
La cerimonia ques deu fer en cas de get, fol.ibid.cap.99.
De manifestar roba al escriua, f.21.c.100.
De entrar en port, fol.ibid.cap.101.
De promesa de mercader a patro, fol. ibi. cap.102.
De mercader qui volra descarregar la sua roba, fol.ibid.cap.103.
De mercaders qui volrã descarregar part de la mercaderia, fol.ibid.cap.104.
De patro qui haura esperat lo mercader, fol.22.cap.105.
Com mercader deu prestar al patro en cas de necessitat, fol.ibid.cap.106.
Com mercader deu prestar al patro per espatxament de la nau, fol.ibid.cap.107.
Com mercader deu prestar vianda a la nau, fol.ibid.cap.108.
De ancora o exarcia leixada renunciada als mercaders, fol.ibid.cap.109.
De barca leixada, fol.ibid.cap.110.
De git fet en absencia dels mercaders, fol. ibid.cap.111.
Com se pagan aueries, fol.23.c.112.
Qui es dit peregri, fol.ibid. cap.113.
De roba mesa sens sabuda del patro he del scriua, fol.23.cap.114.
Roba manifestada, fol.24.cap.115.
De que es tengut lo patro al pelegri, folio ibid.cap.116.
De plaça donadora a pelegri, e si mor en nau, fol.ibid.cap.117.
Dret de patro daquell qui mor en nau, fol.ibid.cap.118.
Exceptio del damunt dit, fol. ibidem, capit.119.
Dret de barquer e guardia de pelegri, qui mor en nau, fol.ibid. cap.120.
De la viãda del pelegri qui morra en nau, fol.ibid.cap.121.
De nolit pagat, si il pelegri resta, e de nolit de roba, fol.25.cap.122.
De que es tengut pelegri, fol.ibi.cap.123.
De que es tengut patro a mariner, fol.ibi. cap.124.
De gitar mariner de nau, fol.ibid.cap.125.
Mariner nos pot gitar per altre de menor loguer, fol.ibid.cap.126.
Patro no pot gitar mariner per parent, fol. ibid.cap.127.
De mariner qui mor en nau, fol. ibid. capit.128.
De mariner llogat, qui mor abans o apres de feta vela, fol.ibid.cap.129.
De mariner qui va a melos, fol. 26. capit.130.
De patro a mariner sobre fet de portades, fol.ibid.cap.131.
Declaracio del damunt dit capitol, folio ibid.cap.132.
De esportades de mariners, fol. ibidem, cap.133.
Desportades noliejades, fol. ibidem, capit.134.
De assenyalar roba en nau, fol.ibidem, capit.135.
Compartiment de mariners, fol. ibidem, cap.136.
Del carregar de la roba dels mariners, fol. ibid.cap.137.
Com se deu pagar lo loguer a mariners, fol.27.cap.138.
On, e com, e de quina moneda deuhon esser pagats los mariners, fol.ibidem, capit.239,

De loguer de mariners en cas que la nau se vena fora ma, fol. 27. cap. 140.
Patro deu fermar dret per los mariners, fol. 28. cap. 141.
Loguer de mariner com se deu esmerçar, fol. ibid. cap. 142.
De mariners qui pledejen ab lo patro, fol. ibid. cap. 143.
Declaracio del precedent capitol, fol. ibi. cap. 144.
De les viãdes que deu donar lo patro als mariners, fol. 29. cap. 145.
Patro no es tengut de donar menjar a mariner, qui no dorm en nau, fol. ibidem, cap. 146.
Mariner no es tengut de anar en lloch perillos, fol. ibid. cap. 147.
De prestar mariner a altra nau, fol. ibid. cap. 148.
Del que haura patro dels mercaders per descarregar, fol. ibid. cap. 149.
Fet lo viatge mariner es libertat, fol. ibid. cap. 150.
Com la nau se ven en terra de Christians, fol. ibid. cap. 151.
Com la nau se ven en terra de Sarrahins, fol. ibid. cap. 152.
De mariner quis tema, fol. ibid. cap. 153.
De mariner quant es llogat com es obligat, fol. 30. cap. 154.
A quins seruicis es obligat lo mariner, fo. ibid. cap. 155.
Rahons perques pot escusar lo mariner apres que sera llogat, fol. ibidem, capit. 156.
De mariner qui fugira, fol. ibid. cap. 157.
Esmena del precedent, fol. ibid. cap. 158.
De remolcar altra nau, fol. ibid. cap. 159.
De roba trobada en mar. E de mariner qui va per milles, fol. ibid. cap. 160.
Condicions de patro a mariners, fol. 31. cap. 161.
Mariner com es tengut de fer lo comandament del senyor notxer, fol. ibid. capit. 162.
De mariner qui renyira contra lo senyor, fol. ibid. cap. 163.
De mariner qui tocara iradament son senyor, fol. ibid. cap. 164.
De mariner com deu comportar son senyor, fol. ibid. cap. 165.
Mariner qui exira en terra, fol. ibidem, capit. 166.
Mariner qui robara, fol. ibid. cap. 167.
Mariner qui gitara vianda acordament, fol. ibid. cap. 168.
Pena de mariner qui ix de nau sens licencia, fol. ibid. cap. 169.
De mariner quis despulla, fol. 32. capit. 170.
Mariner nos deu partir del leny, pus comença a carregar, fol. ibid. cap. 171.
De mariner qui ven ses armes, fol. ibid. cap. 172.
Mariner no deu traurer res de nau sens licencia, fol. ibid. cap. 173.
Mariner no deu dormir en terra, fol. ibid. cap. 174.
Mariner deu donar exarcia dauant nau e ormejar, fol. ibid. cap. 175.
De barquer, fol. ibid. cap. 176.
Mariner deu anar a moli, fol. ibidem, capit. 177.
De les armes de mariner, fol. ibidem, capit. 178.
Mariner no deu dexar la nau, fol. ibidem, cap. 179.
Mariners deuen desforrar e forrar carregar, e descarregar, fol. ibid. cap. 180.
Mariners deuhen tirar leny, fol. 33. capit. 181.
De mariner trames per lo senyor, si es pres, fol. ibid. cap. 182.
De nau logada a preu fet, e a que son tenguts los mariners, fol. ibid. cap. 183.
De patro qui promet de leuar, ço que no pora, fol. ibid. cap. 184.
De allo mateix, fol. ibid. cap. 185.
De roba quis gastara sobre cuberta, fol. ibid. cap. 186.
De roba mesa fraudulosament que deu esser della en cas de git, fol. 34. capit. 187.
De adob de exarcia necessaria a nau noliejada a preu fet, fol. ibid. cap. 188.
Del temps que estara mes la nau nolieiada a preu fet, fol. 35. cap. 189.
De nau noliejada a quintalades si li fall exarcia, fol. ibid. cap. 190.
De nau qui no pora fer lo viatge, consertar

tat per empatx de senyoria, fol. 35. capit. 191.
Si la nau per empatx de senyoria no carregara e ira en altra part, fol. ibidem, cap. 192.
Patro qui noliejara a preu fet, com es tengut als mariners, fol. 36. cap. 193.
Com patro deu anar en lo viatge sino per certs casos, fol. ibid. cap. 194.
De nau qui per fortuna o altra accident ha a ferir en terra, fol. ibid. cap. 195.
De nau carregada qui va en terra, fol. 37. cap. 196.
Del descarregar part ab bonança, e part ab fortuna, fol. ibid. cap. 197.
De roba banyada per culpa de barquers, fol. 38. cap. 198.
De barquer qui pendra a preu fet carregar o descarregar, fol. ibid. cap. 199.
De naus ormejades primer o darrer, fol. 39 cap. 200.
De axo mateix, fol. ibid. cap. 201.
Declaracio del precedent, fol. ibidem, capit. 202.
De ormejar, fol. 40. cap. 203.
De estiba de botes, fol. 40. cap. 204.
De carrech de vi, fol. ibid. cap. 205.
De exarcia logada, fol. 41. cap. 206.
De exarcia manleuada, fol. ibid. cap. 207.
Com exarcia trobada en ribera per necessitat pot esser presa, fol. ibidem, capit. 208.
De exarcia presa o manleuada, fol. 42. capit. 209.
De comanda a viatge cert, fol. ibidem, capit. 210.
De empediment a comanda, fol. ibidem, cap. 211.
Declaracio del precedent, fol. 43. capit. 212.
De comanda presa com a cosa propria, fol. 44. cap. 213.
Item de comanda, fol. ibid. cap. 214.
De comanda promesa, fol. ibidem, capit. 215.
Item de comanda, fol. ibid. cap. 216.
Comanda en diners, fol. ibid. cap. 217.
De comanda de nau, fol. 45. cap. 218.
De comanda de nau sens sabuda dels personers, fol. ibid. cap. 219.
De comanda que algu pendra en lo comu o sparsa, fol. 46. cap. 220.
De comanda quis perdra e lo comendatari se abatra, fol. ibid. cap. 221.
De patro qui lexa la nau per negocis propris, fol. ibid. cap. 222.
De testimoni de mariners en questio de patro ab mercaders, fol. 47. cap. 223.
De testimoni de mercaders en contrast de patro a mariners, fol. ibid. cap. 224.
Testimoni de mariner, fol. ibidem, capit. 225.
De loguer de notxer o mariners qui iran a cosiment, fol. ibid. cap. 226.
De dan pres per falta dormeig, fol. 48. cap. 227.
De nau quis pert en terra de Sarrahins, fol. ibid. cap. 228.
Casos en que lo patro deu demanar los personers per lo noliejar, fol. 48. capit. 229.
De rescat ho auinença ab nau armada, fo. ibid. cap. 230.
De rescat ho conuinença ab lenys armats de enemichs, fol. 49. cap. 231.
De roba lenada, fol. ibid. cap. 232.
De palanques vasos o arguens preses ho logats, fol. 51. cap. 233.
De patro qui prometra de sperar als mercaders a dia cert, fol. ibid. cap. 234.
De espatxament de nau promes a dia cert, fol. ibid. cap. 235.
De nau qui estibara de gerram, fol. 52. capit. 236.
Si gerra se trencara dintre nau, fol. ibid. cap. 237.
Si mariners sen menaran la nau sens voluntat del senyor, fol. ibid. cap. 238.
Del comprar de les vitualles e coses necessaries a la nau, fol. 53. cap. 239.
Com lo patro deu dar compte als personers quascun viatge, fo. 54. cap. 240.
Com patro deu dar compte e lis mor sens comptar, fol. ibid. cap. 241.
Declaracio del precedent, fol. 55. cap. 242
De patro qui volra creixer la sua nau, fol. ibid. cap. 243.
Declaracio del precedent, fol. 56. cap. 244
De adob de nau, fol. 57. cap. 245.
De arborar ancores, fol. 58. cap. 246.

De

De nau qui irà a parts, fol. 58. cap.247.
De exarcia tolta per lenys armats, fol. 59. cap.248.
De roba quis banyara en leny descubert, fol.60.cap.249.
De pilot, fol.ibid.cap.250.
De guaytes de nau, fol.61.cap.251.
De roba trobada, fol.ibid.cap.252.
Encara de conuinença feta en golf ho en mar deliura. fol.62.cap.253.
De conuinences entre patro e mercaders e mariners, fol.63.cap.254.
Feta comanda a vs de mar, fol.ibidem, capit.255.
De patro qui vendra la nau sens sabuda dels personers, fol.ibid.cap.256.
Roba amagadament mesa en nau, fol. 64. cap.257.
Si algun patro donara son loch a altre per noliejar, fol.ibid.cap.258.
De patro qui tirara a raig trobat sens voluntat dels mercaders, fol. 65. capit.259.
De nau noliejada per anar a carregar en algun loch, fol.ibi.cap.260.
Si mercader nolieiara nau en loch estrāy, e morra, fol.66.cap.261.
Si mercader qui nolieiara nau, vendra malaltia, fol.68.cap.262.
De mercader qui noliejara nau e morra ans que sia carregada. fol. ibidem, capit.263.
De nau noliejada e lo patro morra, ans que sia carregada, fol.69.cap.264.
De nau noliejada sens temps determenat, fol.70.cap.265.
De nau noliejada que per impediment no pot fer lo viatge, fol.71.cap.266.
Com mariner no deu exir de nau per paraula del senyor, fol.72.cap.267.
Mariner qui fugira, fol. ibidem, capit.268.
De carrech de gra pres sens mesura, fol. ibid.cap.269.
Condicions de nolit, fol.73.cap.270.
De nau o leny qui stant en lo carregar sobreuendra temporal, fol. ibidem, capit.271.
De mestre daixa e de calafats, fol. 74. cap.272.
De semicial e de patro, fol. ibidem, capit.273.
De stiba de gerres ho botes buydades, fol. 75.cap.274.
Cō la roba pot esser aturada o lexada per lo nolit, fol.ibid.cap.275.
De nau de mercaderia presa per nau armada, fol.76.cap.276.
De nau qui haura a descarregar per cas fortuit, fol.77.cap.277.
De patro qui sera empatxat ala partida per deutes, fol.ibid.cap.278.
De comanda que lo comandatari dega portar ab si, fol.78.cap.279.
Com comandatari deu esser cregut per son sagrament, fol.79.ca.280.
De auinēces entre patro e mercaders per roba noliejada, fol.ibid.cap.281.
De empatxament de senyoria sobreuenint a nau noliejada, fol.80.cap.282.
De que son tenguts personers a patro qui vol fer barca, fol. 81. cap.283.
De nau qui gitara, fol.82.cap.284.
De nau o leny que per cas fortuit se haura a leuar, fol.83.cap.285.
De conserua, fol.ibid.cap.286.
De nau comanada per personers a algu, fol.84.cap.287.
Si nau de mercaderia se encontra ab nau de enemichs, fol.85.cap.288.
De conuinença feta per comandatari de nau, fol.86.cap.289.
De nau presa e recobrada, fol.ibidem.capit.290.
De carrech de lenyam, fol. 89. capitol 291.
De conuinença, fol.ibid.cap.292.
De mercaderia, encamerada ho falsa, fol. 90.cap.293.
De bescompte allegat per personers contra los hereus del patro, fol.ibidem, capit.294.
De nau qui aleuiara de exarcia apres que haura carregat, fol.91.cap.295.
Com deu pagar nolit en fet de get, fol.91. cap.296.
De patro e mariners quis volran escusar danar en lo viatge, fol. 92. capit.297.

Fin

Fins aci havem parlat de les leys e ordinacions de actes maritims mercantivols. Ara posarem ordinacions en fet de armada maritima.

Ordinacions de tot vexell qui armara per anar en cors e de tota armada, ques faça per mar.

E primo de almirall capita e armadors, fol.93.cap.298.
Com deu esser comptada la messio e lo guany en nau armada, fol. ibidem, capit.299.
De comit o senyor de galera o de fusta manca armada, fol.94.cap.300.
De comit, fol.ibid.cap.301.
De conuinences, fol.ibid.cap.302.
De les parts que deuhen fer en nau armada, fol.ibid.cap.303.
De notxers e altres officis, de la porcio, fol.ibid.cap.304.

De almirall, fol.95.cap.305.

Almirall pot fer millorar, fol.95.
Almirall pot fer conestables, ibid.
Almirall pot millorar, ibid.
Ordinacions de cors, fol.ibid.cap.306.
Almirall deu demanar consell, ibid.
Almirall pot metre proer, ibid.
Almirall pot metre e leuar conestable, ibid.
Almirall pot leuar ganfaoner, ibid.
Almirall pot leuar guardians, ibid.
Almirall pot leuar gabiers, ibid.
De notxer, fol.96.cap.307.
De proers, fol.ibid, cap.308.
Ballesters, fol.ibid.cap.309.
Homens darmes, fol.ibid.cap.310.
Gabiers, fol.ibid.cap.311.
De pes e mesura, fol.ibid.cap.312.
Sobre guardians, fol.ibid.cap.313.
Timoners, fol.97.cap.314.
Barbers, fol.ibid.cap.315.
Ganfanoners, fol.ibid.cap.316.
Barquers, fol.ibid.cap.317.
Escuchidors, fol.ibid.cap.318.
Afferradors, fol.ibid.cap.319.
De la guarda del almirall, fol. ibidem, capit.320.
Escorcolladors, fol.ibid.cap.321.
Seruicials, fol.ibid.cap.322.
Mestre daixa, fol.ibid.cap.323.
Ballester, fol.ibid.cap.324.
Calafat, fol.ibid.cap.325.
Rey de seruicials, fol.ibid.cap.326.
Consols, fol.ibid.cap.327.
De conuinences, fol.ibid.cap.328.
Lalmirall deu tenir e donar, ibid.
Lalmirall e lo capita deuen leuar, ibid.
Lalmirall e lo capita si han presa roba, fol. 97.
Totes les coses quel lalmirall, fol.98.
Almirall pot fer iusticia, ibid.
Almirall no deu metre scriua, ibid.
Almirall deu fer algun clauari, ibid.
Almirall pot iusticiar tot hom, ibid.
Almirall pot fer iusticia de homens, ibidem.
Almirall deu hauer de 20.parts, ibid.
Almirall deu hauer com nau se pendra, ibid.
Almirall deu hauer vn lit de roba, ibidem.
Almirall deu hauer vna copa, ibid.
Almirall deu hauer tots los scrits, ibidem.
Almirall deu hauer vn anell, ibid.
Almirall pot hauer joya, ibid.
Almirall es tengut al senyor, ibid.
Almirall com la nau fa camp, ibid.
Almirall deu prestar, ibid.

Que deu fer Capita, fol. 98. cap.329.

Capita es tengut de atendre, ibid.
Capita deu fer a saber al almirall, ibid.
Capita deu fer o dar compte, ibid.
Capita deu mostrar, ibid.
Capita deu axi be guardar, ibid.

Capi-

Capita deu tenir loch de almirall, fol.98.
Capita deu trametre lenys.
Capita deu anar parlar.
Capita deu metre en les galeres.
Capita deu fer partides.
Capita deu fer atrestal.
Capita deu fer donar la vianda.
Capita deu stablir les batalles.
Capita deu hauer responsio.
Capita deu fer mostrar, fol.99.
Capita deu gitar los homens.
Capita haya tal poder.
Capita deu metre.
Capita deu fer recollir.
Capita deu hauer lo quart.
Capita deu esser cominal.
Capita deu stoiar tota la roba.
Capita pot fer encantar.
Capita deu veure.
Capita pot millorar.
Capita deu partir.
Capita deu fer fer.
Capita es tengut.
Capita es tengut.
Capita es tengut.
Capita es tengut quey faça.
Capita deu hauer.
Capita deu hauer totes les spases.
Capita deu hauer.
Encara deu hauer.
Item deu hauer.
Capita pot pendre.

Scriua, fol.99. cap.330.

Scriua deu esser leal, fol.99.
Scriua deu retre compte.
Scriua deu tenir lo cartolari.
Scriua es posat a la maior lealtat.
Scriua hi deu esser com lalmirall.
Scriua no deu res escriure.
Scriua es posat en loch de lealtat.
Scriua ha aytal batlia.
Encara si lescriua no tramet.
Ne algun mariner noy gosa, fol.100.
Scriua pot encara acordar.
Scriua deu esser en totes les coses.
Scriua pot pendre lo millor.
Scriua deu hauer en nau armada.
Item si laltre scriua de la nau. fol.100.
Item deu hauer a tot encant.
Scriua pot damnar home.
Scriua es tengut.

De clauaris, fol.100. cap.331.

Clauaris han vn march dargent.
Clauaris han de quascuna nau.
Clauaris han totes les tancadures.
Clauaris han totes les cordes.
Clauaris han tots los aguts.
Clauaris han de quascun Sarrahi.
Clauaris han los scarpres.

Notxer maior, fol.100. cap.332.

Notxer maior.
Item que per parentesch.
Item que per maluolença.
Item deu dir totes les maganyes.
Item si veu res.
Item que ell no faça hom.
Item ell deu fer totes coses.
Item que ell no deu exir. fol.101.
Notxer deu hauer aytal batlia.
Notxer ha a comendar.
Item que tota via que la nau.
Item que com volra pendre.
Item al entrar de algun port.
Item que com veura.
Item que nenguna ancora.
Item que si gumena,
Item la nau no deu mudar.
Ne deu partir barca de nit.
Notxer deu esser a arbitrar.
Notxer maior no es tengut.
Notxer pot cambiar.
Item deu hauer la quarta part.
Item deu hauer de tota vela.
Notxer es tengut de estar.

De consols, fol.101. cap.333.

Consols deuhen iurar.
Item deuhen hauer.
Item deuen hauer de quascuna nau.

Item

Item es tengut quascun consol, fol.101.
Los guardians qui son senescals.
Deuhen hauer los guardians.
Item deuhen hauer.
Item los guardians deuhen hauer.
Com se leuen les quintes, fol. 101. capitol 334.
Item si algu armara e no guanyara, fol.102.
Item si algu armara e no guanyara, f.102.
Item si algun notxer emprara.
Item si li armara a tot plant.
Item se leuan axi les quintes.

Aci acaba lo libre vulgarment appellat de Consolat, fol.102.

En lany de nostre Senyor Deu.
En lany M.cii.en les Kalendas.
En lany M.cii.foren fermats.
En lany de M.cxviii.foren fermats.
En lany M.clxii.en lo mes de Agost.
En lany de M.clxxv.foren fermats.
En lany de M.clxxxvi.foren fermats.
En lany de M.clxxxvii.en les kalendes.
En lany de M.cxxxx.foren fermats.
En lany de M.cc.foren fermats.
En lany de M.ccxv.foren fermats.
En lany de M.ccxxiiii.foren fermats.
En lany de M.ccxxv.foren fermats.
En lany de M.ccl.foren fermats.
En lany de M.cclxii.foren fermats.
En lany de M.cclxx.foren fermats.
E si lany de M.cclxx.foren fermats.

Capitols del Rey en Pere, f.103

Primerament que tot mariner.
Item que tot mariner o ballester.
Item que tot mariner o ballester.
Item que tot mariner o ballester.
Item que tot mariner o ballester.
Item que tot patro de nau, fol.104.
Item que si lo mariner o altre.
Item que tot mariner o ballester.
Item que tot mariner.
Item que tota nau o leny.
Item que tot mariner o ballester.
Item que tot mariner o ballester.
Item si algun mariner o ballester.
Item si algu o alguns mariners.
Item que si algun mariner.
Item que si algun mariner.
Item si alguna nau o leny.
Item si algun mariner o seruicial, fol.105.
Item que algun barquer.
Item que si alguna persona fara fer nau.
Item que algun barquer no gos tranre.
Item que algun exauaguer pescador.
Item que algun barquer.
Item que algun patro o exercidor.
Item que tot persones de nau.
Item que si alguna persona, fol.106.
Item que si alguna nau o leny.
Item que les robes saluades.
Item que la nau o leny.
Item que dega pagar la dita nau.
Item que si algun patro o son loctinent.
Item declaran, que les robes.
Item que sia licit al patro.
Item que si alguna nau o leny.
Item que si alguna nau o coçha.
Item quel patro haia a nauegar, fol.107.
Item que nulla persona estranya.
Item quel senyor Rey ne officials seus.
Quo circa vobis & vnicuique.

Ordinacions de Consellers de Barcelona per lo consolat de Sicilia, fol.107.

Item ordenaren, que tots mercaders.
Item ordenaren que tot mercader.
Item dien, que si algun mercader.
Item ordenaren que tot patro.
Item que quascun mariner, fol.108.
Item dien, que algun patro de nau.
Item ordenaren que tot patro.
Item ordenen que tot patro.
Item ordenan que si voluntat de Deu era.
Item ordenan, que si cas se esdeuenia, fol. 108.
Item ordenan que si cas sera, quel Consol.
Item ordenam, que si algun mercader.
Item ordenam que si cas se esdeuenia.

Ordi-

Ordinacions de Consellers de Barcelona, sobre fets maritims.fol .108.

Axi que sens scriua iurat.
Item ordenaren los dits Consellers.
Item ordenaren los dits Consellers,f.109.
Item ordenaren los dits Consellers.
Item ordenaren los dits Consellers.
Item ordenaren los dits Consellers.
Item mes ordenaren los dits Consellers.
Item ordenaren los dits Consellers.
Item mes ordenaren los dits Consellers, fol.110.
Item mes ordenaren los dits Consellers.
Dels quals bans pecuniaris.
Retenense empero los dits Consellers.
Seguexense algunes leys e ordinacions tretes de Recognouerunt proceres,folio 110.
In Recognouerunt proce a,xxiij.cap.
Item que los mercaders o mariners.
In Recognouerunt pro.a.lxviiij.cap.
Item si algu sen porta comandes.
Altra del Rey en Iaume de allo mateix.
Ordinacio de Consellers de Barcelona, per fet de cambis,fol.110.

Priuilegi del Rey Alfonso donat en Barcelona, fol.111.

Capitol de Cort en Barcelona, a vuyt de Octubre, fol.111.
Guiatge a aquells qui volran anar vltra mar,fol.111.

Ordinacions de Consellers de Barcelona derrerament fetes sobre les seguretats maritimes,fol.112.cap.1.

Que robes carregades dalla lestret per portar en Flandes, fol.113.cap.2.
Que totes robes e nauilis qui venguen en Barcelona on iscan se podan assegurar, fol.113.cap.3.
Robes carregades en Alexādria se poden assegurar al que valran al comptant en Alexandria,fol.113.cap.4.
Que los asseguradors no hagen guanyat, fol.ibid.cap.5.
Que algu no puga esser assegurat en altra part,fol.114.cap.6.
Que totes les seguretats se hagen a fer ab cartes publiques,fol.ibid.cap.7.
Que algun corredor no gos fer contra les presents sots priuacio de son offici,fol. ibid. cap.8.
Que los que asseguraran hagen a jurar,e q̄ designen les robes per cost, fol.ibid.c.9.
Que los asseguradors hagen a iurar que la ferma que fan es verdadera,fol.115.c.10
Que les seguretats se hagen a causar per pacte, fol.ibid.cap.11.
Que no poden declinar de for dels Consols,fol.ibid.cap.12.
Que no gosen posar paraules derogatories,fol.ibid.cap.13.
De pena de notari,fol.ibid.cap.14.
Que les seguretats que no seran pagades no valegan,fol.116.cap.15.
Que les fermes dels asseguradors hagen força,fol.ibid.cap.16.
Que si era noua de la perdua que no valega,fol.ibid.cap.17.
Que vitualles poden esser,fol.ibid.cap.18.
De la paga de les seguretats,fol.ibid.c.19.
Si los assegurats per no hauer,f.117.c.20.
Si los assegurats lexaran, fol.ibid. cap.21.
Que corrent lo temps,fol.ibid. cap.22.
Del temps de la paga,fol.ibid.cap.23.
Que les seguretats fetes, fol.118.cap.24.
Del iurament que primerament, fol.ibid. cap.25.

Capitols e ordinacions nouellament fetes per la Cort general del Principat de Cathalunya, fol.119.

Lo ques deu pagar de totes robes exceptades les dauall specificades,fol.119.cap.1.
De robes portades ab fusta de vltra mar, fol.119.cap.2.

De

De les robes que no han costat cert preu, fol.119.cap.3.
Dret de les lanes qui entran per Ebro, fol.ibid.cap.4.
Mercaderies que no pagan entrada sino exida,fol.ibid.cap.5.
Dret del vi de Arago mes en Cathalunya fol.ibid.cap.6.
Cathala poblat en Arago,Valencia,no paga dret de blat que trague per sa prouisio,fol.120.cap.7.
De quals vitualles se deu pagar dret de exida,fol.ibid.cap.8.
Dret dels draps qui hixen de Cathalunya, fol.120.cap.9.
Or argent obrat vestidures libres armes, e altres vtensilies per propi vs de exida no paga,fol.ibid.cap.10.
Dret de les prop dites coses tretes per mercaderia, fol.ibid.cap.11.
Dret de exida de les armes e vtensilies nouament fetes,fol.ibid.cap.12.
Dret de les prop dites coses ia vsades per mercaderia tretes, fol.ibid.cap.13.
Que los prop dits quatre capitols sie seruats, fol.ibid.cap.14.
Que lo preu de les vitualles portades exint en moneda fins a cent sous no pach dret, fol.ibid.cap.15.
De les robes portades en les fires, fol.ibi. cap. 16.
Dret de exida de les fustes,fol.121.cap.17.
Naus o altres veixells fets en Cathalunya per obs de Mallorqui, Manorqui,ho de Iuiça no paguen dret lenyam o exarcia per fer naus de exida paga,fol.ibid. cap.18.
Exarcia membres o arreus de veixell de mar desfet dentrada no paga, fol. ibid. cap.19.
Dret dels caualls rocins muls e mules e besties asinines,qui exiran fora la senyoria,fol.ibid.cap.20.
Excepcio e declaracio del prop precedēt capitol,fol.ibid.cap.21.
Dret de la exida del çafra,fol.ibid.cap.22.
Dret de exida de lanes sutzes carregades en los ports de Tortosa,fol.idid.c.23.
De les lanes lauades en dits ports carregades, fol.ibid.cap.24.
Dret de les lanes sutzes en qualsevol altra part de Cathalunya carregades,fol.122. cap.25.
Dret de lanes lauades en dits ports carregades,fol.ibid.cap.26.
Excepcio dels prop dits capitols, per a quant Rossello e Cerdanya seran cobrats,fol.ibid.cap.27.
Altra excepcio,fol.ibid.cap.28.
Dret de exida de cuyram ab lana,fol.ibid. cap.29.
Dret de exida de filassa destam, ho de lana,fol.ibid.cap.30.
Del bestiar qui ix de Cathalunya pera tondre, fol.ibid.cap.31.
Del bestiar que ix de Cathalunya per pasturar,fol.ibid.cap.32.
Del bestiar qui entra en Cathalunya per herbeiar, fol.ibid.cap.33.
Del bestiar quis metra en Cathalunya per esser lexat apart ho parts,fol.ibi.cap.34.
Dret de la exida de les monedes, fol.ibid. cap.35.
Que la moneda treta per prouisio no pac exceptat de aquells,fol.123.cap.36.
De les robes portades ab galeres del Rey de Napols, o sos vassalls Venecians, e Florentins, fol.ibid.cap.37.
De les robes qui ixen ab intencio de tornar en Cathalunya,fol.ibid.cap.38.
Dret de la entrada dels cotons filats estrāgers,fol.ibid.cap.39.
Dret de entrada de les robes o vestits de lana exceptat de les qui han seruit als quils meten,fol.123.cap.40.
Dret de entrada de les coses fetes de teleria canamaceria,o coto,fol.ibi.cap.41.
Dret de entrada de les coses fetes de cuyram,fol.ibid.cap.42.
Dret de entrada dels cuyrams adobats ho assaonats,fol.124.cap.43.
Dret de entrada de obra feta de ferro ho de haçer,fol.ibid.cap.44.
Dret de entrada de estany obrat, fol. ibid. cap.45.
Dret de entrada de obra de coure, fol.ibi. cap. 46.
Que pedres ho moles de obrar lo coral nos sien tretes de Cathalunya, fol.ibid. cap.47.

Certa

Certa prouisio prouehint que frau nos faça en lo dret de les lanes, fol.124. c.48.
Certa prouisio perque frau nos puga fer en los drets, fol.125.cap.49.
Certa altra prouisio per los drets de les robes portades per mar, fol.ibid.cap.50.
Que la estima de la liura de gros per les robes portades de Flandes sia feta a raho de quatre liures e vuyt sous Barcelonesos per liura de gros, fol.ibid.c.51.
Que les robes entrades si exiran, no sien mervelimades, sino ajustant hi lo cost de les messions, fol.ibid. cap.52.
Despenes del qui fraudara lo dret del General, fol.ibid.cap.53.
Que les robes del Papa no paguen dret ni entrant ni exint, fol.126.cap.54.
Que tots los altres capitols vells dels dits drets estiguen en sa valor, fol.126.c.55.
Que los Deputats e Oydors de compte sie interpretadors corregidors, &c. dels capitols dels presents capitols, fol.126.

De les ordinacions del dret del pes del senyor Rey com e en quina manera se paga lo dit dret del pes, fol.126.

Crida que qualsevol persona estrangera que carregara robes o mercaderies en Barcelona, fol.127.
Ordinatio sobre los Consolats de Caller, y Alguer, fol.128.
Privilegi del Rey en Marti, ampliant y confirmant la jurisdiccio dels Consols y Iutge de apells, fol.129.

Fi de la Taula.

SEGVEIXSE LO LLIBRE
DE CONSOLAT NOVAMENT CORREGIT y estampat. En lo qual son contengudes les lleys è ordinacions dels actes maritims, è mercantiuols.

En qual manera son elets los Consols, è lo jutge de les appellacions quascun any. Capitol primer.

QVASCVN any lo vespre de la festa de Nadal de nostre Senyor los promens nauegants, patrons, e mariners o partida de aquells aple-guen consell en la Esglesia de santa Tecla de la ciutat de Valencia. E aqui per electio, e no per redolins tots en vna concordants, o la major partida, elegexen dos bons homens de la art de mar en consols. E vn home de la dita art de la mar, e no dalguna altra art, o offici, o ciencia en jutge de les appellacions: ques fan de les sentencies dels dits consols. E les dites eleccions son fetes per priuilegi que los promens de la dita art de la mar han del senyor Rey, e de sos antecessors.

Del jurament que fan los Consols. Capitol 2.

LO dia de Nadal los dits consols elets juren en poder de la justicia ciuil de la dita ciutat, dins la Esglesia de nostra Dona santa Maria de la Seu, apres quel dit justicia ha jurat en poder del senyor Rey, o de son Batle: q̃ be e lealment se hauran en lo offici del dit consolat: que daran dret axi al major com al menor, e al menor com al major, saluant tota hora la feeltat e lealtat del senyor Rey.

Com lo jutge dapells es presentat: e com jura. Capitol 3.

PAssada la dita festa de Nadal los consols ab alguns promens de mar presenten lo dit jutge elet al Portant veus de Procurador en lo Regne de Valencia, o a son llocti-nent, e jura en poder daquell: que be e lealment se haura en lo dit offici. E aquell qui per los dits consols es al dit Procurador presentat en jut-ge de les dites appellacions: aquell reb lo dit Procurador en jutge de dites appellacions. E axi es aco-

stumat de fer no contrastant que en lo priuilegi als dits promens de mar per lo senyor Rey sobre la electio del dit iutge atorgat sia contengut: quel dit iutge quascuny any per lo dit senyor Rey o per son procurador sia elet. Com daço lo dit senyor Rey nel dit procurador seu apres la * dacio del dit priuilegi no haiē vsat null temps. E axi ser ues segons que de sus es dit.

* data

Com los consols reben per asi e per lo iutge de apells escriua. Cap. 4.

LOs Consols reben a si aquell escriua: que bē vist los es. E sils par sufficient aquell scriua: que stat hi es lany passat: comanenli la scriuania en lo lur any. E apres los altres consols: qui apres de aquells son elets en lo dit offici: si aquell tenen per sufficient. E en poder daquell scriua dels dits Consols lo iutge fa sos affers, per tal * quel enātament del iutge seguescan apres aquells dels cōsols. Empero los dits consols dins lany e tota hora que benuist los es; podē remoure lo dit scriua de la dita scriuania, e aquella a altre scriua comanar. E aço lo dit scriua al qual la dita scriuania primerament sera comanada: no pot * contrastar.

*que los procehimēts.

* cōtradir

De la forma del sagell dels consols. Capitol 5.

LOs Consols han segell en la lur cort redon: En lo qual ha vn scut, les dues parts senyal real, lo ters a la fi del scut ondes de mar: entorn del dit segell es scrit Sigillum consolatus maris Valentie pro domino rege, Ab aquest segell mateix segella lo iutge lur: si res ha a sagellar. Aquest segell es tengut per lescriua de la lur cort.

Qui poden esser consols e qui iutge, e qui no. Cap. 6.

AQuells qui son vn any cōsols nou son en lany seguent, abās hi son altres mudats. Axi mateix lo iutge si muda quascun any. Mas aquells qui son stats Consols e iutge: hi poden esser elets vn any part altre. Encara mes: q̄ lo vn daquells qui sera elet consol: pot esser elet en lany seguent en iutge de les appellacions. E axi mateix aquell que sera estat iutge: pot en lany seguent esser elet en consol.

Com los consols poden comanar lur loch a quils plau. Cap. 7.

LOs Consols ab duy o lun daquells per malaltia, o per affers o si sen ha de partir de la ciutat de Valencia: podē comanar lur loch a quils plau: ab q̄ sia de la art de la mar. E aço mateix pot fer lo iutge.

Seguexse la forma: com vsen los consols en lur offici. E primerament de la demanda en escrits. Cap. 8.

Om demāda per scrit dauant ells es proposada de algun fet: la coneixença e la determina-

minacio del qual se pertanga al cõsolat, segõs les costumes de la mar, de aquella demanda es trames translat per son saig a la part demanada: e la part demanada ha a respondre a aquella demanda al terme per lo dit saig de manament dels dits consols assignat. E lo demanat ab la resposta ensemps posa rahons en defensio: sin ha algunes, contra la dita demanda. Encara demãda de reconuencio, sin ha contra aquell: qui cõuẽgut en iuy laura. A la qual demanda de reconuencio, e raons de defensio si posades son. Lo primer demanador es tengut respondre. E ab la resposta ensemps posar rahons de defensio, sin ha contra la dita demanda de reconuencio. A les quals raons de defensio aquell qui la dita demanda de recõuencio haura feta, es tengut respondre. A aquests * enantaments a fer es feta assignacio de tres en tres dies o mes o meys segons que als consols es benuist. Fetes aquestes respostes, (si es demanat per les parts, en altra manera no, nil proces nõ es nulla:) deu esser fet sagrament de calumnia, e de veritat a dir, per les dites parts: e de respondre per aquell a les demandes e rahons per la vna e per laltra part posades, E sobre aço q̃ negat sera: deu esser atorgat dilacio per proua a les parts si per aquelles la dita dilacio demanada sera, ço es deu dies per primera dilacio poden hauer quatre dilacions de deu dies iurant que la quarta no la demanẽ per malicia ni p alongar lo plet. E si es cas, q̃ hagen a donar testimonis de proues, q̃ sien en part lunyadanes: es los atorgat temps conuinent per dilacio segons la lunyesa del lloch: hon la part affermara: que enten donar sos testimonis. En quascuna dilacio es manat a la part que sia presẽt cõtinuament per veure iurar los testimonis: q̃ la part demanant dins la dilacio dar entenen en altra manera que en la abscencia sua seria rebut lo sagrament de aquells. Les dilacions passades, los testimonis publicats, a requisicio de les parts en continent los consols assignen dia a les parts a oyr sentencia, sens que no cal, ni es necessari: que les parts renuncien a mes dir, ni per aquesta raho lo proces no pot esser dit nulla, nin es nullat. Pero abans de la publicacio dels dits testimonis o apres pot quascuna de les parts pleideiants traure en proua cartes e altres scriptures publiques en aiuda de la sua proua.

* procehiments

De objectar testimonis. Cap. 9.

Los testimonis publicats, no es consentit alguna de les parts: q̃ posen * obiciõs per scrit contra los testimonis: que en lo fet rebut seran ni altra reprouacio de testimonis noy es rebuda per scrit ni de paraula. Pero si per alguna de les parts de paraula es allegat, que los dits testimonis o alguns daquells son parẽts daquell: qui dats los haura, o enemichs daquell contra qui dats seran, o son persones de algun mal

* objectes

vici: aço es a conexença dels dits consols: e de aquells ab que consell han sobre el dit fet, hagut esguart a les persones dels dits testimonis, e a la fama e condicio de aquells.

Com se dona sententia a la demanda en scrits. Cap. 10.

FEta la assignacio per los dits consols a les parts a oir sentencia los dits consols ab lo lur scriua vansen als promens mercaders de la dita ciutat e. fan legir dauant aquells * lanantamēt e proces del fet e han sobre aquell consell dels dits promens mercaders. En apres apleguē consell de promēs de mar, e fan los semblantment legir lo* dit anātament e proces, e han daquells lur consell. E ales vegades han primerament lo dit consell dels dits promens de mar, e aço segons quels es auinent. E si ab duy los cōsells son concordants donen sentencia en lo fet. E si aquests consells no son cōcordants ho es lo consell dels promens mercaders ab aquell dels promens de mar affrontē lós ensemps. E en cas quels dits promens de mar nos cōcorden ab los promens mercaders o affrontar ab aquells nos vullen donen los dits consols la dita sentencia segons lo consell dels promens de mar. Car de consell daquells han los contractes a determenar e no segons lo consell dels dits promens mercaders: si hauer nol volen, car non son cōstrets per priuilegi del senyor Rey ni per altra manera: sino per ço com es axi

* los procehiments

* los procehiments

acostumat en han vsat dalgun tēps ença.

De la appellacio. Capitol 11.

DE aquesta sentencia aquell ques sentira agrauiat: se pot appellar dins deu dies comptadors del dia de la prolacio de aquella. E la dita appellacio li es rebuda, e es remes al jutge de les appellacions del cōsolat ab lo proces dauant los dits cōsols actitat * en loch de apostols. En la qual appellacio ha a metre los greuges nullitats e iniusticies per los quals de la dita sentencia se sentira agrauiat.

* fet

Com anant a lo iutge de les appellacions. Cap. 12.

AQuell ques sera appellat: es tēgut presentar dauāt lo iutge ab lescriua de la cort del cōsolat lo dit proces e appellacio, requirēt aquell que reuoch esmen e corrige la dita sentencia dels dits consols. E lo iutge rebuda la presētacio del dit proces encontinent assigna dia a oir sentencia en la dita appellacio al qual dia cita la part apellada per oir aquella. E si dins los dits deu dies lo cōdemnat nos sera appellat de paraula o per escrit: la sentencia passa en cosa iutiada.

Com en la appellacio nos pot res posar ne prouar de nou. Cap. 13.

EN aytal plet de appellacio alguna cosa de nou nós pot posar ne prouar per alguna de les parts. Mas lo iutge ab lo proces princi-

pal

pal dauāt los cōsols * antius, e ab la dita appellacio e greuiers ha hauer son consell e donar sentencia en lo dit plet de appellacio. E de aço han los promens de mar carta del senyor Rey. * fet

Com e en quant se ha aproseguir la appellacio. Cap. 14.

AQuest plet dapellacio se ha a proseguir continuament per lo appelant. E si passen trenta dies continuus vel diuisim: ço es departidamente apres lo dia de la appellacio: que nomen son plet: la appellacio es deserta, e la sentencia dels cōsols passa en cosa iutiada.

Com se dona sentencia en la appellacio. Cap. 15.

LO iutge ab lescriua ha son consell sobre lo dit plet de appellacio, axi ab promens mercaders cō de mar, no ab aquells qui ia en lo plet principal han donat lur consell mas ab altres en la forma de sus declarada. E si attroba ab cōsell la sentencia dels dits cōsols esser ben donada: conferma aquella. E si attroba esser mal donada: reuoca aquella, o la corregex, segons lo dit consell. E de la sentencia del iutge qual que sia: alguna de les parts nos pot appellar. E aço per priuilegi quen han los dits promens del senyor Rey.

De excepcio declinatoria de for. Capitol. 16.

COm es en algū fet apres la demanda excepcio declinatoria de iuy per lo demanat proposada: los cōsols coneixen abās de aquella excepcio: q̄ en * als sia anantat. E si atroben de consell que la conexença del dit fet pertanga a ells forcen lo demanat a respondre a aquella e * anāten en lo fet: segons q̄ de sus es declarat. E si atroben de cōsell: quel fet no pertanga a ells: remeten les parts a aquell iutge: aquis pertany. *altre *procehesquen

De demanda proposada de paraula, e de la sentencia. Cap. 17.

COm la demanda es proposada dauant los consols de paraula: ohides les rahons de quascuna de les parts, e rebuts testimonis de paraula per los dits consols, cartes o altres informacions: los dits consols ab les dites parts ensemps van dauant los promens mercaders per demanar de consell, e les parts cōpten dauant aquells lur raho. E aços fa per tal: que les parts no pusquen dir que la lur raho per los cōsols no era donada a entendre: segons que ells la hauien posada: als promens, ab los quals hauien hagut consell sobre lo fet. E los consols dien: ço que han los testimonis testificat, e mostren les cartes o altres informacions: que les parts los hauran donades. E apres les parts se ixen del consell, e puys los promens mercaders donen consell als dits consols sobre lo dit fet. E semblantment e en la

forma de sus declarada los dits cōsols van a demanar de consell als promens de mar sobre lo dit fet. E haguts los dits consells de paraula donen sentencia en lo fet. Empero si per alguna de les parts es request: que la dita sentencia li sia mesa en forma publica, e que lin sia feta carta testimonial, deu esser fet. Aquest anantamēt * aytal ques fa de paraula, es fet sens donar dilacio de proua e altra solemnitat de iuy.

*procehiment

De appellacio de sentencia de paraula. Cap. 18.

DE aquesta sentencia pot esser appellat de paraula dins deu dies per aqll: quis sentira agrauiat. E lo iutie en aytal cas ve dauāt los consols, e presents les parts certifiques de aquells, per qual rao se son moguts a donar la dita sentencia. E enapres ab les dites parts presents va demanar de consell sobre lo dit fet als dits promēs mercaders e de mar en la manera de sus declarada, no ab aquells q̄ serā stats al primer consell, mas ab altres. E puys segōs que troba de consell: dona sentēcia al dit fet. La qual sentencia ha a donar en scrits. E aço segons carta del senyor Rey. Aquest plet de appellacio ha esser determenat dins trenta dies, sino la sentēcia passa en cosa iutiada, segons q̄ damunt se conte.

De les despeses fetes en lo primer plet. Cap. 19.

LOs consols en lo primer plet ço es en plet principal: no condamnen negu en les messions * del dit plet.

*despeses y gastos

De les despeses en lo segon plet. Cap. 20.

LO iutge si confirma la sentencia dels consols: condamna en sa sentència lo appellant en les messions * fetes per lo appellat dauāt lo dit iutge. E si reuoca la sentencia dels cōsols o la corregeix e la esmena: no condamna lo appellant en les dites messiōs, * cō hagues iusta causa de fer la dita appellacio ne aytā poch hi condamna lo appellat.

*despeses

*despeses

Dels procehiments que poden esser fets dauant lo vn consol. Cap. 21.

DAuant ab duy los * consols o lo vn de aquells, laltre absent occupat de alguns affers, son posades demādes e fets qualseuol * anātaments tro * a sentencia o a alguna interlocutoria o conexença. La qual sentencia o interlocutoria se ha a donar, o la dita conexença fer per * ab duy los dits consols, e no per lo vn de aquells.

*dos

*procehiments

*fins

*los dos

Les causes que tocan a la jurisdiccio dels consols. Cap. 22.

LOs consols determenen totes questions: que son de nolit, e de damnatge de robes que sien carregades en nau, de loguers de mariners, de part de nau a fer, de encantar de fet de get, de comandes fetes a patro o a mariner, de deute degut

gut per patro: qui haia manleuat a ops e a necessari de son veixell, de promissio feta p patro o mercader a patro, de roba trobada en mar deliura o en plaia, de armaments de naus, galeres o lenys. E generalmét de tots altres contractes: los quals en les costumes d mar só declarats.

De la execucio de les sentencies. Cap. 23.

LOs cósols menó a execucio en los bens mobles del condemnat axi en vexells de mar com en altres bens lurs sentencies, e aquelles del iutge en aquesta forma: q manen ala part condemnada a requesta daqll: qui ebtenguda la sentencia: que dins deu dies apres del dit manamét cóptadors haia pagat ço: en que es condemnat o mostrats bens mobles clars e desembargats en los quals la dita sentencia sia menada a execucio. En altra manera: que rebran la oferta dels bens mobles que per la part los sera demostrada.

De la execucio de bens mobles del condēnat. Cap. 24.

FEta la offerta de bens mobles axi vexells com altres per lo cõ damnat o per la part en defalt de aquell: aquells bens fien subastats per publich corredor per la ciutat per deu dies, e passats los deu dies es feta vēda de aquells bens al mes donant publicament. E del preu es satisfet a la part de aço: que li sera iutiat. E deles messions * per aquell fetes en la dita execucio, donant fermances de tornador si algun apparex primer en temps e millor en dret en lo dit preu.

Del creador sino pora dar fermança. Cap. 25.

SI es estrany o encara dela ciutat e iurara si no hauer la dita fermança de tornador: es feta crida per la ciutat per publich corredor ab so de trompeta, que com los dits consols hagen a deliurar aytal preu hagut daytals bens de aytal hom an aytal, e aquell haia iurat sino hauer fermança de tornador: Que si hi ha algu: qui haia, o entena hauer demanada o dret en la cosa venuda o en lo preu de aquella: que dins trenta dies cóparega dauant los dits cósols per mostrar de son dret, en altra manera q lo dit preu li sera deliurat sens fermança de tornador. En aytal cas si demanant noy ha vēgut dins los trenta dies lo preu, ço es la cosa iutiada es aquell deliurada per los dits consols sens fermança de tornador.

De execucio de bēs Immobles: del condemnat. Cap. 26.

SI cas es: quel condemnat bens mobles alguns no haura vaxells de mar ne altres. E haura bens seents: la donchs los consols scriuen a la iusticia de la ciutat o del loch: on aquells bens son que com elis haien donada sentencia contra naytal; de aytanta quantitat iudiada

* despeses y gastos

lada an aytal: e aquella sia cõfermada per sentencia de lur iutge: si appellacio hi es entreueguda: e lo dit cõdemnat no haia bens mobles: en q̃ los dits consols menẽ aquella sentencia a execucio: q̃ requeren lo dit iusticia: que en loch dells e per ells men la dita sentencia a execucio en los bens seents del dit condemnat cõ los dits consols dela venda de aquells bẽs seents * nos vullẽ entremetre, ne ho hagen acostumat fer. E adonchs lo dit iusticia axi cõ a mer executor mena les sentencies dels dits consols e del iutge de aquells a execucio en los dits bens, segons forma del fur dela ciutat o costum del loch: on los bens son.

* immobles

De patro qui demana son nolit, e lo mercader loy recusa pagar per roba: que li falta, o que sera mullada.
Cap. 27.

SI algun patro de nau o altre vexell se clama de son mercader del nolit de sa roba: que portada li haura: e aq̃ll mercader allega: q̃ no li es tẽgut de pagar lo dit nolit: tro* lo dit patro li haia deliurada aytal roba q̃ afferma: q̃ li fall aquella per letra de son companyo, o per altra manera dira: q̃ li son carregada, o q̃ li haia esmenat algun damnatge: lo qual affermara: q̃ per lo patro o culpa de aquell li sera donat en les sues robes, si donchs per lo patro aquestes coses atorgades no seran: lo mercader encontinent sens altre alongament es forçat pagar al dit patro lo nolit de la roba: que lo patro li haura liurada, axi de la exuta com de la banyada o guastada, donant primeramẽt e abans lo dit patro fermãça en poder dels dits consols, que de pla en pla fara dret al dit mercader sobre la dita roba que affermara: que li fall, o sobre la banyadura o guastamẽt que affermara: q̃ es stat fet en la sua roba a culpa del dit patro. E de aytal demanda de nolit non cal res posar per scriptura, ab que lo nolit se mostre e sia clara per cartes o atorgament del dit mercader, o per altra manera.

* fins aqui

De loguer, o salari de mariner.
Cap. 28.

DE loguer de mariner, quis clama de son patro, nõ cal demãda nenguna posar per scriptura.

De la execucio ques fa contra patro per deute de prestich. Cap. 29.

DE deute degut ab carta per algũ patro aprestador nõ cal demanda posar per scriptura. Mas lo prestador ve a la cort dels consols e clames del patro ab la carta. E si lo terme dela paga del dit deute es passat, los consols manen al dit patro: que dins tres o quatre dies fins en deu, hagut sguart a la quantitat, que sera deguda: do e pach al dit prestador lo dit deute: o mostre bens mobles clars e desembargats, en que la dita carta sia menada a execucio En altra manera: que ells farã la dita execucio en los bens mobles que per lo dit creador mostrats los seran.

ran. E aquesta execucio de aquest deute se fa, e lo dit deute es delinrat al creador en la forma expressa de damunt a fer les execucions de les sentecies per los cosols donades.

De seguretat de juy. Cap. 30.

SI per lo demanador es demanat de paraula o per escrit: que lo demanador do fermança que li stiga a dret sobre la sua demanda, en altra manera que sia anantat * cotra aquell: si lo demanat es estranger: encontinent deu donar la dita fermança. En altra manera deu esser pres e mes en la preso comuna estar pres menat son clam.* E si iura: que no ha de que pagar ço en que sera condamnat: deu esser gitat * de la preso. Si donchs no era pres per alguns casos contenguts en les costumes d la mar per los quals deu esser estar tostepspres e en ferres * tro haia satisfet: ço en que sera condemnat. E si lo demanat es de la ciutat: e los consols sabran: que ha bens bastants a aço: que demanat li sera: fan li asignacio: dins la qual do la dita fermança de dret. E si los consols apres que requests ne seran: no forçaran lo demanat a donar la dita fermença de dret: e aquell demanat se absentara: que no pora esser atrobat, o bens alguns no haia, de que pac ço en que sera condemnat: los dits consols e lurs bens romanen obligats la cosa iutiada a pagar.

* proce hit

* plet

* tres

* fins

Del poder dels consols. Cap. 31.

LOs consols de la mar han tot poder ordinari en tots los contractes que per vs e costum de mar se han a determenar, e en les costums de la mar son declarats dits e specificats.

Si vexell nou sera executat qui es primer en dret. Cap. 32.

SI a instancia de creadors nau o leny o altre vexell qui de nou sera construit: abans que sia varat e leuat de les stepes, o abans que haia fet algun viatge: sera venut: en lo preu daquell son millors en dret los iornalers, e aquells: als quals sera degut per fusta, pega, clauo estopa, e altres exarcies coprades a ops del dit vexell: iat sia quen haie cartes o no cartes: que algun altre creador del construent lo dit vexell, o prestador a la construccio de aquell posat quen haian cartes.

Si lo preu no bastara als dits creadors. Cap. 33.

E Si lo preu hagut del dit vexell no bastara a aço, que sera degut als dits iornalers e aqlls, los quals fusta, pega, clauo, stopa e altres exarcies hauran liurades a la cōstruccio del dit vexell, aquell preu deu esser de partit entre tals creadors per sou e liura, car quascu de aquells es en vn mateix dret en lo dit preu. E en aytals creadors prioritat de temps nos pot posar ni allegar.

SI

Si vexell serà venut apres de fet viatge: qui es primer en dret. Cap. 34.

SI la dita nau o altre vexell apres que haura fet algun viatge: sera venut a instancia de creadors del preu hagut del dit vaxell son pagats primerament los seruicials e mariners del dit vaxell de aço: quels sera degut per lurs loguers. E aço sens fermança de tornador: com en aquell preu algu no sia primer en temps ne millor en dret que los dits seruicials e mariners. E apres de aquells los prestadors creadors del dit vaxell, ço es aquell que per lo calendari de la carta del seu prestech se mostrara hauer prestat primer e puys los altres axi com venē primers quascu donant fermança de tornador: o faent la solemnitat de la crida de xxx. dias de sus inserta: Si iurara no hauer la dita fermāça de tornador. E en aquest cas: ço es puys lo dit vaxell haura fet viatge si alguna cosa es deguda als jornalers, o per fusta, o clauo, pega, stopa, e exarcies del dit vaxell: aquells aytals creadors, si donchs cartes no haurā del lur deute: en lo cas de sus dit no hā alguna perrogatiua, prioritat de temps ne milloria en dret als altres creadors prestadors del dit vaxell ab cartes. E si les parts dl patro que les dites manleutes haura fetes: no abastarā a pagar aquelles: allo es pagat als dits prestadors de les parts dels personers: Si fermen a la manleuta feta per lo dit patro, en altra manera los dits personers non son tenguts, com lo dit patro no haya poder de obligar los bens de casa dels dits personers, si dōchs de aquells procuracio o altre plen poder ab carta no hauia.

Com la muller del patro es primera en tēps e millor en dret. Cap. 35.

ESi lo patro del dit vaxell ha muller: e aquella ha obtengut sentēcia cōtra los bēs de aquell del seu dot e escreix per alguna justa causa: e lo marit no ha alguns altres bens en los quals la dita dona se puga entregar en lo dit dot e escreix: e haura discutits aquells bens: e la dita dona se opposara al preu hagut del dit vaxell: e per lo calendari de la carta sua dotal apparra primera en temps en los bens del dit marit seu quels altres creadors del dit vaxell: en aq̄st cas la dita dona, ço es en les parts quel dit marit seu hauia en aquell vaxell es primera en temps e millor en dret quels altres creadors del dit marit seu.

Com deuen esser determenats los plets per los consols. Cap. 36.

LOs consols per carta que han del senyor Rey: hā poder: quells plets e questions que dauant ells se menen: ojen, e aquells per fi deguda determenen breument sumaria e de pla sens brogit e figura de juy sola facti veritate attenta: ço es sola veritat del fet attesa, segons: que de vs e costum de mar es acostumat de fer.

Del

Del salari: que prenen los consols de les parts. Cap. 37.

DEles demandes q̃ son posades dauant los consols, axi de paraula com per scrit: sobre les quals ells donẽ sentencia: prenen ab duy * los cõsols per lur salari a tres diners de quascuna part per liura, ço es q̃ si demanda es posada de cent liures: e los consols determenen per sentẽcia: q̃ aquell qui demana cẽt liures: non deu hauer sino vint o no res: de totes les cent liures han tres diners per liura de quascuna part, axi segons mes o menys.

*los dos

Del salari del iutge de les appellacions. Cap. 38.

LO iutge pren salari de aço, q̃ls consols hauien iutiat: e de ques sera appellat: tres diners per liura de quascuna part: si dauant lo iutge ve algun fet per appellacio, e no en altra manera.

Si se haura suspita dels consols. Cap. 39.

QVant lo vn dels consols o ab duy en algun fet son recusats per suspitosos p alguna de les parts qui pledeiarã dauãt aquells e les rahons de suspita seran apparents hã a si acompanyar vn home de la art de la mar: si lo vn es recusat. E si ab duy* son recusats: hã a si acõpanyar dos bons homens de la dita art de mar a les parts no suspitosos. E ab aq̃sts ensemps fan lurs anãtamẽts * e donen sentencies en los affers. E no han mes salari dels dits tres diners per liura per quascuna de les parts, los quals se parteixen entre ells.

*los dos

*procehiments

De suspita del iutge de les appellacions. Capitol 40.

LO iutge axi mateix si es recusat per suspitos: ha ab si acompanyar vn home de la art dela mar, no suspitos ales parts, e ab aquell lo plet de la appellacio determenar, e lo seu salari ha a partir ab aquell.

Com los consols e lo iutge donen lurs sentencies per les costumes de la mar per consell. Cap. 41.

LEs sentencies que per los dits consols e iutge son donades: se donẽ per les costumes scrites de la mar, e segons que en diuersos capitols de aquelles es declarat. E la on les costumes e capitols no abasten: donense aconsell de promens mercaders e de mar, ço es tota hora a les mes veus del consell, hagut esguart a les persones: qui donen aq̃ll.

De fermança de dret sobre quals empares es rebuda. Cap. 42.

SObre totes empares fetes per los consols es rebuda fermança de dret. Exceptat sobre empara feta de roba: de la qual roba, ço es de si mateixa sera degut nolit. Sobre la qual empara fermança alguna noy es rebuda.

Pra-

Pragmatica del Rey en Iaume del iurament de aduocats. Cap. 43.

SApiam tots: que Nos en Iaume per la gracia de Deu Rey Darago de Mallorques e de Valencia: e Compte de Barcelona e de Vrgel, E senyor de Montpeller, volents prouehir a vtilitat de la ciutat e del regne de Mallorques: stablim per Nos e per los nostres per tostemps: que los Aduocats iuren sots aquesta forma: yo aytal iur que feelmēt en offici de Aduocacio me haure: e nengun plet, lo qual segons ma bona consciencia iniust me parra: no rebre sots aduocacio mia, ne alguna cosa maliciosament fare ne dire en negū plet rebut sots ma aduocacio. E si en lo començament, o en lo mig o en la fi del plet a mi parra lo plet no iust: axi tantost ho dire a aqll: lo qual defendre, e cōtra ma bona cōsciēcia en res no allegare e en neguna conuinença nos sera ne fare ab aqll, lo qual aiudare: de neguna certa part de la cosa: de la qual sera pledeiat: esser mia, ne instruire ne informare les par[illegible] sino de veritat a dir.

Aci acaba lorde indiciari de la cort dels consols.

De sportades de Alexandria. Cap. 45.

EN axi hom multiplica les quintarades de Alexādria: com los mercaders noliegen als senyors de les naus e dels lenys, ço es a dir sportades. Primerament es tengut lo senyor de la nau de portar dos quintars e mig de coto per sportada fins en la terça part. E si ell volra carregar vltra la terça part sia tengut a la terça part enaxi com ell volria de coto carregar: sia tengut de rebre a, ij. quintars la sportada. E lo quart de pebre. Item encens. Item laca. Item gingebre: qui munta. v. quintars per sportada. Item de brasil quatre quintars. Item de oli. iij. quintars. Item de lētidasti: ço es de coses de caxa e de barril. i. quintar per dos quintars al quintar: que es nomenat forfori. Item de canyella. iij. quintars per sportada. Item de coto filat. iij. quintars per sportada lo quart forfori per esportada. Item. ij. quintars genouins de stopa. Item lixadera. iij. quintars per sportada. Item de porcellanes gobes. xij. quintars per sportada. Item bagadell vj. quintars e mig p sportada. Item de indi gros. iij. quintars e mig forfori per sportada. Itē de sucre encofi. iij. quintars genouins per sportada, o en caxa o en barrils. j. quintar genoui per sportada. Itē de dents de elefant. vj. quintars e mig forfori per sportada. Item de lana decapells. iij. quintars lo quart forfori per sportada. Item de alum en lo primer: e en lo segon sol, iij. quintars genouins p sportada, e en laltre sol. ij. quintars e mig.

Aci comencen les bones costumes de la mar. Cap. 46.

Aquests

Quests son los bons stabliměts e les bones costumes q̃ son de fet de mar, q̃ los sauis homens qui van per lo mon: ne començaren a donar als nostres antecessors, los quals faerě per los libres de la sauietat de les bones costumes. On daqui auant poden trobar: q̃ deu senyor de nau fer a mercaders e a mariner e a pelegri o a altre home: q̃ vaia en la nau. E encara qual cosa d̃ia fer mercader senyor de nau, e mariner al senyor de la nau o del leny, e pelegri e altre atrassi. Car pelegri es dit tot home: qui deia donar nolit de la sua persona sens sa mercaderia.

Com patro vol començar nau: que deu declarar als personers Cap.47.

COmencem: com lo senyor dela nau o del leny començara de fer la nau: e volra fer parts: ell deu dir e fer entenent als personers: de quantes parts la fara e de quin gră, e quant haura en pla, e quant haura en sentina, e quant obrira, e quant haura per carena.

De personer qui no volra o no pora fer la part promesa. Cap.48.

E Si aço fara entenènt lo senyor de la nau als persones: e los personers li prometran de fer part aquella part que li prometra de fer lo personer: aquella li deu attendre. E si lo personer no loy pot atendre, o no vol fer: ço que li haura conuengut: lo senyor de la nau o del leny lon pot destrenyer ab la senyoria, o pot manleuar sobre aquella part: que aquell li deuia fer. Façam compte: que ell hi dega fer vna setzena, e noy hagues fet compliment sino a mija setzena: e axi podem fer de vna setzena multiplicadamět d̃ vn quarter: e si ell li deu fer aquella dita part: e nola li fa: lo senyor dela nau o del leny pot empenyorar la part cõplida per fer cõpliment ala part: q̃ li haura conuenguda de fer. E son fet perço aquest capitol: Car aquell qui comęça la nau o leny: no la començaria: si sabia que los personers li deguessen fallir, ne ho poguessen fer.

De personer qui mor apres hauer començat, o promes de fer part. Cap. 49.

SI algu prometra de fer part a algu en nau o en leny: si aquell qui la part haura promesa de fer. morra ans que aquella nau o aquell leny en que haura promesa de fer part: no sera fet ni acabat: los hereus o los detenidors dels bens de aquell qui mort sera: no son tenguts de res a aquell senyor a qui aquell qui mort sera: haura promes de part a fer mentre viu era. Si donchs en son testament ell no ho manara, o manat iaquit nou haura. Ans si aquell qui mort sera: hauia donats alguns diners a aquell per raho de la part: que ell hauia promesa de fer ab ell: si los diners seran tants: que bastassen a fornir tota la part: q̃ aquell hauia pro-

promesa de fer la part aquella deu esser venuda: ans que la nau o leny partesca e isca daquell loc on sera stat fet no cōtrastant per aq̄ll capitol qui diu que nau o leny nos pot vendre ne encantar: tro q̄ haia fet viatge. Per qual raho perço: Car hom quāt es mort no es tengut de tenir fur ne ley ne costuma, saluo deute o comāda e de tort: sil te. Encara per altra raho: perço car al dia que algu mor: aquell dia es partida tota companya que ab alguns hagues, que hom qui mort es no ha companyo E si per ventura aquells diners q̄ ell haura donats a aquell: no bastassen a alguna part a complir, lo senyor dela nau del leny es tengut de cerquar: qui li fornesca aquella part: q̄ aquell qui mort es li haura promesa de fer Encara sia tēgut lo dit senyor dela nau de retre aquells diners que ell rebuts haura als hereus o als detenidors dels bens de aquell que los dits diners li dona: Saluo empero; que si aquell qui senyor sera, haura a fer alguna lexa a aquell qui li fornira aquella part: que aquell qui mort es li hauia promesa de fornir: aquella leixa aytal deu esser *abatuda daq̄lls diners q ell haura rebuts. Emperoque tot aço sia fet: que desus es dit: menys de tot frau. E per les rahōs desusditos son fet aquest capitol. Ara respongā: q̄ la volgues fer: ell no faria tan gran leny, e ferlia menor, si ell sabia: q̄ aquell personer hagues poder: q̄ li fallis de res que conuengut li hagues.

*aleuada

Com patro vol fer major nau que no haura dit als personers. Cap. 50.

ARa parlē del senyor dela nau o del leny: q̄ comēçara la nau en forma poca, e dara mes en sentina e per carena, e de pla, e ferla maior lo ters o lo quart o la meytat: abās q̄ no u haura fet a saber als p̄soners: sapies quel personer no li nes tēgut de res a crexer: sino solamēt: axi cō ell los ho haura fet entenent al comēçamēt. E si ell la crex despuys: lo personer hi deu hauer la sua part: axi be cō si hauia mesa part al creix q̄ li haura fet. Saluāt vna cosa, quel mestre la fas de maiors mesures, q̄l senyor de la nau li hagues dites e empreses ab los personers. Mas si lo senyor de la nau la volra creixer, ell deu anar a quascū personer, e demanar los ne, ia si los dits personers volran, ques crescā les parts, e veure los qui ho volran, e los qui ho cō trastarā. Façā ara compte q̄ siē quatre e sis, los sis vencen als quatre, e los deu, vuyt. E per ço per dos o per tres o per quatre o per cinch personers pus siē los menys, no deu star de creixer la nau. E axi son tenguts los personers qui cōtrastā al senyor de la nau de fer la part, que promesa li haurā, axi cō la maior * força dels personers farā. E deu aiustar a la demanda tots los personers ensemps.

*par

Si patro vol crexer la nau los personers a que li son tenguts, Cap. 51.

SEgōs que en lo capitol desusdit es cōtegut, diu q̄ si lo senyor de la

la nau del lêy volra creixer aquella nau o aquell leny: q̄ ell ho deu fer a saber e dir a tots los personers. E si tots los personers ho volran: ell la pot crexer, e en aço no ha contrast negu, mas on diu: q̄ si la maior * força se acordara q̄ ell la cresca: que ell ho pot fer q̄ per quatre ne per sinc persones no deu star: q̄ nos cresca: mas no diu aq̄lls personers qui aço contrastaran, de que li son tenguts, e de que no: e axi pora hi hauer algun contrast. * E per aquesta raho q̄ cõtrast algu noy pusca hauer: los nostres antecessors feren aquesta esmena. E digueren en axi, e declararõ q̄ ver es, que la nau, o lêy se pot crexer, pus la maior * força dels personers ho vulla: mas empero es axi a entendre, q̄ deu esser vist e esguardat poder de aquells personers: q̄ cõtrastaran: perço cõ per vẽtura hi haura algũs de aq̄lls qui ho cõtrastarã: * q̄ si ells hauien res mes a bestrer en aquella nau o en aq̄ll lêy, sino en axi cõ ells ho cõprenguerẽ al comẽçament: quãt la nau se comença: ells ho haurien a manleuar o baratar, o haurien a vendre alguna cosa, q̄ tostẽps ne serien * despagats, e seria mal fet, per q̄ encara algun home qui fa part en nau o en leny: fa ho algunes vegades per grã amistad q̄ haura ab aquell, qui la nau o leny volra fer mes q̄ per sperãça de guany: que ell nesper hauer. E per aquesta raho seria mal fet, q̄ aq̄ll hi fos damnificat. E per les rahons de sus dites los nostres antichs qui primers anaren per lo mon, veren e conegueren: que mal seria fet. E perço digueren e declararen q̄ si algun personer de aquells qui contrastarã: q̄ la nau o lo leny nos cresca per no poder: si hauran promes de fer vna octaua: que noy siẽ tẽguts de fer mes de vna setzena, e lo senyor de la nau nols pusca de res * als forçar: perq̄ car culpa es del senyor de la nau o del leny: cõ aq̄ll no li atten tot ço q̄ li hauia promes, per ço car ell crex la nau o leny menys del voler dells. E per aq̄sta raho lo senyor della o del leny nols pot destrẽyer. E axi lo senyor de la nau deu cercar altres p̄soners: q̄ li facen cõplimẽt a aq̄lles parts, q̄ aquells no li porã cũplir. E encara si faeren grã gracia als senyors de les naus e dels lenys com del tot no absolueren dits personers, mas faeren ho per ço q̄ls senyors de les naus e dels lenys no fossen del tot deffets, q̄ gens pas no es rao q̄ negu puixa ni deia hauer poder en los bens daltruy; * sino a tãt cõ aq̄ll de qui serã li volra donar: empero si aq̄lls personers qui ho contrastarã sera la menor partida, e serã apoderats, e haurã poder de cõplir aq̄lla part: q̄ promesa haurã de fer sens lur dã lo senyor de la nau o del lêy aqui promesa la haurã de fer: los ne pot destrenyer: tot en axi cõ en lo capitol desus es ia esclarit e certificat, q̄ en totes cosos es raho: q̄ la maior * força so apodere e sen ho porte. E per les rahõs desus dites tot senyor de nau o de leny deu guardar, e fer d̄ guisa, cõ ha en cor de fer nau o leny q̄ o faça: e o emprẽga en guisa e en manera ab

Marginal notes: * part; * cõtrari; * part; * cõtrastaran; * malts; * altre; * de altri; * part

ab aquells, que part hi prometran de fer: que entre ell ni ells no puga hauer algun contrast *per alguna rao. E per los esclariments desusdits fonch feta aquesta esmena.

*disferentia

De mestre daixa si creixera les mesures. Cap. 52.

SI algũ mestre daxa fara majors mesures: quel senyor de la nau no haura empres ab ell: de tota la messio del creximent de la obra deu pagar la meytat: e perdre lo loguer daytants jornals: com hi obrara. Encara lo mestre daxa es tengut de dir a quascun personer totes les mesures: les quals haura empreses ab lo senyor de la nau. E encara los es tẽgut de dir: quina obra fa: si es fort: o si es febla.

De mestre daixa e calefat a que son tenguts al patro el patro a ells. Capitol 53.

SI mestre daixa o calafats obraran ab algun senyor de nau o de leny ells son tenguts de fer bona obra e estable: e en res no deuhen flaqueiar. E si los mestres daxa e los calafats fan bona obra: e q̃ sien mestres, e que aquella obra o maior e millor fossen sufficients de fer e de tenir en lur poder: si lo senyor de la nau o del leny, que la obra los haura mesa en poder, e ab voluntat dell matex la hauran emparada e començada, estant en la obra haura algun desgrat dels sobredits mestres: los dits mestres faent be e diligentment tot ço que a la obra pertany: e lo senyor de la nau los ne volra gitar *per lo desgrat: q̃ per vẽtura dells haura: o per ventura trobara altres: qui la farien per millor mercat: lo senyor de la nau o del leny nols ne pot gitar: *ni ells no la poden iaquir: pusque ells auran començada aquella obra: fins que sia acabada. Pus aquells mestres sien bons e sufficients de aquella obra a fer. E encara de molt millor e maior que aquella no es. E si lo senyor de la nau los ne gitara: *pusque ells sien bons e sufficients, e faran be e diligentment tot ço que a aquella obra pertanga: negun mestre daixa ni negun calafat nos deu metre en aquella obra a fer: si donchs lo senyor de la nau o del leny no sen auenia, o no sen era euengut ab aquells mestres: qui la obra haurien començada: e gens aquells nos sen deuen moure per la paraula del senyor de la nau o leny, ans ho deuen fadigar a aquells mestres: qui aquella obra hauran començada, e si ells los ho atorgan, e ho renuncian: ladonchs ells poden emparar de fer e de obrar en aquella obra, e abans no: car si abans que ells no haguessen haguda fadiga de ells hi obrauen: farien semblãt: que ells qui aço començariẽ de fer: haguessen desalt e menyspreu de aquells mestres qui aquella obra haurien començada e fessen encara mes farien semblãt: ques *alcassen de treball: per ço quascu se deu guardar de mal e de treball tot aytant com pot, car de mal e de poch na hom assau.

*despedir

*despedir

*despedira.

*leuassen

* massa * assau. E ay tãbe lo senyor de la nau o del leny se deu guardar de fer desplaers a aquells mestres: q̃ ell mateix haura hagut, e ab sa voluntat haurã començada la sua obra, pus q̃ ells facen be e diligentment: ço q̃ pertany aquella obra: e axi deu las leixar acabar. Mas empero si aquells mestres daixa, o calafats qui hauran començat la obra de fer: no serã sufficients: q̃ ells la sapien fer lo senyor * traure d̃ la nau los ne pot gitar * e metre en poder daltres mestres: qui sapien fer aquella obra sua. E aquells mestres qui la obra sabran fer no son tẽguts d̃ demanar paraula a aq̃lls mestres qui aq̃lla obra hauiẽ començada pus q̃ ells no la sabian fer ne sabiẽ exir ne a cap. Ans son tenguts aq̃lls quis faran mestres daixa o calafats: quis emparan de alguna obra fer: e no la sabran fer: sino que enganã les gẽts: de fer esmena a aquell: de qui aq̃lla obra sera, de tota la messio e de tot lo dã: q̃ per culpa dells haura sostẽgut. Empero tot mestre daxa e tot calafat se guart es deu guardar: e quina obra fara ne quina no, q̃ sia per culpa de la obra que ell haura feta: lo senyor de la nau o del leny haura a fer esmena als mercaders, on sostandra algun dã, los sobredits mestres qui aquella mala obra hauran feta, son tenguts de rembre e de esmenar aquella esmena: que lo senyor de la nau haura haguda a fer als dits mercaders, e encara tot lo dan, quel senyor de la nau ne haura sostẽgut per culpa de la falsa obra q̃ los dits mestres li haurã feta. E si aquells mestres no hauran de que pagar deuen esser presos e mesos en poder de la senyoria, e star tant, tro q̃ hasen satisfet e entregat al senyor de la nau tot lo dan q̃ per culpa dells haura sostengut, que axi lin son tenguts, com si doy hauien * emblat o * robar tret de la casa enganosament. E lo senyor de la nau es tengut donar a quascun mestre, qui en la sua obra obrara per quascũ iorn tres diners p pã, e per beure, e encara lo loguer, q̃ ab ells empendra, si donchs los dits mestres no li volen fer gracia, quel sperassen de vn dissapte al altre. E aço es voluntat dels mestres, si ho farã o no, quel senyor d̃ la nau o del leny nols ne pot destrẽyer ne forçar sino tan solament a lur voluntat. E si los mestres obrarã ab lo senyor de la nau * acosiment, que algun preu * cabiament, o discretio no haura entre ells lo senyor de la nau los es tengut de donar tot aytant com altres mestres pendran en altres obres, e segons quel temps sera, e segons lestamẽt de la terra. Per que tot mestre daixa e tot calafat sia que faça obra * ascar, sia que faça a iornals: se deu guardar: que * feirada, o preu fet faça bona obra e estable, perço que la pena q̃ desus es dita: no li pogues desus venir. E son fet perço aquest capitol: car molt mestre daixa e molt calafat faria molta mala obra si ell sabia: que ell non hagues a sostenir nengun treball ne negun dan e perço es imposada la pena: que desus es dita: perque quascu se guart, e ia quina obra fara, ne quina no.

De mestre daixa o calafat: qui fara obra a preu fet. Cap. 54.

SI algũ mestre daixa o calafat pẽdra o fara alguna obra a scar: * ell es tẽgut de pagar a tots los mestres q̃ ab ell obrarã en aq̃lla obra la qual ell haura presa a scar, * e promesa de fer a aq̃ll de qui sera. E si aq̃lls mestres q̃ ab ell obrarã: no sabẽ q̃ ell faça aquella obra a scar, lo senyor de la obra los ho deu dir, e demostrar: perço q̃ si aq̃ll mestre era baratador, o trafagador, o q̃ no hagues de q̃ pagar: aq̃lls mestres qui ab ell hauriẽ obrat, no siẽ enganats, no sabẽt q̃ ell faça aq̃lla obra a scar. E si lo senyor de la obra nols ho diu o demostra: cõ ells comẽcẽ a obrar en aq̃lla sua obra: si aq̃ll mestre q̃ la obra fara a scar: nols volra pagar, o no haura de q̃ aq̃lls mestres qui ab ell haurã obrat en aq̃lla obra: sen podẽ tornar e emparar aquella obra: q̃ ells feta haurã, e aq̃lla obra deu star tant emparada: tro q̃ aq̃lls mestres sien satisfets de tots lurs maltrets: e encara de tot dan e de tot * destric e de tota messio q̃ ells sufferta haurã. Empero si lo senyor de qui aquella obra fa: los haura dit e demostrat: q̃ aquell mestre li fa aquella sua obra a scar, e ells ho haurã entes pag los aq̃ll mestre o nols pag, aq̃lls sobredits mestres no podẽ ni deuen emparar aq̃lla obra q̃ feta hauran, pus quel senyor de la obra los ho haura dit: com ells comencen a obrar que ell a scar fa fer aquella obra. Empero sil senyor de la obra dira a aquells mestres: que pensen de obrar: que ell los pagara be e pla tots lurs mal trets, e hi obraran en fe del senyor de la obra, e per les paraules, que ell los haura dites, si ell ha ia pagat aquell mestre de tot ço que promes li haura, o no sia pagat, si ell mestre no pagara aquells mestres, o no haura, de que pusca pagar lo senyor de la obra, los es tengut de pagar, perço com promes los ho haura sia que ell tenga daquell mestre alguna cosa o no, q̃ mester es q̃ aquells mestres sien pagats perço com en fe del senyor hi hauran obrat e perço car ell los promes de pagar que si ell peruentura promes nols ho hagues: los sobredits mestres no hagueren obrat, e hagueren fet de lur prou en altra part, perq̃ tot senyor de obra, sia que la faça fer a scar o a jornals, se guart, o prometra o que no: que mester es, que tot ço prometra q̃ ho attenga vulla o no. E si los mestres daxa o calafat qui faran obrar a scar, e empendran al senyor, de qui la obra sera, que ells la liuraran feta a dia cert, o a temps sabut e entre ells haura posada o mesa pena certa, si los dits mestres no haurã acabada aquella obra axi com promes haurã, lo senyor de la obra los pot demanar la pena, que entre ell e los dits mestres mesa y posada sera e ells dits mestres son tẽguts de donar aq̃lla menys de tot cõtrast. E si entre ells pena alguna mesa ne posada no sera los dits mestres son tenguts de donar al senyor de la obra tot dan e tot destrich e tota messio: que

* a preu fet
* preu fet
* desastent

que ell no haura feta, ne fara. E deu ne esser cregut per son sagrament. Emperoes axi a entendre: que fos fet aquell districh per culpa e per negligencia dels sobredits mestres. E si per culpa e per negligencia no sera fet aquell dan o aquell destric: no es rao: q ells ho dejan esmenar, ne encara la pena si posada hi sera: pagar pus per culpa dells no sera fet perço car a les vegades vey empatxament de deu o de senyoria, e axi a empatxament de deu o de senyoria no pot algu * als dir ne cōtrastar, ne es rao que ho pusca. Emperò si lo senyor de la obra no entendra de fer les pagas: axi com ab los mestres empres haura: en hauran a fer messio: on sostendran algun dan: tot en axi es tengut e obligat lo senyor de la obra als sobredits mestres: com los mestres son a ell, e axi semblātment que sia rao e egualtat.

*altre

De personer qui vol vendre la part que te en la nau. Cap. 55.

ENcara deu hom saber: que si algun personer volra vendra la part: q haura comēçada de fer en la nau: ell ho deu fer a saber al senyor de la nau, e tot en aquella guisa es tēgut fer laltre, e si lo senyor de la nau no vol: q hi entre: noy pot entrar: entro que la nau haia fet viatge perço es entendre, que aquell qui la compraria: lon poria gitar per malvolença. E per aquesta rao no poden fer encantar los personers ab lo senyor de la nau: entro q la nau haia fet viatge. E quant la nau haia fet viatge: ellas pot encantar del personer al senyor, e del senyor al personer. Empero lo personer deu donar al senyor dela nau auantatge de donar e de pendre, e sia en voluntat del senyor de la nau de dar o de pendre: si donchs encant publich noy hauia. E perço fon fet aquest capitol: car lo senyor de la nau hi haura molta fatiga, e molt malrret, e haura començada la nau: que si ell no fos: no fora feta.

De nau com se pot es deu encantar entre lo senyor e los personers. Capitol 56.

SEgons que diu e demostra en lo capitol desusdit: que nau o leny nos pot encantar tro haia fet viatge, e es ver ab que sia nau o leny que de nou se faça o que algu la haigues comprada ab volūtat e sabuda de tots los psoners o dl la maior partida: e la on diu, ql personer deu donar auantatge al senyor de la nau o dl lēy de donar o de pēdre, si dōchs encant publich noy haura, axi mateix se deu seguir e entendre perço cō no es ne seria iusta rao, q si hi hauia vn personer o dos, qui per lengeria de lur seny, o p sobergaria de lur moneda que ells haguessen, deian ne pusquen aportar algū senyor de nau o del leny en q ells haguessen alguna part, a eacāt publich, si dōchs lo dit senyor de la nau o lēy nos volra, es rao, que nos deia fer perque? perço car a les vegades la maior *forç ça dels senyors de les naus o dels *part

lenys hā afer algunes mesions: que no volen metre en cōpte als personers per hauer gracia dells e perço car ells han fe: q̄ pusquē ab los dits personers guanyar en moltes de guises e en moltes de maneres: les quals no calara dir ne recapitular, e peruētura algunes vegades los dits senyors de les naus o dels lenys han a fornir en la nau o en lo leny que ells fan fer: mes parts: que ells no cuyden fer: com la dita nau o leny comencen, e axi los dits senyors de les naus o dels lenys son * esmesos que ells no han diners: ne haurā de quen pusquē hauer a les vegades. Encara per altra rao perço car lo dit senyor de la nau o del leny hi haura molta fadiga haguda, e molt mal tret, e molt treball e molta ancia, e molt afany: per q̄ no seria ne es rao: q̄ per fellonia: q̄ vn personer o dos o per desgrat q̄ ells haguessen del dit senyor de la nau o del leny: lo poguessen aportar a encāt publich, que segons les raons desusdites tota via lō porien gitar a gran menyscap * del mateix e axi lo dit senyor de la nau o del leny romandria desfet o gran res consumat del seu, e los dits personers no sen millorariē en res, per q̄ es rao que vn personer ne dos nol pusquen portar a encant publich: si nou volra lo dit senyor de la nau per les raons desus dites. Empero si cō la dita nau o lēy haura fet viatge: axi cō de sus es dit: si tots los personers o la maior partida volrā encātar o aportar a encant la dita nau o lēy al dit senyor: ells ho poden fer q̄ lo senyor desusdit no pot ni deu en res cōtrastar. Si donchs entre lo dit senyor e los dits personers alguna conuinença o promissio no sera stada feta. E si la dita conuinença o promissio desus dita entre ells feta no sera: la dita nau o leny se deu es pot encātar. Es a entēdre: q̄ los dits personers hā poder de destréyer * o de fer destrenyer a la senyoria al senyor de la nau de fer lo dit encant publich perço car segons dret e rao e egualtat e costuma de qualseuulla cosa q̄ sia fet o mogut algū cōtrast: tota via a podera e deu esser seguit tot ço: que la maior partida o força volra, e allo se deu seguir, e als no. E axi si tots los personers o la maior partida o força volra encātar ab lo dit senyor de la nau o del lēy: lo dit senyor de la nau o del lēy deu fer encāt ab los dits personers en aq̄sta guisa: * q̄ qui mes hi dara: aq̄ll lo deu hauer. Mas empero si tots los personers o la maior partida dels personers no encātaran o no volran encātar: lo dit senyor de la nau no es tēgut de encātar ab aq̄lls personers: si ell nos volra. Saluo en aytāt empero q̄ si vn personer o dos o tres volē encātar o aportar a encāt al dit senyor de la nau o lēy: los dits personers o personer hā e deuē dir al dit senyor de la nau o lēy: o vos nos dats a rao daytant de les nostres parts o nos darem a vos a rao daytant de les vostres. E daço desusdit poden forçar los dits personers als dits senyor de la nau o leny: vulla lo dit senyor de la nau o leny o no. E axi lo

* entesos

*perdua

* forçar

* manera

lo dit senyor de la nau ha auantatge de dar o de pendre. Salues empero totes conuinences o promissions o manaments fets entre ells en totes coses. E en axi lo dit senyor de la nau o leny pot forçar als dits personers en totes aytãtes guises o maneres com los dits personers poden e deuen forçar al dit senyor de la nau. Empero si entre lo dit senyor de la nau e los dits personers encãt publich se fara, encant publich no ha ne deu hauer senyoria neguna, que tots deuen ser personers simples, si donchs entre ells no haura alguna conuinença empresa que algu dells hi deia hauer algun honrament, o alguna senyoria. Empero si com ells volran encantar: entre ells empendran: que sia donat algun auantatge a aquell qui primer dira li deu esser dat. E si entre ells alguna conuinença per rao del auantatge desusdit feta ne empresa no sera: lo vn no es tengut de donar al altre lo dit auantatge: si nos volra. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

Lescriua com deu esser mes e del iurament e de la fidelitat de aquell e de la pena del contrafaent. Cap. 57.

LO senyor de la nau pot metre lescriua en la nau ab consentimẽt dels personers. Saluo que no sia son parẽt. E deu lo fer iurar ab testimoni dels mariners e dels mercaders e dels personers si en loch ne sera: q̃ si a suau e feel axi be al mercader com al senyor de la nau, e a mariners e a pelegrins e a tota persona: que vaia en nau, e que tenga lo cartolari, e q̃ noy scriua res sino lo ver e aço que oira de quascuna de les parts, e ell q̃ do dret a quascuna. E si lo cartolari hauia tengut algun hom menys del scriua: no sera cregut res quey fos scrit. E si lescriua scriuia: ço q̃ no degues: deu perdre lo puny dret e deu esser marcat al front ab ferro calt, e deu perdre tot quãt haia: axi be si ell ho scriuia cõ si altre ho hauia scrit.

Del poder e del carrech del scriua. Cap. 58.

LEscriua ha aytal poder: quel senyor de la nau no deu res carregar a la nau sino en presencia del scriua, ni nengun mariner no deu leuar roba ne gitar en terra ne destibar mẽys de sabuda del scriua. E si res se pert en la nau: ço es a saber bala o farcell, o altra mercaderia o alguna altra roba que scriua haia scrita: o sia stat al carregar: lescriua la deu pagar, e si lescriua no ha de que pagar: deu ho pagar la nau: sin sabia esser venuda saluat lo loguer als mariners, e lescriua pot comprar e vendre totes coses com es a saber ferramenta o vianda o *sagoles e tot aparellamẽt de nau menys de sabuda del senyor de la nau empero de exarcia deu ho fer a saber al senyor de la nau, e lo senyor de la nau als personers qui iran ab ell. E si ells nou volran: lo senyor de la nau ho pot ben comprar: pus que sia necessari a la nau.

*xarxia

De custodia del cartolari. Cap. 59.

ENcara lo senyor de la nau deu fer iurar lescriua, q̃ ell no dorma en terra menys de les claus de la caxa, en que sera lo cartolari, e neguna vegada no iaquesca la sua caxa oberta: en que tendra lo cartolari sots la pena desusdita.

Perrogatiues de patro e de scriua e de personer. E de la fe e creença que es donada al cartolari. Cap. 60.

TOta la messio axi cō de menjar e d̃ beure deu pagar la nau al senyor e al scriua, e encara deu mes pagar al scriua sabates tinta e paper e pergami. E lo senyor de la nau deu pendre aytal loguer cō vn dels altres notxers: qui vā enla nau, e aytātes de portades cō de loguer a la forma del loguer e deu loy donar lescriua e scriure axi be cō dels altres: qui seran mariners. E si algū personer ira ab ell en la nau: ell deu fer iurar lo notxer: qui li diga veritat: ia que pot affanyar aquell personer, e ell q̃ li do allo. E si lo senyor lo volra millorar de res: que ho pot fer. E si lescriua va * acosiment: ell li deu donar de loguer axi cō a vn proer dels cominals: quey sien. E si lo senyor lo volra millorar: que ho pot fer. Lo senyor de la nau pot tota via demanar de compte al scriua: sia parent seu o altre, mas senyor de nau no y pot parent metre seu per scriua sino es ab voluntat dels personers o dels mercaders. E si algun scriua hauia estat en * blasme de alguna scriuania o de algun furt: q̃ hagues fet: no pot leuar tal scriua parent seu ne altre. Encara mes scriua es tengut de dar cōpte als personers tota via: q̃ ells lon demanen: si q̃ fos exit de la scriuania, o q̃ fos enla nau encara. Mes es tēgut a quascū personer de retre cōpte de tot ço q̃ haura rebut de nolit e despes e venut e cōprat. E lescriua pot pēdre d̃ quascun mercader penyora: q̃ be li valega lo nolit e les auaries axi be dels personers com dels altres e de pelegrins e de mariners e de tota persona q̃ deia donar nolit o auaries. E deuēse donar los loguers e les aueries en presencia del cartolari de la nau. Cartolari es mes cregut q̃ carta, car la carta se pot reuocar: e lo cartolari no. E tot ço q̃ es en lo cartolari mes deu esser cregut e tēgut: ab que la nau tenga prois en terra, o lescriua sia en terra: que ho scriua.

* cabiment, o discretio

* infamia

De que es tengut senyor de nau a mercader e a pelegri. Cap. 61.

SI tu vols saber: de que es tēgut lo senyor dela nau o del lēy als mercaders, aci ho pots saber. Lo senyor de la nau es tengut de saluar e de guardar als mercaders e als pelegrins e a tota persona: que vaia en la sua nau axi be al menor com al maior, e de ajudar contra tots homēs de son poder, e tenirlos * nech cōtra cossaris e contra totes persones qui mal los volguessen fer. Encara es tēgut lo senyor d̃la nau de tenir * nech tota la lur roba e lur hauer e de saluar

* secrets o amagats

* secreta

ner e de guardar axi com desus es
dit, encara que deu fer iurar lo not-
xer e les * panesos els personers els
mariners e tots aquells qui y iran
e hi seran, e tots aquells qui pendrá
loguer de la nau: q̃ aiuden a saluar e
guardar los mercaders e los lurs ha
uers, e de tots aq̃lls: qui en la nau irá
de lur poder, encara mes q̃ nols des-
cobren ne fassen * rasa ne ladronici
ni baralla contra algu daquells, qui
desus son dits. Encara mes, q̃ no tra
guē ne metē res en la nau sens sabu
da del scriua o del notxer, ne metre
ne traure de nit ne de dia: quell not-
xer ol guardia nou sabes.

* cōcelles de popa

* rahōs

Del sagrament que deu fer lo notxer. Capitol 62.

ENcara mes deu fer iurar lo not
xer per aq̃lla rao: q̃ haurá iurat
los mariners, e mes encara: q̃ ell di
ga veritat als mercaders de tot ço q̃
ells li demanará, e q̃ no isca de port
ney entre sens volūtat dels merca-
ders, mas lo notxer ha poder de to-
tes altres coses a fer ab consell dels
* panesos de tallar arbres e tolre de
veles e iunyir a veles e de pēdre vna
volta e de fer tot ço q̃ ptany ala nau.
Saluāt empero: q̃ ell sia sufficient a
notxer q̃ sapia cōpassar e tallar ve-
les, e stibar a trau, e donar * lats e co
nexer la volta: ab q̃ guanyara ab sō
cōtrari. E si aço no sab fer e ha en la
nau * panes o proer: quiu sapia fer:
aq̃ll notxer deu esser cassat de aq̃ll
loch e mes aq̃ll * panes o aq̃ll proer,
e si lo dit notxer ho sab fer: tot ço q̃
hō li ha conuēgut: li deu hō obser-
uar e tenir. E si lo senyor de la nau lo
volra gitar per maluolença: e lo not
xer sens pagat de son loguer: nol
sen pora anar. E si pagat no es: lo se
nyor de la nau lo deu pagar. E si aço
q̃ conuengut haura: axi cō desus en
aquest capitol es scrit: no sab fer nē
pot attendre: tot dā e tota messio q̃
fara nē sostendra la nau: aq̃ll notxer
ho deu de tot pagar, e lo notxer no
deu iaure despullat: q̃ sia sa, e deu a-
iudar a orneiar a saluament la nau.
E fer al pus prest q̃ pusca lo ferney
de la nau, e si tot ho pot fer: noy deu
metre terme, e deu se tenir ab leal-
tat axi be ab los mercaders com ab
lo senyor de la nau e ab mariners e
ab pelegrins e ab tots comunament.

* cōcelles de popa

* cōstats

* cōcelles de popa

* cōcelles de popa

De hauer que prenga dan per mal stibar o per altra negligencia. Cap. 63.

SEnyor de nau ne notxer no deu
stibar ne deu fer stibar en vert
ne stibar negun fax que hom tema
ne bala ne farcell: que damnatge hi
prengues: pres darbres ne de timo-
nera ne de sentina ne de porta,
ne de negun altre loch: on mal
pogues pendre. Encara lo senyor
es tengut de moltes altres coses
als mercaders. Hauer qui sia mes
en nau sis banya per cuberta o per
murada o per arbres o per sentina
o per timoneres o per ambrunals
o per porta o per metre en loch dub
tos o per poch crostá, car lo senyor
deu esmenar tot lo dan, quel mer-
cader pendra en aquell hauer, quis
sera banyat ab quel senyor de la nau

hi bast e si noy basta: deu sen vêdre la nau: q̃ personer ni prestador non pot res hauer, saluo los mariners: qui no perden lurs loguers.

De roba banyada. Cap. 64.

Roba que sera trobada banyada en nau o en leny e sera banyada per aygua de cuberta o per murades o encara per fallida de crostam: lo senyor de la nau o del leny deu sostenir tot lo damnatge. E sis banya per aygua del pla que la nau o lo leny faça; e sia sufficientmêt encrostamada: e per murada ne per cuberta no faça aygua: lo senyor de la nau no sia tengut de res esmenar.

Declaracio del precedent. Cap. 65.

Dit es esclarit e certificat lo capitol desusdit: q̃ si nau o leny fara aygua per murades o per cuberta: que aquella roba que per aygua de murades o de cuberta se banyara es guastara quel senyor de la nau es tengut de esmenar als mercaders de qui aquella roba sera tot lo dan: que ells ne pêdran ne sostendran. Es entendre: que si la nau o lo leny correra e sostendra tan gran fortuna de mal temps: que li fara gitar la stopa de les murades o de la cuberta: e si per aquesta rao que desus es dita: la roba que en la nau o en lo leny sera: se banyara os guastara: lo senyor del leny o de la nau no es tengut de alguna esmena afer a aquells mercaders: de qui aquella roba banyada o guastada sera pus no es fet per sa culpa. E son fet perço aquest capitol: car a empediment de Deu ne de mar ne de vent ne de senyoria negu no pot res dir ni contrastar. E per aquella rao mateixa nau o leny qui per fortuna de mal temps perdra alguna exarcia: axi com son timons o timoneres o arbres o antenes o veles o alguna altra exarcia: e per raho de qualque sia exarcia: que la nau o leny per fortuna de mal temps perdra: en la nau o en leny se banyara es guastara alguna roba: lo senyor de la nau non sia tengut de esmena a fer pus que per sa culpa nos sera banyada ne guastada.

Encara mes de fet de roba banyada o guastada. Cap. 66.

Segons que desus es dit: esclarexim nau o leny que fara aygua per murades o per cuberta: per qual raho es absolt lo senyor de la nau o del leny: que no es tengut de esmena a fer de roba: que si bany, o que si guast per banyadura. E en aquesta esmena los nostres antecessors volgueren esclarir: ço que diu leny qui fara aygua per pla sol que sia sufficientment encrostamat: lo senyor de la nau o del leny no sia tengut de esmena a fer de roba: que per aygua de pla sera banyada. Volem esclarir: ço que diu, sufficientment encrostamat: com deu esser entes; perço que entre los senyors de les naus o dels lenys e los mercaders no pusca hauer algun contrast. Departirem ho enaxi: que tota nau o

tot

tot leny en que lo crostam sera pus alt que lo paramijal, o que sia par a par del paramijal, e q̃ sia per tota la nau o per tot lo leny spes, e per tot cominal tro sus ales scoes: per aygua quem faça per lo pla: no sia tengut de roba: que si bany o q̃ si guast: de esmena a fer lo senyor de la nau o del leny als mercaders: de qui sera aquella roba banyada o guastada. Per qual raho? perço car com los mercaders noliciaran aquella nau o aquell leny: guardassen ho: si era ayguader o no, e perço com si ells veren e conegueren: que aquella nau o aquell leny, que ells noliciaran: fara aygua per lo pla: si nou digueren al senyor, de qui era: ell nols es de res tengut. Empero si los dits mercaders loy digueren o loy feren entenent: qualque cosa o qual que promissio que ells los faes: aquella es menester, que ell los attena. Empero si lo costram sera res pus bax que lo paramijal, si la nau o lo leny fara aygua per lo pla, lo senyor de la nau o del leny es tengut de tota roba esmenar que per aygua de pla sia banyada o guastada per qualque rao, perço que iatsia aço quel paramijal hi sia mes e posat per tenir fort o per dar enfortimẽt a la nau o al lẽy axi be hi es posat per lo crostam, q̃ venga par apar dell. E per raons desusdites feren aquesta esmena e aquest esclariment los nostres antecessors, per rao que contrast no pusca hauer entre los mercaders, e los bons homẽs: qui van per la mar: qui son senyors de les naus o dels lenys.

De roba quis gasta per rates, o altrament si pert. Cap. 67.

SI hauer sera gastat per rates en la nau, e no ha gat en la nau, lo senyor de la nau sera tengut de esmenar. Hauer qui mes sia en la nau e sia escrit en cap breu, sis pert en la nau stant lo senyor de la nau deu esmenar aquells hauers.

De hauer gastat per rates per no hauer gat en nau. Cap. 68.

SI hauer sera gastat per rates e q̃ en la nau no haia gat, lo senyor lo deu esmenar, mas no declara, si en la nau haura gats en aquell loch on la dita nau stibara, e com de aqui seran partits los dits gats morran o seran morts e rates hauran gastat algun hauer: ans que sien en loch, que gats pusquẽ hauer. Si lo senyor de la nau comprara gats e metra tã tost, com en lo loch sera, quẽ trobara a vendre o a donar, o en qualque manera en la nau los metra no sia tẽgut de restituir los dans desusdits pus en culpa dell no sera esdeuẽgut.

Si roba pendra dan per esser stibada en vert. Cap. 69.

ENcara si lo senyor de la nau fara metre res encant, que es entendre en vert, tot lo damnatge que sia pagat.

Com deu esser fet sol. Cap. 70.

SEnyor de nau o de leny no deu fer de hauer de algun hom mercader sol, ha hauer daltre mercader. E si ho fa e leuar qui es sol: pendra dan per laltre que va desus: lo senyor de la nau es tengut de restituir lo dan.

Declaracio del capitol precedent. Cap. 71.

SEgons que en lo capitol desusdit diu, senyor de nau o de leny no deu fer de hauer del vn mercader sol. E si ho fa ell hauer qui al sol sera: pendra dan: ell es tengut del tot esmenar. Mas pas no diu: ne demostra: ne esclarex cō deu esser entes, ne com no, ne per qual rao. E per la rao desusdita, e perço que entre los mercaders e lls senyors de les naus no pusca hauer algun contrast: los nostres antecessors, qui primerament anaren e començaren anar per lo mon: aq̄sta esmena volgueren esclarir en axi. Que sils mercaders qui en la nau o leny metran roba: si tots o partida hauran roba de pes: si lo senyor de la nau fara soltā solamēt de la roba del vn mercader a la roba dels altres: si aquella roba, de que ell haura fet sol: axi com es dit: pendra algun dan ell es tengut de tot a restituir, mas empero si en la nau no haura roba de pes sino tan solament de vn mercader: que tota la roba dels altres mercaders sera d̄ bolū: si aquella roba que en lo sol iusa sera mesa: pendra algun dan ab aquella nau o leny si es sufficientment encrostamat, e q̄ no faça aygua per cubertes ni per murades: ell no es tengut de alguna esmena a fer. Encara mes perço car es rao. E es tostemps stat acostumat: que tota via deu esser fet lo sol iusa de la roba del pes, perque per donar millor regiment a la nau o al leny, que reues seria e cosa perillosa qui metia la cosa del ambolum al sol iusa e la roba del pes al sol sobira, perq̄ met hom la nau o lo leny en iuy de perdre, perço car nos poria regir. Emperò si tots los mercaders o partida hi metran roba de pes: lo senyor de la nau o del leny deu metre e fer metre de tots cominalment en lo sol iusa, perço que dā no lin pusca venir, axi com desus dit es. E per les raōs desusdites feren aquesta esmena e aquest declarament los nostres antecessors: per ço que cōtrast ne treball ne mal no pusca hauer ne esser entre los senyors de les naus e dels lenys e los mercaders: qui van per lo mon.

De roba quis banyara al carregar o descarregar. Cap. 72.

MAs si vols saber: que vn farcell o vna bala o altre hauer se banya al carregar o al descarregar: lo senyor de la nau non es tégut. Tots los damnatges que son damunt dits es diran als capitols de mar que paga la nau: lo senyor hi met la part quascun personer per si car tot ho paga la nau.

Del carregar e descarregar les robes. Cap. 73.

En

ENcara deuets saber q̄ lo senyor de la nau deu fer carregar la roba e descarregar: si ab ell ho emprenen los mercaders, e si no ho ha per conuinença: los mercaders se deuen posar, axi es entédre: que sié en loch agrest: ab los mariners de carregar e descarregar.

A que son tenguts o no tenguts los mariners en lo carregar. Cap. 74.

MAs los mariners son tenguts de pendre lo hauer a la porta. E de stibar lo no son tenguts: si lo senyor de la nau non ha promes als mercaders, e si promes ho ha: puys lo senyor de la nau ha sen aposar ab los mariners si los mariners se volen, mas si lo senyor del leny es en loch agrest: e ells no troben bastaix o homens: quiu facen per diners: los mariners son tenguts de carregar e descarregar. E deuen esser pagats axi com lo notxer conexera q̄ pertanya a aquells q̄ hauran carregat o descarregat. E aquest capitol son fet: per ço quel senyor de la nau non pogues perdre son viatge, ne los mercaders. Mas si homens hi ha qui carreguen e descarreguen per moneda noy son tenguts los mariners.

De stibadors, e de vitualla quel mercader metra en nau. Cap. 75.

ENcara es tengut lo senyor als mercaders de donar homens: q̄ sapien la nau stibar: si la nau stiba atrau, e los mercaders deuen los pagar e lo senyor de la nau es tengut al mercader de aportar li la sua roba caxes vianda de menjar tanta: q̄ sia bastant al mercader. Mas si lo mercader volia metre vianda per reuendre o altres coses en la companya, o hom per ell: deu ne donar nolits a la nau.

Com lo mercader deu hauer plaça en nau. Cap. 76.

LO senyor de la nau deu donar places als mercaders, e lo notxer deu fer venir lo mercader el scriua, e aq̄ll qui mes del nolit dara deu millor plaça hauer.

De plaça desferra e seruicials del mercader. Cap. 77.

SEnyor de nau es tengut a mercaders de leuar sa caxa e son lit e son seruicial e cõpanyo sufficient al viatge on anar dega. E deuli donar plaça: on iaga, e sils mercaders daran tan poch nolit: ço es a saber: si va en Acra o en Alexandria, o en Armenia o deuers aquelles parts: si dona de vint barcelles enius de nolit: noli deu esser tengut lo senyor de la nau de portar caxa ne seruicial ne companyo menys de nolit ne deu hauer plaça de mercader.

Declaracio del sobredit. Cap. 78.

SI nau o leny va en Barberia o en Spanya, on ve: e lo mercader no dona. xx.* besants de nolit p aq̄lla rao mateixa axi cõ desus es dit. * moneda noconeguda

De

De vianda furtada. Cap. 79.

* roba-da

LO senyor de la nau deu esmenar tota vianda: q̃ sia *emblada per ma de mariner en nau.

De impediment de mercader. Cap. 80.

SEnyor d̃ nau deu sperar los mercaders: si impediment hi sera. E si lo senyor de la nau es stat pagat del nolit del mercader: e lo mercader ne trau la roba per paor o per empatxament: lo senyor no li es tẽgut de retre. Mas tota via que haia bones noues: li es tengut de dos en dos mesos de leuar e de anar ab la roba: la on li haura conuengut. E ab la roba o mercaderia. Que axì fa la roba a entendre.

De paor de mercader. Cap. 81.

* part

SI lo mercader ha mes son hauer en nau: e per paor que haia desos enemichs len vol gitar: ço es per armada o per cossaris: pot len gitar ab que sia cert, o no cert: ab que los altros mercaders len gitẽ. Mas si es vn mercader: qui haia paor, e per altra raho que altres mercaders la maior *força no lan gitaran haia a pagar nolit o posar se ab lo senyor de la nau en tal guisa: que sen tenga lo senyor de la nau per pagat.

Com a mercader quis tema deu esser liurada sa roba. Capitol 82.

LO senyor de la nau deu donar e retre tot son hauer al mercader sia pagat o no: que hon sia cert quel mercader se tem q̃ nau o lẽy sia armada: de q̃ ell se tema. E quant ell nos tema aquell mercader sis vol lo senyor de la nau lo deu tornar en la nau, e si ell ven e noli torna: q̃ sen deu posar ab lo senyor de la nau: que li do aytãt de nolit, com li donaua: si met altra roba a multiplicament de quintalades. Perque lo senyor de la nau ne ha fet son dãnatge de donar a menjar e loguer a mariners, e daltres coses: que haura feta messio.

De que es tengut patro a mercader: qui nolieia a quintalades. Cap. 83.

MErcader qui nolieiara nau o lẽy a quintalades: ço es a saber, q̃ lo mercader deia dar quãtitat de quintalades a la nau o al leny, lo senyor de la nau o del leny sia tengut al mercader de leuar mes lo quart de les quintalades. En axi que si nolieiara. ccc. quintals, lo mercader ne ha. cccc. quel senyor los hi deu leuar, en tal forma, quel dit mercader deia empendre ab lo senyor del leny aquella part de les quintalades a vn temps que sia sufficient, e si aquell temps empres lo mercader no les hi volia metre, quel dit senyor pusca nolieiar a altres mercaders a compliment de son carrech, e si lo dit mercader se volia abstraure de anar en lo dit viatge lo qual hauria fermat a quintalades sabudes, e era lo fermament fet ab

carta

carta o ab testimonis o scrit en capbreu de nau o de leny per scriua iurat: lo dit mercader deu refer totes messions: quel senyor hagues fetes per rao daquell viatge si ans que res hagues carregat sen abstrahia. E si despuys que hagues alguna cosa carregada: lo mercader se abstrahia del viatge deu donar la meytat del nolit lo qual hauria fermat a la nau o al leny menys de tot contrast, e lo senyor del leny deu pagar la meytat del loguer als mariners si la nau o lo leny ha tanta quantitat de nolit: que fos la meytat: daço que poria hauer: com hauria son ple. Lo senyor de la nau deu apparellar de exarcia e de altres apparellamēts la nau. En axi com haura promes als mercaders, e deu esser apparellat a aquell temps, que sera empres entre ells, e lo mercader deu hauer espatxada la nau o lo leny al temps empres entre ell e lo senyor de la nau. E lo mercader deu pagar lo nolit menys de tot contrast, e tot senyor de nau o de leny se puga retenir en penyora per rao del nolit tanta de roba: q̄ valega quatre tants com lo nolit: que hauer deu.

De mercader que nolieiara e puys se abstraura. Cap. 84.

MErcaders qui nolieiaran quātitat de roba o de quintalades e deian dar tot son ple a alguna nau o algun leny: si los mercaders se abstrauran de donar e de liurar aquella roba o aquella quātitat de quintalades o tot aquell carrech que nolieiat hauran: abans que no l hauran fet tirar a mar de tot o la maior partida: no son tenguts de donar a aquell senyor de aquella nau o de aquell leny: a que ells ho hauran nolieiat; sino tan solament la messio quel senyor de la nau o del leny haura feta per aquel viatge. E si peruētura los mercaders hauran feta tirar a mar tota aquella roba o la maior partida q̄ ells nolieiada hauran: e los dits mercaders se abstrauran de anar al viatge: ells son tenguts de pagar al senyor de la nau o del leny: que ells hauran noliciada: del terç del nolit lo qual ells li hauran promes de donar: com ells lo nolieiaren, empero si los dits mercaders se abstrauran del viatge: apres que hauran alguna cosa carregada, ells son tenguts de donar al senyor de la nau o del lēy, la meytat del nolit, q̄ fermat li hauran, e si els hauran carregat tot ço que hauran a carregar: e la nau o lo leny no haura feta vela, e ells se volran abstrer * del viatge, ells son tenguts de pagar la meytat del nolit que ells li haurā fermat. E si peruētura la nau o lo leny on ells hauran mesa la lur roba, haura feta vela, e ells se volrā abstrer* del viatge, ells son tenguts de donar al senyor de la nau o del leny tot lo nolit, que fermat li hauran. E tot ço que desus es dit, deu esser fet menys de tot contrast. Empero es axi entendre, q̄ per qual se vol de aquestes raons desus dites que los dits mercaders se volran abstrer * del viatge, en lo qual han fermades quantitat de quintalades

* absraurer

* absraurer

* absraurer

lades, o hauran nolieiat de tot alguna nau o algun lény: que sia méys de tot frau, e si lo senyor dela nau o del leny pora prouar o mostrar frau algu o escusa, que no sia iusta: aquells mercaders son tenguts de donar e de liurar tot ço que nolieiat li hauran: o que sen auenguen ab ell: si el volra fer alguna auinença. Que rao es: que axi com lo senyor de la nau o del leny es tengut e obligat als mercaders: que los mercaders sien e deuen esser tenguts al senyor dela nau o del leny: si donchs per iustes raons no sen poran escusar, axi com desus es dit.

De mercader qui haura nolieiada roba, e puix la ven. Capitol 85.

SI alguns mercaders nolieiaran nau o leny de tot o de partida: e que li deian donar quintalades sabudes: si los dits mercaders se * apartaran de anar al viatge per rao de venda: que ells hauran feta de la lur roba: la qual roba o mercaderia els hauran nolieiada a algun senyor de alguna nau o dalgun leny: ells son téguts de pagar aquell nolit: lo qual ells li hauien promes de donar. Per qual rao? perço car es a entédre: que aquells mercaders: qui aquella roba hauien nolieiada: que a la venda que ells ne faran qui ells hi guanyé e encara vltra lo guany que ells hi fan: que si enclou aquell nolit: que ells hauié promes de donar a aquell senyor de la nau o del leny, que ells hauien nolieiat, e es rao, que pus los mercaders guanyen e fan lur prou: que los senyors de les naus o dels lenys noy deué hauer dan. Empero es axi a entendre: que si la nau o lo leny, qui nolieiat sera: deura carregar en aquell loch: on lo contracte del nolit sera stat fet: deu esser mes en poder de dos bons homens de la art de la mar, que sien dignes de fe, e aquella cosa que ells ne diran allon deu esser seguit que lo senyor de la nau nels mercaders noy deué ney poden en res côtrastar. E aquell pati * q̃ lo senyor de la nau o del lẽy fara ab los mercaders: en aquell pati * per aquell deuen esser los mariners. Empero si aquella nau o aq̃ll leny qui nolieiat sera: deuia anar a carregar en algũ altre loch: e la nau o lo leny sera aqui iunt: on deuia carregar: e los dits mercaders hauran venuda aquella roba: q̃ ells nolieiada li hauien e los mercaders liurar no la li poran ells son tenguts de donar e de pagar tot aquell nolit que ells promes hauien de donar a aquell senyor de aquella nau o de aquell leny lo dia, que ells nolieiaren sens tot contrast perque, perço car es rao, que los mercaders sien tenguts e obligats als senyors deles naus tot axi com los senyors de les naus son als mercaders que dur fey feria, si los mercaders no eren tenguts als senyors de les naus, axi cõ ells son tenguts als mercaders, quo poriels tornar a gran dan e no seria ben fet ne seria iusta rao, que los mercaders fessen de lur prou, e los senyors

* apartaran

* pacte

* pacta

senyors de les naus fossen desfets en fe dels mercaders. Empero si aquella nau o aquell leny que nolieiat sera: deura anar carregar en algun loch: los mercaders loy faran a saber abans: que ella partesca daquell loch: on sera stada nolieiada, ne encara no haura feta vela. Aq̃ll nolit aytal deu esser mes en poder de bons homẽs: axi com ia es desus dit. E per les rahons desusdites son fet aquest capitol.

Port de quintalades. Cap. 86.

LO senyor de la nau es tengut al mercader de portar les quintalades: que haura nolieiades del mercader. E lo mercader deu pagar lo nolit: segons que empendra ab lo senyor de la nau.

De roba carregada sens sabuda del patro. Cap. 87.

MAs si lo mercader carrega mes robes que no haura nolieiades sens dir res: lo patro pot hauer lo nolit: que vol.

De poch nolit e molt nolit. Capitol 88.

FAçam cõpte: que vn mercader dona al senyor de la nau vn millares de quintal, e ha li assegurats tants quintals cõ seran: e puys ve vn altre mercader: e donali del quintar c.* besants, lo senyor de la nau deu leuar axi be aquell de vn millares com aquell de. c. *besants, e metra axi en bon loch. Car guart se lo senyor de la nau: que axi be esmenaria aquell de vn millares, si mal preuia, com aquell de cent *besants, e no deu iaquir de leuar la roba daquell del millares, fins q̃ haya mes son ple: axi com si daua. co. besants del quintal, e es li tengut lo senyor de la nau de leuarli la roba fins a cõpliment. Mas leuat aquell compliment de les dites quintalades lo senyor de la nau li pot demanar aytant com se volra de quintalada, si lo mercader no ha empres ab el que per aquella raho li do de aquelles q̃ metra mes auant. E deu li ho fer a saber al terme: que empendran ab dos.

* mone da noco negada

* lo mateix

* lo mateix

Si patro lexara roba nolieiada. Cap. 89.

SI algun senyor de nau o de leny nolieiara o haura nolieiada alguna roba de mercaders o scriua per ell ab carta o ab testimonis, o entre ells sera dada palmada: o sera scrit en lo cartolari de la nau o del leny: lo senyor de la nau o del leny es mester, que leu la dita roba, q̃ nolieiada haura, e si ell leuar no la pot, e ell la iaquira tota, si ls mercaders li diran, que si ell no la leua, que romanga per sua, e si lo dit senyor de la nau o del leny no sen auendra ab los dits mercaders ans que daqui partesca, aquella roba que ell axi com desus es dit iaquira o haura iaquida, deu romandre per sua. E lo dit senyor de la nau o del leny

es

es tengut de donar als dits mercaders aytant de roba: cō sera aquella que ell haura iaquida, o aytants de diners: cō val e valra semblant roba de aquella en aquell loch: on ell fara port per descarregar, o en aquell loch: on ell la deuia posar. E si la dita roba, que romasa sera: se perdra os guastara de tot o en pertida: deu esser perduda o guastada al dit senyor de la nau o del leny: qui sots la condicio desus dita la haura iaquida. E si peruentura tot ço que lo senyor de la nau o del leny portara en sa nau o en son leny es a entendre aquella roba o aquella mercaderia q̄ ell portara: se perdra del tot per algū cas de ventura, e aquella q̄ romasa sera: sera saluada: ella d̄u esser saluada al dit senyor de la nau o del lēy, e esser perduda als dits mercaders: de qui stada sera. E es rao: q̄ axi cō lo senyor de la nau o del lēy era tengut de retre al dit mercader o mercaders aytanta de roba com aquella: q̄ romasa era, o aytant de diners, com semblant roba de aquella valia o valgues en aquell loch, on ell la deuia portar: e si aquella roba q̄ romasa sera: se perdia, deuia deu esser perduda al dit senyor de la nau o del leny, axi es rao, q̄ si tota la roba, q̄ lo dit senyor de la nau o lēy portara se perdra per algun cas de ventura: e aquella q̄ romasa sera, sera saluada: que deu esser saluada al dit senyor de la nau o del leny, e perduda al dit mercader o mercaders per qual rao? per ço cō no seria rahon ne egualtat, que los senyors de les naus o dels lenys fossen ne deissen esser de pijor condicio q̄els dits mercaders. E si peruentura la roba quel senyor de la nau portara en sa nau, o en son leny: se saluara, e aq̄lla que romasa sera, se perdra lo senyor de la nau o leny es tengut de donar axi com desus es dit als mercaders. E si la roba q̄ romasa sera, se perdra deu esser perduda al dit senyor de la nau. E si aquella que en la nau o leny portara, se perdra del tot per algun cas de ventura, e aquella que romasa sera se saluara ella deu esser del senyor de la nau, e axi lo dit senyor de la nau no es tengut de res a donar als dits mercaders. E si la dita roba, que en la nau portara, se saluara: lo dit senyor de la nau es tengut de donar als dits mercaders, tot axi com desus es dit, saluo en aytant que los dits mercaders son tēguts de abatre * de aquell preu q̄l dit senyor de la nau los dara, o los deu donar, totes aytantes auaries com els faeren, o hagueren a fer si lo dit senyor de la nau los hagues portada aquella roba, que romasa sera. Saluo empero de la viāda, que no son tenguts los dits mercaders de abatre,* perço com los dits mercaders aytambe san afer mesio de vianda, com si la roba haguessen aportada, e axi no es rao, que la viāda sen abata. * E si peruētura la roba quel dit senyor de la nau portara en sa nau o en son leny, nos perdra de tot, mas en partida aquella perdua aytal deu esser comptada e abatuda de aquella roba, que romasa

*abatar

*abaxar

* abaxa

sa

* moneda noco negada

* rellenat

*moneda noco negada

sa sera per sou e per liura o per * besant del preu quel senyor de la nau es tengut de donar als dits mercaders per la roba: que romasa sera, encara mes si la nau o lo leny gitara per algun cas de ventura: aquel git deu esser comptat e abatut * de aquella roba: qui sera romasa per sou e per liura o per * besant del preu desus dit, e si peruentura lo senyor de la nau leuara vna quantitat de la roba que nolieiada haura: e lexarna altra quantitat: si los dits mercaders li diran: axi com desus es dit: lo senyor de la nau es tengut tot en axi com ia es desus dit en aquest capitol mateix. Mas empero si los dits mercaders veuran que la sua roba roman del tot en partida: e ells no diran ne posaran al dit senyor de la nau la condicio desus dita, ne altre contrast li metran: o peruentura lo senyor de la nau los dira, ols fara dir: que roba roman: que es lur: si sobre aço desusdit los dits mercaders res noy diran, ney contrastaran, ne la condicio desusdita noy posaran: si la dita roba roman es pert: deu esser perduda als dits mercaders, per qual raho? perço com los dits mercaders no digueren ne contrastaren ne posaren com ells vehien: que la lur roba romania del tot o en partida: al dit senyor de la nau la condicio desusdita, que si ells ho faessen hou haguessen fet: si la roba que roman: se perdia os perdra no seria ne fora perduda als dits mercaders, ans fora perduda al dit senyor de la nau. Encara mes que si ells haguessen dita ne posada la condicio desusdita al dit senyor de la nau lo senyor de la nau la haguera iaquida en recapte: si ell veea o sabes: que romangues per sua. Encara mes per altra raho car com lo senyor de la nau los dix: que roba romania: que era lur: e los dits mercaders en res no li contrastaren ne la condicio desusdita no li posaren appar que es semblant de raho que los dits mercaders no so * pauen si la lur roba romania com ells al dit senyor de la nau en res no li contrastaren, la condicio desusdita no li posaren, e axi es raho: que la roba que romandra: axi com desus es dit sia ques perda, o no que sia e deia esser dels dits mercaders, e si peruentura los dits mercaders diran al dit senyor de la nau que ell que nolieig aquella lur roba: que romandra a altra nau o a altre leny, e si lo senyor de la nau lals hi nolieiara axi com desus es dit: si la dita roba se perdra del tot o en partida, os consumira o pendra algun dan; lo senyor de la nau nols nes en res tengut pus que ab sabuda e ab voluntat dels dits mercaders la haura nolieiada. Mas empero si lo dit senyor de la nau o del lẽy la nolieiara o la metra en altra nau o lẽy menys de sabuda e volũtat dels dits mercaders de qui la dita roba sera: si la dita roba se perdra del tot en partida, o pẽdra algũ * cõsumament o algũ dan lo dit senyor de la nau o del lẽy los es es de tot tengut a restituir, perço car axi cõ desus es dit, la nau

*pesaua

* disminutio

ra mesa e nolieiada en altra nau o en altre vexell menys de voluntat e sens sabuda dels dits mercaders, e es rao per que perço com negu no ha ne deu hauer poder en laltre: si no aytant com aquell o aquells de qui sera: lin volen donar, o lin hauran donat. E si peruentura seran alguns mercaders: qui hauran nolieiada la sua roba al dit senyor de la nau o del leny e cō lo dit mercader lali haura nolieiada e mostrada la desusdita roba: lo dit mercader dira al dit senyor de la nau o del leny: q̄ lo dit mercader ha anar, e per res no pot romandre, e q̄ lo dit senyor de la nau do recapte a aquella sua roba si lo dit mercader dira axi cō desus es dit: e lo dit senyor de la nau o del leny atorgara: si sobre aço desusdit lo dit mercader sen ira ab sabuda e voluntat del dit senyor de la nau o del leny sobre les raons e condicions desusdites e empreses lo dit mercader ab lo dit senyor de la nau o del leny: lo dit senyor de la nau li es tengut de portar la desusdita roba: que ell axi com desus es dit: haura presa e rebuda en sa comāda saluant cas de ventura si se esdeuendra, ans que ell la haia carregada, o despuys que lo dit senyor de la nau del cas desusdit no li es tengut perque? perço com negu no reb comanda a son dan. E si peruentura lo dit senyor de la nau o del leny la lexara, es tengut de retre e de donar al dit mercader aytanta de roba: cō aquella era, o aytants de diners com valguera o valra o valgues semblant roba de aquella en lo dit loch on lo dit senyor de la nau deuia e deu fer port per descarregar o en aquell loch on la dita roba haura promesa de posar, e axi la roba que romasa sera deu esser del senyor de la nau o del lēy vulles q̄ sia perduda o saluada, pus axi cō desus es dit: la haura presa e rebuda en sa comanda e en sa guarda, saluo lo cas desus dit: si esdeuengut hi sera ans: que ell la hagues carregada o despuys. Mas empero si com algun mercader haura nolieiada la su roba a algun senyor de nau o de leny, e com la dita roba haura nolieiada lo dit mercader sen ira: sia que sen vaia ab sabuda del senyor de la nau o no: ab que lo dit senyor de la nau o del lēy no la prenga sots sa guarda e sots sa comanda axi cō desus es dit: axi com lo dit senyor de la nau o leny deura o volra carregar: si lo dit senyor de la nau o lēy conexera o trobara la desusdita roba o home per ell la deu fer carregar e metre en la nau. E si ell ne hom p̄ ell la dita roba no conexera ne trobara, com lo dit senyor d̄ la nau carregara o fara carregar, si la desusdita roba romādra: sia ques perda o no, lo dit senyor de la nau o leny no es tēgut de res al dit mercader q̄ axi cō desus es dit: sē sera anat de esmena a fer de la dita roba, q̄ axi cō desus es dit sera romasa. Saluo empero q̄ si lo dit mercader qui sen sera anat axi com desus es dit, e lo dit mercader iaquira o haura iaquit algu q̄ mostre la dita roba al dit senyor de la nau o a hom per

per ell: vol aytant dir com a scriua: com ell carregara o fara carregar: si aquell qui lo dit mercader hi haura iaquit per demostrar e per deliurar la desusdita roba: e ell lals mostrara elals fara deliurar: com lo dit senyor de la nau carregara o hō per ell: si lo dit senyor de la nau o aquell que per ell fara carregar no la leuara o no la fara carregar e metre en la nau o leny: sila dita roba romādra sie q̄s perda o no: q̄ lo dit senyor de la nau nes tengut tot en axi: com si lo dit mercader hi fos present: pusquey hauia oy haura home en loch del dit mercader: qui la dita roba los deliurara ols volia deliurar. En aquesta guisa *empero, q̄ lo desusdit mercader o aquell q̄ en loch del dit mercader sera romas per deliurar la dita roba: pusquen en ver metre, e si lo dit mercader o aquell qui p̄ ell sera qui romas per deliurar la dita roba: ço que desus es dit en ver metre poran lo dit senyor de la nau es tengut de retre e de donar al dit mercader tot axi com ia es desusdit deles altres condicions desusdites, e en aquella rao matexa. Empero si lo dit mercader en ver metre no pora: ço que desus es dit, ne aquell que en son loch sera romas per la dita roba a deliurar: no lals mostrara, ne lals deliurara, si sobre aço que desus es dit, la dita roba romandra sia ques perda o no, lo dit senyor de la nau o del leny no es tengut dal guna esmena afer al dit mercader: pusquell dit mercader la haura *iaquida en mal recapte e es rao q̄ per lo dit mal recapte, que sia e deia esser del dit mercader, pusquell mateix mal se *merra. Salues empero totes aueries e totes coses, a q̄ lo dit senyor de la nau sia tengut e deia e deu esmenar e restituir als dits mercaders en totes coses e per totes, saluo de la dita vianda. E si per uentura cō lo dit mercader sen sera anat, e lo dit senyor de la nau haura rebuda en sa guarda o en sa comanda la roba del dit mercader, si lo dit senyor de la nau la nolieiara o la metra en altra nau o en altre leny, si la dita roba se perdra del tot o en partida, o pendra algun dan, o aquella nau o leny en que ell la haura mesa e nolieiada, no sera tantost en aquell loch on la dita roba se deu descarregar: cō ell sera ab aquella sua nau o leny: o com la dita nau o lēy vendra ab la dita roba no valra ab mol tant com feya, com ell vench ab aquella sua nau o leny de tot dan que la dita roba prenga: lo dit senyor de la nau o leny es tengut de tot a restituir, perço car ell la haura nolieiada o mesa en altra nau o leny altre menys de manament de aquell de qui la dita roba sera. Mas empero si com lo dit mercader se parti del dit senyor de la nau o leny entre ells fo *empres que si lo dit senyor de la nau o leny portar no la podia, que lo dit senyor de la nau o leny la pogues nolieiar en altra nau o leny: e si entre ells aytals conuinē ses cō desus es dit empresas *ferā: si lo dit senyor dela nau o del leny la nolieiara sots la cōdicio desus dita

*manera
*dexada
*mereix
*fou cō certat
*cōcert

perdes la roba o no, o prenga dan o no o vẽga aquella nau o aquell leny en que ell la haura nolieiada o no, o venga tart o mas: que lo dit senyor de la nau o leny no es tengut de nenguna esmena afer al dit mercader pusque ell ho empres ab lo dit mercader: com del se parti, que si ell portar no la podia: que la li nolieias a altra nau, o altre leny, si donchs lo dit senyor dela nau no la hauia iaquida, * que vol aytant dir: que fos romasa en aquell loch: on lo dit senyor de la nau carrega. E si lo dit senyor de la nau la nolieiara a altra nau o altre leny, si aquell senyor de la nau o de aquell leny: a qui aquell altre senyor de aq̃lla nau o de aquell leny que la dita roba li haura nolieiada: si la iaquira: * vol aytant dir, que si la dita roba romãdra en aq̃ll loch, on ell carregara ell es tẽgut de esmena a fer al dit mercader, de qui la dita roba sera, tot en axi com fora e era aquell senyor de aquella nau, aqui lo dit mercader la hauia nolieiada, si leuar no la li pogues, e en totes aquelles condicions es obligat, que lo primer era aqui ell la hauia nolieiada, salues empero totes cõuinẽces e emprenimẽts del senyor de la nau o del leny ab los dits mercaders fetes e empreses per algunes raons en totes coses e per totes. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

*dexada

*dexara

De patro qui lexara roba nolieiada. Cap. 90.

LO senyor de la nau o del leny qui nolieiara roba ab carta o ab testimonis, o que sia scrita en capbreu, o que sia donada palmada entre ells lo senyor del leny es tengut de portar aquella roba. E si la roba roman: quel senyor del leny no la leu o no la pusca leuar, ell es tengut de donar e de retre al mercader la sua roba, la qual li hauia nolieiada, o aytants diners com valra: la on lo leny fara port per descarregar, si dõchs lo senyor del leny no sen aue o no sen era auengut ab los mercaders abans: quel leny partesca daquell loch: on la roba haura nolieiada. E si la roba roman es pert quel senyor del leny no sen sia auengut, ab lo mercader: deu esser perduda al senyor del leny e lo senyor del leny es tengut de donar al mercader: axi com desus es dit. E son fet perço aquest capitol: car molts senyors de lenys al comẽçament, q̃ leuẽ viatge fan gran mercat del nolit: e com lo viatge es leuat, troben roba: de que hom los dona grã nolit: e si aquesta condico noy era: la roba romandria, de que haurien poch nolit, e portar en aquella de que haurien gran nolit.

De roba nolieiada para cert lloch, e si pendra dan. Cap. 91.

SEnyor de nau o de leny qui sia en algũ loch e nolieiara roba de mercaders per portar en altre loch lo qual loch sera ia empres entre lo senyor dela nau e losdits mercaders

me-

mester es: quel dit senyor de la nau la port la on haura empres e promes als mercaders ab aqlla sua nau e si lo senyor de la nau la metra en altra nau o leny mẽys de voluntat e sabuda dels mercaders: si aqlla nau o leny on ell la metra: sia maior o millor: ql seu lẽy no sera: si aqlla roba se perdra os gastara: o aquell de qui la roba sera: ne sostendra algun dan, o haura a fer messio, lo senyor de la nau es tengut de esmenar aqlla roba que perduda sera e tot lo dan e tot lo interes, q̃ aquell de qui la roba es: haura pres. E sia cregut per sõ sagramẽt. Mas empero si lo senyor de la nau fa a saber als mercaders: q̃ no volra anar en aquell loch en lo qual ell hauia promes als mercaders de portar la lur roba, e ell los diu q̃ la vol metre en aytal nau o en aytal lẽy si los mercaders loy atorguen: lo senyor de la nau la y pot ben metre. Mas si los mercaders nou atorguen: ell no lay deu metre. E si lay met es ne tengut: axi cõ desus es dit. Mas si los mercaders loy atorguen e la roba se perdra es gastara lo senyor de la nau nols es tengut de alguna esmena a fer, pusque ab volũtat e ab sabuda dels mercaders ho haura fet, o de la maior partida.

De exarcia de mariners e notxer, e de fer posar lauer. Cap. 92.

LO senyor de la nau es tẽgut als mercaders de hauer la exarcia que ell haura dada e mostrada per scrit, o tot en axi com ho haura dit en oida dell notxer: q̃ haura, e dels mariners, e non pot gitar *notxer ne mariners sino ab voluntat dels mercaders fins a cap del viatge ne vendre ne dar exarcia ne res, q̃ partenga a la nau. E lo senyor de la nau es tengut de fer posar lauer als seus mariners.

* lansar

De conseruatge. Cap. 93.

SEnyor de nau deu fer conseruatge ab leny poch o ab gran: si los mercaders de la nau ho volen. Encara son tenguts los mercaders: si lo senyor de la nau vol fer conseruatge ab nau o ab leny gran o poch eu fara ab consell del notxer e dels *panesos e de tots los mariners ell ho pot fer e los mercaders deuen ho atorgar, e per aytal rao: ço es a saber per por de mals lenys: nou deuen contrastar ne poden: si donchs dan lur noy conexeran o de la nau o del leny.

* cõcelles de popa

De dar cap a altre nau. Cap. 94.

SI alguna nau o leny sera en algũ loch: e haura o deu hauer viatge per anar en algun altre loch si aqui haura algun leny menor o maior dell o semblãt dell q̃ haura anar en aqll matex viatge: e per dupte q̃ ell haura de sos enemichs o de mals lenys: ell no gosara anar per si en lo dit viatge e lo senyor daquell leny que lo dit dubte haura: dira a aquell senyor de la nau o de aqll leny, e si li tendra cap: si lo dit senyor de la nau

o leny loy atorgara e loy prometra: ell li es tengut: que loy attenga, si dōchs fortuna de mal temps no loy tolra e si los dits lenys del loch on la cōuinença o la promissio sera sta da feta partirā ensemps e lo dit senyor de la nau qui haura promes de tenir cap al dit senyor del leny: q̄ haura lo dit reguart o dubte: nol li volra tenir, nel li tendra: si lo dit senyor de aquell lēy, qui lo dit dubte e reguart haura o hauia: pēdra algū dan, ans que sia iunt en aquell loch tret: en lo qual lo dit senyor de la nau li hauia promes de tenir cap ꝑ males gents e per sos enemichs: aquell senyor de aquella nau qui la dita promissio li haura feta: li es tēgut de tot lo dit dan a restituir sens tot cōtrast, per qual rao? perço que si ell dit senyor de la nau no li hagues feta la dita conuinença o promissio: lo dit senyor del leny que lo dit dubte o reguart hauia e ha no fora partit del dit loch si no fos per fe de la dita conuinença e promissio: q̄ lo dit senyor de la nau li haura feta. E si lo dit lēy sen partis: que lo dit senyor de la nau no li hagues promes tenir cap: si lo dit leny hagues pres algun dan, lo dit senyor de la nau no lin es ne lin fora de res tengut de restituir, e si peruentura lo dit senyor de la nau qui la dita conuinença o promissio haura feta, tendra lo dit cap al dit leny segons que desus hauia promes, e males gents o enemichs lurs o fortuna de temps forciuolment lo li tolran lo dit senyor de la nau que la dita promissio o conuinença haura feta: e en el no sera romas: que no la haia attesa ell ne la nau ne res q̄ en la nau sia no es tengut de restituir, pus en culpa dell no sera romas, ço que promes hauia, pus attendre no poch per les raons desus dites. Empero si lo dit senyor de la nau que haura promes de tenir cap ha algun leny si ell ne pendra on haura pres loguer o seruey si lo dit leny dell qual ell loguer o seruey haura pres, se perdra del tot o en partida: lo dit senyor de la nau es tengut de restituir tot lo dan que aquell leny de que ell haura pres loguer o seruey: haura sostengut o pres, e la roba q̄ en la dita nau sera per sou e per liura e per* besant. Si donchs lo dit senyor de la nau qui lo dit loguer, o seruey haura pres, no empendra o no haura empres despuys o abans o com lo dit loguer o seruey pres del dit senyor del leny que lo dit dubte o reguart hauia que si algun cas de ventura se esdeuendra, que ell ne la nau ne res que en la nau sia, no sie de res tengut a restituir. Lo cas de ventura es a entendre, que ell hagues a inquir lo dit cap al dit leny per fortuna de mal temps o per força de mals lēys o per força de lurs enemichs o per força de males gents, e si lo dit senyor de la nau qui lo dit loguer e seruey haura pres, dira o haura empres segons q̄ desus es dit: ab lo dit senyor del leny qui lo dit dubte, o reguart hauia: lo senyor de la nau nel cos ne res que la nau sia no son tenguts de restituir: per les rahons de

* moneda noco neguda

desusdites: e pus q̃ ab lo dit senyor del leny: qui lo dit loguer o seruey li dona o li hauia donat o li es tengut de donar o haura empres, com lo dit loguer o seruey pres, o despuys o de bans, empero tot senyor de nau o de lẽy se guart es deu guardar: quina conuinença o promissio fara ab algu o ab alguns, sia que ell dit senyor de la nau no prenga loguer o seruey o no que si lo dit senyor dela nau fara la dita conuinẽça o promissio sens sabuda e voluntat dels mercaders qui en la nau seran, o roba hi metran o y haurã mesa si cas algu si esdeuendra, los dits mercaders no son de res tẽguts, ans si los dits mercaders dã o greuge o * destrich ne sostendran algu per la dita conuinença o promissio: quel dit senyor de la nau haura feta o fara ab algu o ab alguns: sens sabuda e voluntat dels dits mercaders: lo dit senyor de la nau los es tenguts del tot a restituir: si la nau ne sabia esser venuda e encara los bẽs dell dit senyor de la nau si trobats seran. E per la rao desus dita fon fet aquest capitol.

* desatent

De cas de get. Cap. 95.

ENcara lo senyor de la nau es tẽgut: q̃ no git, ne faça gitar: entro quell mercader haia gitada alguna cosa, e puys pot fer gitar fins a salua mẽt. En aquell pũt pot la cõuinẽça scriure lescriua axi be, com si era en terra. E lo senyor hi deu metre per aytant com val la meytat de la nau,

De roba gitada. Cap. 96.

TOta roba que sera gitada de nau o de leny per mal temps o per por de lenys armats: sia cõptada per sou per liura o per * besant de tota la roba e la nau o lo lẽy deia pagar en aquell git per la meytat daço que valra.

* moneda no conegude

Com se deu comptar roba gitada. Capitol 97.

LA nau o lẽy qui gitara roba: axi com damunt se cõte: deu esser cõptat axi ço es q̃ si gita ans que sia amija via: dela on ha anar: deu esser comptada, axi com costaua alla: de on parti la nau o leny. E si ha passada mija via deu esser comptada, axi com valra: alla on la nau o leny fara port: la dita mercaderia gitada aquella que romandra.

Com deu esser pagada roba gitada. Capitol 98.

SI algun senyor de nau o de leny haura carregada la sua nau o lo seu lẽy de roba de mercaders per anar descarregar en altre loch loqual loch sera ia empres entre lo senyor de la nau o del leny e los mercades: e auant en aquell viatge vendra li cas de ventura, que per mal temps o per lenys armats de enemichs o per qualque altra ventura ell haura a gitar de aquella roba: que porta vna quantitat quant lo senyor de la nau o dell leny sera alla, on deuia des-

carregar iunt ab la nau o ab lo leny e ab aquella roba: que reſtaurada ſera: lo ſenyor de la nau o del leny deu fer en axi: que ans que ell liure gens de aquella roba, que reſtaurada ſera a aquells mercaders: qui la deuen rebre, o de qui ſera ell deu e pot retenir ſe tanta daquella roba que reſtaurada ſera e ell haura portada ab la ſua nau o ab lo ſeu leny: de quaſcun mercader: que li ſia ben baſtant, e q̃ li baſte aquell get: qui fet ſera, e encara a molt mes: perço que al ſenyor de la nau o del leny ne als mercaders de qui ſera aquella roba: que ſera gitada: no pogues tornar a dan ne a perdua ne a greuge, perço car aſſats hi pert quaſcu, encara mes perço q̃ ells no haguesſen anar derrere aquells mercaders ne apregar de qui aquella roba ſeria: que ſera reſtaurada. E aquell get deu eſſer comptat: ſegons ques gitara, e lo ſenyor de la nau o del leny es hi tengut de metre per la meitat ço es perço q̃ valra la meytat de la nau o del leny. Encara mes ſi lo ſenyor de la nau o del leny demana tot lo nolit axi be de la roba gitada: com de aquella, que ſera reſtaurada: deu li eſſer pagat axi be: com ſi tota la roba era ſaluada, el ſenyor de la nau o del leny es tengut de metre en aquell git, qui fet ſera: per tot aquell nolit que rebra per ſou e per liura axi com fara aquell hauer, qui ſera reſtaurat, per qual rao? perço car lo ſenyor de la nau o del leny axi be pres nolit de aquella roba: que ſera gitada com daquella que ſera ſaluada. E es raho: puſque ell vol nolit axi be de la roba gitada cõ de la ſaluada: que ell la aiut a eſmenar. E per la rao deſuſdita deu hi pagar tot lo nolit en lo get, empero ſi lo ſenyor de la nau o del lẽy no demanara nolit ne pẽdra ſino ſolament de la roba: q̃ reſtaurada ſera: de aquell nolit aytal lo ſenyor de la nau o del leny no es tengut de metre part al get, q̃ aſſats hi pert: pus per tot lo nolit de aquella roba: que ſera gitada.

La ſerimonia ques deu fer en cas de get. Cap. 99.

NAu o leny que correra o ſoſtẽdra fortuna de mal temps ſi lo ſenyor de la nau o del lẽy veu o coneix: que ells ſon a ventura e a condicio de perdres ſi ells no gitan, lo ſenyor de la nau deu dir e manifeſtar a tots los mercaders en oida del notxer e de tots aquells, qui en la nau ſeran: ſenyors mercaders ſi nos nons alleuiã: ſom a gran ventura e a gran condicio de perdre les perſones e lo hauer e tot quant aci ha. E ſi voſaltres ſenyors mercaders voleu: que alleuiaſſem, ab la voluntat de Deu porem * eſtorçre les perſones e gran partida del hauer, e ſi nos non gitam, ſerem a ventura e a condicio de perdre a noſmateixos e tot lo hauer, e ſi los mercaders ſe accorden del gitar tots o la maior partida, la donchs ells poden gitar. Mas lo vn dells mercaders ſi tots no poden: deu començar a gitar, e pus q̃l mercader o mercaders hauran

* deslliurar

ran gitada qualque cosa: despuys pot gitar o fer gitar lo senyor de la nau tro a fins a saluament, en aquell cas en aquella sao pot lescriua la conuinença scriure axi be: com si la nau tenia prois en terra. E si lescriua nou podia scriure: los mariners poden fer testimoni de totes conuinences e empresions: que sien fetes entre lo senyor de la nau e los mercaders: pusque lescriua no ho haura pogut scriure en lo cartolari, perço que frau negu no pusca hauer entre lo senyor de la nau e los mercaders de les conuinences e empreniments que entre ells seran fetes. E si peruētura en la nau no haura mercaders: en aqll cas e en aquella sao lo senyor de la nau deu e pot esser mercader e aço que ell fara: deu ho fer ab consell del notxer e dels personers e de tot lo cominal de la nau, e si ell ho te ab consell de tots aquells: que desus son dits, e lo dit senyor de la nau fara gitar: deu esser axi tēgut per ferm: com si tots los mercaders hi eren, o en axi com si tota la roba era del senyor de la nau. E lo senyor de la nau es axi tengut de metre en aquell get perço q̄ valra la meytat de la nau. E los mercaders de qui la roba sera: noy deuen contrastar * en aquell get si per aytal rao com desus es dita sera fet. E aquell get deu se pagar per sou e per liura o per * besant, segons que la roba sera gitada. E fon fet perço aquest capitol: que lo senyor dela nau o del leny pot esser mercader en aquell cas e en aquella sao, si mercaders noy ha, que si el senyor de la nau no hauia poder en aquell cas de esser mercader: les demes vegades se perdrien les persones e la nau e tot lo hauer, e perço deu e pot esser lo senyor de la nau mercader en aquell cas e en aquella sao: si mercader noy ha. E val mes: ques git vna quantitat de la roba: que sis perdien les persones e la nau e tot lo hauer.

cōtra-
dir

mone-
a noco
egada

De manifestar roba al scriua. Capitol 100.

ENcara deuē los mercaders manifestar al scriua: com la nau haura feta vela: si res hi hā mes que no sia scrit. E si trobaves que ells no haguessen manifestat: ells ne deuen pagar lo mayor nolit, multiplicant per quintalades: que en la dita nau se pague, perço com amagadament lay hauran mesa. E si peruētura ells no la hauien manifestada: cō la nau hauia feta vela: sis gitaua, os banyaua: os perdia, no lin serien tenguts de retre, pus manifestada no la haguessen.

De entrar en port. Cap. 101.

ENcara quel senyor de la nau, o del leny no pot ne deu entrar sens volūtat dels mercades en port. E si y entraua: quel mercader fos tement de res, tot lo damnatge que hagues lo mercader, li deu restituir la nau. E aço deu scriure lescriua, iatsia no sia la nau ab * prois en terra.

* cap

ra. Mas empero si lo senyor de la nau hauia algun necessari: deu dir als mercaders: que ell no pot nauegar: que exarcia ha mester, o enfortir o adobar. E lauors lo mercader deu entrar al port: ab que lo notxer per son sagrament els mariners hi sapien. Mas empero si algun cossari o sagetia hi ha: qui fes por al mercader: lo senyor de la nau noy pot entrar sens voluntat dels mercaders. E si lo mercader ho leua sobre si: o que noy haia reguart: e diga yo no vull entrar en aquex port lo damnatge que sen pendra lo mercader nes tengut de esmenar.

De promesa de mercader a patro. Cap. 102.

ACi parla dels mercaders: com son tẽguts al senyor de la nau e com no. Los mercaders com se acorden ab lo senyor de la nau: tota conuinença quel mercader conuenga al senyor: es mester que li attenga pus al cartolari sia mesa. Posem: quel mercader haura feta carta, o al cartolari sia scrit: lo mercader liu deu tot attẽdre. E si lo mercader cõue al senyor de la nau quintalades: vulles quel mercader sia en la nau o defora: e noy pot metre les quintalades: o que no li bast moneda de aytantes quintalades cõ li haura promeses: de aytantes li haura a dar nolit: meta o no meta: del que prometra de la quintalada.

De mercader qui volra descarregar la sua roba. Capitol 103.

ESi la maior * força dels mercaders lan giten: ell lan pot gitar q̃ no pag res: e si lo senyor de la nau no es pagat, noli pot res demanar, mas lo senyor de la nau es tengut de sperarlo fins a vn temps sabut de leuar e de carregar la roba e de portar ço es a entendre de mercaderia e la roba sua. * part

De mercaders qui volran descarregar part de la mercaderia. Cap. 104.

NAu o leny qui ira vn viatge: e per ventura la maior partida dels mercaders o de la roba volran descarregar e fer port, on que sien la on lo dit viatge sera leuat, quels mercaders puscã descarregar aquella maior partida del hauer. El senyor de la nau pusca forçar de descarregar laltra part ço es la menor part que no volra descarregar e hauer tot lo nolit. E si lo senyor de la nau haura feta lexa daquell nolit als dits mercaders qui hauran descarregada la maior part, quel senyor dega lexar del nolit a la altra part, e per aquella manera e de aquell for de aquells primers sien posats tots los altres mercaders. E dels mariners se deu abatre de lurs loguers: segons que la nau fara lexa * de nolit. * dimi nutio

De patro qui haura sperat lo mercader. Cap. 105.

SI no haura pagat lo nolit al senyor de la nau: cõ lo haura sperat aquell temps: que haura ab ell empres que haien bones noues: lo mercader deu carregar la sua roba. E sino la vol carregar: deu pagar tot lo nolit al senyor de la nau.

Com mercader deu prestar al patro en cas de necessitat. Cap. 106.

ENcara es tengut lo mercader al senyor dela nau: que si lo mercader hauia moneda, e que fossen en loch quel senyor de la nau hagues ops * exarcia ne res: q̃ necessari fos a la nau, lo mercader lali deu prestar axi com lo notxer els altres mercaders conexeran que faça a fer. E per aytal rao tots los personers qui en la nau seran: els prestadors se deuẽ tots obligar a al dit mercader. E si lo senyor de la nau o los personers o los prestadors trobauen algu home: quils prestas: lo dauant dit mercader no es tengut de res a ells prestar.

*menester

Com mercader deu prestar a patro per espatxament de la nau. Capitol 107.

ENcara mes, que si lo senyor de la nau ha ops moneda: e nõ troba: axi com desus es dit, e que fos en loch agrest: e que aquella moneda hagues ops a espatxament de la nau, e si los dits mercaders noy han moneda, ells deuen vendre de la lur mercaderia per a espatxar la nau. E null prestador ne personer noy pot res dir ne contrastar, entro que aquells mercaders seran pagats: saluo los loguers dels mariners. Empero fa a entendre, quel mercader veia e conega, que aço quel prestara, sia espatxament dela nau e necessari della.

Com mercader deu prestar vianda a la nau Cap. 108.

ENcara es tengut lo mercader, que si ell ha vianda e la vianda fallia * als mariners o als altres que en la nau fossen, ell la deu posar en comu, e lo senyor de la nau deu la partir per tots cominalmẽt ell mercader no sen pot retenir mes que vn altre hom. E com lo senyor de la nau sera, en algun loch de recobre de vianda, lo mercader lin pot demanar tota aytanta, com lin hauran presa, e lo senyor de la nau es li tengut, que la li reta. *

*faltaue

*torne

De ancora o exarcia lexada renunciada als mercaders. Capitol 109.

ENcara son tenguts los mercaders que si lo senyor de la nau vol surgir en * costera o en port o en altre loch, on se dubte, aço faça ab voluntat e ab acort dels mercaders, e sils mercaders ho volen, ell senyor de la nau los renuncia, si ancora

*costa

cora o exarcia hi romania: los dits mercaders ho deuen tot pagar: pus quel senyor o hom tinent son loch renúciat los ho haura. Encara mes son tenguts que si nau o leny lexara ancores en* sparagol: o en altre loch, on les hauran surtes: e les lexara ab voluntat dels mercaders: sien pagades cominalment per tota la roba de la nau. Ell cors de la nau noy pag res, e si les iaquira per por de leny armat, sien pagadès de comu de tot lauer e la nau deu hi metre per la meytat daço, que valra, e si iaquira barca ne homens en algun loch ab voluntat dels mercaders: la roba dels mercaders pag la barca, e faça la messio dels homens: entro que sien en aquell loch, on la nau o leny haura fet port, ell cors de la nau no y pag res.

*reparo

De barca lexada. Cap. 110.

SI nau o leny tirara barca e omple e la tira plena: sils mercades volen que la lexen anar: la barca sia lexada e sia pagada per tot lauer. E lo cors de la nau noy pag res, e si romp lo cap menys de lexar lanar, e que no sia volũtat dels mercaders los mercaders no sien tenguts de res pagar.

De git fet en absencia dels mercaders. Cap. 111.

SI algun senyor de nau o de leny haura carregada la sua nau o lo seu leny en algun loch: si ell stara surt en algun altre loch o en aquell matex, on haura carregat, e tots los mercaders seran en terra, que en la nau o leny nó haura algu romas sino tan solament lo senyor de la nau o del leny ab los mariners: si aqui vendran lenys armats de enemichs os metra tẽporal soptosament, quel senyor de la nau o del leny no pora fer leuar los mercaders: e per qualseuol de aquestes condicions desus dites lo senyor de la nau o del leny se haura a leuar e los mercaders romandran en terra: si al senyor de la nau o del leny conuendra a gitar, o sia q̃ gite per destret daquells lenys armats perço que mils* los pusca fugir e que mils* se pusca dels defendre, o sia quel temporal lo faça gitar, per qualseuol de les condicions desusdites que ell git, o faça gitar val aytant, com si tots los mercaders hi eren. En aquesta guisa* empero, que ço que ell faça, que ho faça ab consell e ab voluntat de tot lo cominal de la nau o del leny, e aytambe lescriua que pens descriure totes les conuinences, ques empendrã en presencia de tot lo cominal, e si lescriua aquella hora o en aquella sao non podia scriure, scrigau tantost, com la nau o lo leny tendra* prois en terra, e abans que lescriua isca en terra. E si per uentura lescriua sera romas en terra ab aquells mercaders, e en la nau o leny haura alguns seruicials de aquells mercaders, lo senyor de la nau o leny deu fer aplegar tota la companya de la nau e aquells seruicials

*millor
*millor
*manera
*cap

cials de aquells mercaders. E a qui ab tots tenir capitol. Ell senyor de la nau o del leny deu dir o fer dir dauāt aquells seruicials e tot lo cominal de la nau tantes vegades les cōuinences: que el ab ells empēdra: que quascu ne sia be mēbrāt, * perço que quant aquell senyor de la nau se encōtrara ab aquells mercaders: qui romasos seran: noy pusca hauer algū cōtrast, ne encara algun daqlls q̄ en aqll capitol fos stat: no pogues dir, q̄ ell no hauia oit nil hauia hom demanat, e si lo senyor de la nau o del leny fara: axi cō desus es dit, deu hauer valor, axi com si tots los dits mercaders hi eren stats o la maior partida. Encara mes: si aquella nau o aquell lēy vēdra cas de vētura: q̄ per rao dels lenys armats de susdits o per rao del temporal haura anar en terra: si lo senyor de la nau o del leny fara o haura fet, axi com desus es dit ab consell de tots aquells: qui desus son dits e ab lur sabuda e ab lur voluntat: tota cōuinença o emprenimēt quel senyor de la nau o del leny haura feta ab tots aquells qui desus son dits e en aquella guisa é en aquella manera: que desus es dita: mercader negu ne altre algu noy pot metre contrast. E sin hi met, has aparar a tot dan e a tot * destrich e a tot greuge e a tota messio quel senyor dela nau o del lēy aqui aytal cas com desus es dit: sera vengut: ne sostendra per culpa del contrast: que algu daquells qui desus son dits: li hauran mes, o li metran. E tot aço que desus es dit: deu esser fet menys de tot engan e mēys de tot frau, e si algu de tots aquells qui desus son dits: frau algu mostrar o prouar pora per alguna iusta rao: aquell o aquells contra qui aquell frau prouat sera deu se parar a tot dan e a tot interes daquella part: que aquell frau prouara contra ella esser fet. Empero la proua del frau sobredit que sia prouat per persones: que sien de gran esser menys de tota suspita, encara que siē homēs qui sapien e deguen saber de la art, e del fet: en que ells serā trets en testimoni, per qual raho perço que si volets dir: que bastaxos o vils homēs que hom pogues girar per diners, valgues lo testimoni q̄ ells farien, seria mala cosa. Perço car ab mals homens quel senyor de la nau donas per testimonis cōtra los mercaders si creguts eren: lo senyor de la nau poria desfer los mercaders a les vegades, per que testimoni que vil home faça: e qui hom pusca girar per diners: noval ne deu hauer valor per neguna rao.

* certificat

* desfacent

Com se paguen aueries. Capitol 112.

TOta messio o cōuinença q̄ de mercaderia sia de aueries: se deu pagar per sou e per liura per los mercaders saluo empero carregar, si dōchs nos hauia a leuar per fortuna de mal temps o daltre cas, que si esdeuenga, ço es per entrar en port o en freu o en loch, on se pogues saluar la dita mercaderia o la dita

nau o leny: en aytal cas deu fer la vna roba e laltra per sou e per liura o per * besant. E si no ha en la nau mercader: qui haia aytant cō laltre de mercaderia: o sien cinch de la vna part. E dos o tres de laltra: que aquells mercaders dos pus haguessen tanta o mes mercaderia que aquells cinch tot ço que conueguessen per pagar de auaries: se deu pagar cominalment axi be de la poca mercaderia com de la molta. Empero que sia fet lealment menys de frau, e que no si faça res per voluntat. E aço deuen iurar tots los mercaders: que ho facen lealment. Empero aquest capitol va a la esmena de la nau de res que li prometrā de restituir. Car la nau ha aytal priuilegi: que si los mercaders li prometenres de esmenar: es mester: que liu attenguen: iatsia no sia scrit, sol q̄ lescriua hi sia, o queu oia. Ell scriua deu ho scriure: quant la nau tendra * prois en terra, que la donchs anaua per mar quant la conuinença fon feta.

* mone da noco neguda

* cap

Qui es dit peregri. Cap. 113.

ACi parlarem: q̄ deu fer senyor de nau o de leny a peregri, e peregri a senyor de nau o de leny. Car axi cō fara nau axi deu fer leny. Tot home es appellat peregri: qui do nolit de la sua persona, e de roba que no sia mercaderia, e tot hom que port de deu quintars en auall: deu donar nolit de la sua persona. E no pot esser mercader: q̄ de vint * besants en auall dona de nolit. E lo senyor de la nau no es tengut a aquell de deu quintars auall de portar caxa ni companya ne roba: si ab lo senyor de la nau no sen aue, e si met roba en la nau: que no veia lo senyor e lescriua o altre: qui lo senyor de la nau o lescriua haia mes en son loch per nolieiar o per veure tota quanta ni metra: e si aquell nou ha vist, o lo senyor, o lescriua, pot demanar lo maior nolit quis do en la nau de alguna roba, multiplicant lo bolum de la roba o de la mercaderia ab laltre qui hi sera, e en aquella manera mateixa de persona, qui entra menys de voluntat del senyor o del scriua en la nau: es en voluntat del senyor de pendre quin nolit se volra.

* mone da noco neguda

De roba mesa sens sabuda del patro o del scriua. Capitol 114.

ESi tant sera: que la nau fos maça carregada, o lo senyor de la nau no la vulla portar, lescriua la deu fer gitar en terra, e a nengun damnatge que prenga la roba, lo senyor de la nau non es tengut pus q̄ al cartolari no fos scrit, ço es a entēdre: quant la nau haura feta vela e sera fora del port: los mercaders e los mariners, e los pelegrins, e tota persona que en la nau haia mesa roba, deu venir, e manifestar al scriua la roba que en la nau haura mesa. E si nou fa, dalgun damnatge que hagues la roba, o la mercaderia non

seria

seria tengut lo dit senyor ne lescriua.

Roba no manifestada. Capitol 115.

ESi nau gitaua per fortuna o per altra vétura, que li esdenégues e gitaua la roba veent per algu de aquell mercader o pelegri o mariner o daltra qualseuol persona: que no fos scrita en lo libre o enles taules o al scriua o al senyor no fos manifestada, o a hõ quel senyor o lescriua hi hagues mes en loch dells per veedor: e la roba se gitaua, os perdia os banyaua: lo senyor de la nau no es tengut de restituir per testimonis quey hagues: qui la haguessen vista carregar e si la roba sera trobada al descarregar: sia a voluntat del senyor de pendre lo nolit que volra, e lo dit mercader li deu pagar aquell sens tot contrast. Mas si lescriua la hauia scrita abans o despuys, que la dita nau hauia feta vela: tot lo damnatge que la roba pendra, deu esser tengut lo senyor de esmenar e restituir sens tot contrast.

De que es tengut lo patro al pelegri. Capitol 116.

ENcara mes es tengut lo senyor de nau als pelegrins de donar plaça e aygua e portarla on lo haura conuengut, o fer portar. E si ell na pres senyal: ell los deu attendre ço quels haura promes. Empero lo pelegri ques manifest lo terç jorn dauant lo senyor o lescriua, e lo pelegri deu donar paraula al senyor, e sil senyor los dona terme: mes que no deu e lo pelegri roman: tot lo nolit deu retre e lo damnatge que aquell haura rebut: tot lo li deu restituir lo senyor de la nau, e sil pelegri sen va sens paraula: o no es vengut al terme: que la nau fara vela sil pelegri hauia donats mil marchs de senyal o que hagues pagat tot lo nolit: lo senyor no li es tengut de retre res.

De plaça donadora a pelegri, e si mor en nau. Capitol 117.

SEnyor de nau deu donar plaça a pelegri, o home per ell, ço es a dir lo notxer, e lo pelegri deu hauer aquella plaça: que hom li haura donada e assignada, e sil pelegri mor: ell pot iaquir la plaça: a quis volra, e deu esser la millor vestidura que ell haia: del notxer. E la moneda si noy ha parent: deu la pendre lo senyor, e lo senyor deu la estoiar e tenir fins que sia en loch que li sia demanada fins a tres anys, e a cap de tres anys sino li es demanada: ell la deu donar per anima daquell en presencia del bisbe de la terra, e lescriua es tengut per aquell cap mateix de manifestar al bisbe o al senyor de la terra e scriure la dita moneda e totes les coses del mort, e ell deu ne tenir vn scrit, e altre los mercaders, e altre lo senyor de la nau. E quant seran tornats en la terra:

ra: lescriua deu mostrar aquell scrit al bisbe o a son lotinent o al clergue q̃ tega la cura de aq̃ll loch, e lo clergue deu metre en scrit allo al libre de la esglesia, e si lo senyor de la nau no es sufficient de tenir aquella moneda, que ell sia mal mercader o mal baratador: ell la deu assegurar, e si no la pot assegurar ell la deu metre en loch que si ve demanador fins al terme dels dits tres anys, que la pusca hauer. E si lo senyor del nau moria: la moneda fos posada en loch que fos salua.

Dret de patro daquell que mor en nau. Cap. 118.

AÇo deiusdit deu hauer lo senyor de la nau en * guasarda, lo lite lo vestit del pelegri, enfora aquell q̃ deu hauer lo notxer. Mas empero lo senyor de nau no deu hauer tant del poch com del molt, que de cent * besants en auall no deu hauer sino lo vestit, e tot laltre deu storiar a vendre e ferne diners.

* esmena

* moneda noco negada

Exceptio del damunt dit. Cap. 119.

MAs si algun home q̃ vaia per viatges per son cors, es comptat per pelegri: e si mor lo senyor de la nau ne notxer ne hõ de la nau non deu hauer res. Mas si es pelegri, que vaia en vltra mar o en altre peregrinatge, ells deuen hauer axi cõ desus es dit, car molts homens son que van de vn viatge en altre ab poca mercaderia o van en altre loch per poblar e son dits peregrins e de aquells aytals non deu hauer res lo senyor de la nau. Mas lo senyor si cõ sol no ha en la nau: si algun hom hi mor: ell es tengut de guardar la roba del mort, si lmort no ha fet testament: e nou hauia iaquit a home: de que hagues fet son procurador e son marmessor en la nau o son hereu: e si noy hauia parent seu: lo senyor de la nau deu guardar la roba e la deu retre a sos parents o a sa muller, o a sos fills, o aquells, a qui mils deia esser retuda. E lescriua deu aço scriure tot, e retenir vn scrit e lo senyor altre e fer axi com desus es dit e stablit.

Dret de barquer, e guardia, de pelegri, qui mor en nau. Cap. 120.

LO barquer de la nau deu hauer del pelegri, qui mora: les sabates el coltell e la correia, e lo guardia de la nau deu hauer les calces. E lo barquer e lo guardia ab dos ensemps deuen lo * sebollir en terra o en altre loch o gitar en mar.

* soterrar

De la vianda del pelegri qui mora en nau. Cap. 121.

ENcara mes que la vianda del pelegri o de tot altre home que mora en la nau, deu esser donada al senyor de la nau. E aquest capitol es axi fet entenent dels plegrins e dels altres homens qui vagen de vn loch en altre axi com desus es dit.

De

De nolit pagat: sil pelegri resta, e de nolit de roba. Capitol 122.

SI algun hom daquests hauia donat nolit al senyor de la nau. E volgues romandre, lo senyor no li es tengut de retre lo nolit. Encara si algun pelegri o altre hom o mercader nolieiara al senyor de la nau: e com seran en terra o en altre loch e volra vendre son hauer: e que no li bast aquell hauer al seu nolit quascu paga son nolit, valla o no valla aquest present hauer, que deura pagar son nolit, e si lo mercader haura altre hauer, que fos millor, aquell millor no ha damnatge per lo pus auol, * e axis paga lo nolit als senyors de les naus o dels lenys. E perço son fet aquest capitol: quels mercaders no poguessen vn altre enganar ne manleuar sobre aço: que no valria sino en lo principal hauer.

*dolent

De que es tengut pelegri. Capitol 123.

AÇo deu fer pelegri a senyor de nau, e tot hõ qui en la nau, se vaia, que es tengut de aiudar e de saluar e guardar la nau e de no abandonar entro al cap del viatge: si donchs non fahien ab voluntat del senyor de la nau. E perço son fet aquest capitol, car molts senyors de naus leuen menestrals per pelegrins e homens darmes: els fan millor mercat de nolit, que no farien, si sabessen, que sen volien exir, e molts mercaders no si metrien sino per ço, car saben que homens darmes hi van. Encara son tenguts los pelegrins e tots los altres qui en la nau iran: de esser e star al consell e a totes costumes, qui seran meses ne stablides en la nau.

De que es tengut patro a mariner. Capitol 124.

ARa façam compte, que vn senyor de nau acorda vn mariner sia auol * o bo o que sapia o que no sapia: lo seu loguer li ha a pagar. Empero en aquesta forma, que sil mariner li promet que ell sera calafat o mestre daxa o notxer: e lo senyor de la nau lo haura pres per aquella fiança, que non haura altre leuat per fiança daquell: si aquell no sab res: no li deu donar lo senyor de la nau o del leny, sino axi com coneguen lo notxer e lescriua per sagrament que deu hauer.

*dolens

De despedir mariner de nau. Capital 125.

ENcara sapiats, quel senyor de la nau: fins quel viatge haia fet sino per tres coses. La primera per ladronici, e laltra per * rasa, e laltra: sino fa lo comandament del notxer. Empero lo notxer no li deu comandar cosa: que no li haia de comandar: e nos deu gitar * per vna volta: entro a finch vegades, e sino fa puys lo comandament del notxer ell lon deu gitar, * o home que tenga lo loch de comandament

* reyna

*despedir

*despedir

D

ment en la nau, mas tu atten be en aquell mariner, que la comandaria, o laltra si ho sap fer. Encara per altra
* despedir cosa lo pot gitar * dela nau: axi matteix ço es sis periurata de sagramēt que faça, perço car los mercaders noy hauran pus fiança.

Mariner nos pot despedir per altre de menor loguer. Cap. 126.

ENcara es tengut lo senyor dela nau al mariner, q̄ si lo mariner ses acordat ab lo senyor de la nau per gran loguer. E lo senyor de la nau ne trobaua altre per menor lo-
* despedir guer, nol pot gitar* dela nau: q̄ noy vage, sol que en la ma ho hagen cōuēgut lo vn al altre, que axi be deu esser tengut, com si era scrit en cartolari.

Patro no pot despedir mariner per parent. Cap. 127.

ENcara es tengut lo senyor de la nau al mariner: que si lo mariner ses acordat ab lo senyor de la
* despedir nau: nol ne pot gitar * per parent ne per altre hom, pusque sia scrit en lo cartolari, o que sia dada palmada: iatsia no sia recollit enla nau. E si gi
* despedir tar* lō vol: haurali apagar sō loguer axi be: com si hauia fet son seruey en tot lo viatge. Encara es tengut lo senyor de la nau: que si fins a tres iorns haura lauorat, el prē malaltia li deu pagar la meytat del loguer, e sino pot entrar en la nau deu lo iaquir, e si los mariners conexian: que no pusca anar e si es en loch strany, ha li a donar lo senyor de la nau la meytat de son loguer, haia o no, e sinol ha: quel manleu que mester es quel mariner saia. E si lo senyor mor, los marmessors del senyor deuen aço atendre.

De mariner qui mor en nau. Capitol 128.

ENcara es tengut lo senyor de la nau, al mariner, que si malalt es lo mariner e mor en la nau, que deu esser pagat de tot son loguer. E si y ha algun parent seu a aquell siē dades les coses de aquell. E si aquell qui mort sera ho ha dit o no dit: als infants o a la muller sia dat: si ab ell staua ella, com lo marit era viu. E si la muller no li era leal, o no staua ab ell com parti de sa terra, o si li sera fuyta despuys quel marit ne sera partit, lo senyor de la nau ab lescriua ab consentimēt de la cort als parents pus prohismes ho do.

De mariner llogat que mor abans o apres de feta vela. Cap. 129.

MAriner q̄ sera acordat* en viatge e per volūtat de Deu mor * llogu ans q̄ la nau haia feta vela, deu hauer lo quart del loguer, e sia assignat e donat als hereus. Encara si morra apres que haura feta vela, e abans que sia la on la nau fara port la meytat del loguer deu esser del mort: e que sia dat a sos hereus. E si hauia rebut tot lo loguer, ans que moris tot deu esser seu e donat a sos hereus

ceus, e senyor de nau o de leny noy pot res contrastar * ne res demanar.

* cõtradir

De mariner qui va a mesos. Capitol 130.

* llogat

SI lo mariner fes acordat* a mesos e mor: sia pagat e donat als seus hereus per ço que haura seruit.

De patro a mariner sobre fet de portades. Cap. 131.

ENcara es tengut lo senyor de la nau de pagar son loguer al mariner la on les mercaderies paguen lo nolit, e si lo mariner es a sa vianda mateixa: es li tengut de dir: si tornara al viatge: que haura fet: o no a cap de vuyt iorns. Encara es tengut lo senyor de la nau al mariner: que si lo mariner met ses portades que les pot metre en loch: qualseuulla sol que no sia stibat, e que les portades dels mariners ço es a entendre: no meten en git. Empero les portades deuen esser daytãt com lo preu del loguer, de sinquãta * besants en auall comprades, ço es a entendre: que si hauia cent liures de loguer: que non pagaria deles sinquanta e de les sinquanta en sus pagaria, e si ha quaranta o trenta o vint * besants e hauia tant: cõ deu hauer, de sinquanta auall no paga lo git ne aueries. E pot les metre aquelles portades en qual loch seuulla. E sis banyen os affollen: lo senyor de la nau no li es tengut. E lo mariner es tengut: que les meta: que lescriua ho sapia e que sia serit: e si no es scrit: deu les totes perdre. E no deu dir si no daço que saran e si diu * dals: e que fos prouat, que no fos allo: que haura dit, tot ho deu perdre, e deu esser dela senyoria on seran, e lo senyor de la nau deu ne hauer lo terç.

*mone-da noco negada

* lo mateix

* de altre

Declaracio del damunt dit. Capitol 132.

SEgons que en lo capitol desusdit diu: portades de mariners no pagan ne deuen pagar en get: mas gens no demostra ne declara: com deu esser entes ne com no, e per la rao desusdita los bons homens que primer anaren per lo mon en aquesta manera ho volgueren esclarir, e declararen ho axi: que si algun mariner compraua ses portades del seu propi: axi es a entendre: que ell no haia encara rebut lo seu loguer: si cas de ventura vendra a la nau o al leny, on ell ira, e encara hi haura meses les portades axi com desus es dit: e seran comprades axi com desus es dit: los dits mariners son tenguts de metre en lo git, que fet sera per sou e per liura: segons que les portades valran: o hauran costat, ço es a entendre, segons que git sera stat fet. Empero si lo senyor de la nau o del leny hauria o haura feta gracia q̃ volgues hauer prestat o pagat als dits mariners, ans que en lo viatge entrassen, lo loguer, que ells hauer deuen per aquell viatge on seran acordats e deuen anar los dits ma-

riners no son tenguts de metre en lo git que fet sera, en aytant cō la meytat de aquell loguer sera. Empero si les dites portades costaren mes que la meytat del loguer no sera, los mariners son tenguts pagar en aquell get que fet sera: per tot aytant com aquell mes sera: que les portades costaran o valran mes: que la meytat del loguer, que ells pres hauran. E si peruentura lo senyor de la nau o del leny nols fara la gracia, que desus es dita, e los dits mariners comprarā les portades desus dites: axi cō desus es dit ells son tēguts de metre en lo get: que fet sera: tot en axi com desus es dit. Empero qualque hora quant que quant lo senyor de la nau o leny dara o pagara lo loguer als dits mariners: los dits mariners no son tenguts de lurs portades en aytant com la meytat del loguer los abastara: que seran stades comprades. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

De esportades de mariners. Capitol 133.

SEnyor de nau deu leuar al mariner les sues portades les quals li haura promesas de leuar. E lo mariner deu les metre ans: que la nau haia tot son ple. E si la nau ha tot carrech: e ell les hi vol metre lo senyor no lin es tēgut de leuarles mas si lo mariner les hi vol metre ans q̄ la nau haia son ple: e quel senyor lin vet: lo senyor li es tengut de donar aytant al mariner, com haura de nolit de aytanta roba: com lo mariner deu metre per les portades e axi lo mariner no les deu metre.

De sportades nolieiades. Capitol 134.

MAriner no pot ne deu noliejar les sues portades a mercader ne a mariner: que sia de la nau tēgut ne nolieiat. E si ho fa: lo senyor de la nau pot pendre lo nolit: quel mercader hauia empres ab lo mariner per rao daquelles portades.

De assenyalar roba en nau. Capitol 135.

MAriner ne mercader ne altre hom no deu fer senyal en bala en altre hauer: pusque carregat es en nau. E si ho fa lo senyor de la nau ho pot tot pendre. E ell deu perdre tot ço que senyalara.

Compartiment de mariners. Capitol 136.

ENcara es tengut lo senyor de la nau als mariners quant hauran stibada la nau: daço quels deu pagar, e si es leny la meytat, e deu los donar a comprar lurs portades. vj. iorns. E deu venir a mar lo vn iorn lo terç, E laltre lo terç dels marines, e los altres deuen fer lo seruici: ques fa en nau.

Del carregar de la roba dels mariners. Cap. 137.

Enca-

ENcara es tengut lo senyor de la nau quel mariner pot carregar e descarregar les sues portades ab la barca dela nau. E deuen li ajudar los altres mariners.

Com se deu pagar loguer a mariners. Capitol 138.

ENcara es tēgut senyor de nau a mariners, q̃ del nolit q̃ li sera pagat, ell deu pagar als dits mariners. E si lo nolit noy basta, ell deu manleuar, e si no troba a manleuar: que la nau sia venuda, e ques paguē los mariners ans que hom: qui hi sia prestador ne altre hom. Car lo mariner si noy hauia sino vn clau: de ques pogues pagar: se deu pagar. Sols empero: que la dita nau non sia anada en terra aquell viatge q̃ haura comēçat, e si lo senyor de la nau hauia ab amor manleuats en algun viatge lo loguer dels mariners: fos quel loguer multiplicas a *cōquist: [*guany] pus altre viatge que hagues comēçat: la nau se rompia: lo loguer del primer viatge se deu pagar en fora lo * conquist [*guany] de aytant com la nau se restaurara e si nos restauraua si no sol vn * agut [*clau]: sia del loguer a pagar del mariner. E noy pot res dir altre hom prestador ni altre, que los mariners deuen esser pagats, sol que res hi troben: pusque hauran axi fet.

On: e com: e de quina moneda deuen esser pagats los mariners. Cap. 139.

TOt senyor de nau o de leny es tengut de pagar lo loguer als mariners, la on ell reb lo nolit, segons que en lo capitol desusdit es contengut mas es axi a entendre que noy haia alguna conuinença: quels mariners haien ab lo senyor de la nau o del leny que nols sia tengut de pagar tro que ells sien tornats en aquell loc: on hauran començat e leuat lo lur viatge, e si aquesta conuinença es entre ells empresa: los mariners no poden ne deuen demanar lur loguer: tro que ells siē tornats en aq̃ll loch on ells ferē la conuinença ab lo senyor dela nau o del leny, si donchs lo senyor dela nau nols ne volia fer alguna gracia. Mas lo senyor de la nau deu pagar los mariners encontinent, q̃ ells seran tornats en aquell loch: on la conuinença sera empresa entre ells, aço deu fer sens tot * lagui [* tardar] e sens tot contrast. E si alguns daquells mariners sostendran algun dan o alguna messio per rao del seu loguer a cobrar: lo senyor de la nau li es tēgut de tot aquel dan e de tota aquella messio que aquell mariner haura sostenguda per culpa com lo senyor de la nau no li haura volgut pagar lo seu loguer. E si entre lo senyor de la nau e los mariners no haura conuinença ne spera empresa alguna: lo senyor de la nau los es tengut de pagar los lurs loguers los quals lo senyor dela nau e los mariners se hauran empres: encontinent quel senyor de la nau rebut haura lo nolit e de aquella mo-

neda mateixa, q̄l senyor dela nau rebra dels mercaders, e si peruentura los mercaders seran trafegadors: o la roba que ells hauran portada no valra lo nolit q̄ls mercaders deuen donar al senyor de la nau e los dits mercaders iaquiran la roba per lo nolit: valga la roba lo nolit o no valga mester es: que los dits mariners haien los lurs loguers si la dita nau sen sabia vēdre, encara ques degues donar per aquell preu: quels mariners deuen hauer per lurs loguers. Ne prestadors ne alguna altra persona noy pot res dir ni contrastar per neguna rao. Que mester es: quels mariners haiē lurs loguers en aquell loch on lo senyor dela nau haura promes de pagar los, si dōchs los dits mariners no volran fer gracia al senyor de la nau quel vullen sperar: tro que ell sia en loch: on trobe consell de moneda on ells sien pagats de lur loguer, e fon fet perço aquest capitol, que tot senyor de nau deu guardar, com nolieiara ne com no, aqui ne aqui no ne quina roba ne quina no, perço car haia lo nolit o nol haia, mester es: quells mariners sien pagats de lurs loguers.

De loguer de mariners en cas que la nau se vena sota ma.
Cap. 140.

ENcara es tengut lo senyor dela nau que si ell es penyorat de senyoria o daltre hom e los mercaders e lo senyor faran vendre la nau a sots ma: e puys la retēdra a sos ops e ferla comprar a altre: perço que la senyoria non conega o per altra cosa lo mariner no deu perdre son loguer pusq̄ al senyor romanga la nau e lo nolit o lo nolieig, q̄l senyor no pot gitar lo mariner: si nol paga. Empero lo mariner ha a metre lo terç de son loguer per les aueries ques seran fetes, encara mes dela altra moneda que haura leuat loguer deu metre axi com los mercaders per sou e per liura. Saluo empero q̄l senyor de la nau vulla exiuernar quel mercader no li pot res dir, que afer ho ha, e si lo senyor exiuerna: qui sen poria tornar: o spera lo nolit entretāt al senyor d̄ la nau ve em patxamēt, q̄ es penyorat: q̄ ha a vendre la nau, axi cō desus es dit lo senyor ha a pagar lo mariner de tot, e lo mariner no ha res a metre del loguer en aueries. E perço fon fet aquest capitol: q̄ lo mariner no pot res fer: sino axi cō lo senyor d̄ la nau vol, q̄ ell pert tots iorns son temps pus exiuerna e no li deu hō res crexer de son loguer, e ell met sa persona e sos vestiments a cōsumamēt. E lo senyor sta en sperança e ha afermat son viatge, e sta en sperança de guanyar tot lo loguer li deu pagar sēs cōtesa e sens aueries. Saluāt empero q̄l senyor no hagues dit e conuēgut per pati* e per acort, q̄ls degues crexer lurs loguers, e quels en degues pagar per la espera, quels mariners fessen. E si y ha neguna conuinença quels mariners consenten per lur plana voluntat: lo senyor

* pacte

ayor nols nes tengut: sino aytant com si ells eren cominals, la nau e lo loguer fa lo vn al altre de totes coses multiplicant la nau ab lo loguer. Mas si noy ha nenguna conuinença: tot en axi deu pagar: com desus es dit. Encara es tēgut lo senyor dela nau al mariner de pagar per ell: axi com en moltes parts fan aueries qui paga vn diner o vna malla en les comunes. Car lo senyor de la nau o deu tot pagar.

Patro deu fermar dret per los mariners. Cap.141.

ENcara deu esser tengut lo senyor dela nau al mariner de fer mar dret per ell per aytant: com son loguer valega, si nol ha pres, e daytant com faça compte: que valega la roba que haura en la nau, e que li deu aiudar de son poder, saluant que per ell nos meta en baralla ne en perdicio del seu ne dels promens qui sien en la nau.

Loguer de mariner com se deu esmerçar. Cap.142.

ENcara es tengut lo senyor del leny al mariner de esmerçar sos diners com laura pagat: la on conexera lo senyor de la nau, que faça a fer, saluant quel senyor non haia damnatge. E si lo senyor de la nau es en vila, sia luny o prop, quel mariner vaia per esmerçar son loguer lo senyor li es tengut de donar a meniar en la nau dos iorns: e no pus si nos vol.

De mariners qui pledeien ab lo patro. Cap.143.

ENcara que tot senyor de nau o de leny sia tengut de donar a menjar als mariners stant en lo viatge, si ab ell pledeiaran.

Declaracio del precedent capitol. Cap.144.

SEgons que en lo capitol ia desus es contengut, que mariners: qui pledeiaran ab lo senyor de la nau o leny: que lo senyor de aquella nau o daquell leny los es tengut: quels do a meniar: mentre que ab ell pledejaran: mas no demostrar com ne com no ne per qual raho, e en axi perço com en lo capitol desusdit no esclarex: ne poria tornar gran dan als senyors de les naus o dels lenys. E per la raho desusdita los bons homens qui aquests stabliments o costumes faeren veren e conegueren que gran dan sen poguera seguir: e perço sobre algūs capitols que no son clars: ells faeren esmenes: perço que dan ne treballs no sen pusca seguir. E sobre lo capitol desusdit dien e declaren que los senyors de les naus o dels lenys son tenguts de donar a meniar als mariners: qui ab ells pledeiaran: ço es a saber per casos sabuts. Lo primer: cas es si lo senyor de la nau o del leny no dara vianda a sos mariners sufficient axi com ia es acostumat, e en vn capitol ia desus es dit esclarit e certifi-

tificat. Lo segon cas es: si ell no attendra les conuinences: que ab ells empendra lo dia: que ab ell se accorden. Lo terç cas es: si ell se girara en algun loch: on isca de son viatge: si ab ells no sen aue, o nols ho hauia fet entenent: com ab ell se accordaren. Lo quart cas es: si ell volra cambiar viatge sens voluntat dells e de lur sabuda. Encara mes per tot cas: qui iust sia, que nols attena tot ço que promes los haura: com ab ell se accordaren. Per aytals coses com desus son dites; lo senyor de la nau ab qui ells seran los es tengut quels do a menjar si ab ell ne hauran a pledeiar. Empero lo cambiament del viatge es axi a entendre: quel senyor de la nau, o del leny fos en loch: on trobas mariners: si aquells qui ab ells serien: no volien anar, si ell los ne volia forçar, empero si ell hauia cambiat viatge per algunes condicions, o per empatx de senyoria, que ell no gosas anar descarregar en aquell loch, on deuia descarregar, e empres hauia ab aquells mercaders, qui carregaren: los mariners hi son tenguts de anar. Empero es axi a entendre que segons quel senyor de la nau se millorara del nolit per aquell cambiament de viatge que per aquella forma sia tengut ell de millorar los mariners de lurs loguers. E per les raons desus dites feren aquesta esmena e aquest declarament los antichs: qui primerament anaren per lo mon, Perque? perço com gran dan e gran mal fora e seria qualque temps o qualque hora, o en qualque loch que la nau o leny prengues terra, per qualseuulla rao que lay prengues, que los mariners poguessen metre en plet lo senyor de la nau o del leny. Ab lo qual ells serien sens iusta rao. Perço car a les vegades hi ha mariners: que sols q̃ ells poguessen fer lo lur delit, e cõplir la lur voluntat: ells no serien en res: si lo senyor de la nau o del leny ab que ells serien: hi consumauen sa nau o son leny: que abãs los plauria: Perque molt mal hom va per lo mon, que es dolẽt e desesperat: com veu algun altre profitar e millorar. Perço com ell volria, que axi com ell es malestruch e dolent que axi tots los altres ho fossen. E aquella manera aytal es manera de auol* hõ. Encara mes: car lo qui es auol *dolent home no volria ell trobar null tẽps algu millor de si mateix per nenguna manera en lo mon. E per aquesta manera los nostros antichs, antecessors volguerẽ e declararen los casos e les raons, perque los senyors de les naus, e dels lenys fossen tenguts de donar a menjar als dits mariners, qui ab ells dits senyors pledeiaran. Perço que daqui auant algun auol* home no pogues fer con- *ruin sumar a algũ altre: daço que hauria. E per las raons desusdites son fet aquest capitol. E si mariner algu metra lo senyor de la nau o del leny en algun plet sens iusta rao o iust cas, ell es tẽgut a aquell senyor de aquella nau o daquell leny: ab qui ell sera accordat. E qui ell haura mes en

algun

algun plet, de retre e de donar tots dans e damnatges e de tot * destrich, que ell ne sostendra, o ell ne haura sostengut, perço car no iustament ell haura fet pledeiar lo dit senyor de la nau o del leny, e fet consumar lo seu. E si ell no ha de que li pusca pagar ne retre ne donar ço del seu: ell deu esser pres e menat e mes en poder de la senyoria, e star tant entro: que ell haia satisfet aquells dans o damnatges: los quals aquell senyor daquella nau o daquell leny ab qui ell sera acordat haura sostenguts per culpa dell pusque axi com no deuia: laura mes en plet e en damnatge. Perque tot hom se deu guardar de fer algun dan a altre sens raho, perço que sobre si mateix no li puga tornar aquell damnatge, que ell cuydaua fer a altre sens iusta rao perço es iusta cosa: que sobre si mateix torn.

*delatet

De les viandes que deu donar lo patro als mariners. Capitol. 145.

ENcara es tengut lo senyor de la nau o del leny: que sia cubert que deu donar a menjar a tots los mariners tres iorns de la senmana carn, ço es a saber en lo diumenge, e en lo dimarts, e en lo dijos, e en los altres iorns de la senmana cuynat. E quascun vespre de cada dia llur companatge. E axi mateix tres vegades per quascun mati los deu fer donar vi, e axi mateix los ne deu fer donar quascun vespre. E lo companatge deu esser tal com se segueix: ço es formatge o ceba o sardina o altra pex. Encara lo senyor es tengut de donar vi: entro quel vi valega tres * besants e mig. E si troba * atzebib, o encara figues ell ne deu fer vi. E si no troba atzebib ne figues, o que li costas tot mes de trenta * millaresos la * millera feta, lo senyor de la nau o del leny nols es tengut de donar vi, encara mes es tengut lo senyor de la nau o del leny de doblar la reccio als dits mariners a festanyal. Encara deu hauer seruicials qui adoben de menjar als mariners.

* serta moneda no coneguda
*cosa p fer vi
* lo mateix
*mesura

Patro no es tengut de dar a menjar a mariner: qui no dorm en nau. Cap. 146.

SEnyor de nau o de leny no es tēgut de donar a menjar als mariners pusque no iaguen enla nau o en lo leny.

Mariner no es tengut de anar en lloch perillos. Cap. 147.

ENcara senyor de nau no deu trametre mariner en loch * reguardos: sil mariner noy vol anar: lo senyor nol pot forçar.

* perillos

De prestar mariner a altra nau. Cap. 148.

ENcara senyor de nau no pot prestar mariner a altra nau o a altre leny sens voluntat del mariner

Sal-

Saluant emperò quel senyor de la nau hagues ops vn mestre o vn mariner: qui sapia fer cosa: que haia ops a la nau: q̃ aquells no sapien fer: qui en aquella nau, o en aquell leny seran e aquell mariner hi deu anar. Mas no pas en terra, si donchs no era a seruey de aquella nau: en que aquell seria. Diu saluo que aquell mariner no bastaixas ne que leuas faix ne algun carrech a son coll: ne res que ell fer no degues.

Del que haura patro dels mercaders per descarregar. Capitol 149.

SEnyor de nau es tengut al mariner que tot semblant pati *com fara al mercader: si deu descarregar en algun loch: en axi com haura dels mercaders, axiu deu donar als mariners.

* pacte

Fet lo viatge mariner es libertat. Cap. 150.

SI senyor de nau pren altre viatge la on la nau haura descarregat: e lo mariner noy vol anar: lo senyor nol pot forçar: saluant que sia en loch: que trobe mariners, mas si non trobaua: ha los a fer iuncta al viatge en axi: com sia conegut per lo senyor e per lo notxer e per lo scriua de iunir: que segons quell hom valra mes en aquell q̃ en altre. Mas lo senyor non pot minuar a negu de son loguer. E si vn hom valra mes quel senyor nos euydara al començamēt: deu lo millorar, car molt bō hom se vol exir de vna terra: perço car noy es conegut: e perço quen isca fa gran mercat de sa persona.

Com la nau se ven en terra de Crestians. Cap. 151.

SI senyor de nau vendra la nau o altre que la pusca vēdre: a hom estrany: qui noy hagues part: tot lo loguer deu pagar als mariners: e son scapols. E si los mariners son en loch, que noy vullen nauegar lo senyor o aquell qui la nau haura venuda: es tēgut de fer lurs ops a ells entro que siē tornats la on los leuaren.

Com la nau se ven en terra de Sarrains. Car. 152.

SI nau o leny se vendra en terra de Sarrains: lo senyor del leny deu donar leny e vianda als mariners, entro que sien en terra de Crestians ahon puguen hauer recobre.

De mariner quis tema. Cap. 153.

SI peruentura sera accordat mariner en forma de cartolari, que digues en lo acordament: quey hagues empreniment: segons quel senyor de la nau ho hauria fet scriure a enteniment del mariner, que ell fos dubtant en algun loch, e quel dit mariner noy gosas anar: lo senyor de la nau li deu donar la meytat de son loguer, e li deu donar vianda tro que sia en loch de recobro.

bro. Empero si es acordat sens tal emprenimient: lo mariner es tengut de anar: la on lo senyor de la nau sera tengut de anar ab los mercaders.

De mariner quant es acordat, com es obligat. Cap. 154.

LO mariner es tengut a senyor de nau o de leny: que pusque sera accordat ab lo senyor, e donara palmada: es mester: quel mariner vaia ab ell axi be: com sin hauia feta carta de notari. E lo mariner daquell iorn auant que sera acordat ab lo senyor de la nau: no pot anar en alguna part sens voluntat del senyor. E deu lo mariner demanar paraula al senyor: si res ha a fer fora de la vila on sera, e deu hauer si es en loch fora vila, recollida la roba al terç iorn: si la nau es en loc estrany, encara es tengut lo mariner al senyor que li haia a iurar de esser fel e leal axi com en aquell capitol es scrit, que demanen los mercaders al senyor.

A quins seruicis es obligat lo mariner. Cap. 155.

ENcara es tengut mariner al senyor de la nau que ell nos pot partir de ell ne de la nau per alguna cosa si no per tres: per esser senyor de nau o leny, o per esser notxer, o per conuinença. E si mor lo senyor o aquell: qui sera logat, e seran sobre el leny: los bens daquell qui y seran deuen pagar los mariners al terme, encara es tengut mariner en totes coses, que pertangan a la nau, a anar a bosch. E a serrar e a lenya, e a fer exarcia, e a forn, e a barcaiar ab los barquers, e a stibar, e a desestibar, e tota hora quel notxer liu çomāda anar a aygua, e a leuar en nau totes cōpanyes dels mercaders e a donar * lats a la nau, e a anar a tota exarcia, e a portar lenya: e a ajudar a fer maior a nau, e a totes coses: que sien a millorament de aquella es tengut de fer, e ço que pertanga a la nau mētre sera tengut a la nau.

*costats

Raons per ques pot escusar lo mariner apres que sera acordat. Cap. 156.

MAriner que sera accordat en nau o en lēy: pusque sera scrit en cap breu: o haura dada palmada al senyor o al scriua, nos pot * abstraure de anar al viatge, si donchs per aquestes coses nou fahia ço es per muller a pendre, o per anar en romiatge: e quen hagues fet vot: ans que al viatge se accordas, o si es mariner de proa: per esser * panes, o per esser notxer o si es notxer: per esser senyor. E tot aço que sia mēys de frau.

* escusar

* conseller de popa

De mariner que fugira. Capitol 157.

MAriner que sera accordat en nau o en lēy: e fugira, pusque sera acordat, e haura iurat seruir, es

degut

degut: que la nau no logue altre en loch daquell. E si costa mes de loguer deu restituir lo mes: que laltre haura rebut, ab que sia semblant de aquell mariner en marinatge.

Esmena del precedent. Capitol 158.

SEgons q̄ diu en lo capitol desus dit: mariner qui fugira apres: que sera acordat: es tengut si aconseguit es: si lo senyor de la nau ne ha a logar altre per la falla que aquell li haura feta: e costa mes quel senyor de la nau no daua a aquell: que li es tēgut de retre e de donar tot ço que costara mes: que ell no hauia: a aq̄ll senyor daquella nau o de aquell lēy ab qui ell sera acordat. Mas es en axi a entendre que aquell mariner fugira en aquell loc matex: on sera acordat mas no diu ne declara si algun mariner sera acordat en alguna nau o en algun leny: e la nau o lo leny sera partit ab los mariners ensemps daquell loch: on los acorda: e sera en algun loch altre estrany: si algun mariner li fugira: de que li es tengut, e de que no. E perço que en lo capitol desusdit nou esclareix los antichs que primerament anaren per lo mon: volgueren ho esclarir e fer aquesta esmena, perço que algun contrast ò algun mal no sen pusca crexer, e dien axi: que tot mariner que fugira a alguna nau o algun lēny en loch estrany si es à conseguit o trobat en algun loch: ell es tengut de pagar e restituir tot dan e tot * destrich e tot interes: que aquell senyor de aquella nau o leny haura sostengut ne haura a sostinir per rao del fugir: quell haura fet, e sien cregut per sa simple paraula, e si lo dit mariner no ha de quou pusca fer ne esmenar, deu esser pres e mes en poder de la senyoria, e star tant pres, tro haia satisfet lo dan e lo * destrich el interes que aquell senyor de aquella nau o lēy dira, no haura sostengut. E sien cregut per sa simple paraula axi com desus es dit. E per lesclariment desusdit son feta aquesta esmena.

*desatēt

*desatēt

De remolcar altra nau. Capitol 159.

ENcara mariner es tengut que vaia a remolcar nau o leny per entrar en port: si lo notxer liu comanda, saluant que no sien lurs enemichs.

De roba trobada en mar. E de mariner qui va per milles. Cap. 160.

ENcara es tengut mariner que si troba alguna cosa: pusque sera tengut a la nau, que la nau ne ha tres parts e los mariners vna sien molts mariners o pochs, e si son en mar: e veen res, que fos mercaderia, ells hi deuen anar o altra cosa sense mercaderia, sol que el senyor de la nau los ho comanda, e deuen ne hauer axi com desus es dit. E perço prentan gran part lo senyor, com menjan e prenen son loguer. E si algun senyor

senyor de leny loga son leny a altre: aquell ho deu perdre: qui loga lo leny e fa la messio. E si aqll mor ans del terme: que sera sobrel leny: les coses a aquell se deuen pagar. Encara es tēgut lo mariner ala nau: que si va per rao de millas: que la ha a seguir anant tro al cap del mon. E si peruentura la nau sera tornada alla de on sera partida fet viatge: e que noy sera tornada ab aquella mercaderia: e que haia descarregat en altra part: lo mariner no li es tēgut. Mas si la nau descarregat no ha lo mariner li es tēgut de anar per millas. E perço son fet aquest capitol, car molt senyor de lēy o de nau sera endeutat, e no volra tornar en sa terra per * malmirent quey sera, o perço car haura por que no li encanten la nau, e axi tostemps tendria los mariners.

*malmirent

Condicions de patro a mariners.
Cap. 161.

LO mariner es tengut que si ira en viatge, que no deu anar sino la on lo senyor li haura fet entenent al començament del viatge, e si lo senyor ven la nau ell deu donar nau al mariner: en que sen torn a fer sos ops, e si leua viatge: com haura anat: la hō deuia anar e ell haura descarregat o dessorrat e lo senyor de la nau haura leuat viatge e sera en loch de recobro de mariners, lo mariner no li es tengut, e lo senyor de la nau no lon pot forçar. E si la nau no sera en loch de recobro: que no pusca hauer mariners: aquells mariners lo deuen seguir, e que sien pagats segons laltre viatge, e per rao del altre multiplicat, quant leua, e quant es laltre. Aquest capitol son fet perço, com la nau perdria son viatge. E perço nau no pot perdre son viatge per mariners. Mas si lo senyor de la nau o del leny met altre hom sobre si: la conuinença no es tenguda de mariner a senyor de nau pus el sera despossit de la senyoria.

Mariner com es tengut de fer lo comandament del senyor e del notxer.
Cap. 162.

MAriner es tengut de fer tot comandament de senyor de nau o de leny o del notxer, ab que no sia a seruey daltra nau ne daltre leny mas tot seruey que pertanga a la nau: es tengut de fer.

De mariner qui renyira contra son senyor. Capitol 163.

ENcara mariner que fara * rasa contra son senyor de nau o de leny, deu perdre la meytat del loguer e la roba que haura en la nau. E deu esser gitat de la nau, e si leua * armes cōtra son senyor tots los mariners lo deuen pendre e ligar e metre en preso, e menarlo a la senyoria, e aquells qui pēdre nol volran: deuē perdre la roba e lo loguer: que hauran o hauer deuran per aquell viatge.

*reyna
*fa

De

De mariner qui tocara iradament son senyor. Cap.164.

ENcara mariner qui tocara iradament son senyor: es per jur e bara * e deu esser pres en persona, e perdre tot quant haura.

* traydor

De mariner com deu comportar son senyor. Cap.165.

ENcara mariner es tengut de a * colorar son senyor de nau: si li diu vilania, e si li corre de sobre lo mariner deu fugir fins a proa, e deu se metre de * lats de la cadena e si lo senyor hi passa:ell li deu fugir de la altra part. E si lo senyor lo encalça de laltra part, pot sen defendre lo mariner leuantne testimonis com lo senyor la encalçat, que lo senyor no deu passar la cadena.

* sufrir

* costat

Mariner qui exira en terra. Capitol 166.

ENcara mariner es tẽgut de no exir en terra ne anar sens paraula del notxer o del scriua. Saluant lo manament del senyor: qui en la nau haia res a fer.

Mariner qui robara. Capitol 167.

ENcara mariner qui * emblara roba o exarcia o hauer: que sia en la nau: deu perdre son loguer e la roba:que haura en la nau. E lo senyor lo pot pendre e metre en vn cep e tenir pres mentre sia en aquell viatge, e puys sil vol metre en poder de la senyoria:pot ho fer.

*robara

Mariner qui gitara vianda acordadament. Cap.168.

ENcara mariner qui gitara viãda o vi: ço es aççordadament: deu perdre lo loguer e la roba que haura en la nau, e estar a merce del senyor de la nau.

Pena de mariner: qui ix de nau sens licencia. Cap.169.

SEgons que en vn capitol qui desus es dit: mariner no deu exir de nau sens paraula e sens voluntat del senyor de la nau o del notxer o del scriua, o de aquell qui romandra en la nau qui haura loch de comandament: e al capitol qui ia desus es dit no esclareix ne certefica: aquell mariner de que es tengut, e de que no qui sens paraula exira de nau o de leny, e perço que entre los senyors de les naus o dels lenys, e los mariners que ab ells seran e exiran: no pusca hauer algun contrast: los nostros antichs antecessors esclareixen aquest capitol de mariners que sens paraula sen iran de la nau o del leny:e sens volũtat del senyor o de aquell: que tendra loch de comandament en axi mariner que fara o cometra: ço que desus es dit: es tengut que si aquella nau o leny de on per aytal rao com desus es dit: exira o sera exit pendra dan per

per causa com ell ne sera exit: ell es tengut de esmenar tot aquell dan: que aquella nau o aquell leny haura pres per culpa daquell o daquells qui axi seran exits. E si aquells mariners no han: de que puscan esmenar e retre aquell dan: que aquella nau o aquell leny haura pres per culpa dells: a aquell: de qui sera: ells deuen esser presos e mesos en preso en poder de la senyoria, estar tant: tro que ells haien satisfet a aquell: de qui aquella nau o aquell leny sera: tot lo dan que per culpa dells sera fet: o que sen sien auenguts ab ell. E si los dits mariners exiran en terra en alguns lochs: on lo senyor de la nau o del leny sera per recaptar son nolit o per nolieiar sa nau o son leny, o per qualque rao lo senyor de la nau sera en terra, e si per aquell exir quels mariners faran en terra, e sens paraula del senyor o daquell que ell haura iaquit en son loch hi exiran: si lo senyor de la nau ne perdra nolit, on sostendra algun dan aquells mariners li son tenguts de tot aquell nolit a retre e aquell dan esmenar: que per culpa dells haura sostengut o perdut. E si ells no hauran de que retre, ne de que puscan esmenar, deu ne esser fet axi cõ desus es dit, e fon fet perço aquest capitol, car molt mariner cuyda valer tant, que li es semblant, quel senyor de la nau nel notxer ne hõ que en la nau sia, no haia ne valega tant com ell, e no li es semblant q̃ res que ell faça, pusca tornar a dan. Perque tot mariner se deu guardar, com exira de nau e com no, perço que la pena que desus es dita, no li pusca venir desus.

De mariner quis despulla. Capitol 170.

ENcara mariner nos deu despullar si no es en port exiuernador. E si ho fa, per quasquna vegada deu esser * surt en mar ab la veta del * morgonal per tres vegades, e de tres vegades auãt deu perdre lo loguer e la roba, que ha en la nau.

* llansat
* senyal ho cap de entena

Mariner nos deu partir del leny: pus comença a carregar. Cap. 171.

ENcara mariner es tengut, q̃ nos partesca del leny, pus comença a carregar en loch perillos menys de voluntat del senyor o notxer. E si u fa es tengut de esmenar tot dan que la nau ol leny sostendra per culpa dell.

De mariner qui ven ses armes. Cap. 172.

ENcara lo mariner no pot vendre ses armes, entro que haia fet lo viatge. E si o fa: deu estar a merce del senyor de la nau o del leny.

Mariner no deu traure res de nau sens licencia. Capitol 173.

ENcara mariner no pot res traure de nau: si nou mostra al guardia o al scriua, o al notxer, e siu fa: deu li esser demanat per ladronici.

Mariner no deu dormir en terra. Cap.174.

ENcara mariner no deu dormir sens paraula del senyor de la nau en terra. E si ho fa:es perjur.

Mariner deu donar exarcia dauant nau e ormeiar. Capitol 175.

ENcara mariner es tengut e deu donar exarcia dauant la nau. E ormeiar: oy sia lo notxer o noy sia. Mas non gosa leuar: que desormeig si non ha comandament.

De barquer. Cap.176.

ENcara es tengut mariner: si es barquer, de posar tots los homens en terra, e ques descalç. E si nou fa, o nou vol fer: deu pagar tota mesio: que hom ne faça.

Mariner deu anar a moli. Capitol 177.

ENcara es tengut mariner: que si lo senyor o lescriua de la nau lo volra trametre a moli: quey deu anar. Es tengut de fer tots seruicis: que pertangan a la nau.

De les armes de mariner. Capitol 178.

ENcara es tengut lo mariner de metre les armes: que haura conuengudes al senyor de la nau, e si no les hi met, lo senyor les pot cōprar sobre son loguer sens voluntat del mariner, e lescriua deuhi esser.

Mariner no deu dexar la nau. Cap.179.

ELos mariners no deuen derenclir * la nau part lo temps: que han star en aquel viatge, e en axi com la nau o leny guanyara del nolit e mariners crexer de lurs loguers.

* decxa

Mariners deuen dessorrar e sorrar carregar e descarregar. Cap.180.

MAriners son tēguts de dessorrar e desorrar la on la nau començara lo viatge: e destibar la roba e los hauers e de carregar ab la barca o ab barques de la nau o del leny. E puys la on la nau fara port per rao de descarregar lauer dels mercaders caxes e lurs armes e sorrar la nau e dessorrar e carregar e stibar: de qualsque hauers sia nolieiat: E si descarregara la dita nau: la on los mariners deian esser escapols: no sien tenguts de descarregar ne desorrar: mas de la nau ormeiar a comandament del senyor e tirar entenes e timons en terra: e fer

* traure fer* destre en terra e en mar, e puys no sien tenguts a nau fer aquest ser, mey damunt dit.

Mariners deuen tirar leny, Capitol.181.

ENcara es tengut mariner que si lo senyor del leny lo vol traure en terra o en* fou: que no sen deu partir tro quel leny sia en terra o en* fou. E si nol vol tirar ni metre en* fou que li deu aiudar a ormeiar. E si nou fa: deu pagar tota messio, que per culpa dell sera feta.

* fondo
* fondo
* fondo

De mariner trames per lo senyor si es pres. Cap.182.

SI algun mariner quel senyor de la nau tramet en algun loch: ell hi deu anar. E si es pres, on ha algun dampnatge: lo senyor li nes tengut, e si es pres: lo deu rembre. Empero saluant que nol tremeta luny mes de mija milla de la nau, e que sia en loch menys dubtant, e si es pres de cossaris per força lo mariner: deu hauer son loguer e axi e cō si hauia fet son viatge. Encara es tengut lo mariner de fer tot comandament de tot home: quel senyor de la nau o del leny meta en son loch si ell roman del viatge.

*De nau logada a * scar e a que son tenguts los mariners. Cap.183.*

* scarada

SEnyor de nau o de leny si loga a * scar a algun hom aço que haura mostrat al logater, allo li haura a donar per conuinent. E sil logater es trafegador: e los mariners se acorden ab ell e aquells nols pot pagar, ell nes tengut, guarse lo senyor del lēy aquil haura logat. E si lo senyor del leny nolieia lo leny a * scar a algun mercader: e lo senyor ses desexit de la messio, e aq̄ll qui haura nolieiat la fa: en axi es tēgut lo mariner a aquell: qui leny haura nolieiat propriament: com si era senyor, que senyor sera: pus ell dara lo loguer al senyor e als mariners, e fara les messions. E si lo mariner hauia alguna conuinença ab lo senyor del leny de altre viatge de anar e de tornar: lo mariner no lin es tengut. E perço son fet aquest capitol, car molt bon hom ira per mariner: e sera mercader e hōrat hō: e vendra algun hom: qui sera vila e haura diners: e lo bon hom no volra nauegar ab ell, e per aquesta rao lo sēyor del lēy ses desexit del mariner, e lo mariner dell: pus haura nolieiar lo leny a son a * scar. Lo leny com sera nolieiat a scar tots los homens qui hauien a seruir al senyor: deuen seruir al nolieiador per aq̄ll cap mateix. E si res pert per temps: que nou puscan recobrar, lo nolieiador quel leny haura nolieiat: no lin es tengut de res mas que ajudara de aço que en lo leny sera: si pot, e si cōpra res: q̄ ops sia al leny, al cap del viatge ho pot recobrar sia exarcia o vianda, que li sobre, que el senyor

* scarada
* scarada
* scarada

E nyor

nyor del leny no li es tengut de res a comprar sino allo: que mostrat li haura.

De patro qui promet de leuar ço que no pora. Cap.184.

SEnyor de nau o de leny qui prometra a mercaders de leuar quãtitat de roba, o quintalades, e no pora, lo senyor de la nau es tengut de donar als mercaders leny qui valega tãt o mes quel seu, e si costa mes de nolit deu ho ell pagar, e aço es a * alt dels mercaders siu pendran o no, e lo senyor de la nau es mester ques auenga ab los mercaders de ço q̃ promes los haura. E fon fet aquest capitol, car molt senyor de nau fa de paraula la sua nau o leny maior lo terç o lo quart, què no sera.

* libertat

De allo mateix. Cap. 185.

SEnyor de nau o de leny q̃ noliejara la sua nau als mercaders e prometrals de leuar mes roba q̃ no pora lo senyor de la nau es tengut als mercaders, axi com en lo capitol desus es dit, e los mercaders deuen * abatre del preu: que empres hauran ab lo senyor de la nau de la roba que leuara multiplicant a aquella que leuar no pora. E fon fet aquest capitol per aquella rao, ques conte en aquell capitol, que desus es dit.

* leuar

De roba quis guastara sobre cuberta. Capitol 186.

SEnyor de nau qui nolieiara la sua nau a mercaders a * scar o a quintalades, si lo senyor de la nau metra o portara roba sobre cuberta menys de sabuda e de voluntat dels mercaders: si aquella roba que sobre cuberta sera mesa e portada sens volũtat e sens sabuda dels mercaders, se perdra os gastara: iatsia aço: que sia scrita en cartolari: los dits mercaders no son tenguts en la roba, que sobre cuberta sera: de fer esmena a aquella roba, que per aytal raho sera perduda o gastada, mas lo senyor de la nau sia tengut de retre e de donar tota aquella roba que per la raho desusdita sera perduda o gastada o lo valent de aquella al mercader de qui sera. E si lo senyor de la nau no haura de que pagar, deu se vẽdre la nau que personer ni prestador ne algun altre noy poden cõtrastar ne deuen per nenguna raho saluant los mariners per lurs loguers. E si la nau no bastaua: e lo senyor de la nau hauia bens en altre loch: deuen sen vendre tants entro quel mercader sia entegrat, mas los personers no sien tenguts sino tansolamẽt daço: que la part valra, que hauran en la nau. Empero si el mercader de qui la roba sera, haura dit o empres ab lo senyor de la nau que sol que ell li leu aquella roba, meta la en qualque loc, ell se volra, e aço q̃ sia scrit en cap breu o ab testimonis, ab que los testimonis no sien tẽguts ne prenguen loguer de la nau: mas lo cartolari deu esser tota via cregut: e si lo senyor de la nau leuara

* escarada

ra la roba sots aquella condicio o empresio e aquella roba se perdra os gastara: ella deu esser perduda a aquell de qui sera que lo senyor de la nau ne ls mercaders qui dins la nau seran, no son tenguts de fer alguna esmena a aquell mercader, q̃ la sua roba haura mesa en la nau per la condicio o empresio, q̃ desus es dita: mas aquell mercader es tengut al senyor de la nau de pagar lo nolit: q̃ ab ell haura empres, e totes les avaries, que per aquella rao seran fetes, e aquest capitol son fet perço: car senyor de nau o de leny no deu leuar res sobre cuberta si no tan solamẽt la exarcia e sa cõpanya: q̃ haia ops a seruey e necessari de la nau.

De roba mesa fraudulosament que deu esser della en cas de git. Capitol 187.

Mercader o mercaders qui nolieiarã quantitat de roba a algun senyor de nau o de leny e aquella quantitat de roba sera nolieiada ab carta o ab testimonis o en forme de cartolari, façam compte que aquella quantitat de roba que nolieiada sera segons la forma que desus es dita, que sien mil quintars que axi poden fer compte de mil quintars com de cent o de mes o de menys, lo senyor de la nau li es tengut de leuar aquella quantitat de roba: que nolieiada haura, e si leuar no la pot, es tengut e obligat a aquells mercaders: qui nolieiada la hauran: tot en axi com en vn capitol ia desus dit es esclarit e certificat, e si l mercader o los mercaders hauran nolieiat al senyor de la nau o del leny mil quintars e ells ne metran mil e cinch cents o mil e dos cents quintars o mes o menys e si ab lo senyor de la nau o del leny nou hauran empres ne en la carta sera contengut ne en lo cartolari de la nau o del leny sera scrit, e los testimonis no hauran oit sino tan solament de mil quintars: si aquella nau o aquell leny gitara o li vendra altre cas de ventura: si lo senyor de la nau pora prouar o mostrar, que aquells mercaders hauien mesa mes roba en la nau o en lo leny que a ell no haurien nolieiada, ne en lo cartolari sera scrita: si la nau gitara o sostendra algun dan per rao de aquella roba: que enginyosament o fraudulosament sera mesa en la nau o en lo lẽy aquell mercader o mercaders qui axi enginyosament o fraudulosamẽt hi hauran mesa aq̃lla roba, cõ desus es dit, sõ tẽguts de retre a aq̃lls mercades: de qui aquella roba sera gitada, o lo preu daquella e al senyor de la nau o del leny tot lo dan, que per culpa dells haura sostẽgut. E si la roba aquella de aquells mercades q̃ aytal cosa com desus es dita feta hauran e començada, no bastara a esmena a fer a aquells mercaders: de qui la roba sera, q̃ sera gitada, e encara al dan a restituir: que lo senyor de la nau ne haura sostengut e aq̃lls mercaders hauran altres bens en algun loch: aquells bens deuen esser

venuts per fer esmena a aqlls mercaders: de qui aquella roba sera, que sera gitada, e per esmena afer al senyor de la nau o del leny de tot lo dan, que per culpa dells haura sostengut, e si los bens daquells mercaders qui aytal cosa hauran feta cō desus es dita: no bastaran a esmena afer a aquells mercaders de aquella roba que gitada sera, e encara a restituir lo dan que lo senyor de la nau o del leny ne haura sostengut: si ells son a conseguits: deuen esser presos e mesos en poder de la senyoria, e estar hi tant tro: que ells haien satisfet a aquells mercaders, e al senyor de la nau o del leny de tot lo dan: que per culpa dells hauran pres o sostengut. E sia a* alt daquells mercaders e del senyor: qui aquell dan haura sostengut per culpa daquells: qui aytal cosa com desus es dita hauran feta: de fer demanda cōtra ells tot en axi cō aquells: que enginyosamēt ab semblāça de amistat portan algu a iuy de mort. E si peruentura la nau o lo leny no gitaua, nen sostendra dan algu lo senyor dela nau o del leny, e trobara al descarregar aquella roba: que aquells noliciada no hauran: sia en son * alt, q̄ la meta en poder dela senyoria, on sera: e si la met en poder dela senyoria deu esser axi partida: que lo terç de aqlla roba deu esser del senyor de la nau o del leny, e los personers deuē hi hauer en aquell terç la part lur segons la part que hauran en la nau o en lo leny, e laltre terç deu esser de la senyoria: e laltre terç deu esser donat per amor de Deu a catius a traure, e si lo senyor de la nau o del leny volra fer gracia a aquells mercaders, de qui aquella roba sera q̄ no la meta en poder de la senyoria, sia en* alt del senyor de la nau o del leny, de pendre quin nolit se volra, segons que en vn capitol ia desus es dit. Perque tot mercader se deu guardar, que no meta roba en nau ne en leny: si donchs no la hauia nolieiada, perço que la cōdicio que desus es dita, no li pusca desus esser posada.

* libertas
* lo ma teix
* libertat

*De adob e de exarcia necessaria a nau nolieiada a * scar. Cap. 188.*

* ferrada

NAu o leny que sia nolieiada a * scar per mercaders: deu seguir lo viatge segōs q̄ enla carta sera cōtēgut, e si peruētura la nau o l leny staua tant en lo viatge: q̄ li sia mester donar * lats, o q̄ haia mester mes de exarcia, q̄ la sua sia cōsumada tota o partida: lo senyor dela nau no es tēgut de donar* lats ne de refrescar exarcia, pus cōplidamēt haia fet cōpliment de exarcia, o de adob, e lo dit senyor de la nau stāt en lo viatge no deu res fer, pus no haura fallit daço que haura promes als mercaders axi com de exarcia o de adob, cō ia haia fet cōplimēt lo dit sēyor. E si algunes coses axi cō exarcia o altres coses necessaris hi haura mester, e los mercaders ho volen cōprar: ells ho podē fer: e puys fet lo viatge los mercaders poden cobrar aqlles coses, les quals serā enla nau

* lo ma teix
* costats
* costats

nau o en lo leny per ells compra-des, e lo senyor de la nau o leny no les pot retenir.

*Del temps que stara mes la nau nolieiada a * fcar. Cap. 189.*

* fcarada

SI nau o leny es nolieiada a * fcar a temps sabut: si los mercaders la tenen stant en aquell viatge pas-sat lo temps los dits mercaders de-uen donar per aquella rao a la nau o al leny del temps: que la tendran mes. E si volien comécar altre viat-ge: los mercaders se deuen posar ab lo senyor de la nau o del leny.

De nau nolieiada a quintalades si li falta exarcia. Capitol 190.

NAu o leny que sia nolieiat a quintarades, e si li fall exarcia axi com arbres o ancores o timons lo senyor ne deu comprar si ve en loch: on ne pusca comprar a preu cominal, ço es a saber: que es tengut de dar lo dit senyor de la nau fins a dos preus: que en la terra de on ell parti costaua. E si per lo dit preu non podia hauer: ço es a saber per dos tants que en la sua terra valia: non es tengut de comprar. E si n cō-pra: e costa mes dels dits dos preus: los dits mercaders deuen pagar del lur lo sobre pus per sou e per liura e per * besant de tota la roba. E si cas es que ans que haien com-prada la dita exarcia hauien talla-da antena per fer timo o timoneres, o altre lenyam necessari a la nau per falta de exarcia, los mercaders son tenguts de pagar la dita antena E lo senyor de la nau deu cōprar al-tra antena en esmena de aquella.

* moneda no coneguda

De nau qui no pora fer lo viatge empres per empatx de senyoria. Cap. 191.

SI nau o leny per alguna condi-cio sera empatxat de senyoria: e no gosaua anar, la on lo viatge sera * leuat, e lo senyor de la nau troba-ra ab los mercaders altre loch per fer port: si lo dit loch era puys luny quel loch on lo empatxament era: on volien anar, de cent sinquan-ta milles los mariners deuen seguir lo dit viatge menys de * iuncta a lur loguer. Empero si la nau cre-xia del nolit per les dites cent sin-quanta milles: quels mariners fos-sen * creguts de lur loguer per a-quella manera, que la nau se crexera de nolit. E si la nau no crex del nolit ni los dits mariners de lur loguer, Encara mes si la nau per lo dit em-patxament haura a romandre en vn loch e descarregar segons que la nau guanyara de nolit: los mariners gua-nyaran de lur loguer en aquella for-ma mateixa.

* conuinguc

* iustas

* crescuts

Si la nau per empatx de senyoria no ca-rregara e ira en altra part. Cap. 192.

SI mercaders nolieiarā nau o lēy per anar a carregar en algun loc

e quant ells serã aqui junts ab la nau o ab lo leny: on deuian carregar: aqui haura empatxament de senyoria: que negu no gosa carregar ne res traure de la terra: sils mercaders el senyor de la nau sabran altre loch on no haia empatxament de senyoria on ells poguessen carregar sil senyor de la nau e los mercaders sen auenen: lo senyor hi pot anar: q̃ mariner no li pot contrastar: segons q̃ en lo capitol desusdit es contẽgut. E si los mercaders no faran * iuncta de nolit al senyor de la nau lo senyor de la nau no es tẽgut de fer * iũcta als mariners de lurs loguers. E com ells seran junts en aquell lloch on ells hauran fe que poguessen carregar, o abans que los mercaders fossen espatxats o la nau fos carregada tota o partida, vendra aqui lo dit empatxament axi com desus es dit: e los mercaders no poran acabar: que ells puguẽ traure de aquell loch aquelles mercaderies: que ells comprades hauran, ne encara algunes altres, q̃ ells volguessen cõprar e lo senyor de la nau congoxara als mercaders que ells quel espatxen e lo senyor de la nau veura e conexera: q̃ ells nol poden espatxar per rao del empatxament, que aqui sera e lo senyor de la nau demanara als mercaders lo nolit e la messio, que ell fara: o aquel espatxẽ, los mercaders no son tenguts al senyor de la nau de pagar lo nolit tot ne partida, per ço car no es lur culpa, quel empatxament es de senyoria, car a empatxament de Deu ne de senyoria no pot algu res dir ne contrastar, e si los mariners demanaran lo loguer al senyor de la nau, nols es tengut del loguer a donar, pusque ell no guanya lo nolit, iatsia aço que los mariners hi haien molt * maltret hagut, encara ni ha mes lo senyor de la nau mes que ells, que consuma si mateix e la nau e ha fer messio mas los mercaders son tenguts de pagar al senyor de la nau la meytat de tota la messio: que ell haura feta, e siẽ cregut per son sagramẽt. E los mercaders li son tenguts de donarlay menys de tot contrast. E res * als no li sien tenguts donar, sino axi cõ desus es dit, si donchs ells no li volẽ fer alguna gracia per rao del treball, quel senyor de la nau haura sostengut empero si cõ los mercaders nolieiarẽ la nau, lo senyor de la nau e los mercaders sabien ia aquel empatxament ans que la nau se noliejas, e perço com ells serã voluntaris de anar a guanyar e cuydaran acabar que ells hi pusquen carregar ab seruey, que ells facen a la senyoria e quant seran en aquel loch: que entre ells sera empres on ells deuien carregar, e per nẽguna rao no poran acabar que y puguẽ carregar, ne res traure daq̃ll loc: los mercaders no son tẽguts de res a donar al senyor de la nau de la messio, q̃ feta haura: ne de esmena a fer dels dans ne dels * destrichs: quel senyor de la nau ne haura sostẽguts pço cõ lo senyor de la nau sabia aytãbe aq̃ll empatxament matex cõ los mercaders, e per aq̃sta rao los mercaders no li son tẽguts

* crexi-moni

* crexi-moni

* desatẽt

* altre

* desatẽt

guts de pagar nolit ne mesions ne dan quel senyor de la nau ne hagues fet o sostengut. Mas empero si los mercaders sabien aquell empatxament abans q̃ ells nolieiassen la nau el senyor de la nau nou sabes: si lo senyor dela nau pot prouar e metre en veritat: quels mercaders sabien aq̃ll empatxament: ans q̃ ells nolieiassen la nau: los mercaders son tenguts de donar e de pagar al senyor de la nau tot lo nolit, q̃ entre ells sera empres e tota la mesio, quel senyor de la nau ne haura feta: e lo senyor de la nau es tengut als mariners de pagar tot lo loguer, que ell promes los hauia axi be cõ si hauiẽ fet tot lo seruey de tot lo viatge, ab q̃ lo senyor dela nau haia tot son nolit. Empero qualq̃ pati q̃l senyor de la nau fara ab los mercaders: a aq̃ll pati deuen esser los mariners. E encara mes si lo senyor de la nau sabia aquell empatxamẽt ans que ell nolieias la nau a aq̃lls mercaders, e los mercaders nou sabien: si los mercaders loy poden prouar e en veritat metre: lo senyor de la nau es tengut als mercaders de retre e de donar tot lo dan e tot lo greuge e tota la mesio e tot lo interes quels mercaders ne hauran sostengut per culpa del senyor de la nau, que sabia lempatxamẽt: e nols ho hauia dit ni demostrat. Encara es tengut lo senyor de la nau de pagar als mariners tot lo loguer que ell promes los hauia: si doncks los dits mariners no sabien ia aquell empatxamẽt ans que ab lo senyor se acordassẽ, e si los mariners sabien aquell empatxamẽt lo senyor de la nau nols es tengut de res a donar ne de pagar lur loguer. E tot ço que desus es dit, deu esser menys de frau e de tot engan.

Patro qui nolieiara a fear com es tengut als mariners. Cap. 193.

SEnyor de nau o de leny que haura logat lo leny a * fear a algu- hom lo senyor de la nau se guart, a qui nolieiara, que si aquell no pot pagar sos mariners perdrien lur loguer, que vn barater a vn trafeguer se troba pus tost ab vn altre, que no fa ab vn bõ home que lo senyor del leny hi poria trobar trafechs: q̃ nolieiaria son lẽy a algũ home, e puys metria y trafech, que quant lo mariner hauria seruit son temps poch o molt ell faria amagar aquell o fugir: e lo mariner perdria son temps per lo senyor de la nau qui seria endeutat per lo lẽy. Sia per aquell qui fugira o morra: lo leny sia tẽgut de pagar los mariners axi com ells hauran seruit e lo leny es en aquella forma dels mariners si hom nõ troba bõs del sobredit logater, que sera fugit o mort o amagat. E si tant fera quel senyor de la nau o del leny hagues fet per trafech: a aquell hõ quey hagues prestat o no menys q̃ no degues: o que moris: lo senyor de la nau o aquell que la nau manara: deu pagar lo mariner que lo mariner no pert son loguer per fugidor ne per trafegador, ne per prestador ne per mort de senyor.

* ferrada

Com patro deu anar en lo viatge si no per certs casos. Capitol 194.

SEnyor de nau o de leny que ha noliciada la sua nau o lẽy a merqader o a altres nospot abstraure de anar al viatge en persona, si donchs nou empren al començament: com noliciara la nau als mercaders. E si roman del viatge menys de voluntat dels mercaders ell es tẽgut de esmenar e de restituir tot lo dã, quels dits mercaders sostendrã en aquell viatge: lo qual ells hauran sostengut per culpa del senyor: qui romas sera. E si lo senyor de la nau roman del viatge ab voluntat dels mercaders: nols es tengut dalgun dan: q̃ ells sostinguessen. Mas ell los es tengut de metre vn home en la nau en loch dell: que sia tengut als dits mercaders a totes les conuinençes: que ell los era obligat, e aquell senyor qui ell hi metra: sia aconeguda del notxer. E lo notxer sia tẽgut als mercaders per lo sagrament que fet ha: de dir veritat, ia aquell hom si era sufficient de tenir loch de senyor. E si sufficient noy sera lo senyor de la nau los es tengut de metren hi altre: que sia sufficient en loch dell empero senyor de nau se pot abstraure de anar en lo viatge per quatre coses, ço es per malaltia e per pendre muller, e per anar en romiatge, ab quen hagues fet vot abans que nolicias la nau o lo leny, o per empatxamẽt de senyoria. E quascuna daquestes coses desus dites q̃ sia menys de frau, e gens per totes aquestes raons desusdites no sia escusat, que no haia a metre vn home, axi com desus es dit, e aquest capitol son fet: perço car mol mercader noliceia la sua roba a aquell senyor de nau per amistat que haura ab ell o per gran bondat: que hõ lin haura dita: e sil mercader sabia, quel senyor de la nau degues romandre del viatge, ell no li haguera noliciada la sua roba ne mesa en la nau si ell li fes tornar mes que no li deu donar de nolit.

De nau que per fortuna o altre accident ha aferir en terra. Cap. 195.

NAu o leny que haia a ferir en terra per fortuna de mal tẽps o per qualsevol altre cas se sia: lo senyor de la nau o leny deu dir e manifestar en aquell punt e en aquella hora als mercaders en oida del ferina e del notxer e dels mariners: senyors nons poden ascondir que no haiam a ferir en terra: e yo diria en axi: que la nau amas sobre los hauers, e los hauers sobre la nau. Si los mercaders ho atorgan tots o la maior partida: e si la nau ne va en terra es romp, o pren algun dan aquella nau o leny a qui aquest cas o aquesta ventura sera esdeuenguda: deu esser *preat e posat preu, quant valia abans que la dita nau o leny vengues a terra, entre los mercaders de que la roba sera, que s sera saluada e lo senyor de la nau o lẽy si entre ells se poran auenir, si no deu esser mes *estimat

aquell

aquell contract: que entre ells sera per raho del *preament de la nau o del leny aqui aytal cas com desus es dit sera esdeuengut, en poder de dos bons homens qui sien o sapiē be de la art de la mar, e qualseuol cosa que a aquells ne sera vista per be e ells ne diran: allon deu esser seguit, e si la nau o l leny se rompra, lo hauer que saluat sera: deu donar al senyor de la nau o del leny tot aquell preu: que entre ells sera auengut, o aquell q̄ aquells dos bons homēs en poder de qui sera mes, ne haurā dit on diran, empero tota la exarcia e totço ques saluara de la nau o leny, aqui aytal cas sera esdeuengut, deu esser preada e mesa en preu, e aquell preu deu esser leuat del preu de aquella nau o leny: que trēcat sera, ço es del preu que entre los mercaders de qui lauer saluat sera el senyor de la nau o leny sera empres, o tot en axi com aquells dos bons homens ho hauran dit, e lo senyor de la nau deu la rebre en aquell preu: que de la nau deu hauer. E si ell pēdre no lay volra: sia mesa al encant, e qui mes hi dira, aquell la haia, empero tota via deu hauer lo senyor de la nau aquell preu, qui posat sera a la nau. E si per uentura la nau o leny nos rompra, mas ques consentira o pēdra algun dan, lo senyor de la nau o del leny es tengut de metre part en aquell cōsentimēt o en aquell dan que la nau o l leny haura pres, per tot aq̄ll preu que la nau o lēy sera *preat, per sou e per liura axi com lauer, qui saluat sera o en tota la messio que costara aquell consentiment, o aquell dan, que la nau o leny haura pres. Empero si lo senyor de la nau dira: que la nau vaia sobre los hauers, ques saluaran, e los mercaders loy atorgaran, lo senyor de la nau no agermanara la nau ab lauer, si la nau ne va en terra, e pren algun dan, tot lo dan que la nau pendra li deu esmenar aquell auer ques saluara, quel senyor de la nau noy es tengut de res a metre, perço car la nau nos sera agermanada ab lauer e perço car los mercaders loy hauran atorgat. E si la nau se rompra, aço no cal dir ni recapitular perço car ia es en lo capitol desus dit esclarit e certificat. Empero si los mercaders dien e manifestē al senyor de la nau quels hauers perduts facen a aquells: ques restauraran: e lo senyor de la nau e ls mercaders ho atorgan tots o la maior partida, lauer perdut deu esser comptat sobre lauer restaurat per sou e per liura. E lo senyor de la nau es hi tengut de metre tot lo preu, que haura agut en esmena de la nau, al hauer perdut, axi com fara lauer restaurat per sou e per liura. E si peruentura en la nau no hauia mercader algu lo senyor deu e pot esser mercader en aquell cas e en aquella sao, e aço que fara queu faça ab cōsell del notxer e del scriua e dels mariners. E si lo senyor de la nau fa axi aço deu esser axi tēgut per ferm com si tots los mercaders hi heren, o axi com si tota la roba era sua.

*estima

*estimat

De

De nau carregada quin va en terra. Cap. 196.

SI algun senyor de nau o lẽy haura carregada la sua nau ol seu leny de roba de mercaders per anar descarregar en algun loch: lo qual loch sera ia empres entre ell e los mercaders, de qui aquella roba sera. e anant en aquell viatge vendra li cas de ventura: quen ira en terra, e si la nau o lo leny se rompra, o pendra algun dan: deu li esser feta esmena: segons que entre ells e los mercaders sera empres, abans que la nau o leny vaia en terra, e sil senyor de la nau o leny demana lo nolit: deu li esser donat: si quantitat de roba si haura saluada: e si res no si saluara: negu no li es tengut de nolit a pagar: pusque axis sera que tota la roba sera perduda, e si quantitat de roba si salua, e ell demana lo nolit axi de la roba perduda cõ de la saluada deu li esser pagat segons que la roba haura portada, e ell es tengut de ajudar a esmenar aquella roba: que sera perduda per tot aytant: cõ ell haura rebut de nolit per sou e per liura, axi com fara la roba: que sera saluada e si lo senyor de la nau no demanara nolit, si no de la roba que sera saluada ne ell ne pẽdra: ell no es tengut de aiudar a esmenar aquella roba: que sera perduda: pusque nolit algu nõ haura pres ne hagut res, ço es a entendre per lo nolit. E si peruentura entre lo senyor de la nau o leny e los mercaders no haura cõuinẽça ne empresio alguna: com la nau o leny ne va en terra: si la nau o leny romp o pren dan, los mercaders no li son tenguts de esmena a fer, pus alguna conuinença ne empresio no sera feta entre ells si donchs los mercaders no li volran fer alguna gracia. Mas son li tenguts de pagar lo nolit de la roba, que sera restaurada: per aytant com ell portada la haura. E si peruentura entre lo senyor de la nau o leny e los mercaders haura conuinença o empresio alguna, los mercaders li son tenguts de esmena a fer, segons que la conuinença o empresio sera feta entre ells e lo senyor de la nau o leny, e pot e deu retenir de aquella roba dels mercaders tanta fins que li sia ben bastãt a aquella esmena, a que los mercaders li serã tenguts de fer, e encara molt mes. Perço que ell nols haia a anar derrera per lo seu mateix e aço no li pot algu ne deu contrastar, el senyor de la nau o leny no es tengut de pendre fiança ne penyora de altra roba si no daquella mateixa, que ell se hauia portada, si ell nos vol, ne senyoria ne algu altre no lõ deu forçar ne pot si ell nos vol.

Del descarregar part ab bonança, e part ab fortuna. Capitol 197.

SI alguna nau vendra a descarregar en algun loch, e vendra ab bonança o ab fortuna: si la nau o lẽy vendra ab bonança, e descarregara aquell jorn vna quantitat de la roba a

ba a bon mercat: e la nit o al iorn me
tras temporal: e en lo sendema co-
starà de descarregar mes la meytat
o les deu parts: que no sabia lo iorn
que ell comença a descarregar aqlls
mercaders de qui sera aquella roba
que sera descarregada a bon mercat
no son tenguts de res esmenar a a-
quells mercaders, de qui sera la ro-
ba: ques descarregara a caristia, si
donchs entre ells no era feta conui-
nença, com començaren a descarre-
gar, que la vna roba aiudas a la altra
si mes costaua de descarregar, per-
ço com per uentura se esdeue a quasś-
cu de pendre mercat o carestia. En-
cara mes si com la nau o leny haura
descarregada vna quantitat de la ro-
ba, que haura portada: se metra tē-
poral tā grā: que la roba que sera ro
masa a descarregar, se perdra, aque-
lla roba q̄ sera descarregada ia, no
es tenguda de res esmenar a aquella
q̄ sera perduda, si donchs entre los
mercaders de qui aquella roba sera
no era empres que la vna roba fes
ajuda alaltra. E si mercader noy
haura algu en la nau, e lo senyor de
la nau o leny agermanara la vna ro
ba ab laltra deu esser axi tengut per
ferm com si tots los mercaders hi
eren o axi com si tota la roba era sua
que sua es: pusque la te encomanda.
E si la nau o leny se perdra o pendra
algun dā: el senyor de la nau o leny
e los mercaders agermanaran lauer
ab la nau o leny e la nau o lēy ab la-
uer se perdra: aq̄lla roba q̄s saluara:
deu ajudar e esmenar la nau o leny
segōs que les auinences seran entre
ells empreses, e si empresio ne con-
uinences noy haura alguna: qui per-
dut haura: per perdut se haura anar.
Si en la nau o leny no haura merca-
der algu: el senyor de la nau agermā
nara la nau o leny ab lauer ab con-
sell de tot lo cominal de la nau o de
la maior partida deu esser tengut a-
xi per ferm cō si tots los mercaders
hi eren, o en axi com si tota la roba
era sua que sua es: pusque la te enco-
mād a, empero si lo senyor de la nau
o leny nou fara ab consell de tot lo
cominal de la nau o de la maior par
tida no deu hauer valor. Perque tot
senyor de nau o leny se deu guardar
com fara ses faenes e com no, perço
que ço ell fara: queu faça en guisa
que sia tengut per ferm.

*De roba banyada per culpa de bar-
quers. Cap. 198.*

BArquers o iouēs homens de ri-
bera que carregaran o descarre-
garan nau o leny: ells deuen carre-
gar e descarregar be e deligentment
perço que la roba nos pusca banyar
ne gastar ne perdre per culpa dells si
E si roba se banyara os guastara os
perdra sens culpa dells ells no sien
tenguts de alguna esmena a fer a a-
quells mercaders de qui aquella ro-
ba que banyada o guastada sera o
perduda pusque per culpa dells nos
sera banyada o guastada o perdu-
da. Encara mes si ells carregarā ro-
ba o descarregarā: e les manilles da
quell fax o bala o farcell q̄ ells car-
regaran o descarregaran: los romā-
dran

dran en les mans, e ells mostrar ho prouar ho porã: si aquell faix o bala o farcell o qualseuulla roba que sia a qui les manilles seran fallides: se banyara os guastara os perdra ells no son tenguts de alguna esmena a fer a aquell de qui aquella roba sera: a q̃ les manilles serã fallides, empero si al carregar o al descarregar se banyara alguna roba os guastara os perdra per culpa dells sõ tẽguts de tota aq̃lla roba esmenar a aquell, de qui sera, e si ells no han de que la puguen esmenar, lo barquer de qui la barca sera: nes tengut: si ha alguns bens: de que ho puga fer: sino deu esser pres estar tant en la preso, tro que haja satisfet a aq̃lls mercaders, de qui aquella roba sera, q̃ per culpa dell o dels homens que ell haura mesos en la sua barca, o que per ell hi seran, si sera banyada o gastada o perduda. Perço com ell pren aytant hic bona part del guany, que aquells homens fan ab la sua barca, cõ ells mateixos. E encara molt millor, e es rao q̃ qui part vol hauer del guany que part dega hauer de la perdua. Perque tot barquer se guart es deu guardar quins homens metra en la sua barca e quins no, que si aquells homens faran be lurs affers, ell ne haura la sua part: e si los dits homens fan mal, tot tornara sobre ell, qui sera senyor. Perço com negu no fia res a aquells homens sino tan solament a ell, qui es senyor: perço com negu no sab aquells homens qui seran ne qui no. Perque quascun barquer se guart es deu guardar, quins homens metra en la sua barca e quins no, per carregar o per descarregar. Perço que dan algu no lin pogues venir.

*De barquer qui pendra a * scar carregar o descarregar. Capitol 199.* * escarada

SI algun barquer o joue hom de ribera pẽdra alguna nau o leny, a carregar o descarregar a * scar o a preu sabut, ells son tenguts de carregar o descarregar be e diligentment e com pus tost poran. E si ells aço faran be e diligentment, axi com desus es dit los mercaders o lo senyor de la nau per los mercaders los son tenguts de pagar tot ço que promes los hauran, be e planament, que en res nols deuen contrastar. E si ells contrast algu los hi metran, e los barquers e jouens homens desusdits ne haurã a fer messio on sostendran dan algu, los dits mercaders o lo senyor de la nau o leny per los mercaders son tẽguts de retre e de donar tota aq̃lla messio o dan o * destrich que per culpa dells hauran sostenguda. E aço son tengut de fer los sobredits mercaders o lo senyor de la nau o leny per ells sens tot contrast, si tots ells hauran fet lur seruey, axi com damunt es dit. Empero si los dits mercaders o lo senyor de la nau o leny ne pendran algun dan on hauran a fer alguna messio per culpa dels sobredits barquers o jouens homens: perço car els no hauran carregat

* escarada

*desatẽt

regat o descarregat axi com promes hauran, tot aquell dan e aquell *desfatēt * destrich e aquella messio que aquells mercaders o lo senyor de la nau o del leny per ells haura sostengut per culpa dels dits barquers o iouens homens ells son tenguts de *desfatēt tot aquell dan o * destrich o messio: que per culpa dells sera pres, e son tenguts donar e retre a aquells mercaders o al senyor de la nau o *desfatēt leny per ells tot dan e * destrich e messio, que per culpa dells sera feta sens tot contrast, e si ells no han, de que puguen retre ne esmenar: e son aconseguits ells deuē esser presos e mesos en poder de la senyoria e star tant en la preso: tro haien satisfet a aquells mercaders o al senyor de la nau o leny per ells de tot aquell dan: que hauran soffert que culpa dells o que sen sien auenguts ab ells o ab lo senyor de la nau o lēy per ells.

De naus ormeiades primer o derrer. Cap. 200.

NAu o leny q̄ primerament sera ormeiat en port o en plaia *reparo o en costera o en* sparagol: tota nau e tot leny qui apres de aquella vendra: e aquella encara se deu ormeiar en guisa e en manera: que non faça algun dan a aquell: qui primerament sera ormeiat. E si dan li fa den lo li tot esmenar e restituir sens nengun contrast, saluo empero que si el leny o la nau que apres de aquella entrara, venia ab fortuna de mal temps, que nos pogues ormeiar: e fahia algun damnatge a la dita nau: que primerament hi sera: no li sia tēgut de esmenar tot lo dan q̄ en aquella hora o per aytal cas fet li haura. Perço car no es sa culpa. E axi aquest dan aytal qui per aytal raho sera fet deu esser mes e posat en coneguda de bons homens e que sien e sapien de la art de la mar.

De axo mateix. Capitol. 201.

NAu o leny que primer sera ormeiat o en port o en plaia o en * costera o en * esparagol o en al- * costa tre loc: si fara damnatge a aquella *reparo nau o a aquell leny, qui apres della sera vengut o entrat no sia tengut de res esmenar del dan, que fet li haura, per aquesta rao, que si la nau que primer sera ormeiada falra sa exarcia o non haia mes quen puga donar sino aquella que deuant tendra, e que haia fets tots sos enuits: o que sia en loch, que non puga trobar de exarcia a prestar ne a logar ne per alguna rao: es metra tan soptosament lo mal temps: que nos sia poguda ormeiar: si per aytals occasions com damunt son dites: li fara aquell dan: que desus es dit, no li es tengut de esmena a fer: Mas empero si la nau o leny haura exarcia a prestech o a loguer: o que fos en loc quel senyor de la nau las pogues pēdre, o aquells qui serien en la nau o en lo leny qui apres de aquella nau o daquell leny primer sera ormeiat en qualseuulla loch que sien: diran

diran a aquells: que ells pensen de ormeiar perço que nols puguen fer algun dan: que no es bell temps: o han dubte: que nos meta mal temps e si aquells que la nau o leny: qui primer sera ormeiat: * repembrar: (* recusara) que nos volra ormeiar: si mal temps se met sobre aço: que aquells que serã en la nau o en lo leny, qui derer sera ormeiat e entrat los hauran dit e demostrat, e si la nau que primer sera ormeiada, fara dã a aquella, qui apres della sera venguda e ormeiada: ella li es tenguda de fer esmena de tot lo dan, que fet li haura, per raho de la condicio: que per aquells que en la nau o leny que derrer sera entrada: los sera dita e manifestada, mas empero si la nau que primer venguda sera haura dada tota sa exarcia e haura fets tots sos enuits, iatsia que ell sia en loch q̃ trob recobre de exarcia o no: no li es tẽguda de dan: que li faça: car neguns deu pensar: que si lo senyor de la nau troba exarcia a manleuar o a loguer o a venda: que ell vulla perdre: ço que ha per fer dan a altre ab sa voluntat, ne algu nou deu creure ne pensar. E aquest capitol fon fet perço que desus es dit.

Declaracio del precedent. Capitol 202.

NAu o leny qui primer sera ormeiada en algun loch, e aq̃lla nau o leny que apres della vendra o entrara, se deu ormeiar en guisa o en manera que no li faça dan, e si lin fetes lin tenga de tota esmena a esmenar, segons que en lo capitol desus dit es contengut esclarit e certificat, mas empero axi es a entendre que aquella nau o leny q̃ primer sera ormeiat, no mudas ancores ne *prois, que tengues de dins ne de (* cap) fora pus que la nau o leny qui apres de ella sera entrat: se sia ormeiat, e si ell les mudara o cambiara apres que aquella nau derrera sera ormeiada, e aquella nau pendra algũ dã, que primera sera ormeiada, aquella nau que apres della sera entrada, no li es tenguda de tot aquell dan esmenar, mas de partida, perço car ella haura mudades ancores e *prois (* cap) de dins e defora, e aquell dan que aquella nau que derrer sera ormeiada, haura fetà a aquella que primer sera ormeiada, deu esser mes en poder de sauis homens e certs qui sien e sapien be e diligentment de la art de la mar: e ells segons lur consciẽcia e segons consell que trobaran dels promens de la mar, ells son tenguts, quels ho deuen partir be e deligentmẽt. Perço que mal ne treball no pusca esser ne crexer entre los senyors de les naus o dels lenys ne encara entre els altres, que haguessen algun contrast entre ells. Mas si la nau qui primer sera ormeiada no mudara ne cambiara dins ne defora ancores ne *prois aquella nau (* cap) que derrer sera entrada: li es tenguda de tot lo dan, que li fara de esmena a fer tot axi com en lo capitol desusdit es esclarit e certificat. Empero si aquella nau que derrer

entra

entrada sera ormeiada e apres que aquella sera ormeiada mudara o cābiara ancores o *prois: si per culpa daquelles ancores o * prois qui mudats o cābiats seran, aquella nau qui primer sera ormeiada e entrada: sostendra algun dan: aquella nau que apres de ella sera entrada e ormeiada: li es tenguda de tot aquell dan q̄ fet li haura, a esmenar, perço com haura mudades e cambiades les ancores ell * prois. Mas si ella no cābiara ancores ne * prois: e aquella nau o leny qui primerament sera ormeiada les mudara, e les cambiara pus intra o pus fora, e aquella nau q̄ derrera entrada e ormeiada sera nos muda no li es tenguda de esmena a fer sino tansolament en axi cō en lo capitol desusdit es establit e certificat. Mas empero si aq̄lla nau que primer sera entrada e ormeiada pendra algun dan sens culpa de aquella, que apres sera entrada e ormeiada, no li es tenguda de alguna esmena a fer per dan que ella prengues, pusque sens culpa daquella nau que apres della sera entrada e ormeiada lagues pres. E fon fet perço aquest capitol que quascun se guart ia que fara, e com se ormeiara: que segons que ell fara, e se ormeiara aquell guardo que desus es dit: lin pertanyera. Perque quascu se guart, que faça: ço que a fer haura, be e sabiament, perço que entre ells ne altres no puga hauer algun contrast per lur culpa.

*cap *cap *cap *cap

De ormeiar. *Capitol 203.*

SI vna nau o dues o quantitat de naus o de lenys entraran en port o en * sparagol o en plaia o en altre loch e entraran ensemps es ormeiaran quascun de lls se deuen tan luny ormeiar del altre que per res no poguessen fer algun dan lo vn al altre. Empero si peruentura ells stant en algun dels lochs sobredits se metra mal temps, quascun dells se deu ormeiar be e * gint, e fer tot son poder: perço que algu de ells no puga pendre algun dan. Encara mes perço que lo vn no pusca fer dan al altre. E si peruentura stant aquell mal temps a alguna de les naus o lenys falra exarcia, e iran sobre les altres e fer los ha dan, si aquella nau o leny aqui la exarcia sera fallida, hauia fet tot son poder de ormeiarse, e la exarcia que ell hauia: era bona e sufficient a aquella nau o leny, e encara a molt mes maior que aquell no es: aquell dan que fet sera: no deu esser esmenat a aquell: que pres laura, pusque per culpa de aq̄ll de qui la nau o leny sera aqui la exarcia sera fallida, no sera fet. Encara mes p̄ altra rao, p̄ço car ell haura fer tots sos enuits e tots son poder de ormeiarse, encara mes que aquella exarcia que fallida li sera: era bona e sufficient a aquella nau o leny, e a maior que no aquell no era, e axi per les raons desusdites no es tengut de esmena a fer daquell dan: que fet haura algu. Empero si aquell senyor daquella nau o leny aqui la exarcia sera fallida, haura mes * flix que no sera ormeiat axi com fer degue-

*reparo *gentilment *ormeix

de guera e poguera e la exarcia que ell haura, no sera sufficiēt a aquella sua nau o leny, ne encara a menor que aquella no es: si per aquestes rahons desusdites aq̄lla sua nau o leny fara dan a algu: ell nes tengut de tot aquell dan a restituir e esmenar a aquell: que suffert o sostengut haura per culpa de * flix o de mala exarcia: que ab ell se aportaua. Perque tot senyor de nau o leny se guart, es deu guardar, que no meta * flix a ormeiarse, e que no port ab si exarcia que no sia sufficient, perço que la pena ne condicio no li pusca esser desus posada que desus es dita.

* ormeix

* ormeix

De stiba de botes. Cap. 204.

SEnyor de nau o leny qui logara stiba de botes a viatge cert, o a temps sabut: e lo loguador diu al senyor de la nau que ell no leu ne faça leuar ni prenga ni faça pendre aquella stiba: si donchs no li paga lo loguer e si la pren: que vaia a risch e a ventura del senyor de la nau e si sobre aquesta condicio la sen porta quel logador li haura dita, e lastiba se pert: lo senyor de la nau li es tengut de esmenar la stiba ol preu daquella e encara mes lo loguer q̄ haura empres ab lo logador. Encara mes si lo senyor de la nau te mes la stiba: q̄ no haura empres ab lo logador, o la aportaran en altre viatge: lo qual no sera empres entre el logador e lo senyor de la nau si lastiba se pert en aquell temps o en aquell viatge, lo qual entre ells empres no sera: lo senyor de la nau sia tengut de esmenar lastiba de les botes al sobredit logador o lo preu daquelles e tot lo loguer de aquella multiplicat de viatge cert o del temps empres, al viatge o al temps: que entre ells no sera stat empres: encara mes si lo senyor de la nau la iugaua o la baratava, o la venia, os perdia per sa culpa: per aquella rao maior, que desus es dita. Empero si lo logador no posara aquestes cōdicions desusdites al senyor de la nau: com ell logara, o pendra lastiba, e lastiba se perdra sera perduda al dit logador pag lo loguer o no lo senyor de la nau, ab que nos perda per sa culpa axi com damunt es dit ne la condicio que desus es dita: li hagues posada lo logador. Saluo empero lo loguer perdas lastiba o nos perda: tota via sia saluo lo loguer al logador. E si lastiba se pert per les condicions desus dites: lo senyor de la nau sia tengut de esmenar la dita stiba. E si lo senyor de la nau e lo logador no sen poden auenir sia mes en poder de dos bons homēs boters qui haguessen vista aquella stiba, e que fossen be del offici de la boteria. E qualsevulla cosa que aquells diguessen per lur sagrament: que allo sia tengut de esmenar lo senyor de la nau al dit logador. Saluo empero quel loguer de la stiba deu tota via esser pagat.

De carrech de vi. Cap. 205.

SI algun senyor de nau o leny haura nolieiada la sua nau o lo seu

sen leny a alguns mercaders, si aquella nau o aquell lēy deura o haura a carregar de vi e si lo senyor de la nau o del leny sera tengut de donar lastiba als mercaders per tot lo carrech de la nau o del leny deu fer en axi, q̄ deu fer bella lastiba, e deu la fer omplir a sos mariners: o aquis volra, ans que la meta en sa nau o en son leny, e axi plena daygua deu la mostrar als mercaders o a home per ells, e dir encara en axi: o fer dir a aquells mercaders: qui y son o seran e si sils es semblant aquella stiba esser bona, e sils sembla stanya, e si volen: que ell la meta en la nau, e si los mercaders o hom per ells dirā, que la tendran per stanya, e que la meta o la faça metre en la nau o en lo leny: si los mercaders la omplitan o la faran omplir de vi pus que stibada sera en la nau, si aquella stiba se exira o vessara alguna quantitat del vi: que ells mesa hi hauran o feta metre, lo senyor de la nau o leny nols nes tengut de alguna esmena a fer perço car no es sa culpa, e encara mes perço car ell als mostra plena daygua encara mes perço com ab volūtat dels o de hom per ells la ha mesa en la nau, e ells o hō per ells la tengueren e digueren: q̄ era stanya. Mas los mercaders li son tēguts de pagar tot lo nolit: q̄ promes li haurā, e axi be del vi: qui vessat sera: cō daquell que sera saluat pus que per culpa del nos sera vessat ne perdut, empero si lo senyor de la nau deura donar la stiba als mercaders com de sus es dit, e el ne hō per el no la mostrara als mercaders ne a hom per ells: e si la tendra per stanya o nō: e sens vista dells o de hom per ells el la metra en la nau o leny: o la fara metre: si los mercaders sostendran dan algu per culpa de aquella stiba, que ell mostrada no haura lo senyor de la nau o leny los es tengut de esmena a fer, e los mercaders no li son tenguts de nolit a pagar daquell vi: qui vessat sera: perço car ell nols mostra la stiba si era stanya o no. Empero si lo senyor de la nau o lēy non dara ne sera de stiba tengut a donar a aquells mercaders, que nolieiat lauran e los mercaders hauran o deuran hauer lastiba: sia stanya: o no sia stanya, que ves lo vi tot o partida: los mercaders son tenguts lo nolit a pagar de aytant com la nau sua o lo seu leny haura mes: tot axi com ab ell ho hauran empres sens tot cōtrast e per lo que desus es dit, son fet aquest capitol.

De exarcia logada. Cap. 206.

SEnyor de nau o leny que logara exarcia per anar en viatge, e aquella exarcia que logada haura: se pert sens culpa dell, no es tengut de res esmenar a aquel: qui logada la li haura: sino tansolament lo loguer, que entre ells empres sera. Empero si la exarcia se perdra per culpa del senyor de la nau: sia tengut el de fer esmena a aquell, que logada la li haura: tot aytant com la exarcia valega o valia en aquell temps: que ell la * pres o la loga: o

*prēgue

F de

de donar aytāta exarcia com aquella era al temps: que ell la *pres. Encara mes si aquella exarcia se trençara os guastara per culpa del senyor dela nau ell sia tengut de esmena a fer axi com desus es dit, mas sis trençara os guastara sens culpa dell: no sia tengut de res esmenar sino axi com desus es dit. Saluo empero si aquell qui la exarcia logara, hi posaua preu o condicio alguna e lo senyor de la nau rebra aquella exarcia sots les condicions que aquell li posara: lo senyor de la nau sia tengut de donar tot aquell preu quell logador dit li haura, o de retre aytanta exarcia com aquella e que valgues tant com aquella. Empero sia en voluntat del logador: si pendra diners o exarcia, empero si lo senyor de la nau portara aquella exarcia en altre viatge e no tansolament en aquell que haura empres ab aquell: que la exarcia haura logada, e la exarcia se perdra en aquell viatge, q̄ entre ells no sera empres: en qualseuulla guisa que la exarcia se perdra o guastara lo senyor de la nau sia tẽgut de donar e de retre aytāta exarcia com aquella, o lo preu que aquella valia al temps que ell la * pres o posat hi sera. E lo loguer sia pagat del viatge empres multiplicat a aquell que no sera empres. O en qualseuulla guisa sia dela exarcia, tota via sia pagat lo loguer.

*prēgue

*prēgue

De exarcia manleuada. Capitol 207.

Senyor de nau o leny que manleuara exarcia, es perdra os guastara lo senyor de la nau que manleuada la haura: es tengut de retre e de donar aytanta de exarcia com aquella que manleuada haura, o lo preu: que aquella valia al temps q̄ ell la manleua, e sia en voluntat de aquell: que prestada la li haura, de pendre exarcia o diners, empero en qualseuulla guisa que la exarcia se perdra os guastara que manleuada sera, deu esser restituida a aquell qui prestada la haura, e lo senyor de la nau qui manleuada la haura no hi pot metre nengun contrast, e fon fet perço aquest capitol: car molt senyor de nau o de leny manleuara exarcia quis perdra os guastara, e com aquell qui prestada la haura, la li demanara: ell li metra contrast, e per aquestes rahons desus dites senyor de nau no pot ne deu contrastar ab aquell: que la exarcia li haura prestada.

Com exarcia trobada en ribera per necessitat pot esser presa. Capitol 208.

Tot senyor de nau o leny pot pendre exarcia, que troba en ribera: ab que la haia mester a sa nau o a son lẽy a ormeiar, que haia paor de mal temps o que sia en loch perillos, ab que aquella exarcia q̄ en la ribera sera no faes fretura a aquell de qui sera, q̄ la hagues ops aytābe a sō lẽy a ormeiar. E si lo senyor de la exarcia hi es deu la li demanar.

E si

E si lo senyor de la exarcia noy em pot las pendre, ab que encontinent que presa la haura, que ho faqua saber a aquell hom sil troba, o a home per ell, si ell ne vol pendre senney, quel li deu fer perço car haura presa la sua exarcia menys de volūtat sua, q̃ per *als no. Empero lo senyor de la nau qui la exarcia haura presa la deu tornar en aquell loch: on leuada la haura, encontinent q̃l mal temps sera passat. E si aquell de qui la exarcia sera: ne sostendra dan o messio lo senyor de la nau q̃ presa la haura, ho deu tot pagar. Encara mes si la exarcia se perdra, os gastara en qualque * guisa, lo senyor de la nau q̃ presa la haura, deu retre e donar aytanta de exarcia com aq̃lla, que ell presa haura, o lo preu: q̃ aquella valia al temps: q̃ ell * lapres a aquell de qui la exarcia sera, e aço deu fer menys de tot contrast. E si aquell de qui la exarcia sera no volra cobrar la exarcia per aquella que perduda sera: e vol pendre diners: si ab dos sen volen a venir sino sia mes en poder de dos bons homens de mar qui haguessen vista aquella exarcia e ço que fos dit per aquells dos bons homens, allo sia seguit, axi que la vna part ne laltra noy puga res * contrastar. E son fet perço aquest capitol, quel senyor de nau o de leny se pot pēdre exarcia menys daquell de qui sera: a sa nau o son leny a ormejar, que si lo senyor de la nau hauia a cercar lo senyor de la exarcia, serias mes peruentura tan mal temps que la nau ol leny, e tot ço que dins seria iria a condicio de perdres: ans que el hagues trobat lo senyor, e per aquestes rahons desusdites senyor de nau o lēy se pot *plauir de exarcia que en ribera sera mēys daquell: de qui sera, ab q̃ lo senyor de la nau la haja ops per les condicions que damunt son dites.

*altre

*manera

*la prēgue

*cōtradir

*valer

De exarcia presa, o manlleuada.
Cap. 209.

SEnyor de nau o leny que manleuara o pendra exarcia de ribera per la sua nau o leny ormeiar: si ell la sen porta en viatge o en viatges, menys de sabuda e menys de volunat de aquell: de qui sera. Si aquell de qui la exarcia sera ne sostendra algun damnatge: que haja a logar exarcia a ops de la sua nau o de son leny: perço com sen hauran portada la sua aquell qui portada la sen haura, deu pagar tot lo dā e tota la messio e tot greuge: que aquell ne sostendra. Encara aquell qui la exarcia sen haura portada, deu pagar lo loguer daquella exarcia: que axi sen haura portada de aquell de qui sera. E sia a * son plaer daquell: de qui sera la exarcia de pendre tot aytal loguer, com se volra e aquell deu loy donar menys de tot contrast. Encara mes sia a * son pler daquell: de qui es la exarcia o de cobrar la o lo preu, que aquella valia. E ell quen sia cregut per son sagrament, que aquell qui axi sen haura portada aquella exarcia, noy pusca res contrastar ne home per ell.

*sa voluntat

*sa voluntat

ell. Encara mes si a voluntat daqll de qui la exarcia sera, quel ne pot metre en poder de senyoria e demanar per ladronici, e si aquella exarcia se perdra os guastara, aquell que leuada la haura sia tengut de fer esmena a aquell, de qui sera tot en aqlla *guisa, que ell la li volra *prear que lin dega aytant donar, ab que aquell de qui es la exarcia, ho diga per son sagrament. E son fet perço aquest capitol, car molt senyor de nau sen portaria exarcia daltri, si aquestes condicions que desus son dites no eren posades per iusticia a les parts.

*manera *estimar

De comanda a viatge cert. Capitol 210.

MErcader ne mariner ne algun altre qui pendra comanda a viatge cert o a loch sabut. Si en aquell viatge o en aquell loch sabut se perdra tota la comanda: ab que no fos culpa dell comandatari: no es tengut de retre res ne de esmenar li a aquell, qui comanada la haura, mas empero si lo dit comandatari la portara en altre viatge o en altre loch menys de aquell, que empres haura ab aquell: qui la comanda li haura feta: sis pert la comanda: lo comendatari es tengut de tot a *retre a aquell qui la comanda li haura feta: pusque ell la haura portada en altre loch o en altre viatge, lo qual no haura empres ab ell. Encara mes si lo dit comandatari portara la dita comanda en viatge o en loch: on no haura empres ab lo dit comanador e si guanya tot lo guany que ab la dita comanda fara: deu donar a aquell qui la dita comanda li haura feta, e no sen deu res *tenir: sino tansolament ço que empres haura ab lo dit comanador damunt dit, e si als sen rete: es ne tengut: axi com si loy *emblaua de la caxa. E si la comanda o lo guany fet ab aquella se perdra en aquells lochs: en los quals lo comandatari es tengut de retre e de donar a aquell: qui la comanda li haura feta: axi be es tengut de tot lo guany com de la comanda, que presa haura.

*restituir

*retenir

*robaua

De empediment a comanda. Capitol 211.

COmandataris qui portaran comandes en viatge o en loch sabut e seran partits dalla: on la comanda hauran rebuda: e seran en aquell loch: que hauran empres: ab aquells qui les comandes hauran fetes: e stant en aquell loch venia occasio de penyores, o empediment de les senyories: oy vendrien lenys armats de enemichs: e si per qualseuol de aquestes condicions que desus dites son, se perdra la comanda, lo comendatari no es de res tengut a fer esmena a aquell qui les comandes li haura fetes. Mas empero si stant al viatge: ans que en aquell loc fossen: on anar deuien: hauien sabuda de aquelles coses: que desus son dites, e ella ne

ne eren certs: que ver fos e ells hi entrauen, e la comãda se perdia, los comendataris son tenguts de retre e de esmenar tota la comanda que aquells los haurien feta, e si peruentura stant en lo dit viatge, ans que ells fossen en lo sobredit loch hauiẽ certenitat de les occasions desusdites: e los comendataris se podien auenir ab lo senyor de la nau o del leny: e que ells serien, per anar en altre loch on no haguessen por de les condicions desusdites car comendataris son dits mercaders entre los senyors de les naus o lenys e lo senyor de la nau se auendra ab los dits mercaders iatsia aço que aquell loch que empendran lo senyor de la nau e los comendataris, no sia em pres ab aquells: qui la comãda hauran feta: perço per les tres raons damũt dites tot comẽdatari pot portar la comãda en altre loch, pusque sia per saluar les comãdes, que ab si portara, e no per alguna altra rao. E aço deu esser fet menys de tot frau. E encontinent que ells hauran fet port en aquell loch: que stant en lo viatge hauran empres ab lo senyor de la nau los dits comendataris deuen vendre e esmerçar totes les comãdes, que ells tẽdran, e tornar a aquells e retre la comanda: q̃ fetals hauran, e si en aquell loc on per aytal rao cõ desus es dita, sera: se perdra la dita comanda, iatsia aço que aquell loc no fos empres ab aquells qui la comanda los hauran feta, no son tenguts de res a retre ne esmenar los comendataris. Mas si ells la portauen en altres lochs o en altres viatges, pusque ells haurien fet port axi com desus es dit, abans que haguessen comptat ab aquells que la comanda los haurien feta: e la comanda se perdra los dits comendataris serien tenguts de retre tota la comanda. E si ells guanyauen, axi com en lo primer capitol es contengut: haurien a retre axi be lo guany com la comanda.

Declaracio del precedent. Capitol 212.

SEgons que en lo capitol desus dit e demostra e declara, que tot comendatari que portara comandes a viatge o a loch cert e sabut: si en aquell loch: on ells deuien portar aquelles comandes seran aquelles condicions, que en lo capitol desus dit son ia esclarides e que ell noy gos entrar: e si ell se pot auenir ab lo senyor de la nau o del leny ab que ell sera per anar en altre loch: on aquelles condicions que en lo capitol desus dit son ia dites e esclarides, no seran que ell hi pot anar, iatsia aço que aquell loch on ell se auendra ab lo senyor de la nau o leny, e iran o haura empres ab aquell, que les comandes li hauran fetes, mas en lo capitol desus dit no diu ne esclareix, si lo senyor de la nau o del leny porta mercaderia sua e haura rebudes comandes de altre o de altres, e si pora fer axi com los comendataris volran o si sera de pijor condicio que altre

altre comendatari, e axi los nostres antichs antecessors veren e conegueren, que los senyors de les naus o lenys qui portē mercaderies lurs e prenen comanda daltre o daltres, o que porten mercaderia lur o no, sol que aporten comandes daltres, no deuen esser de pijor condicio: que vn altre comendatari, per qual raho perço com comendataris van per lo mon molts: qui en tot ço que porten: no han alguna cosa, encara mes si aquelles comandes no eren: que hom los fa:irien * aonta, encara mes si aquelles comandes se perdē, ells noy son en res. Perço car a ells no costara res del lur, ney perdran res. Mas lo senyor de la nau o leny sia que port mercaderia sua o no: tota via val mes: ço que ell ha en la nau o leny: que no fa gran res de les comandes, que ell porta e haura preses en si. E en axi lo senyor de la nau o leny no pot ne deu esser de pijor condicio que vn altre comendatari, empero es axi a entendre, que si en la sua nau: o en lo seu leny haura alguns altres comendataris, si les condicions que son dites: seran en aquell loc: on ells deuien descarregar e anar: lo senyor de la nau se deu aconsellar e hauer acort e cōsell ab ells. E aquella cosa que ell ab ells tēdran per be: ells ho podē fer: que algu noy pot res dir. Empero si en la sua nau o leny haura roba de mercaders, e sobre aquella roba no y ira algu, ne lo senyor de la nau o leny la tendra en comanda: sino tansolament que ell la deia deliurar a algu

* vergonya

en aquell loc on deuia descarregar, si les condicions desusdites hi seran que ell noy gos entrar, lo senyor de la nau o leny no les deu portar pas en altre loch, pus a ell no seran comanades, que les puxa vendre, ans les deu tornar a aquells mercaders qui les li liuraren, e si lo senyor de la nau o del leny les porta en altre loch: e aquella roba se perdra, lo senyor de la nau es tengut de tota a retre e esmenar, encara mes si ell la portara en altre loc si ell la vendra e en aquella roba se guanyara: lo senyor de la nau o leny es tengut de donar e retre a aquells mercaders de qui aquella roba sera, lo cabal e tot lo guany en aquella fet, e losdits mercaders no son tenguts de donar ne de retre a aquell senyor de naus o lenys o daquell leny dan ne messio: que ell ne haia sostengut si nos volran. Empero si lo senyor de la nau o leny haura mercaderia sua, e tendra tota la roba: q̄ en la sua nau o leny sera: en comanda: q̄ ell la pusca vēdre encara que ell noy haia roba sua: mas q̄ tenga tota la roba o mercaderia: q̄ en la sua nau o leny sera en comanda: que ell la pusca vendre e quen sia mercader si lo dit senyor de nau o leny no gosara entrar en aquell loch, on les comandes deuria vendre que ell sen haura star per les condicions, que en lo capitol desusdit son ia esclarides: e certificades, ell pot mudar lo viatge per anar en altre loch, on no haia reguart de les condicions, que desus son dites en aquesta guisa empero que ell a-

ço faça ab consell de tot lo cominal de la nau o leny de la maior partida, e si tot lo cominal de la nau se acorda de anar en aquell loch: on ell los dira els fara cert e dara entenent, o la maior partida ell hi pot anar. E axi pot cābiar lo viatge, em pero si tot lo cominal de la nau o la maior part se acordarā mes del tornar en aquell loch: de on partits serā, que de mudar lo viatge per anar en altre loch lo senyor de la nau o leny sen deu tornar o sino sen volra tornar: e ell per sa autoritat mudara lo viatge, si les comandes que ell portara ab si: se perdran de tot o de partida ell es tengut de retre a aquells que les comandes li hauran fetes tot ço que les comādes costaren, e lo guany que ells diran per lur sagrament: que pogueren hauer fet, si ell sen fos tornat axi com lo cominal de la nau o la maior partida li cōsellaua, empero si lo senyor de la nau ira ab acort e ab consell de tot lo cominal de la nau o de la maior partida si les comandes se perdran de tot o de partida, lo senyor de la nau no es tengut de esmenar a aquells: qui les comandes li haurā fetes: pus ab consell de tot lo cominal de la nau hi sera anat. Que rao es quel senyor de la nau puga cambiar viatge: pus ell sera mercader de tota la roba q̄ portara pusque ell la pot gitar en mar si mercader noy ha ab cōsell de tots los mariners per casos sabuts. E per les raons desusdites feren aquestes esmenes los nostres antecessors per los contrasts q̄ porien esdeuenir. E tot ço que desus es dit: deu esser fet menys de tot frau. E si frau algu prouar si pora la part contra qui prouat sera, deu satisfer tot lo dan a la part: que sostengut laura, sens tota malicia e sens tot diffugi.

De comanda presa com a cosa propria.
Cap. 213.

COmandataris que portaran comandes a viatge o a lòc sabut; e ells empēdrā ab aquells: qui la comanda los faran: que ells puguen fer de la comanda axi com de la sua cosa propria e aquells qui la comanda los faran: los ho atorgan, en qualseuulla loch anant en aquell viatge ells lexaran la comanda, per ço com no la haurā poguda vendre, e los comandataris iuraran, que si lur propi fos, que noy ferē altre, aquells que en aytal forma feren comandes, no poden de res altre destrenyer als comendataris sino que axi com los dits comendataris ho cobraran, que ho deuen retre e donar a aquells qui la comanda haurā feta. Saluo lo lur maltret, axi com hauran empres ab aquells, qui les comandes haurā fetes. Mas empero los comendataris deuen cobrar aquella roba que lexada hauran. E retre e donar a aquells qui comanat los hauran. E aço sia fet sens frau. E deuen cobrar ço que de la comanda sera hagut: com pus iuas puguen.

Item de comanda. Cap. 224.

MErcader o altre qui fara comanda a algu en aquesta guisa: que aquell qui la comanda pendra: la puga portar tota via ab si en tot loch: on la sua persona vaia e la comãda se perdra: ella sera perduda a aquell: qui comanada la li haura. Empero si aquell qui la comanda portara: la iugaua o la bagasseiaua o la barataua, o la perdia per sa culpa: o si ell la comanaua a altre, es perdia: ell es tengut de retre a aquell qui la comanda li haura feta sens tot contrast.

De comanda promesa. Capitol 225.

MErcader o altre qui prometra de fer comanda a algu ab carta o ab testimonis, nos pot * abstraure, que no haie a fer la comanda a aquell, aqui promes ho haura, e si ell se vol * abstraure que no faça la comanda a aquell, aqui promesa la haura, e si aqll ne haura feta messio o aueries algunes: o haura noliejat nau o leny per fiança de la comãda que aquell li haura promesa, ell loy deu tot esmenar. E fon fet perço aquest capitol, car si aquell no li hagues promesa aquella comanda ell no haguera noliejada tan gran nau sino perço que aquell li hauia promes, e aquell haguera fet son prou o haguera fet son viatge.

*escusar

*escusar

Item de comanda. Capitol 226.

SI algun comendatari pendra comanda: e si lo comendatari haura alguns diners, e la on pendrada comanda ell esmerçara la comanda e los seus diners, e quant sera: la on anar deura ab la comanda, ell esmerçara los diners seus e no esmerçara la comanda: si ell guanya ab los seus diners, ell es tengut de donar a aquell: qui la comanda li haura feta anant al viatge, aytãt com ell guanyara ab los seus diners per sou e per liura. E si ell perdra ab los seus diners: tota la perdua deu esser sua: si donchs aquell qui la comanda li fara: no li hauia dit que nols esmerças sino en coses sabudes, e si aquel dit no loy hauia, e ell esmerçara la comãda ab los seus diners ensemps lo guany e la perdua se partira per sou e per liura.

Comanda en diners. Capitol 227.

SI algu comanara a algu diners: si aquell qui la comãda fara empendra ab aquell qui la comanda rebra: que ell no li esmerce aquells diners seus sino en cosa sabuda, si aquell qui la comanda haura rebuda: no trobara daço que ell li haura dit, ell ne deu leuar testimonis: com ell no troba daquella cosa, que ell li hauia manat esmerçar: Perço q̃ si hauia en aquell loch metex algũs mercaders, que haguessen comprã:

prades daquelles mercaderies: en q̄ ell deuia esmerçar aquells diners, que ell ha rebuts en comanda, e si aquells hi guanyauen alguna cosa, e si aquell qui los diners li haura comanats, lin fahia demanda, ell pogues mostrar e metre en ver per aquells testimonis: q̄ ell no hauia trobada de aquella mercaderia, en que aquell li hauia manat esmerçar sos diners, e si peruentura prouar nou pora: que ell dallo en que ell deuia e hauia manament: que esmerças aquells diners: que ell en comanda haura presos que ell nō hagues trobat ell es tengut de retre e de donar a aquell: que los diners li haura comanats tāt com aquells mercaders hi hauran guanyat per sou e per liura. E si peruentura ell esmerçara aq̄lls diners en altres coses, sens volūtat daquells, que los diners li haurā comanats: si en aquelles mercaderies se guanyara: ell es tengut a aquell qui los diners li comana: de retre e de donar tot lo guany, e si en aquelles mercaderies que ell haura comprades sens voluntat daquell que los diners li comana, se perdra de tot o de partida, tota la perdua deu esser sua. Perço car ell los esmerça en aço: de que ell no hauia manament, quels esmerças. E encara mes, car negu no ha poder en ço daltre sino aytant com aquell de qui es lin dona. E si peruentura ell sera en loch que pogues retre aquells diners a aquell, qui comanats los hi haura: e ell nols hi retra, ans los sen portara ab si, aquells diners vendra cas de ventura: ques perden de tot o de partida, tota la perdua deu esser sua. Empero si ell no sera en loch: que pogues retre aquells diners a aquel qui comanats los hi hauia, ell los sen pot portar. E si en aytal manera com es dita, a aquells diners vendra algun cas de ventura, ques perdan de tot o de partida, ells deuen esser perduts a aquell, quils hi comana, perque no es culpa del comendatari, empero si lo dit comendatari los iugara os perdra per alguna rao per culpa dell ell nes tengut de tots a restituir. E tot en aquella manera que desus es dit de la comanda dels diners, axi deu esser fet de la roba o mercaderia si algu la comanara a altre sots condicions sabudes. E per les raons desus dites fon fet aquest capitol.

De comanda de nau. Cap. 228.

SEnyor de nau o de leny qui comanara la sua nau a algu per anar en viatge sabut, si anant o stant o tornant en aquell viatge la nau se rompra o pendra algun dan, aquell que la nau o leny haura pres en comanda, no es tengut de res esmenar al senyor de la nau que comanada la li haura. Empero si ell la menara en altre loch o en altre viatge, sino tansolament en aquell loch, que ab lo senyor de la nau haura empres o ab aquell, que comanada la li haura: si la nau se perdra o haura algun dā aquell a qui lo leny sera comanat: es tengut de esmenar la nau o leny

a aquell

a aquell: que comanat lo li haura o
lo preu daquell, e lo dan: que sosten-
gut ne haura, e si no ha de que pagar
deu star en la preso: *tro que haia sa- * fins
tisfet a aquell qui comanat lo li hau
ra e haia de que pagar o no. E lo se-
nyor de la nau qui comanat lo li hau-
ra es tẽgut d̃ donar als personers les
parts: q̃ hauran en la nau e lo guany
fet de aquelles. Mas si lo senyor de
la nau lay comanara ab voluntat de
tots los personers o de la maior par
tida: e la nau se perdra: axi com es
dit: lo senyor de la nau no es tengut
de fer esmena als personers perque
tot senyor de nau ho deu demanar
als personers, com volra comanar
la sua nau a altre: si es en loch quels
personers hi sien tots o partida. E si
ell es en loch: on no haia algun per-
soner ell nol deu comanar a negu si-
no per condicions sabudes, ço es a
saber per malaltia, o que la nau fos
nolieiada per anar en loch: on ell se
temes de senyoria, o q̃ hagues * fer- * presa
mada muller ans que la nau nolie-
ias: e quels amichs lo forçassen que
la prengues: ans que anas al viatge
o per anar en romiatge: e quen ha-
gues fet vot ans que la nau nolieias
e totes aquestes condicions desus-
dites que sien sens frau.

*De comanda de nau sens sabuda dels per-
soners. Capitol 219.*

SI algun senyor de nau haura co-
manada la sua nau a algu sens sa
buda dels companyons si aquell a
qui la nau sera comanada: vendra
algun viatge o viatges e retra com
ptes a aquell qui la nau li haura co-
manada e aquell qui senyor sera, en-
cara haura comanada la nau a algu,
si ell retra cõpte e dara part a quasc-
cu de sos companyons tot aytant
cõ a quascu pertanyera per rabo de
la part: q̃ en la nau haura, del guany
que aquell a qui ell haura comana-
da la nau haura fet ab aquella. nau q̃
ell comanada li haura; si los dits per-
soners pendrã la lur part del guany
q̃ a quascu per la part que en la nau
haura, se pertãy si los dits personers
tots o partida dirã a aquell, que ells
daquella nau hauran fet senyor, que
ells no volen: que ell la coman a al-
gu sens lur voluntat, e si ell ho fa, e
la nau pendra algun dan, o fara al-
guna perdua, o consumament que
tot sia e estiga sobre ell, e si sobre les
dites condicions desus dites per los
personers a aquell, qui ells daquella
nau en que ells haurã lur part, hau-
ran leuat o fet senyor, si ell sens vo-
luntat de tots los personers o de la
maior partida a algu la comanaua,
si aquell a q̃ la comanara, guanyara,
ell es tẽgut de donar a quascũ per-
soner, q̃ ell haura, la part del guany,
que per la sua part li pertanyera, e si
peruẽtura aquell a qui ell haura co-
manada la nau sots les condicions
desusdites: perdra la nau o pendra
algun dan o fara algun consuma-
ment lo senyor de la nau es tengut
de tot a retre e esmenar ho als per-
soners sens contrast. Empero si los
dits personers veuran e sabran, que
aquell que ells hauran fet senyor, no
va ne

va ne ira en la nau ans saben ells e son certs: que la comana a altre: si los personers pendran part del guany que aquell ab aquella nau que comanada li sera: fara: e los personers non diran res a aquell, que ells hauran fet senyor, ans los plau els *abelleix lo guany, q̃ ell los dona, e si sobre aquestes raons desusdites la nau se perdra, o pendra algun dan, lo senyor de la nau nols es de res tengut perço car los personers sabien que ell no anaua en la nau que ans la comanaua a altri, qui la menaua per ell e encara mes per ço com los personers prengueren quascun viatge, q̃ la nau fes, la part del guany q̃ a quascu pertanya per rao de la sua part, que en la nau hauia, e es rao: que pus ells prenien part del guany e encara que erẽ certs, que aquell quin hauien fet senyor, noy anaua ans la fahia menar a altre e los personers nou denũciauẽ a aq̃ll: qui ells hauiẽ fet senyor, ans los plahia lo guany, que ell los donaua, e per ço es rao que axi com los plahia, lo guany, tot en axi es rao: que deian sostinir lo dan e la perdua el consumament que Deu li donaua, axi com los plahia els abellia lo guany, com aquell qui ells hauien fet senyor lols donaua. E per les raons dites son fet aquest capitol. Empero es axi a entendre, quel senyor de la nau sia en vn loch ab los personers ensemps ab tots o ab partida, car altrament no la pot ne la deu comanar sino per les condiciõs: q̃ son ia en vn capitol desusdit esclarides e certificades.

* acontenta,

De comanda que algu pendra en lo comu o sparsa. Cap. 220.

SI senyor de nau o leny o altre leua algun comu: e ell pendra de algun mercader comãda *sparsa de roba o de diners: e si aquell qui la comanda pendra, no fara entenẽt: q̃ aquella comanda que ell pren: que ell la mesclara al comu, ne en la carta que entre ell sera feta, nos entendra, que aquella comanda que ell pren se dega mesclar ab aquell comu que deu portar ab si: ell es tengut ne retre compte a aquell, qui la comanda li haura feta, e si li fara comãda de roba, ell li deu retre cõpte, daço, que de la roba haura hagut. Encara mes aquells diners que haura haguts, deu esmerçar en qual que cosa, que lo dit comendatari se volra: si donchs aq̃ll qui la comãda li haura feta: no haura empres ab aquell: q̃ no li esmerç los diners, que haura haguts daquella roba, que ell comanada li haura, o que ell no compre sino cosa sabuda, axi com entre ells abdosos sera empres. E si li comana diners, e ell compraua roba: ell li es tengut de retre compte daço que haura hagut de la roba, que ab los diners que ell li comana, haura comprada: e ell haura venuda, e daço que esmerçara daquella roba, que ab los seus diners haura cõprada. E metre en cõpte per a quant que ell sia tornat del viatge, e metra en son poder lo cabal el guany, que ab la dita comanda sera fet saluo del

seu

feu * maltret, que entre ells sera em pres, e si lo comu pert o guanya, aquell qui la comanda li haura feta no es en res: ne aquell qui la comāda haura presa: no li es tengut sino de la comanda a retre, e si guanya o pert ab la dita comanda tot lo deu donar e metre en son poder axi be lo guany com la perdua perque ell no es tengut a aquells: de qui lo comu sera per rao daquella comanda que ell dalgu presa haura si donchs ell nols hauia fet entenēt: que al comu metra aquella comanda, que ell hauia presa; mas aquell qui la comāda haura feta, no es tengut de res a aquells: de qui lo comu sera sia que perdē o que guanyē. Ne aquells de qui lo comu sera: a aquell: qui la comāda haura feta. Mas si pert o guanya: deu esser seu axi be lo guāy cō la perdua. E si peruētura aquell qui leua lo comu, e haura presa la comanda mesclara aquella ab lo comu menys de sabuda de aquell: qui feta li haura, e lo dit comandatari compte retre no lin pora perço car la haura mesclada ab lo comu: sia en voluntat de aquell qui la comāda li haura feta: de pendre lo maior preu de la roba que haura hagut: la on la comanda haura venuda. Encara mes lo maior preu de la roba que ell haura portada, e lo maior guāy que en la roba se fara, e aquell li sia tengut de dar aquell, qui la comanda haura presa aquell qui feta la li haura. Perço car ell la haura mesclada ab lo comu menys de voluntat sua. E açoli es tengut de donar e de retre menys de contrast.

* perdua

De comanda ques perdra e lo comandatari se abatra. Cap. 221.

TOt comandatari qui portara o pendra comādas: si les comādes se perdran per les raons, que en los capitols desusdits se contenen ell no es tengut de les comandes a retre. Mas si les comandes se perden per altres raons, e no per aquelles que en los capitols desusdits se contenen ell es tengut de retre e de donar totes les comandes, el guany ab aquelles fet a aquells, qui les comandes li hauran fetes, si donchs ell no pot mostrar iustes raons, perque aquelles comandes sien perdudes, E si ell mostrar ne prouar no pot, ne les comandes retre non pora a aquells: de qui seran, e lo dit comandatari se abatra, si ell se abatra, e es aconseguit, ell deu esser pres e mes en ferres, e star tant tro que aquells de qui les comandes seran se sien auenguts ab lo dit comandatari. E son fet perço aqst capitol: car molt comandatari se abatria, si sabia, que algun mal ne algun damnatge o greuge no lin pogues esdeuenir, e son hi posades perço les condicions que desus son dites.

De patro qui lexa la nau per negocis propris. Capitol 222.

SI algun senyor de nau o leny portara mercaderia sua o comādes

e el serà: la on la nau haura fet port e la nau serà espatxada, que no sta si no per ell qui no es espatxat: e no pot vendre la sua mercaderia, si la nau ne fa messio, ell la deu pagar del seu propi, e si ell romã per la sua mercaderia a vendre: e ell ne trametra la nau si la nau pendra algun dam ell es tengut de fer esmena als personers: si donchs ell nou hauia empres ab los personers, com ell parti dels: la on la nau hauia carregat e si ell ho hauia empres ab los personers ab tots o ab partida, e ells loy hauien atorgat que ell pogues romãdre, e romania e trametia la nau si la nau pendra algun dan ell no es tẽgut de esmena als personers. Empero si lo senyor de la nau romandra perço, car no pora hauer lo nolit, e noy romandra per res que el hi haja a fer sino per lo nolit a recaptar, e ell ne trametra la nau: perço que noy faça messio, e ella pendra algun dan lo senyor de la nau no es tengut de fer esmena als personers, pus q̃ per profit de la nau sera romas, e no per res que hagues a fer. E aço deu esser menys de tot frau.

De testimonis de mariners, en questio de patro ab mercaders. Cap. 223.

SEnyor de nau o leny que haura contrast ab mercaders: los mariners de la nau no poden fer testimoni al senyor de la nau ne als mercaders a lur * prou ne a lur dan del vn ni del altre stant en lo viatge. Mas lo cartolari deu fer testimoni e esser mijancer entre ells. Mas empero com la nau haura fet viatge, e los mariners seran de si mateix: que no seran tenguts al senyor de la nau, la donchs poran fer testimoni al senyor de la nau, e als mercaders, ab q̃ ells no sien personers del contrast, on serã demanats per testimoni, nen speren dan ne * prou hauer, que sin sperauen dan ne * prou hauer, res que diguessen no hauria valor e serien tenguts per falsaris.

De testimonis de mercaders en contrast de patro ab mariners. Cap. 224.

MAriners que hauran contrast ab lo senyor de la nau de algunes coses: que no sien scrites en lo cartolari: los mercaders que serã en la nau poden fer testimoni, en lo viatge stant, o quen fossen exits, axi be al senyor de la nau com als mariners, ab q̃ ells no fossen personers del contrast, que seria entre ells, nen sperassen hauer dan ne * prou. E si los mariners hauien contrast ab los mercaders lo senyor de la nau pot fer testimoni: pus sien exits del viatge, mas stant en lo viatge, e que no sia personer del contrast que sera entre ells. Encara mes lo vn mariner pot fer testimoni al altre, pus sien exits del viatge, ab que no sia personer del contrast, en que sera tret en testimoni, nẽ sper dan ne * prou; empero los mariners poden fer testimoni stant en lo viatge al senyor de la nau e als mercaders per aquesta raho, ço es a saber per fet de git o si per

* proffit
* proffit
* proffit
* proffit
* proffit

si per mal temps, o per altra ventura la nau hagues anar en terra, car en aquell cas ne en aquella sao lescriua no pot metre les conuinences en lo cartolari. E perço son fet aquest capitol: car si en aquell cas los mariners no poguessen fer testimoni: ne lescriua no hagues pogut metre en cartolari: lo senyor de la nau poria negar totes les conuinences: que hauria empreses ab los mercaders: que a ell deguessen tornar a dan, e diria tot ço: que a si mateix tornas a profit, e los mercaders farien atretal al senyor de la nau: per aquesta raho poden fer testimoni los mariners e en aytal cas estant en lo viatge, perço que frau algu noy puga hauer, mas per altra raho no poden fer testimoni estant en lo viatge a
*proffit *prou ne a dan del senyor ne dels mercaders, per contrast, que entre ells fos.

Testimoni de mariner. Cap. 225.

SI mercaders qui seran en nau hauran algun contrast entre ells e trauran los mariners en testimoni los mariners poden fer aquell testimoni en que seran demanats, sia que ells sié encara al viatge: o que sien exits, ab que non sperassen dan
*proffit ne * prou hauer ne volguessen mes
*proffit lo * prou de la vna part que de laltre ne haguessen pres seruey, que si ells amauē mes lo profit de la vna part que de laltra o ells ne haguessen pres seruey: si prouat los podia esser, ells serien tenguts de retre tot lo dan e tot lo greuge e tot lo interes que aquella part ne haura sostégut per culpa daquell testimoni, que aquells li hauran fet. Encara mes quels ne poria metre e affrontar e destrenyr ab la senyoria, e mes encara que no serian per null temps creguts de res: que ells diguessen: e a alguns quels cridas perjurs: senyoria no lin daria alguna pena per testimonis: que ells ne donassen, que ans caurien ells en dobla pena, qui aytal testimoni fals haurien fet. E son fet perço aquest capitol: car moltes vegades son los mercaders en alguns lochs, e no ha ab ells sino tansolament los mariners, e en presencia de ells los mercaders faran algunes conuinēces o emprenimēts dels vns als altres: e perauentura lo vn o laltre penedir se ha de aço, que haura fet, e com aquell altre mercader li demanara la conuinença, que entre ells sera empresa, aquell li pora negar, e si aquell la li negaua aqll mercader ne sostendria gran dan, e per aquella raho deuen fer testimoni los mariners dels contrasts, que seran entre los mercaders. Perço q̄ algun frau no puga entre ell esser.

*De loguer de notxer, o mariners, que iran a * cosiment. Capitol 226.*

* cabiment o dife[illegible]tio

SEnyor de nau o leny que menara ab si en viatge o en viatges lo notxer a * cosiment, lo senyor de la nau deu donar de loguer al notxer, axi com pondra lo millor proer de la nau o altres, dels cominals encara

* lo ma[illegible]

cara mes segons bondat e valor: q̃l notxer haura. E si peruentura los mariners iran a * cosiment del senyor de la nau lo senyor de la nau los es tengut de donar loguer, segons q̃ ells affanyaran o haurã affanyat, e segõs la bondat que ells haurã, e lo seruey que faran, e aço deu esser a conegu-da del notxer, e del scriua que ells loy deian dir per lur sagrament, que ells fet han al senyor de la nau be e lealmẽt: ia aquells mariners qui serã a *cosimẽt, quin loguer haurã affanyat, e quin no, e que ells noy diguen per voluntat ne per maluolença ne per seruey que hõ los hagues promes, ne per mal q̃ ells volguessẽ a algu de aquells mariners, qui en la nau serien a * cosiment, e aço deuen ells dir sots pena del sagrament be e lealment al senyor de la nau. El senyor de la nau los es tengut de dar aquell loguer, quel notxer e lescriua li hauran dit per lur sagrament, e noy deu res contrastar.

* lo mateix

* lo mateix

* lo mateix

De dan pres per falta dormeig. Cap. 227.

SEnyor de nau o leny qui sera en plaia o en port o en altre loc ab la sua nau e los mercaders qui ab ell seran li diran e li denunciaran que ell se ormeig e lo senyor de la nau hi metra * flig: que nos ormeiara, o peruentura ell no haura tota la exarcia, que promesa los haura. E per aquestes rahons desus dites los mercaders ne sostendran dan, lo senyor de la nau es tengut de restituir aq̃ll dan, quels mercaders haurã sostengut per aytal rao. E si lo senyor de la nau no ha de que pagar: deu se vendre la nau, e si la nau noy basta: e lo senyor de la nau ha alguns bens aquells se deuen vendre per fer compliment a aquells mercaders, empero saluo los mariners: que no perden lur loguer, mas los personers no son tenguts de res esmenar sino la part, que hauran en la nau. Que altres bens no. E son fet aquest capitol: car molt senyor de nau plany exarcia: e nos pot ormeiar, e per aço la nau o leny pert se e la roba dels mercaders.

* flenead de tmeix

De nau quis pert en terra de Sarrains. Cap. 228.

SEnyor de nau o leny que sera o nauegara en terra de Sarraïns, e li vendra cas de ventura, q̃ per mal tẽps o per leys armats de enemichs perdra lo leny o nau: si ell pert la nau o leny per la rao desusdita ell no es tengut de res a donar als mariners, si donchs ell nol perdra al loch on ell hagues tot son nolit, que si ell ha tot son nolit, el es tengut de dar tot lo loguer als mariners, mas empero qualseuulla * pati quel senyor de la nau o leny fara ab los mercaders a aquell pati mateix deuen esser los mariners. Mas si lo senyor de la nau o leny deuia als mariners loguers per altres viatges ell los es tengut de pagar, axi com en lo capitol qui desus es dit: se conte. Mas senyor de nau o leny qui per aytal rao com desus es dita, perdra sa nau o leny: no es tengut de donar

* cõfert o conuinença

nar

nar leny ne vianda als mariners, entro que sien en terra de Crestiãs per ço car ell ha perdut tot quant hauia e peruentura mes, que no hauia. Fon fet per ço aquest capitol, que pus lo senyor de la nau haura perdua sa nau: no es tengut de donar leny ne vianda a mariners tro sien en terra de Crestians, pusque non ha per ell.

Casos en que lo patro deu demanar los personers per lo nolieiar. Cap. 229.

SEnyor de nau o leny que nolieia la sua nau per anar en terra de Sarrains o en loch perillos: si ell es en loch: on haia personers, ell los ne deu demanar abans q̃ ferm lo viatge, e si ell los en demana, e los personers ho volẽ ell pot nolieiar: que personer algu nou pot vedar, e si ell nolieia: que nols ne deman los personers li poden contrastar, e poden encantar ab ell, perço car nols haura demanats, e si demanats los ne hagues: los personers nol pogueren encantar: tro que fos vengut del viatge. E si los personers encanten ab lo senyor de la nau o leny que nolieiat haura meys de lur sabuda: e ell exira de la nau o del leny per encãt o per qualseuol rao: e los personers retẽdran la nau o leny: aquella nau o leny deu seguir lo viatge a aquell mercader, que nolieiada la haura: per aquell preu o nolit: quel mercader haura empres ab aquell qui la dõchs era senyor: com ell nolieia, perque sen guart quascu: que fara part en nau o leny que qualseuulla cosa: que aquell fara o empẽdra ab mercaders, allo se haura a seguir. Mas si lo senyor de la nau sera en loch, on no haura personer algu ell pot nolieiar e anar en tot loch on ell se vulla. E si la nau o leny pẽdra algun damnatge: personer algu no li pot fer demanda per aquella rao. Mas si el ho iugaua o barateiaua, os perdia per alguna rao, que fos culpa sua, los personers lin poden fer demãda. Mas senyor de nau qui nolieiara per anar en terra de Crestians, no es tengut de demanar personers alguns si nos vol, ne personer no la pot encantar: pusque el la haura nolieiada tro al torn del viatge, mas lo senyor de la nau o leny deu donar fiança al personer, si la li demana, que el no mut viatge: tro a qui haia tornada la nau o lẽy en poder dels personers: e la fiança que dara, que no sia tenguda sino tan solament a vs e a costum de mar. E si peruentura lo senyor de la nau nolieiara per anar en los desus dits lochs: e los personers seran en lo dit loch, e sabran: que haura nolleiat o nou sabran, e lo senyor de la nau nols ho haura dit ni ells a ell res contrastat, e aquell viatge la nau o leny se perdra o pendra algun damnatge los personers no poden fer alguna demanda, e lo senyor de la nau no es tengut de res a respondre ells.

De rescat o auinences ab naus armadas. Cap. 230.

Se-

SEnyor de nau o leny qui en mar deliura o en port o en plaia o en altre loch se encontrara ab lenys armats de enemichs lo senyor de la nau por parlar e fer auinença ab los comits e ab lo almirall per quātitat de moneda, perço que ells no facen mal a el ne a res de la sua nau. E si en aquella nau o leny ha mercaders el los deu dir lo *pati, q̄ fara o haura fet ab ells, ço es ab los comits e ab lalmirall daquella armada e tots ensemps deuen se acordar, e deuen pagar aquella remso, la qual lo senyor de la nau o leny haura empresa ab los comits e ab lalmirall daquella armada. E deu se pagar per lo cominal de la roba per sou e per liura o per *besant. E lo senyor de la nau deu hi metre per la meytat de aço que valdra la nau o leny. E si mercaders no ha en la nau o en lo leny: lo senyor de la nau se deu acōsellar ab los *panesos e ab lo notxer e ab los proers. E si lo senyor de la nau paga aquella remso que desus haué dita ab cōsell e ab cōsentimēt de tots aquells qui desus son dits: los mercaders de qui la roba sera: noy deuen ney poden res contrastar ab q̄l senyor de la nau pag p la meytat daço q̄ valra la nau. Mas empero si lo senyor de la nan o leny se encontrara axi cō desus es dit ab lēys armats que no sien de enemichs, e el los vol donar estrena e refrescamēt si en la nau ha mercaders, el los ho deu dir e demanar si ells ho volen los mercaders, e lo senyor de la nau ho deu dir e fer ab consell de tots aquells: qui desus son dits. E si lo senyor de la nau fa aço deu se pagar axi com desus es dit, empero si lo senyor de la nau nou fara ab volūtat dels mercaders o ab consell daquells: que desus son dits, e el per sa autoritat fara pati e dara refrescament sens sabuda dels mercaders e sens consell daquells: que desus son dits lo senyor de la nau ho deu pagar del seu propi, que los mercaders no li son tenguts de res a darne a retre de la messio o del pati del refrescament, que el haura donat a aquells lenys armats.

* pacte, o cōsent

* moneda no vsada

* cōcelles de popa

De rescat o conuinença ab lenys armats de enemichs. Capitol 231.

SI alguna nau o leny sera en terra de enemichs e en loc dubtos stāt aqui carregat de tot o de partida vēdran aqui lenys armats de enemichs e lo senyor de la nau o del leny parlara *pati ol fara parlar a aquells lēys armats perço que els no facen mal a res, q̄ en la nau o lēy sera e aq̄l pati q̄ el parlara o fara parlar si los mercaders seran en la nau o en lo leny ab el ensemps tots o la maior partida, el los deu dir aquel pati q̄ el ha fet o fet fer ab aquells comits de aquells lenys armats, e ab cōsell e ab voluntat dels mercaders el ho deu donar. E los mercaders son hi tenguts de pagar per sou e per liura, segons que hauran roba en la nau o en lo leny. E si per ventura los mercaders no eren en la nau

* cōsent

o leny tots ne partida, e eren en loc, quel senyor de la nau o leny hagues spay: que el los pogues fer a saber aquel pati q̃ el hauria fet o fet fer ab aquells lenys armats per saluar si e tota la roba: el es tengut, quels ho deu fer a saber, e si el no hauia spay que ho pogues fer a saber als mercaders: lo senyor de la nau deu fer en axi, que tot que ço fara, q̃ ho faça ab consell de tot lo cominal de la nau, e si el ho fa en axi, los mercaders hi son tenguts de metre e de pagar tot en axi com si tots ells hi eren stats, q̃ en res noy deuen ne hi poden contrastar. Empero si lo senyor de la nau fara algun pati ab aq̃lls lẽys armats, e los mercaders seran en la nau tots o la maior partida, o seran en loch que el los ho pogues fer a saber, e nou fahia aq̃l pati que el los haura fet, o fet fer, e no haura demanats los mercaders pusque ells fossen en aquel loch, que el fer ho pogues, a aq̃l pati aytal q̃ el haura fet los mercaders no son tenguts de res a metre iatsia aço que la roba sia en la nau o leny tota o partida perço q̃ nols ne haura demanats: Mas empero si ells serã en loch que nols ne puga demanar, e lo senyor de la nau fara aquel pati ab consell de tots aquells, que desus son dits: los mercaders hi son tenguts de pagar axi com desus es dit, e si peruẽtura lo senyor de la nau fara aquel pati menys de sabuda dels mercaders e menys de consell de aquells qui desus son dits, aquel pati que haura dit per sa autoritat, e menys de sabuda e de consell de negũ, lo senyor de la nau o lẽy ho deu tot pagar del seu ppi q̃ ningu noy es tẽgut de res a metre, perço car el ho haura fet mẽys de sabuda de tots aq̃lls que desus sõ dits. Empero si la nau o lẽy sera en algu dels sobredits lochs e haura descarregat. Entre los mercaders e lo senyor de la nau sera empres, q̃l senyor de la nau deia sperar los mercaders, e los mercaders que deian hauer spatxat lo senyor de la nau, si dõchs en aquell tẽps vendran aqui lenys armats, e lo senyor de la nau fara pati ab ells perço q̃ ells no li facen mal, o encara si li vendra cas de ventura, ques perdra la nau o lẽy en aquel pati o en aquella perdua q̃ dins aquel temps quel senyor de la nau los deu sperar sera feta, noy son tenguts de res a metre: pusque ells hauran descarregat, si donchs no li volien fer alguna gracia. E si peruentura los dits mercaders no hauran spatxada aquella nau o leny a aquell temps, que empres o promes hauran: e si passat aquell temps vendran aqui lenys armats, e lo senyor de la nau haura a fer pati, o y perdra la nau: los dits mercaders son tenguts de pagar aquell pati o aquella perdua: quel senyor de la nau o leny haura feta per culpa dells, qui nol hauran espatxat en aquell temps: que entre ell e los mercaders, era empres.

De roba leuada. Cap. 234.

SI algun senyor de nau o lẽy haura carregat en algun loc de roba de

dē mercaders o que tota ſia dalgun mercader particular per anar deſcarregar en algun altre loc, lo qual loc on ell deſcarregar deura, ſera ia empres entre ell e los dits mercaders o mercader ſi ſera cas de ventura, que aquella nau o leny ſe encontrara ab alguns lenys armats o no armats de enemichs: ſi aquelles males gents q̄ en aq̄lls lēys armats o no armats ſeran li̇̄ tolran o ſen portaran la terça part de la roba, o les dues parts, o les tres, e no li lexaran ſino tanſolament la quarta part o mes o menys ſi com lo ſenyor de la nau o leny ſera iunt alla, on deuia deſcarregar aquella roba que romaſa li ſera e encara aquella, que tolta li ſera eſtada ſi lo ſenyor de la nau o leny ſe retēdra aquella roba, que romaſa li ſera, q̄ no la vulla donar a aquells mercaders o mercader, qui rebre la deura ſi donchs el o ells no li paguen axi be lo nolit daq̄lla roba, q̄ tolta li ſera, com daquella: q̄ ſera romaſa, e q̄ el haura portada, lo ſenyor de la nau nou pot fer ne deu ab iuſta rao per qual rao? perço car nengun mercader no es tengut de pagar nolit ſino daytāta roba, cō lo ſenyor de la nau o leny li deliura en lo cas deſuſdit. Empero es axi a entendre en tal cas com deſus es dit, ſaluo empero, q̄ ſi los mercaders q̄ aq̄lla roba axi com es deſus dit, hauran meſa en aquella dita nau o leny, ſi els la agermanarā: o ſi los dits mercaders erē en aq̄lla nau o leny, e quant hagueren viſta daquells lenys armats, la agermanaren, que ſi algun cas los eſdeuenia q̄ la vna roba fes a la altra, ſi lo agermanament deſuſdit ſera fet, axi cō damūt ſe contē, aquella roba q̄ reſtaurada ſera, deu eſſer comptada ab aq̄lla q̄ ſera perduda per ſou e per liura, e ſi lo dit ſenyor de la nau o leny e los dits mercaders o mercader de qui ſera aquella roba deſuſdita ſeran en guerra o de guerra ab aquelles males gents: qui aq̄lla roba los hauran tolta, lo cors daquella nau o daquel lēy qui reſtaurat o romas ſera deu eſſer cōptat per ſou e per liura ab aquella roba, que perduda ſera, e ab aquella que ſera reſtaurada. E axi lo ſenyor de la nau o leny deu hauer aytāt de nolit, com per ſou e per liura li eſdeuendra. E de res * als los dits mercaders o mercader no li ſō tenguts. Empero ſi la roba no ſera ſtada agermanada, axi cō deſus es dit, la roba q̄ reſtaurada ſera, no es tēguda de ajudar a eſmenar aquella que perduda ſera ne encara los mercaders qui la roba haurā perduda no ſon tenguts de res a donar a aquel ſenyor daquella nau o lēy, a qui ells aquella roba que perduda ſera hauiē nolieiada, ni lo ſenyor de la nau o leny a ells. Si dōchs los dits mercaders prouar o moſtrar no porā, q̄ per culpa o ab ſentimēt o ab volūtat del ſera feta aq̄lla tolta o aq̄lla robaria, e ſi los dits mercaders prouar o moſtrar ho porā lo dit ſenyor de la nau los es tengut de tot a retre e eſmenar ſens tot contraſt. E ſi los dits mercaders prouar ne moſtrar iuſtamēt nou poran, lo ſenyor de la nau o lēy nols es de res tēgut. Empero

*altre

pero los dits mercaders o mercader, de qui sera aq̃lla roba q̃ restaurada sera; son tenguts de donar e pagar tot lo nolit daquella roba, q̃ restaurada sera. E de res * als no. Empero si los dits mercaders seran en guerra ab aquelles males gents, qui la roba los hauran tolta e lo senyor de la nau o leny ab les dites males gents en guerra no sera lo cors de la nau o leny no deu esser cõptat per sou ne per liura ab aquella roba que perduda sera, si dõchs axi com desus es dit, agermanat no sera, que la vna roba ajudas a laltra si cas de vẽtura hi vendra e los dits mercaders no sien tenguts de pagar nolit sino de la roba que romasa los sera, axi com desus es dit, empero si lo senyor de la nau o leny sera ab aq̃lles males gẽts en guerra, e los dits mercaders ab ells en guerra no seran, lo cors de la nau o lẽy sia tẽgut de metre per sou e per liura a esmenar aquella roba, q̃ perduda sera. E lo nolit sia aytambe cõptat per sou e per liura, axi be cõ lo cors de la nau o del lẽy e axi be a la roba restaurada com a la perduda, si algun agermanament hi haura fet, axi cõ desus es dit, e si entre ells agermanament fet no sera: la vna roba no deu esser tẽguda a laltra de esmena a fer, mas qui * struch sera struch sẽ romãdra. E lo senyor de la nau no deu hauer nolit sino de la roba, que restaurada sera. E si lo senyor d̃ la nau o del lẽy menara los mariners a viatge nols es de res tengut a donar de lurs loguers, sino axi cõ ell guanyara del nolit. E si per uẽtura los mariners hi irã a mesos, lo senyor dela nau no es tengut de pagar sino en aq̃lla forma que ell guanyara del nolit, per qual rao perço car a empatxamẽt de males gents no sta algu saluo. Empero si los dits mariners qui a mesos serã * acordats, hauran empres ab lo senyor de la nau o leny q̃ los deia pagar per quascũ mes, ço q̃ ab ells empres lo iorn que ell los acorda lo senyor de la nau o lẽy los es tẽgut de pagar per aytants mesos, cõ ells hauien seruit, abans que aquella roba ria fos feta: haia ell lo nolit o no per qual rao perço car auiença * lig vẽç. E si peruẽtura algun senyor de nau o leny sera aturat o detengut per senyoria o per males gẽts en algun loch, si aquell loch on ell detengut sera, es loch on ell ne puga donar paraula als mariners sia que los dits mariners vaien a viatge, o que sien acordats a mesos, lo senyor de la nau ho deu fer, e nols es tengut de res a donar de tot aquell temps que ell aqui haura estat per rao daquell detenimẽt, que fet li sera, perço q̃ per culpa del no romandra, q̃ ell no anas a guanyar, si vedad no li era. Encara mes que lo senyor de la nau o leny assats hi pert, pusquey pert la vianda. E consuma sa nau o son leny. Mas empero si lo senyor de la nau o leny sera detengut en algun loch per empatxament de senyoria o de males gents si ell sera en loch, on ell pogues donar paraula als sobredits mariners e ell no lals dara, ans los tendra e los aturara ab si: ell los

* altre

* dsdit- xat

* llogats

* liga

los es tengut de pagar de tot aytant cō ab el staran: Perq̄ perço car si ell se volia, el los poria els poguera hauer donada paraula, e pus que ell fer nou volgue: els volgue aturar e tenir ab si, es rao quel deia pagar de tot aytant com ab el staran. Salues empero totes conuinenaces o empremiments, quel hagues empreses ab ells, com a ell se acordarē e el ab ells. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

De palanques vasos o arguens preses o logats. Cap. 233.

SEnyor de nau o de leny que pendra o logara palanques o vasos o arguens a ops de sa nau o de son leny a traure o a varar; si les palanques o los vasos se trencarā: si el los haura logats no es tengut de esmena a fer sino tan solament lo loguer, que ab el haura empres q̄ls loga al senyor de la nau o del leny. Empero es tengut de esmenar aquelles palāques o aquells vasos o aq̄lls arguens qui a seruey seu seran rots, a aq̄ll de qui serā sens tot cōtrast, si el los haura presos sens voluntat de aquell de qui son: E trenquen se o nos trenquen, tota via sia pagat lo loguer, que empres sera ab ell mēys de tot contrast e de tot * lagui.

*tardā-ça

De patro qui prometra de sperar als mercaders a dia cert. Cap. 234.

SEnyor de nau o de leny que nolieiara la sua nau o lo seu leny a mercaders: el senyor de la nau prometra als mercaders de sperar tēps sabut: la on la nau o leny fara port, ell los es tēgut de sperar lo dit tēps, que ab los mercaders haura empres. E si ell sen partex ab la nau o leny abās de aquell tēps q̄ entre lo senyor de la nau e los mercaders sera empres, si los dits mercaders ne sostendran algun dā perço com lo senyor de la nau o del leny sen sera partit abans del tēps que entre ells sera empres lo senyor de la nau o lēy es tēgut de esmenar als mercaders tot aq̄l dā: que per culpa del han sostengut. E si los mercaders no espatxarā lo senyor de la nau o leny al tēps que ells haurā empres ab ell, si lo senyor de la nau algun dā pēdra o sen crexera demessio, los mercaders sō tenguts de restituir tot lo dā e tota la messio, que per culpa dells haura feta saluo empero, q̄ si lo senyor de la nau se temia de empatxament de senyoria o de lenys armats de enemichs, o era en loc, q̄ls ne fes leuar mal tēps, si per aq̄stes cōdiciōs q̄ de sus sō dites, sen partia ans q̄l temps que entre ells sera empres fos passat lo senyor de la nau o leny no es tengut als mercaders dels dans, que ells ne sostenguessen: perço car no es culpa sua. Ne los mercaders a ell per aquella mateixa rao.

De espatxament de nau promes a dia cert. Cap. 235.

MErcaders que noliciarā nau e prometran al senyor de la nau o leny, que ells lo hauran espatxat

 a dia

a dia cert, e aquella conuinença sera feta ab carta o ab testimonis, o sera scrita en lo cartolari de la nau o leny on sera donada palmada entre lo senyor de la nau e los mercaders, on sera posada alguna pena: si los dits mercaders a aquell temps no hauran espatxada la nau o leny: si lo senyor de la nau se volra: los pot demanar aquella pena, que entre ells empresa sera posada. E si entre lo senyor de la nau e los mercaders pena alguna posada no sera: lo senyor de la nau pot demanar als mercaders tota la messio, q̃ per culpa dells haura feta saluo empero q̃ sils ho hauia tolt o vedat empatxamēt de Deu o de mar e q̃ per culpa dells no fos romasa, ells no son tēguts de pagar al sēyor de la nau aq̃lla pena: q̃ desus es dita. E q̃ entre ells sera stada empresa ne encara messio: q̃l senyor de la nau ne hagues feta en aq̃lla mateixa manera. Si dōchs aq̃ll temps q̃ sera empres entre lo dit senyor de la nau e los mercaders vendra empatxamēt de senyoria, que ells no gosen carregar ne anar en algun loch, o encara mes que no gosassen res traure de la terra los mercaders no son tenguts de res a donar al senyor de la nau: pus q̃ no es lur culpa, mas empero si vltra lo dit temps quels mercaders hauran empres ab lo senyor de la nau: vendra empediment de senyoria, e los mercaders per lur culpa no haguessen spatxat lo senyor de la nau los mercaders son tēguts de pagar la pena q̃ entre ells es empresa e posada sera. E si entre ells pena alguna mesa ne posada no sera, los mercaders son tēguts de retre e donar tota la messio quel senyor de la nau haura feta per culpa dells encara mes tot lo dan e tot lo interes q̃l senyor de la nau haura sostēgut e sostēdra. Saluo empero q̃ aq̃l dan e aq̃l interes deu esser mes en mesura e en vista e en coneguda de dos bōs homens q̃ be e diligētment sien e sapiē de la art de la mar, e aquells dos bons homens deuen en tal guisa tēperar aquell dā e aquel interes quel senyor de la nau haura sostengut per culpa dels mercaders: quel senyor de la nau ne los mercaders noy sien * malcaents, e en guisa e en manera q̃l senyor de la nau e los mercaders romanguen en amistat e en beneuolença. E si lo senyor de la nau guanyara res de nolit, el es tēgut de donar als mariners per lur loguer en aquella forma q̃ ell guanyara de nolit, empero qualseuulla *pati quel senyor de la nau fara ab los mercaders en aquell pati mateix deuē esser los mariners, e en aquella mateixa manera que desus es dita, es tengut e obligat lo senyor de la nau o leny als mercaders quels prometra de esser espatxat a dia cert, e per culpa del romandra. E si los mariners van a loguer lo senyor de la nau nols es tengut de res a donar perço car lo senyor de la nau no haura empres ab ells quant sera espatxat: ne quāt no. Mas si los mariners seran acordats a mesos: lo senyor de la nau los es tengut tot en axi com entre ell e los mariners sera empres lo iorn que

* maltractats

* cōsert

que ell los acorda, e los nostres antecessors, qui primerament comen- çaren anar per lo mon, veeren e conegueren, que aquell dan que entre los mercaders e los senyors de les naus poria esser: que sia mes en coneguda e en egualtat per los bons homens de la mar, perço car negu no sap ne pot saber ia aquell *destrich o aquell empediment, si sera per son * prou o per son dan, perque es bona la cominalesa e la egualtat e lo temprament dels bós homés. E fon fet perço aquest capitol: car si mercaders no eren: no calria a algu fer nau ne leny. Ne si les naus no fossen, no seria tát bon hom mercader: com es perque los mercaders deuē soffrir e passar ab los senyors de les naus, e los senyors de les naus sō encara mes tēguts de sofferir e de sostenir als mercaders mes q̄ los mercaders no son als senyors deles naus per moltes raons les quals no cal a- rà a nos dir ne recapitular, perço car quascu es tan cert e tan saui: que les veu e les coneix, per que ara no les nos cal recapitular. E si peruentura algu ni ha qui sia tan negligent: que no les sapia, deman les a aquells, qui li sera semblant, que les deian saber * mils que ell.

*destret
* profit
*millor

De nau qui stibara de gerram. Cap. 236.

NAu o leny que stibara de gerram: los mercaders son tenguts de donar homens: que stiben la nau o leny ab que sien en loch on nō puguē trobar per diners. E si son en loch: on non puguessen trobar per diners, los mercaders se deuen auenir ab los mariners e ls mariners deuen o fer. E los mercaders deuen los pagar a coneguda del notxer, e lo notxer deu fer en guisa e en manera: quels mariners siē bē pagats de lur * maltret, en tal guisa quels mercaders no siē * malcaēts e aço deu esser posat en fe del notxer, que lo notxer aci es posat com a balança de tenir veritat e de ferma dretura axi be als mercaders com al senyor de la nau e als mariners: e a tot hō: qui en la nau sia o vage, que nos deu mes tenir ab los vns que ab los altres, e si ho fa, es ne perjur e si prouat li sera, ell no seria cregut per negū tēps de sagrament q̄ el fes. Empero si lo senyor de la nau prometra o empēdra ab los mercaders, que fara stibar la nau: los mercaders no son tēguts de logar stibadors, mas lo senyor de la nau sen deu auenir ab los mariners: si los mariners se volen, e pagar a ells, axi cō desus es dit. Mas si los mariners volrā fer gracia al senyor dela nau: deu los ho regonexer a coneguda del notxer en guisa que los mariners ne sien pagats.

*perdua
* maltractats

Si gerra se trencara en nau. Cap. 237.

SI algū senyor de nau o lēy haura nolieiada la sua nau o lēy a algūs mercaders: e los dits mercaders carregaran aquella nau o lēy: q̄ ells nolieiada hauran: si ells carregaran de gerrā e los dits mercaders hauran lurs stibadors q̄ per ells stiben aq̄lla

nau o leny que ells haurā nolieiat, sia q̄ aquells stibadors: qui per ells stibarā e ells hi haurā mesos per lo lur gerrā a stibar sia q̄ aquells stibadors ho stiben be o no, si gerram algu o gerres si trencaran o si rompran, o si consentirā: lo senyor de la nau o del leny no sia tengut de alguna esmena a fer, pusque per culpa del no sera fet. Mas los mercaders de qui aquell gerram sera, sien tenguts de donar a aquell senyor daquella nau o leny tot aquel nolit, que promes li haurā de donar per quascuna gerra. Empero es axi a entendre, quel senyor de la nau o leny puga retre o mostrar los tests en testimoni de aquella gerra o gerres que rotes o trencades seran sens tot contrast, empero si lo senyor de la nau o leny fara estibar aquell gerram, e los stibadors quey metra, stibarā be e sufficientment, e sens culpa del stibar que ells hauran fet gerra o gerres si rompran, lo senyor de la nau no es tengut de fer esmena a aquel mercader: de qui seran, sino tan solamēt que non deu hauer nolit. E per qual rao no li es tengut que li esmen lo dan: quel mercader ne sostēdra? per aquesta rao, car algu no deu creure ne encara en ver poria metre: que algun senyor de nau o leny fos pagat ne sia, que algun mercader perda ne faça son dan en la sua nau o leny per culpa del ne per res, que el fer hi puga, empero si los mercaders prouar o mostrar poran que per culpa del senyor de la nau o dels stibadors que el hi haura mesos, si rompran gerra o gerres, el es tengut de esmena a fer a aquells mercaders de qui seran. Perque senyor de nau o leny no deu stibar ne fer stibar sa nau o leny de gerram: si los mercaders o hom per ells noy eren presents al stibar, perço que dan no lin puga tornar. Empero si al stibar de gerram haura mercaders ho algun hō per ells: que veia al stibar, si gerra o gerres si rompran lo senyor de la nau no es tengut de alguna esmena a fer. Ne encara los mercaders no li deuen ne li podē lo nolit tolre per nenguna rao, pusque ells o hom per ells hi seran stats al stibar. Empero si al carregar o stibar se trencara gerra alguna los mercaders no sien tenguts de donar ne nolit al senyor de la nau. Mas empero sis trēcaran al descarregar, los dits mercaders son tenguts de donarne nolit al senyor de la nau o leny. E perço que desus es dit: son fet aquest capitol.

Si mariners sen menaran la nau sens voluntat del senyor. Capitol 238.

SEnyor de nau o leny que haura nolieiada la sua nau per anar descarregar en algun loch, e com lo dit senyor de la nau sera en lo dit loch, on el deura descarregar, ell deu descarregar sa nau. E quant la nau sera descarregada, el se deu espatxar, com * mils pusca en cercar * millor lo profit de la nau, perço que el pusca donar guany a si mateix e a son

per-

personers. E los mariners deuen lo sperar, que nol deuen congoxar, ell pagant a ells aquel loguer que ab ells haura empres, tro fins que el sia spatxat. E si los mariners per desalt que haguessen del senyor de la nau se leuaran daquell loc: on haurã descarregat: e sen menarã la nau o leny menys de voluntat o de sabuda del senyor, que en terra sera los mariners q̃ aço cometran o faran: no deuen hauer dret en hauer ne en persona ne en res, q̃ ells haiẽ. E lo senyor de la nau pot los metre en ferres, e metre en poder de la senyoria e fer demanda contra ells tot enaxi, com aquells qui desconexen lur senyor, el despossei xen de sa senyoria. Axi es a entendre, que la nau sia en terra de amichs e en loc de menys perill. Encara son tenguts de mes los mariners q̃ aço faran o consentiran: de retre e de esmenar tot lo dan e tot lo greuge e tot lo interes quel senyor de la nau haura sostengut. E lo senyor de la nau sia cregut per sa simpla e plana paraula. E los mariners, q̃ aço haurã fet o consentit: deuen tant star en la preso tro fins que hagen satisfet al senyor de la nau, o ques sien auenguts ab el a la sua voluntat, e son fet perço aquest capitol: que mariners no sen deuen menar nau ne leny: si be lo senyor de la nau los fara algũ tort, mas deuẽ sen anar a la senyoria, on serã, e clamar se del tort, que a ells sera semblãt q̃ el los faça, que no seria ben fet, que qualque hora que fos semblant als mariners, quel senyor de la nau los fa es algun tort, ols tẽgues en algun loch vltra lur voluntat que ells sen poguessen la nau o leny menar: en que ells serien. E per aquesta rao es hi posada la pena desus dita.

Del comprar de les vitualles e coses necessaris a la nau. Cap. 239.

SEnyor de nau o leny que haura nolieiada la sua nau o lo seu lẽy per anar a guanyar en algunes parts el deu fer cõprar al scriua vianda e companatge e totes les altres coses que sien necessaries a la nau o leny. Saluo empero q̃ si la nau haura mester exarcia, que la deu comprar lo senyor de la nau ab lo dit scriua. E quant haura comprat e fet complimẽt de companatge, e de totes coses: que sien a necessari de la nau el senyor haura comprada aquella exarcia que necessari sera de la nau, empero si lo senyor de la nau sera en loch: quey sien personers, ell los deu demanar: de aquella exarcia ans, que la compre, e si los personers nou volen e lo senyor de la nau conexera q̃ aquella exarcia sia ops e necessaria a la nau: el la pot ben comprar, q̃ no deu star per los personers perço car personers romanen peruentura * sals en terra, e ab que ells haguessẽ diners, anas quis volgues a ventura de la mar, e per aquesta rao los personers noy deuen contrastar a aquella exarcia que nos compre pusquel senyor de la nau veia, que a la nau sia gran necessari, que si la nau era menys de aquella exarcia, ella

* saluos

* perill ella nauegaria a gran * cōdicio e lo senyor de la nau poria esser repres dels mercaders, e p aquesta rao noy poden res contrastar. E si lo senyor de la nau tendra algun comu de la nau: ell deu pagar la companya, e la exarcia, que ell haura comprada, e si lo senyor de la nau no te algun comu de la nau: ell deu comptar e sumar ab lescriua, tot quant costa la companya, e tot ço q̄ lescriua haura comprat e ço que costara la exarcia, quel senyor de la nau haura cōprada. E com lo senyor de la nau e lescriua ho haurā comptat e sumat, lescriua deu anar a quascun personer e dir: quels deian pagar tot ço, que a quascu vēdra per la sua part, e sils personers ne voliē oir compte: lescriua los nes tengut. E com los personers haurā oit cōpte del scriua: ells son tēguts de donar al scriua tot ço, que a quascu vendra per la part que haura en la nau. E si y haura algun personer: qui no volra pagar ço que a ell ne vēdra per la sua part e contrastara: lo senyor de la nau ho haura a manleuar, perço car aquell personer no haura volgut pagar: de la part q̄ aquell personer haura en la nau, se deu pagar aquell deute, e tot lo guany: quel senyor de la nau promes a aquell: qui prestat loy haura si tota aquella part sen sabia consumar que aquell personer haura en la nau perço car per culpa del se sera feta aquella mâleuta. E si venia cas que la nau se perdes, e q̄ la mâleuta no fos pagada, los bēs daquell personer si haurien a parar a aquell deute a pagar, perço car ab sabuda e per culpa del se seria feta aquella dita manleuta. Mas empero si lo senyor de la nau sera en loch: on no haura personers ne lo senyor de la nau tēdra comu de la nau e ell fara manleuta per les rahons, que desus son dites: tot lo cominal de la nau ho ha a pagar, que personer algu noy pot contrastar. Empero si abans que aquella manleuta que desus es dita: sia pagada: si la nau se perdra personer algu non es tengut de res a retre a aquell, qui prestat hi haura, pusque la nau sera rota e perduda, guart se aquell: ia com prestara no cō no, quel personer assats hi pert, pusque la sua part hi pert, e axi per la raho desus dita lo prestador no pot res demanar a aquells: qui haniē part en la nau perque ell se guart com prestara la sua moneda ne com no que com la nau sera rota, los personers no son tenguts de res a metre en aquella nau. Empero si la nau sera en algun loch e aq̄ll prestador se volra pagar del prestech, que ell fet haura, si lo senyor de la nau haura diners seus o daltre, o ell tendra algun comu de la nau, ell es tengut de pagar aquell prestador, encontinent tornar la nau als personers, e comptar ab ells del guany e de la perdua, que ell fet haura, e si guanya, ell es tengut de donar part daquell guany a quascun personer, segons que haura part e deu esser partit lo guāy per lo cominal dels personers. E si guāy noy haura: * ey per dua quascun personer es tengut de * fino

retre

retre e de donar al senyor de la nau tant com a el ne vendra per la sua part, que raho es: que qui part vol hauer del guany: que part deia hauer de la perdua, e si lo senyor de la nau no haura diners de si ne daltri, ne la nau no haura guanyat ne el no tendra algun comu de la nau: el prestador fara vendre la nau com la nau sera venuda, el prestador sera pagat, si de la venda de la nau sobrara alguna cosa, lo senyor de la nau es tengut de venir en aquel loch on seran los personers e de donar lur part de tot ço que de la venda de la nau sobrara, e si lo senyor de la nau haura haguda a vendre la nau per les raons que desus son dites personer algu no li pot fer demanda. Si donchs los personers no li poden prouar lo contrari, que aquella mâleuta per la qual la nau sera venuda que el la hagues feta per son ioch, o per altres barates: que el menas o faes, e si los personers aço prouar li poran: lo senyor de la nau es tengut de retre e de donar als personers totes les parts: que en la nau hauien, o lo preu daquelles. E si lo senyor de la nau no ha de que pagar, el deu esser pres e mes en feres, e star tât tro que el sia auengut ab los personers, o quels haia satisfet del dan: que fet los haura. E si com lo senyor de la nau haura venuda la nau axi com desus es dit, siê ab allo que de la nau li sera sobrat, no tornara a retre compte als personers, e a donar la part que a ells pertanyera de tot ço que de la nau li sera sobrat, e el sen ira en altres parts si aço que de la vêda de la nau li sera sobrat se perdra, el nes têgut de esmena a fer als personers, axi com desus es dit, e si ell sen ira en altres parts ab allo que de la nau li sera romas, e ell ne guanyara tot lo guany que el fet ne haura, es têgut de donar als personers a quascu segôs que la donchs hauien part en la nau menys de tot frau e contrast.

Com lo patro deu dar compte als personers quascun viatge. Cap. 249.

TOt senyor de nau o leny es têgut de retre côpte a sos personers quascun viatge que el fara, e si lo senyor de la nau no retra compte a sos personers de quascun viatge: que ell fara: si la nau o lêy se perdra o pendra algun damnatge, lo senyor de la nau es tengut de retre e de donar tot lo guany que ell fet haura als personers, que per rao de la nau q̃ perduda hauran o del leny: lo senyor de la nau nos deu escusar ne pot que no haia a retre e a donar tot lo guany que ell ab aquella nau o leny haura fet. E si lo senyor de la nau o leny no haura de queu pusca retre, si el es tengut, el deu esser pres e mes en ferres tot en axi: com en lo capitol desusdit se conte, e son fet perço aquest capitol: car molt senyor de nau o leny *repren e triga, que no vol comptar ab sos personers, e com ve que ell haura perduda sa nau o leny, e ell dira que tot li es perdut, e sia que si perda o qne no: si *recusa

no: si perdra lo senyor de la nau o leny nes tengut, axi com desus es dit. Perque tot senyor de nau o leny deuria e deu cōptar quascun viatge que fara ab sos personers del guany o de la perdua, que fet haura, perço que la pena que desus es dita, no li pogues venir desus. Encara es de mes tengut lo senyor del leny als personers que si lo senyor de la nau guanyara ab aquel comu, que dels personers haura o tendra, el los es tengut de donar lur part de tot lo guany que fet ne haura. E si el peruentura hi haura perdut, personer algu no li es tengut de perdua, que el feta haia, perço com el tendra aquel comu malgrat dels personers desus dits.

Com patro deu dar compte e sis mor sens comptar. Cap. 241.

Si algū senyor de nau o leny nauegara vn viatge o molts: si ell nauegara o tornara alguna vegada o moltes en aquell loc: on seran tots los seus personers o la maior partida: ell los es tengut de retre cōpte quascun viatge que ell fara. E si ell nou fa: ell es tengut tot en axi: com en lo capitol desus dit se conte. Empero si lo senyor de la nau o leny nauegara axi com desus es dit, e ell cessara q̄ no retra compte als personers, ne encara nols dara res daço: que guanyara los dits personers lō deuen requerir, e si peruentura ell simplament e sens malicia fer nou volra los sobredits personers lon poden forçar. E si los dits personers lon requeren o no: e força alguna si el fer nou volra ells no li metran, si al senyor de la nau o del leny vendra cas de ventura ques mora si los dits personers la donchs apres la mort sua ells demanaran als hereus daquell, qui mort sera, o als detenidors dels seus bens compte o part del guany que aquell que mort sera: hauia fet ab aquella nau o leny, los dits hereus o los detenidors daquells bens seus nols son tēguts de retre compte: ne de res a donar del guāy, q̄ aquell hagues fet. Si donchs los dits personers prouar nou poran o aquell qui mort sera nou hauia ia quit manat en son testamēt. E si peruentura aquell q̄ mort es, sera mort incestat los hereus daquel o los detenidors dels seus bens no son de res * als tenguts a aquells sobredits * altre personers sino tansolament daço, que en lo cartolari de aquel qui mort sera: se atrobara scrit, e si ells trobaran en lo desus dit cartolari scrit algun guany: los dits hereus o detenidors dels bens de aquell qui mort sera, sō tēguts de retre a quascun dels dits personers la part, que li pertanyera de aquell guany, que ells hauran trobat scrit, si tots los bens daquell qui mort sera, ne sabien esser venuts, e si peruentura en lo cartolari daquell que mort sera: algun guany scrit no sera trobat, si algū consumament scrit trobat sera que la nau o leny hagues a tornar a aquell, qui mort sera, o a alguna, de qui ell ho hagues manleuat

uat per rao de consumament que la nau o lo leny hagues fet los dits personers hi son tenguts de pagar lur part. Empero es axi a entendre que aquel consumament no fos fet per culpa daquel: qui mort sera, qui la dōchs en temps de la vida sua era senyor daquella nau o leny e qui aquel consumament desusdit haura fet e si lo dit consumament poran prouar los dits personers: que per culpa daquell qui mort sera: que la donchs en temps de la vida sua era senyor, fos fet ells noy son tenguts de res a metre, pus ells en ver *mostrā q̄ per culpa daquel qui mort sera, sia stat fet lo cōsumament desusdit, altrament los dits personers son tenguts de donar e de pagar a aquel consumament, segons que a quascu ne pertanyera de la sua part, e es rao: que axi com ells prengueren volenters part del guany, si y fos axi es rao: que paguen part en lo dit consumament, encara per altra rao perço com aquel qui mort sera, e la donchs en temps de la vida sua era senyor daquella nau o leny, anaua staua e nauegaua entre ells com els nol destrenyien, que comptas ab ells o quels donas part daço, q̄ guanyaua. E si peruentura aq̄l qui mort sera ab intestat, cartolari algu no hauia fet, ne haura scrit: los sobredits personers no poden demanar als hereus de aquel, qui mort sera alguna cosa, ne los hereus o detenidors dels bēs de aquel mort no poden res demanar als sobredits personers de consumament de la nau o leny, que hagues fet, pus en lo cartolari no sera scrit: per testimonis que ells ne demanassen. Perq̄ quascu se guart, e ia com fara ses faenes e com no, perço que a dan ne a greuge no li puxa tornar. E per les raons desusdites son fet aquest capitol, empero salues totes cōuinences e promissiōs quel senyor de la nau o leny hagues fetes als sobredits personers per alguna rao, e los personers a el. E saluo encara, si lo dit senyor de la nau o leny haura comptat ab los personers ab tots o ab la maior partida si al cōpte que el los retra los haura a dar algun guany: si el peruentura dar nol los pora, e los dits personers li farā gracia, quel ne speraran, si el ans que dat los ho haia: morra los dits personers deuē esser pagats dels seus bens: si tots ne fabien esser venuts.

*proua rao

Declaracio del precedent. Capitol 242.

SEgons que en lo capitol desusdit declara e demostra tot senyor de nau o leny es tengut de retre compte a sos personers quascun viatge: que ell fara, e si nou fahia: es ne tengut e obligat tot en axi: com en lo capitol desusdit es contengut. Mas empero es axi a entendre: sil senyor de la nau o leny sia o venga quascun viatge o algūs viatges: que ell fara en aquell loch: on sien tots los personers o la maior partida. E si lo senyor de la nau o leny fara port en algun loch on no haura personer

personer algu: encara que el nauegara e fara viatge o viatges en moltes parts on personer algu no haura ne sera: si al senyor de la nau o lẽy vendra algun cas de ventura, que el perdra tot o partida daço, que ab la nau o leny haura guanyat, si per culpa del nos perdra el no es tẽgut de res esmenar als sobredits personers pus per culpa del no sera perdut, empero si los dits ꝑsoners empendran ab lo senyor de la nau o del leny, com el se partira dells, o li diran, que si el peruentura se aturara en algunes parts per nauegar, que el quels deia trametre per qualsevol viatge: que el fara, tot ço que a els pertanyera del guãy, que el fet haura lo dit senyor de la nau o leny los ho deu trametre. Empero si el nols ho tramet e so retendra, si el ho perdra en qualseuulla manera que el ho perda: el los es tengut de tot a restituir, e si el no ha de que ells es tengut tot en axi com en lo capitol desusdit es contengut, empero si los dits personers empresio alguna no farã ab lo senyor de la nau o leny, com el se partira dells el nols es tengut, que res los trameta, e sils ho tramet es pert sera molt be perdut al senyor de la nau o del lẽy que sens lur manament los ho trametra empero qualseuulla conuinença o empresio que lo senyor de la nau o del leny fara ab sos personers com dells se partira aquella es mester, quels atenga. E si el peruentura nols no attendra, e per culpa del romandra el es tengut de restituir tot lo dan que los dits personers ne sostendran o sostenguts ne hauran. Empero si al senyor de la nau o leny era tolt o vedat per empediment de Deu, o de mar o de senyoria o de males gents que el no attendra, ço que a sos personers promes haura, com dels se parti, e per culpa del no romãdra el a sos personers de la promesa nols es de res tengut, perço com a empediment de Deu o de mar o de males gents no pot algu res dir ne contrastar. Empero tot ço que desus es dit, que sia, e deia esser menys de tot frau, e si frau algu prouar si pora la part contre qui prouat sera, sia tengut de retre e restituir tot lo dan a aquella part que sostengut lo haura, sens contrast e sens tota malicia. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

De patro qui volra crexer la sua nau. Cap. 243.

SEnyor de nau o lẽy q̃ volra crexer la sua nau o lo seu leny si ell es en loch on sien tots los personers o la maior partida: lo senyor de la nau o leny los ne deu demanar, e si tots los dits personers ho volen o la maior partida que la nau se cresca: lo senyor de la nau o leny la pot crexer: e tots los personers son hi tenguts de metre per la lur part aytant com de aquell creximent los vendra. E si y ha personer, qui y volgues contrastar no pot, pusque ab sabuda e ab voluntat de la maior part sera fet aquell creximent, e si lo senyor

senyor de la nau ho haura a manleuar aquel personer nes tengut axi com en lo capitol desus dit es contengut. E si los personers no volen que aquella nau se cresca, lo senyor de la nau nols pot forçar, mas pot los forçar de tot ço que en lo capitol desusdit es contengut. Encara mes si lo senyor de la nau fa aquel creximent menys de sabuda e de voluntat dels personers, los personers no son tenguts al senyor de la nau de res a donar sino axi com en lo capitol desusdit es contengut. Empero si lo senyor de la nau o del leny sera en algun loch, on no haura personer algu, e el volra crexer sa nau o leny el la pot crexer segons que en lo capitol desus dit es contengut, e los personers noy poden res contrastar: sino en axi com en lo capitol desusdit es contengut, e lo senyor de la nau es obligat als personers de totes aquelles conuinences e empressions que al capitol de fet de adob parla, e es contengut. Perço com creximent que hom fa a la nau: es iudicat per adob.

Declaracio del precedent. Cap. 244.

SEgons que diu e demostra en vn capitol desusdit, q̃ si senyor de nau vol crexer o fer algũ creximẽt en sa nau o leny, si lo senyor de la nau es en loc, on sien tots los personers o la maior partida, lo senyor de la nau o leny los deu demanar del dit creximent, q̃ el vol fer en la dita nau o leny, e si los dits personers tots o la maior partida no volen, q̃ lo dit creximẽt se faça, lo dit senyor de la nau nou deu fer, nels ne pot forçar, mas lo dit senyor de la nau pot forçar los dits personers de aço, que es dit en lo desusdit capitol, ço es a entẽdre dencantar, e los dits personers al senyor de la nau o leny per aquella rao mateixa, e es ver, e axi es acostumat de fer, empero segons que encant deu esser fet. E a lla on diu e demostra, que si lo dit senyor de la nau o leny es o sera en loch: on no sien ne serã tots los dits personers ensemps o la maior partida que si lo dit senyor de la nau o del leny volra crexer la dita nau o lo leny, lo dit senyor de la nau o lẽy ho pora fer, que personer algu noy pot en res contrastar sino axi com en lo capitol desusdit es cõtengut: e es ver. Mas empero es axi a entẽdre, que lo dit senyor de la nau o lẽy no la cresca sino per dues raós, ço es a saber per grã nolit o gran viatge: que el trobas, o per grã profit, quel dit senyor de la nau vees o coneguest quen vengues o quen pogues venir a si mateix e a tots los desusdits personers, ço es a entendre per passatge o per falliment daltres naus o lenys que alguns mercaders no trobassen. E si lo dit senyor de la nau o leny fara lo creximent desus dit per les dues raons desusdites, los dits personers li son tenguts de pendre en compte tota la messio e despesa que lo dit senyor de la nau o leny haura feta per lo dit creximẽt si donchs los dits personers lo contrari

trari prouar no li poran. E si lo dit contrari prouar no li porà esser vert sia que lo dit senyor de la nau o lèy *perdua los aport guany o * consumament: tot li deu esser pres en compte. E si lo dit senyor de la nau los aportara algun guany: los dits personers ne deuen hauer e pendre be entegrament lur part, segons que quascu dels personers la haura en la nau. E si lo dit senyor de la nau o lèy aportara algun * consumament als personers: *perdua los dits personers son tenguts de pagar al dit senyor de la nau o leny: segons q̃ a quascu dels dits personers ne pertanyera, segons la part que en la dita nau haura. E es rao: que axi com quascu prenguera part del dit guany, si lo dit senyor de la nau o leny lols hagues portat: axi es rao: que quascuns dels dits personers paguen sa part en lo dit *perdua * consumament: si es deuenia per algun cas, e pusque lo dit senyor de la nau o leny haura fet lo dit creximēt a bon entenimēt e per les raons desusdites, e maiorment pus lo dit cōtrari no li pora esser estat prouat. Mas empero si los dits personers poran prouar lo dit contrari al dit senyor de la nau o del leny aquel dit senyor de la nau o del leny qui no haura feta la dita obra o creximent per les dites raons, ans ho haura fet per sa autoritat e per vana gloria del segle, e perço q̃ les gents diguē: que aytal es senyor de gran nau o de gran leny, aquella messio aytal que per aquella rao o raons com desus son dites sera feta: los dits personers no son tenguts, que la li prenguen en compte: si los dits nou volrā sino en aytal manera que aquella messio que per les raons desusdites sera estada feta: que sia mesa en conneguda e en vista e en poder de dos bons homens, e ço que ells ne diran e conexeran: que allo sien tenguts los dits personers de pendre en lur cōpte al dit senyor de la nau o leny, axi que la vna part ne laltra no pusca en res contrastar al dit e a la coneguda de aquells damunt dits dos bons homens. E en aquesta guisa * empero: que si los dits personers no *empero encantaran la dita nau o leny: e lo dit senyor de la nau o leny romandra en sa senyoria tot en axi: com se era e ab aq̃lls mateixs sobredits personers no son tenguts de res a donar al dit senyor de la nau o leny de la dita messio, que axi com desus es dit: sera estada feta, ne encara per los dits bons homens sera stada arbitrada o stimada o sentenciada, si no en axi com lo dit senyor de la nau o lèy so guanyara ab la dita nau o leny, e encara li fan gran gracia com el romā en senyoria de la dita nau o leny e com del tot la dita messio no li abatrā del compte que axi com desus es dit haura feta no raonablement, mas es se fet e fas per esta rao: car en totes coses e en tots fets es bona egualtat e temprament e cōuinença de bons homens, empero si los dits personers encantarā la dita nau o leny al dit senyor, el gitaran de tot de la senyoria e desposseiran los dits personers son tenguts de

de donar e pagar al dit ſenyor tota la meſsio e deſpeſa que per los dits bōs homēs los ſera ſtada arbitrada o ſtimada o ſentēciada, encontinent que los dits perſoners hauran la dita nau o leny encantat. E aquell qui era ſenyor ne hauran gitat. Empero ſi aquell qui era ſenyor de la dita nau o leny: haura manleuats alguns diners per rao de la dita obra o crex que ell axi com deſus es dit: haura fet ne degudament ſi ell ne dara loguer, o ne haura donat: los dits perſoners no ſon tenguts de metre ne de pagar part en lo dit loguer, ſi dōchs los dits perſoners fer nou volran. Mas empero ſi dit ſenyor de la nau o lēy haura feta la dita obra o creximent per les raons deſus dites, ſi lo dit ſenyor de la nau o lēy haura mālleuada moneda de algu per rao de la dita obra o crex ſi lo dit ſenyor ne dara loguer ol ne haura donat los perſoners hi ſon tenguts de metre e de pagar ſegōs q̄ a quaſcu pertanyera, e ſegōs la part que en la dita nau o leny haura, ſens tot cōtraſt. E iat ſia aço que en lo capitol deſus diga e demoſtre q̄ creximent q̄ hom faça a alguna nau o leny: ques iutge per adob, ver es: mas en tal guiſa ſe pot hō * flixar de creximent: q̄ nos deu ne pot * flixar de adob, que haura ops la dita nau o lēy. E axi los dits ſenyors de naus o lenys deuen ſe guardar com ſeran en algun loch eſtrany o priuat, ſi ells volran fer alguna obra o algū creximēt en lurs naus o lenys, que ells queu facen ab iuſta rao o raons, perço quels caſos deſuſdits no li puſcan eſſer deſus poſats o perço quel dā deſuſdit nols puſca deſus venir. Salues empero totes conuinences o empreniments fets entre los ſenyors de les naus e los perſoners en totes e per totes coſes. E per les raons dites ſon fet aqueſt capitol.

*eſcuſar
*eſcuſar

De adob de nau. Cap. 245.

SEnyor de nau o leny de qui la ſua nau haura ops adob, ſi lo ſenyor de la nau es en loch: on ſien ſos perſoners tots o partida lo ſenyor de la nau deu dir e demoſtrar a aquells perſoners aquell adob: q̄ la nau o leny haura meſter, e ſi los perſoners ho volen, ell ho deu adobar els perſoners ſon tenguts metre en lo adob quaſcu tant, com li vēdra a la ſua part, e ſi hi haura algun de aquells perſoners, qui no volra pagar, ço que a ell vendra e lo ſenyor de la nau ho haura a manleuar lo perſoner nes tengut e obligat, axi cō lo capitol deſus dit conte, e ſi los perſoners no volran, que la nau o leny ſe adob perço car per ventura ell coſtaria mes de adobar: q̄ no valria o encara mes que com la nau o leny ſera adobat, e ells lo volran vendre ells no trobarien tant com ell coſtaria de adob, perço lo ſenyor de la nau o leny no deu adobar ſa nau o leny menys de voluntat dels perſoners pus ſia en vn loch ab ells nels ne pot forçar mas lo ſenyor de la nau pot forçar de vendre e de encantar als perſoners, pus que ells

H no

no volarà q̃ la nau o leny se adobe
los personers ne poden forçar ax-
tambe al senyor de la nau o del lẽy
que a encant noy ha nengu senyor,
que tots son e deuen esser personers
simples, si dõchs algunes conuinen-
ces no hauia entre ells que algu dels
personers hi degues hauer qualque
senyoria. E si lo senyor adobara la
nau o leny menys de voluntat dels
personers, personer algu no li es tẽ-
gut de res a donar daço que costara
aq̃l adob qui menys de sabuda dels
sera fet, mas lo senyor de la nau se
deu pagar, axi com la nau o leny se
guanyara, q̃ allo personer algu noy
pot res contrastar. Mas si la nau o
leny se perdra ans quel senyor sia
pagat daço que haura prestat a a-
quel adob, personer algu no li es tẽ-
gut de fer esmena. Mas cõ la nau o
leny se perdra, si exarcia alguna se
restaurara, lo senyor de la nau se deu
entegrar, q̃ personer algu no loy pot
cõtrastar, e si res hi sobre lo senyor
de la nau o deu retre e donar a quas-
cun personer tãt com li vẽga per la
sua part. E si alguns dels personers
volran vẽdre aquella part, q̃ hauran
en la nau: que sia adobada: el se deu
*fadigar a aquell, qui senyor ne sera *auenir
car aquell hi haura hagut molt de
*maltret, ey haura bestret tot aq̃ll *traball
adob. E si aquel personer no sen pot
auenir ab aquel qui senyor ne sera
sia mes en poder de dos bons ho-
mens de mar, qui vegen aquel adob
ia quant costa, perço q̃ si aquell per-
soner venia la sua part a altri, q̃ en-
tre lo senyor de la nau e aquell, qui
aquella part compraria no pogues
hauer contrast. E tot ço que aquells
dos bons homens ne diran on faran,
allon sia seguit, axi quel senyor del
nau ne aq̃ll personer per qui lo con-
trast seria noy puguẽ cõtrastar, mas
tot ço q̃ ells ne dirã ab consell, quẽ
demanen a homẽs de mar, allon sia
seguit. Saluo empero q̃ si lo senyor
de la nau sera en loch, on no haura
algun personer: E la nau o leny hau-
ra tan gran ops adob, que menys de
adob no pogues nauegar, lo senyor
de la nau deu guardar lo profit de si
e de sos companyons, e perço deu
mes amar lo profit de sos cõpanyõs
com ells noy serã, encara perço car
ells lo hauran fet senyor de lur, per
q̃ ell deu guardar si matex de *blas- *maldit
me e de dan. E encara mes aquells
qui en ells se fian. E si lo senyor de
la nau veu e coneix: q̃ aquell adob
que la nau ha mester, sia o deia esser
mes a profit dels personers que a dã
segons son semblant e segons sa co-
nexẽça, e sa conciẽcia, que allo que
a ell ne sia semblant, allon deu fer a
son bon enteniment. E qualseuol
cosa que ell ne faça sia que la adob
o que la vena, tot li deu en be esser
pres, pusque ell ho haura fet a bona
intencio, e axi los personers no po-
den res contrastar en ço que ell ne
faça, per q̃ quascu se guart a qui fara
part, si donchs no era empres entre
el senyor de la nau e los personers
que ell no degues adobar ne vẽdre
la nau o lẽy: si nou fahia ab voluntat
de tots los p̃soners o de la maior par
tida. Empero si aq̃lla conuinẽça no
era

era entre ells: aquella cosa quel senyor de la nau ne fara, aquella naura a seguir los personers, saluo q̃ si ell la iugaua o baratava o la perdia per sa culpa, aquell fos es tengut de esmenar, axi com en lo capitol desus dit se cōte. E aquest capitol fon fet, quēs guart quascu, a qui fara part, e a qui comanara lo seu, e a que no, e com e com no loy comanara, que les conuinences que entre ells seran empreses, aq̃lles se hauran a seguir.

De arborar ancores. Cap. 246.

SEnyor de nau o leny qui pendra o fara pēdre senyals * gayatells o races de ancores dalguna nau o leny: qui prop dell stara ormeiat si aquelles ancores se perdē, aquel senyor daquella nau qui haura * orbades aquelles ancores o fetes orbar, es tēgut de esmenar a aquell senyor daquella nau, de qui aquelles ancores seran tot ço que ell dira per son sagrament, que valguessen, encara li es tēgut de fer esmena de tot lo * destrich, q̃ ell ne sostenga, encara mes si aquell senyor de qui aquelles ancores serā, se vol ell sen pot clamar a la senyoria. E demanar a aquell senyor daquella nau o leny qui aytal cosa haura feta o fer a fer per ladronici. Encara mes si mariner algu * orbara ancores menys de voluntat e menys de sabuda daquell senyor de nau ab qui ell sera: si lo mariner ho fara per sa autoritat e menys de comendament: el es posat en aquella pena quel senyor de la nau dearia hauer. Si comendament lin hagues fet. Encara mes que si aquells mariners qui aytal cosa hauran assaiada de fer, no haurā de q̃ pagar aquelles ancores qui per culpa dells serā perdudes, perço com ells les haurā orbades. Encara mes si ells no poden entegrar lo dā el * destrich e la messio, quel senyor daquella nau ne haura sostengut: aquels mariners deuen esser presos e mesos en preso e star tant tro q̃ haien satisfet a aquel senyor daquella nau de tot lo dan e de tot lo interes, q̃ ell dira per son sagrament q̃ per culpa dells haura sostengut, si donchs aquell senyor daquella nau nols volia fer gracia q̃ls speras per dies e per horas o que vulla: q̃ ells guanyen ab ell tot ço q̃ li haurien a donar en esmena del dan que per culpa dells haura sostēgut. E aço sia en volūtat daquell senyor de nau: qui aytal dan haura sostengut: de fer daquelles coses desusdites: qual ell mes se volra: ço es de sperarlos, o de metres en preso, o q̃ ell los vulla fer gracia: queu guanyē ab ell. E fon fet aquest capitol, que si aquella pena desusdita noy era posada: molt dan e treball se seguiria. Encara si alguna nau tendra * prois, e perço quel * prois no * frete ne sencaste, hauray posats senyals quel sospenen: qui aquells senyals ne leuara o fara leuar, en aquella pena matexa deu esser posat que desus es dita.

De nau que ira a parts. Cap. 247.

Marginal notes: * senyals; * preses; * desatēt; * pēdra; * desatēt; * cap; * cap; * frec

SEnyor de nau o leny qui menara la sua nau a parts, ell es tēgut de fer scriure totes les couinences e empreniments que ell fara o haura fetes ab tots aquells mariners, q̃ ab ell hauran anar a parts. Encara mes deu fer scriure lo dit senyor de la nau en presencia de tots los mariners o de la maior partida: ia quātes parts pendra la nau e quantes parts faran per tots e aqui deu fer millorament e aqui no, e quant e quāt no, perço q̃ a la particio entre los mariners el senyor de la nau no pogues hauer algun contrast. Encara es de mes tengut lo senyor de la nau que ell deu mostrar tota la exarcia que la nau haura a tots los mariners ensemps o a la maior partida: si tots noy poden esser, perço car si los mariners coneixen ab lo senyor de la nau ensemps: quey hagues exarcia que hagues ops o adob o enfortiment que lo senyor de la nau queu degues fer: fer al scriua, e perço que noy pogues hauer entre ells algun contrast, q̃ si alguna exarcia se perdra: quels mariners noy poguessen metre algun contrast, q̃ diguessen q̃ ells no hauien vista aquella exarcia que perduda sera, perço cō de comu sa esmenar. E si lo senyor de la nau fara aço q̃ desus es dit, los mariners li son tēguts de seruir tot axi com si anassen a loguer sabut e encara mes, que per neguna rao no poden metre contrast, saluo per aquelles condicions, que en los capitols desusdits son ia certificades e esclarides. En axi lo senyor de la nau o leny quant deu los haura donat a guanyar deu los donar be e lealmēt les parts; que a quascu pertanyen, tot en axi com entre lo senyor de la nau e los mariners sera *empres e axi cō en lo cartolari de la nau sera scrit, e lo notxer es tengut sots pena de sagrament q̃ ell fet ha: de guardar tot lo profit de aquells mariners q̃ ells be e entegrament haien tot ço quel senyor de la nau los haura promes lo dia que ells se acordaren ab ell. E lescriua es tengut de guardar lo profit de la nau sots aquella matexa pena, q̃ al notxer es posada, que ell noy faça res enginiosament per la nau ne per los mariners, mas que be e lealment do sa part, que a la nau pertanyera, e als mariners *atresi. El notxer el escriua deuen ne hauer millorament, ço que entre ells stara empres, com la nau començara de acordar los mariners, e si per uentura entre ells no es stat empres: ells ne deuen hauer quascu vna part per *honrament e per rao del *maltret q̃ ells hi hauran per tot lo cominal de la nau, e aquelles dues parts deuē se leuar de tot lo comu ensemps. Ara parlem de les condicions, si per cas de ventura hi venien. Si nau o leny ira ab veles, e anāt ab veles ella perdra arbre o antenes o vela alguna: los mariners no son tenguts de esmena a fer si donchs lo senyor de la nau o lo notxer nols hauia manat abans: quel arbre o les antenes o la vela se perdes: que calassen, e si lo senyor de la nau los hauia fet manament que calassen, e ells no hauien

* conuingut
* axi matteix
* remunerament
* mal pres o passat

auia volgut calar, e per aquella rao aquella exarcia que deſus es dita, ſe perdra: los mariners ſon tenguts de tota aquella exarcia a eſmenar. Axi es a entendre: que tot lo cominal de la nau la deu pagar: e ſi lo ſenyor de la nau o leny o lo notxer manaran ſurgir ancores en qualque loch que ells ſeran, e los mariners diran que aquella exarcia ab que ells manan ſurgir aquelles ancores, no es ſufficiẽte ſi les ancores ſe perdran ſobre allo, que ls mariners hauran dit al ſenyor de la nau o al notxer e aquells no faran cambiar la exarcia en les ancores que hauran manades ſurgir los dits mariners no ſon tenguts de alguna eſmena a fer: puſque ells ho haurã dit al ſenyor de la nau, e demoſtrat al notxer. E ſi los mariners nou diran neu demoſtraran al ſenyor de la nau ne al notxer e aquelles ancores ſe perdran, ells ſon tenguts de eſmena a fer, perço car ells ſurgiren aq̃lles ancores: e no digueren ne denunciarẽ que aquella exarcia no era fort ne bona. Encara mes ſi a la nau vendra cas de vẽtura, que en vaia en terra e ſe romp ſi lo guany q̃ la nau haura fet ſera tant, que baſtas aquella nau a refer lo ſenyor de la nau le pot refer. E ſi ell refer no lan volia, aquella nau deu eſſer * preada e portada a preu entre lo ſenyor de la nau e los mariners: ia que valia aquella nau: com ana en terra, e ſi entre ells no ſen poden auenir: deu eſſer mes aquell contraſt: que entre ells ſera, en poder de dos bons homens, que ſien e ſapien be e diligentmẽt de la art de la mar, e qual ſeuulla coſa q̃ aquells ne dirã: allo deu eſſer fet e ſeguit, e ſi exarcia ſi ſaluara aquella exarcia e tot ço que ſaluat ne ſera tot deu eſſer preat e mes en preu al ſenyor de la nau. E com lo ſenyor de la nau ſera entegrat: ſi alguna coſa de aquell guany que ells fet hauran, ſobrara tota deu eſſer partida per tots cominalment axi com entre ells ſera empres. E ſi peruentura lo guany q̃ ells fet hauran no baſtara a eſmena a fer a aquella nau que de tot rota ſera o en partida, los mariners no lin ſon tenguts de alguna eſmena a fer, perço com lo mariner * aſſats hi pert: pus quey pert ſon temps, ey haura conſumada ſa perſona. Empero los mariners ſon tenguts al ſenyor de la nau dajudar a ſaluar tot ço: que ells poran be e lealment, e retre e donar tot ço, que ells ſaluar ne poran al ſenyor de la nau. Encara mes ſi peruẽtura la nau no haura guanyat res, los mariners ſon tenguts de retre e de donar al ſenyor de la nau tot ço que haura deſpes en viãda de aquell iorn que ells ſe acordaren: tro fins que ells ſe partiren de la nau, e aço deuen los mariners pagar menys de tot contraſt, que lo ſenyor de la nau aſſats hi pert, pus hi conſuma la nau e ſi mateix, e lo ſenyor de la nau pot a aquell mariner, q̃ cõtraſt hi metra, allo que a ell ne vendra, que deia pagar per la ſua part, axi demanar cõ ſi llu hauria comanat ab carta, e pot ho metre en poder de la ſenyoria, e aquell mariner deu ſtar tant pres

* eſtima

* prou

tro que haia satisfet de tot ço que a donar haura aquell senyor dela nau o que sen sia auēgut ab ell. Empero si lo senyor de la nau veura e conexera: q̃ aquell mariner q̃ li cōtrastara, nou fara per alguna altra malesa sino que no ha de que pagar ne entegrar: lo senyor de la nau es tengut: que deia sperar per dies e per hores tant tro que ell ho pusca hauer guanyat en axi, empero, quel mariner es tengut al senyor de la nau de assegurarloy ab carta o ab fiāces, perço quel senyor dela nau nou pusca perdre ell ne los seus. Encara mes si algu dels mariners perdra alguna roba a seruici de la nau, si la nau guanya, aquella roba deu esser retuda a aquell mariner, qui aq̃lla roba haura perduda si ell prouar ho pot. E si ell prouar nou pot. No lin es hom tēgut de esmena a fer. E si peruētura la nau no guanyara no li es algu tengut daquella roba: q̃ ell perduda haura de esmena a fer, per testimonis q̃ ell ne donas, car assats hi pert quascu, pusq̃ hi pert son tēps, ey cōsuma sa persona. E son fet perço aq̃st capitol car molt senyor de nau o leny hauria sa nau vella podrida: e si sabia quels mariners qui ab ell iriē a parts: si ell rompia la nau li fossen tēguts de la nau a esmenar per fort poca de fortuna que fes, ell faria en guisa e en manera que perdes la nau perço q̃ ell ne pogues hauer desmena mes q̃ ne valriē dues naus aytals com aquella. E per aquesta rao los mariners qui van a parts, no son tenguts de esmena a fer a la nau, q̃ * rota sera sino tansolament del guany que ells ab la nau hauran fet, tot axi com en lo capitol desus dit es declarat e certificat.

*rōpuda

De exarcia tolta per leny armat.
Cap. 248.

SI alguna nau o algun leny ira a parts, e sera cas de ventura que aquella nau o leny qui a parts ira, se encōtrara ab lēys armats si aquells lēys armats li tolran o sen portaran vela o veles o gumena o gumenes o ancora o ancores o alguna altra exarcia: aquella exarcia deu esser esmenada per tot lo cominal de la nau. E es axi a entendre, que quascu sia tēgut de metre en la esmena: que per aq̃lla exarcia se haura a fer qui tolta li sera, per aytantes parts com pendre deu. Empero es axi a entendre, que la nau o leny hagues guanyat, e de aquell guany que aquella nau o leny hagues fet: que sia esmenada aquella exarcia: que aquells lenys armats sen haurien portada. E si peruentura lo guany que aquella nau o leny haura fet, no bastaua a aquella exarcia a esmenar, los mariners qui iran a parts no siē tēguts de alguna altra esmena a fer, perço com lo sobredit mariner ne algun altre com parteix de son alberch e va ab algu a guanyar: nou fa per fe: que per algun cas de ventura que esdeuenga a la nau: on ell deu anar a guanyar: que la roba que ell iaqueix en casa: li hagues aiudar a esmenar: que siu sabia mes li valrie

ria, que romangues. Encara mes per altra raho, car lo mariner aſſats hi pert: pus que y pert ſon tẽps e y haura rotes les veſtidures e conſumades, e y haura cõſumada ſa perſona. Empero ſi lo guany que la nau o lẽy haura fet, baſtara a aquella exarcia eſmenar, q̃ tolta los ſera lo ſenyor de la nau o leny qui aquella eſmena haura preſa, deu iurar en preſencia de tot lo cominal de la nau o leny, que ell que la deia cobrar, com abãs puſca. E que y faça tot ſon poder. E ſi ell cobrar la pot, ell es tengut de retre, tot ço que ell haura pres dels ſobredits mariners en eſmena daquella exarcia que aquells lenys armats los hauien tolta, ſens tot contraſt. E ſi peruentura en la nau o lẽy haura alguna partida dels mariners qui ho contraſtaran, que aquella exarcia que aquells lenys armats los hauran tolta que no deia eſſer eſmenada del guany: que l leny fet haura perço car es cas de ventura nou denon fer ne poden, car ſi als ſobredits mariners o altres ſtãt ells en la nau o leny venia cas de ventura, que ſe contraſſen ab alguna caxa, on hagues moneda o alguna altra roba: q̃ valgues molts diners, o ab alguna bala o ab alguna altra coſa que a ells tornas a profit no y hauria algu, que no volgues hauer be e entegrament la ſua part que pertanyer lin degues, e encara molt mes, que pertanyer no lin deuria, ſi ell fer ho podia, e donchs en ſemblant cas, es iuſta rao, que axi com quaſcu volria e demanaria be e entegrament ſa part del guãy, qui per cas de ventura los ſeria eſdeuengut. Tot en axi es rao que quaſcu ſia tengut de fer eſmena a aquella perdua, que per cas de ventura los ſera eſdeuenguda, del guany que ells fet hauran. E per les raons deſuſdites ſon fet aqueſt capitol.

De roba quis banyara en leny deſcubert. Cap. 249.

DE mercaders q̃ nolieiarã o metrã roba en algun leny deſcubert ſi aq̃lla roba que en aquell lẽy deſcubert ſera meſa, ſe banyara os guaſtara per mar, qui al leny entre: o per aygua de pluia, lo ſenyor de aq̃ll leny no ſia tengut de eſmena a fer nenguna a aquells mercaders de qui aquella roba ſera perço car no es ſa culpa que aytambe ſaben los mercaders cõ ell mateix, q̃ aquell leny on ells meten la lur roba, es deſcubert. Mas empero ſi lo ſenyor d̃l lẽy deſcubert es en algun loch q̃ li pogues fer tenda: e q̃ no fos tã mal tẽps, q̃ el la pogues tenir feta: e no lin fahia, ſi los mercaders prouar lo y poran: ell es tengut de eſmena a fer aquells mercaders per aquella roba que banyada o gaſtada ſera per culpa dell: qui no volia tenir la tenda feta. Empero ſi aquell ſenyor del leny ſera en algun loch: e fara tanta de mar e tant de vent: que no la goſas tenir, ne pogues e plouia tant, que la tenda no hagues facultat de tenirla: ſi aquella roba ſe banya os guaſta per aqueſtes raons: que de ſus ſon di-

tes: lo ſenyor del leny no es tengut de eſmena a fer. Encara mes ſi aquel leny fara aygua per murades e per culpa daquella aygua, que fara per les murades aquella roba ſe banyara os guaſtara, lo ſenyor daquel lény es tengut de eſmena a fer a aquells mercaders, de qui la roba ſera. E ſi lo leny no fara aygua per murades en fara per lo pla: ſi aquel ſera bo e ſufficientment be * encroſtamat, ſi per aquella aygua que per lo pla fara ſe banyara roba es guaſtara, pus lo leny ſera be e ſufficientment * encroſtamat, lo ſenyor del leny no es tengut de fer eſmena a aquells mercaders: de qui aquella roba ſera: que per aygua de pla ſera banyada, puſquel leny be e ſufficientment ſera * encroſtamat. Empero ſi lo ſenyor del leny prometra a algũ mercader, que li metra e li portara la ſua roba ſots bon * talẽ: e lo ſenyor del leny no lay metra, ans la metra en altre loch ſi aquella roba quel ſenyor del leny haura promeſa de portar ſots lo * talem: e no lay haura meſa ne portada: e aquella roba ſe bãyara os guaſtara lo ſenyor del leny es tengut de fer eſmena a aquel mercader de qui aquella roba ſera, perço com el no la haura meſa ſots lo * talem axi com el hauia cõuengut a aquel mercader. E ſi lo ſenyor del leny lay hagues meſa, axi com promes li hauia: e la roba ſe banyaua es guaſtaua: lo ſenyor del leny no li fora tengut de eſmena a fer, pus el haguera ates: ço que hauia promes a aquel mercader, qui aquella roba li hauia liurada per ço q li promiſsio, q fera li hauia: E axi ſi roba ſi banyara es guaſtara ſots lo * talẽ lo ſenyor del leny no li es tengut fer eſmena, pus no es ſa culpa, perque guartſe tot ſenyor de leny, ia que promet als mercaders, que meſter es que los ho atena. E per aqueſta rao ſon fet aqueſt capitol.

* enpegũtat o ſpalmat

* ſpalmat o enpegumentat

* lo mateix

* tenda

* tenda

* tenda

* tenda

De pilot. Cap. 250.

SEnyor de nau o de leny qui nolieiara, o ſera noliciat per anar en algunes parts, en les quals el ne hom que en la nau ſia nos certificara: que el hi ſapia: e lo ſenyor de la nau o leny haura a logar pilot, que hi ſapia, e aquel pilot ſe affermara, e dira al ſenyor de la nau o leny que el ſap e es cert en aquelles parts: on lo ſenyor de la nau volra anar: e ſi aquel pilot dira: que no ha loch enuers aquelles parts: on lo ſenyor de la nau volra anar o ſera nolieiat, que el tot nou ſapia, e ſi aquel pilot attẽdra al ſenyor de la nau o leny tot allo, que promes li haura be e diligentment lo ſenyor de la nau o leny li es tengut de donar tot lo loguer que entre ells ſera empres ſens tot contraſt: encara li es tẽgut de donar mes que promes no li haura ſegons la bondat e valor, que en aquel pilot ſera, perço car aquel pilot haura attes al ſenyor de la nau: tot ço q̃ promes li haura. Empero totes les couuinences, que entre lo ſenyor de la nau o leny e aquel pilot ſerã empreſes: deuen eſſer totes meſes en

forma de cartolari de la nau o leny,
perço que entre lo senyor de la nau
o leny e aquel que pilot sera no po-
gues hauer algun contrast. E si per-
uentura aquel qui pilot sera leuat
no sabra en aquelles parts, on el dit
e promes haura e conuengut, aquel
qui pilot sera mes, e qui aço al se-
nyor de la nau o leny haura promes
e res no li pot attendre daço q̃ pro-
mes haura, aquel qui aytal sera deu
perdre lo cap encontinent sens tot
remey e sens tota merce. El senyor
de la nau o leny pot loy fer tolre, q̃
no es tengut quen demana la senyo-
ria: si nos vol, perço com aquel lau-
ra enganat e mes a iuy de perdre si
e tots aquells, que ab el son e encara
la nau e tot lauer. Empero no sia tã
solament en coneguda del senyor
de la nau o leny: ia aquel pilot que
sera leuat, si deu perdre lo cap o no
ans deu esser enconeguda del not-
xer e dels mercaders e de tot lo co-
minal de la nau. E si tots aquells qui
desus son dits o la maior partida:
veuran e conexeran, que aquel deia
perdre lo cap: el lo deu perdre, e si
a ells no es semblant, quel deia per-
dre: que nol perda: mas sien fet tot
ço que ells ne conexeran, que allon
*altre deu esser fet, e * als no, perço car si
peruentura a les vegades hom ana-
ua a la voluntat dalguns senyors de
naus o lenys, els volrien be, que al-
guns de que ells haguessen desgrat
que haguessen perdut lo cap, e per-
ço que lin romangues lo loguer, que
promes e darli deu, que axi be hi ha
senyors de naus o de lenys, qui son
* rasos de seny, com vn altre hom. * mãco
E encara mes que molts senyors de
naus o de lenys son que no sabẽ que
deu anar dauãt ne que de tras, ne sa-
ben que vol dir la mar ne que no. E
perço seria mal fet q̃ hom fes mort
per asalt o en coneguda tan solamẽt
del senyor de la nau o leny. Perque
tot hom quis met per pilot, se deu
guardar ans que si meta, que puga e
sapia atendre tot ço que prometra,
perço que la pena que desus es dita
no li pogues venir ne altre dan.

De guaytes de nau. Cap. 252.

TOt senyor de nau o leny es tẽ-
gut que encontinent q̃ partex
de alla on haura leuat viatge e hau-
ra feta vela el deu partir ses guaytes
que guayten en la nau o leny axi be
anant ab veles cõ stant en port o en
plaia o en * sparagol, e axi be en ter *reparo
ra de amichs com de enemichs. E
es axi: que aquells que guaytẽ anãt
ab veles: si adormen a la guayta de
tot aquel iorn no deuẽ beure vi. E si
aquells qui guaytaran en plaia o en
port o en * sparagol: e q̃ sia en terra *reparo
de amichs: si a la guayta se adormi-
ran: de tot aquel iorn no deuen beu-
re vi ne hauer algũ cõpanatge. E si
peruẽtura sera en terra de enemichs
aquells qui la guayta sadormiran
si es mariner de proa, deu perdre lo
vi e lo cõpanatge de tot aquel iorn
e encara que deu esser a-otat tot nu
per tota la nau, e deu esser * surt en * lansat
mar tres vegades ab la veta del mor
gonal, e aço sia en coneguda del se-
nyor

nyor de la nau e del notxer de darli qualseuolra daquelles dues penes que de sus son dites, e si es de popa: deu perdre lo vi e tot lo companatge de tot aquel jorn, e deuli esser gitat vn *cau daygua per lo cap en auall. E si alguns daquests qui desus son dits: seran trobats dormēts a la guayta de tres vegades ensus, deu perdre tot lo loguer, que hauer deuia de tot aquel viatge, on serā, e sil hauien hagut, deuen lo retre, o deuen esser gitats en mar, e sia en *asalt del senyor de la nau e del cominal o de la maior partida de darlos de aquestes dues penes, qual ells se volran, perço car ells meten a iuy e ventura de perdre si mateix e tots aquells qui en la nau o leny seran. E fou fet per aço aquest capitol.

*canter

*electio

De roba trobada. Cap. 252.

Roba q̄ sera trobada en plaia, o en port o en ribera, que vaia sobre aygua, o que la mar la hagues exaugada en terra. Aquel qui trobara aquella en plaia o en port o en ribera, ab que la mar no la hagues exaugada en terra, ne deu hauer la meytat de trobadures, en aquesta guisa, quel la deu presentar a la senyoria, e la senyoria deu la tenir manifesta a tot hom vn any e vn dia. E si era roba: que gastar se pogues, deu esser venuda, e lo preu que daquella roba se haura hagut, deu esser manifestat, axi com desus es dit. E si passat aquell temps de roba qui axi sera trobada o del preu que daquella se haura hagut, senyor no haura vengut, la donchs la senyoria deu donar a aquell: que trobada la haura la meytat per ses trobadures, e de la meytat que romandra, deu fer la senyoria dues parts e potsen pendre la vna part, e laltra, que roman, deu la donar per amor de Deu: la on a el ben vist sera, per anima daquel: de q̄ stada sera. E si per uentura aquella roba que trobada sera, la mar la haura exaugada en terra, aquel qui la trobara ne deu hauer trobadures conuinēts, segons que aquells bons homens daquel loch on sera trobada vist sera. Empero deu esser axi fet daquesta, qui sera axi trobada: com es ia dit desus daquella altra, e axi fetes parts daço, que a la senyoria romādra. Empero si alguna roba sera trobada en golf o en mar deliura. Aquella deu esser partida, axi com en vn capitol desusdit es ia contengut, perque ara no cal dir ne recapitular. O si peruētura roba sera trobada, qui iaura a fons: aquella aytal que sobre aygua no ira ne y poria anar, aquella no deu esser venuda ne alienada, perço com roba q̄ iaura a fons, tota via espera son senyor, e deuen ne esser donades trobadures conuinents a aquel qui la trobara, a coneguda de la senyoria, e de dos bons homens de la mar, qui sien dignes de fe: e queu sapien be e diligentment departir, e la senyoria deu tenir tota aquella roba manifesta o lo preu daquella, si sera roba ques pogues affollar. E si al tēps de la vsança o de la costuma quel senyor

nyor haura stablida en aquell loch, on aquella roba sera trobada, demanador o senyor no li haura vengut ne exit: la sobre dita senyoria deu fer crida publica per trēta dias. E si senyor algu haura exit a aquella roba, que li sia liurada: sino sia departida axi com desus es dit en aqll capitol mateix: de roba qui surara e ira sobre laygua axi deu esser fet de aquesta mateixa, pusquel temps sera passat, quel senyor hi haura posat. Empero es axi a entendre, que aquell o aquells qui la desus dita roba trobaran, e la hauran trobada que la deuen hauer manifestada a la senyoria del loch: on la dita roba sera trobada, dins tres dias si en loch ne seran e dit a la senyoria, e si dins tres dies no la han presentada, deuē ho fer dins sis dies. E si dins los sis dies no la poran hauer presentada a la senyoria deu fer en axi per malicia a sobrar e per dans e per greuges e per messions esquiuar a aquell o aquells, qui la dita roba hauran trobada: que la haiē manifestada e presentada dins deu dies. E si dins los deu dies no la hauran manifestada, ney sera aquell, de qui la roba sera: la senyoria per ell demā e pusca demanar la dita roba, que axi com desus es dit sera stada trobada: a aqll o aquells qui trobada la hauran, per ladronici, e star a merce de la senyoria, e encara que deuen perdre tot lo dret que de la dita roba deuiē hauer per rao de les dites trobadures. Saluo empero que si aquell o aqlls qui la dita roba hauran trobada: axi com desus es dit. E dins los deu dies no la hauran presentada a la dita senyoria: segons desus es dit: si ells iusts casos o iustes raons mostrar poran: perque ells la dita roba no haguessen poguda presentar o manifestar a la dita senyoria dins los deu dies, deuē los esser rebudes. En axi empero que si los casos e les raons desusdites e posades, ells en ver metre les poran: sino que la senyoria pusca anantar contra els segons que desus es dit en la forma dita desus. Empero si la dita roba que sera stada trobada: sera stada perduda vn any haura e vn dia: e passat lāy e lo dia la dita roba sera stada trobada: aquell de qui era la dita roba non pot res demanar ans deu esser de aquell o de aqlls qui la hauran trobada, e aquell de qui era la roba non pot res demanar. E es rao: car no es roba al mon: qui haia stat vn any sots aygua o pres de aygua o sobre aygua per lo dit temps, que aquell de qui stada sera, pogues iustament conexer algun senyal perque pogues dir: que la dita roba fos stada sua, si donchs nou fahia per arbitre, saluo ferro o acer o altre metal e axi la dita roba que axi com desus es dit sera trobada, deu esser de aquell: qui trobada la haura: Empero si aquell qui la dita roba esser sua dira: fara fe: q̄ sua es e sua fo deu esser deliurada, ell empero faent satisfacio a aquell, qui trobada la haura, a sa voluntat, si aquell qui trobada la haura, fer ho volra que en altra manera senyoria nol ne deu de-

strenyer

strenyer si donchs aquell que la dita roba demanara, prouar o en ver metre no pora per testimonis dignes de fe la dita roba esser sua, e si axi com desus es dit: en ver metre pora la dita roba esser sua e de tot en tot la dita roba ell cobrar volra ell es tengut de donar e de pagar a aquell, qui trobada la haura tots dans e tots * destrichs e interessos: que en ver metre pora, que per culpa de la roba desusdita li seran esdenenguts e haguts ne haura a sostenir, a coneguda de la dita senyoria e de dos bons homens: qui sien dignes de fe. E si de la dita roba que trobada sera aquell o aquells qui trobada la hauran, sen seruiran, o guanyaran, on faran algun guany, si los dits que la dita roba hauran trobada sen seran seruits, on hauran fet algun guany si ells demanaran les dits trobadures deuen los esser donades segons que es acostumat, e lo dit guany o seruey que de la dita roba haura hagut o fet: deu los esser mes en compte de les dites trobadures. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

*desatet

De conuinença feta en golf o en mar deliura. Cap. 253.

SI alguna conuinença o promissio o obligacio sera feta de vns a altres en golf o en mar deliura o en altre loch de mar: saluo que la nau o leny no sia en loch que tenga * prois o raiayre en terra per qualseuol rao que sera feta la conuinença o promissio no deu hauer valor perque a les vegades van en naus o lenys mercaders e homens honrats e molts daltres: e aqui sa mal la mar, o han algun greuge en si matexos e si ells podien exir en terra: on porguessen esser aleuiats daquells greuges o de aquell enuig: que ells en si matexs, han, si ells hauien mil marchs de argent, tots mil los prometrien a algu qui ls demanas, e que ls posas en terra per aquesta rao no deu hauer valor, hoc encara, mes si peruentura se encontraran ab alguns lenys armats, si per promissio o per conuinença o per obligacio que ells los fessen, se podien tolre daquells lenys ells farien conuinença o promissio perço q̄ ells nols faessen mal de mes que per vētura nols porien attendre, per la paor q̄ haurien dells, e per esta rao promissio ne conuinença feta per paor o per força no val ne deu valer per alguna rao. Mas empero si nau o leny tendra * prois o raiayre en terra tota conuinença que sera feta de vns a altres en qualseuulla guisa q̄ sia feta, val e deu valer. Empero si la nau o leny sera en golf o en mar deliura o en qualque altre loch que vulla sia de mar, e que tenga * prois en terra o no, aquells qui en la nau seran, faran alguna conuinença e promissio deu hauer valor per aquestes quatre raons, ço es a saber per fet de get, o si per fortuna de mal temps o perque altre cas o ventura sia que la nau o leny ne vaia en terra, o per qualque conuinença que mer-

*cap

*cap

*cap

caders facen do fer esmena a nau o leny per alguna rao: o per viatge a cambiar, e que lescriua sia present e tantost cō la nau o leny tendra * prois
* cap en terra: que encontinent ho pense de scriure en lo cartolari. E per aquestes raons desusdites nenguna conuinença feta en golf o en mar delinira o en qualseuulla altre loch sia: no deu hauer valor, saluo per les quatre raons, q̄ ia son en aquest capitol desus declarades e certificades. Empero si nau o leny sera en
* fondo * fou o en stany: tota conuinença que aquells faran, qui serā en la nau o leny deu esser tenguda per ferma
* cap tenga * prois en terra o no, perço
* fondo com qui es en stany o en * fou aytāt val com si era en terra, que assats es en terra pusque mal temps nol ne pot gitar: ne li pot algu dan fer.

De conuinences entre patro e mercaders e mariners. Cap. 254.

QValque conuinença que senyor de nau o leny fara o haura feta a mercaders o a sos mariners o ab alguns qui sien o seran tenguts de sa nau o leny, aquella es mester quels attena sens algun contrast. E si peruentura lo dit senyor de la nau o leny la dita conuinença o promissio attendre nols volra, ell los es tēgut de restituir tot dā quels desusdits ne sostendran, on hauran sostengut, on speran a sostenir sens tot contrast: si la dita nau o leny ne sabia esser venuda. Saluo empero tot empediment, que per iusta rao venir hi pogues, o y fos esdeuengut, per lo qual lo dit senyor de la nau o leny no hagues attes o no hagues pogut attendre la dita conuinença o promissio a tots los desusdits. E per semblant los dits mercaders e mariners e tots aquells que de la dita nau o leny seran tenguts son tenguts e obligats de atendre al dit senyor de la nau o leny tota conuinença o promissio: que ab ells haiē empresa sens tot contrast. E si peruentura la dita conuinença o promissio attendre noli volran: si los dits hā alguns bens: deuē esser venuts per restituir lo dan per la dita conuinença o promissio sostengut o per sostenir sens tot diffugi. E si los dits lurs bens al dit dan per la dita conuinença o promissio sostengut o a sostenir a restituit no bastaran si los dits son aconseguits: deuen esser presos e mesos en poder de la senyoria, e star tant e tan longament en la dita preso tro que haien entregat al dit senyor de la nau tot lo dan desusdit, o que sen sien auenguts ab lo dit senyor de la nau o leny a la sua voluntat, saluo empero quel desusdit empediment nols ho hagues tolt o vedat: que ells no haguessen pogut attendre la dita conuinença o promissio al dit senyor de la nau o per culpa dells no fos romas que ells no haien o no haguessen atesa la dita conuinença o promissio, segons que desus es dit. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

De

De comanda feta a vs de mar. Capitol 255.

SI algu comanara a altre roba, la roba es entêdre mercaderia amigablement, ab carta o mêys de carta, e sens conuinença alguna que no sera empresa entre ells, sino tan solament, que aquell qui comanda reb quel la reb a vs e costum de mar, e a risch de mar e de males gents, e ell que la deu vendre en qualque loc que ell fara port ab la dita mercaderia en aqll present viatge, en lo qual ell haura rebuda la comanda, e vendra tot axi com mils pora, e segons que entre ells sera empres. Mas empero si entre ells no sera empres, aquell qui la comanda portara, que deu hauer per son maltret, ni que no: si entre ells empres no sera aqll qui la comanda sen haura portada no sen deu res retenir, pus que entre ells empres no sera: ans es tengut de donar e de retre tot ço que de la roba haura hagut encontinêt, que tornat sera de aquell viatge per lo qual ell sen haura portada la dita comanda. Empero aquell de qui la comanda sera, es tengut de donar al comãdatari: qui la sua comanda haura portada e arribada per lo seu * mal- (* mal pres o passat) tret, segons que guanyara, e segons lo * maltret que aquell hi haura ha- (*axi ma teix) gut. E aço deu esser en son * cosi- (* cabiment) ment e a sa coneguda. E lo comandatari nol pot * dals destrenyer, per (* dalrre) que tot comendatari se guart es deu guardar com reb comanda de algu: e ia cõ fara ses faenes e com no, per ço que no haia a uenir en * cosiment (* cabiment) e en coneguda de aquells qui los comanderan li faran per rao del seu * maltret. (* mal pres) E a aquesta raon que dessus es dita de roba a aquesta matexa forma deuen esser aquells, qui prenen comanda de diners.

De patro qui vendra la nau sens sabuda dels personers. Cap. 256.

SI algun senyor de nau o leny vendra la sua nau o leny sens voluntat e sens sabuda dels personers, ell es tengut encontinent, que ell venuda la haura de tornar e retre compte a sos personers e de retre e de donar tot ço que a quascu vendra per la sua part, si ells pêdre ho volran. E si los personers pendre nou volran, ell los es tengut de retre e de tornar en lur poder aquella nau ho aquell leny, que ell venut haura sens voluntat e sens sabuda dells, e si aquella nau o leny nols pot tornar en poder, ell los es tengut de retre e de tornar aytambona nau o aytãbon leny com aquell era, e lo guany que fet poguera hauer ab aquell leny, o sen haura auenir ab ells, axi com mils pusca. E si entre ells no sen poran auenir, deuẽ hi metre dos bons homens que siẽ dignes de fe, e aquells qls ho departesquen e qualseuol cosa que aquells ne diran e conexeran, allo deu esser seguit. Empero si com lo senyor de la nau o leny haura feta la venda, axi com dessus es dit, a la maior * força dels (* part) personers plaura aquella venda, e lo

senyor

senyor de la nau o leny qui venut seran, nols es de res * als tengut sino de donarlos, ço que a quascu pertanyera pus la maior * força dels personers si acordaran. E si peruentura lo senyor de la nau o leny qui venut sera: no vendra ne tornara a retre compte a sos personers, ne encara per donar sa part a quascu da ço que de la venda de la nau o leny los pertanyera, e ell sen ira deues altres parts, si el es acōseguit el es tēgut de retre e donar a aquells personers, tot ço que de la venda de la nau o leny los pertanyera, e encara tot aytant com los personers diran per lur sagrament que aquella nau o aql leny poguera hauer guanyat, e si ell no ha de quels puxa satisferne entegrar deu esser pres e mes en poder de la senyoria, e star tant pres: tro que haia satisfet a aquells seus personers daquella demanda, que ells li fan, o que sen sia auengut ab els. E si peruētura aquell qui la nau haura venuda no sera trobat e los personers trobaran aqlla nau o leny: quels sera stat leuat ells los poden pendre e demanar ab la senyoria: e la senyoria deu lals deliurar, ells empero demostrant que lur fos per testimonis o per cartes si donchs aquel qui comprat haura: no podia mostrar carta que aquel qui la dita nau li haura venuda o leny hagues dels personers loch: que la pogues vendre e fer a sa voluntat. Perque quascu se guart e s deu guardar: com comprara nau o leny e com no, perço que dan algu no lin pusca venir. Empero si el la vendra per vellesa que la nau o leny hagues o emprestadors la faran vendre per prestech, que aquells hi haguessen fet a ops de coses: que fossen necessaries a la nau o leny: aquel qui senyor ne sera: no sia tengut sino en axi: com en lo capitol qui parla de fet de adob de nau o leny: es ia dit e certificat.

De roba amagadament mesa en nau. Cap. 257.

SI algun mercader o mercaders nolieiaran a algun senyor de nau o leny bales o farcells o qualseuol altra cosa e los mercaders metran o faran metre en aquells faixs bales farcells o caxes o altra roba que sia en mig del vn daquells o de tots alguna cosa amagadamēt, axi com es or argent moneda perles ceda o altra roba nobla o mercaderia que ells se volran, e allo que dins aquells faixs bala o farcell caxa o qualque altra roba se sia, que ells amagadament dins aqlls faixs hauran mesa que nou diran ne ho demostraran com nolieiarā, al senyor de la nau o al notxer o al guardia o al scriua daquella nau: en que ells ho metran sia que la nau o leny haura a gitar: o li vendra cas de ventura, quen ira en terra, es rompra, si aquell faix o bala o farcell o caxa o altra roba en que allo que desus es dit, sera: se gitara en fet daquell get, que fet sera, noy deu esser comptat sino tan solament aquella roba, que ell haura

ra

ra nolieiada, per testimonis quen dona:? qui diguessen, que ells lay hauie vista meore, pusque al senyor ecal notxer o al guardia o al scriua nou hauran mostrat ne dit ne en lo cartolari no sera scrit, e si la nau o leny ne va en terra, e aquella roba se perdra, no li deu esser feta esmena sino perço que ell haura fet entenent, com ell la nolieia, ia quina roba era e quina no. E si peruentura aquella bala o faix on algunes coses seran meses amagadament, axi com desus es dit, nos perdra ne gitara en aquella bala o faix sera trobat allo, que desus es dit, qui amagadament hi sera mes, deu metre per tot ço que valra en aquell git o nau fraig que sera fet, encara mes si aquella roba o mercaderia que desus es dita, se perdra per culpa del senyor de la nau o del scriua: no sien tenguts de esmenar a aquell, de qui sera sino tan solament perço que ell los haura fet entenent, com la ls nolieia. Perço car a les vegades hi ha alguns mercaders: qui si hom los erehia de tot ço que ells dirien o farien sagrament, si perdien algun faix per algunes de les raons desusdites, dirien, q̃ en aq̃ll faix auien ells mes valent mil marchs de or o dargent, e per esta rao no li es algu tengut sino daço, que al nolieiar fa entenét a algu daquells: qui desus son dits. Perque tot mercader se guart e s deu guardar, com nolieia la sua roba a algu, que liu faça tot entenent. Perço que no li pogues tornar a dan, axi com desus es dit.

Si algun patro donara son loch a altre per noliciar. Cap. 258.

SI algun senyor de nau o lẽy dara son loch a algun hom, que el pusca nolieiar aquella sua nau o leny, de tot o de partida, e entre lo senyor de la nau e aquell aqui haura donat son loch de nolieiar, sera empres dia cert o tẽps sabut si dins aquel temps sabut aquell nolieiara, segons que entre ell, el senyor de la nau sera empres val aquel nolit q̃ aq̃ll qui lo senyor de la nau hi haura mes per nolieiador, haura fet ab algun mercader o mercaders deu hauer valor tot aytãt com si ell era senyor de la nau o leny, que senyor nes, pusque aquel li haura donat son loch quant aquel nolieiament, que aquel qui haura loch de nolieiar dins aquell temps cert, que ab lo senyor de la nau haura empres, fara, si quen haia* auol nolit o bo: deu hauer valor. E si lo senyor de la nau o leny nolieiara dins aquel temps sabut: que ell haura donat son loch a algu que pusca nolieiar de tot o de quantitat sabuda, tanta de roba, que ell no pusca lauer aquella que aq̃ll hom haura nolieiada per se dell e per son manament, lo senyor de la nau es tengut que iaquesca aquella que ell haura nolieiada dins aquell tẽps empres ab aquell, a qui ell haura donat son loch de nolieiar o ques auenga ab los mercaders de qui la roba sera, que mester es que aquell que ell haura mes per nolieiador ne

* dolent

no sia guardat de dan, si la nau ne sabia esser venuda. Encara mes si lo senyor de la nau o leny dara son loch a algu de noliciar, e lo dit senyor de la nau o leny no li dara dia cert ne temps sabut, si lo senyor de la nau o leny nolieiara abans: que no haia haguda fadiga o missatge cert daquel: qui el haura iaquit per nolieiador: tot en axi nes tengut: com ia es desus dit e esclarit. Empero si lo senyor de la nau o leny trametra a dir a aquel: qui el haura iaquit en algun loch per nolieiador: que el no nolieig alguna cosa: si aquel no hauia res nolieiat com lo senyor de la nau loy trames a dir el no deu pus nolieiar, e si u fa, lo senyor de la nau o leny no li es tengut de dan que lin esdeuenga, ne encara no es de res tengut a aquells mercaders qui ab aquel se nolieiaran, pus que el li haura trames a dir que el no nolieig, perço car algu no ha poder en ço daltre, sino aytant com aquel de qui es: lin vol donar. Empero si aquel haura res nolieiat abans: q sabes *lardit del senyor de la nau deu hauer valor axi: com desus es dit. Empero lo senyor de la nau o leny no deu nolieiar de tot fermament pus haura donat son loch a altre de nolieiar: tro fins que sapia certenitat daquel que el haura fet nolieiador e ia que ha nolieiat, e que no perço quel dan que desus es dit, no li pusca esdeuenir.

* delliber

De patro qui tirara raig trobat sens voluntat dels mercaders. Capitol 259.

SI algun senyor de nau o leny haura carregat en algun loch de roba de mercaders, e anant a veles o que surt sia en algun looh, se encontrara ab algun raig de fusta, axi com de arbres o de entenes o de veles o de qualque altra lenyam se volra, si lo senyor de la nau o leny li dara cap: ol li fara donar: perço que el lo tir, si los mercaders qui en la nau o en lo leny seran, diran al senyor de la nau o leny que iaquesca anar aquel raig e que el nol tir: si lo senyor de la nau o leny nol vol lexar per dir quels mercaders li faceen: e si los mercaders diran e li denunciaran que si el no lexa anar aquel raig que tot dan quels esdeuenga ne a la lur roba: que tot sia sobre el, e si lo senyor de la nau o leny nol lexara anar sobre allo, quels mercaders li hauran dit e denunciat: si als mercaders ne a lur roba vendra algun dan lo senyor de la nau o leny los es tengut de tot aquel dan que ells per culpa del hauran sostengut, e si el no ha de que u pusca esmenar, deu sen vẽdre la nau o leny que negu noy pot en res contrastar, saluo los mariners per los lurs loguers e si la nau o lẽy noy basta: e lo senyor de la nau o leny ha alguns bens, deuen esser venuts per fer esmena a aquells mercaders de tot lo dã, q per culpa del hauran so-

stengut, e si aquells seus bens noy bastaran, si el es a conseguit: deu esser pres e star tāt en la preso entro: que aquells mercaders sien entegrats, o que el se sia auengut ab el. E si peruentura lo senyor de la nau o del leny volra leuar alguns de aquells fusts. Que en aquel raig seran: el ho pot fer si los mercaders ho volran. E si el los leua malgrat dels mercaders el nes tengut tot axi com ia desus es dit: del raig a tirar: si los dits mercaders ne sostendran algun dan: e si peruentura en la nau o leny no haura mercader algu: e lo senyor de la nau o del leny sencontrara ab raig: el tirara, o leuara algun fust: si los mercaders o la roba dells pendra dan si ells en veritat metre ho poran: que per culpa del raig quel senyor de la nau o leny tiraua, o per culpa daquel fust o fusts que el haura leuats: los sera esdeuengut aquel dan: lo senyor de la nau o leny nes tengut e obligat: axi com desus es dit, perque tot senyor de nau o leny deu fer en tal guisa: ço que a fer ha; que no li pusca tornar a dan: ço quel fara.

De nau nolieiada per anar a carregar en algun loch. Capitol 260.

SI mercader o mercaders iran en algun loch estrany per nolieiar nau o leny: e que aquella nau o leny dega anar a carregar e aquel loch: que entre el senyor de la nau o leny e los mercaders sera ia empres a discert o a temps sabut, e aquella nau o leny: que nolieiada sera no sera venguda en aquel loch, on deura carregar, aquel dia, o en aquel temps, quel sobredit senyor de la nau o leny hauia empres ab los mercaders qui nolieiat lauran. Si los mercaders ne sostēdrā dā o messio o greuge algu: lo senyor de la nau o leny los es tēgut de tot a restituir. E si peruentura los dits mercaders nolieiaran altra nau o leny per defalliment daquel que ells hauien nolieiat, que no sera vengut a aquel dia o en aquel temps, que entre lo senyor de la nau o del leny que ells hauran nolieiat, era empres, si aquella dita nau o aquel dit leny que ells hauran hagut o nolieiat per culpa daquel: que ells ia hauien nolieiat e no sera vengut axi com entre ells sera stat empres: si los costa mes de nolit: que no dauen a aquel que ells ia hauien nolieiat: lo senyor de aquella nau o de aquel leny que primer sera stat nolieiat los es de tot tengut a restituir, ço que de mes los costara. Perço car el no sera vengut en aquel temps que el hauia promes als mercaders com els lo nolieiaran, e si peruentura passa lo dit temps que entre els empres fo: com els lo nolieiaran aquella nau o aquel leny vendra en aquel loch, a on carregar deuia si los mercaders ne haurā altre nolieiat, no li son de res tenguts. Pus que no sera vengut en aquel temps que entre

ell

ell e los mercaders fo empres: com ells lo nolieiaré. Empero si aquella nau o aquell leny que ells hauien nolieiada: vendra vltra lo dit temps que entre ells empres fo: com la nolieiaré e aquells mercaders no hauran nolieiada encara altra nau ne altre leny: los dits mercaders son tenguts de donar a aquell: qui vengut sera, aquell carrech: que nolieiat li hauien. Empero es axi a entendre, que lo senyor de la nau o de aquell leny sia tengut de retre e de donar a aquells mercaders tot lo
*desfatét dan e tot lo * destrich e tota la messio: que per culpa dell hauran feta e sostenguda qui tant se haura stat, si los mercaders demanar la li volran. E sien ne creguts per lur pla sagrament, empero sia axi a entendre: que si a aquell senyor de aquella nau o de aquell leny que ells primer hauien nolieiat ho haura tolt o vedat empediment de Deu, o de mar, o de vent, o de senyoria, o per culpa del no sera stat romas que ell no sia vẽgut a aquell temps: que ell promes e empres hauia ab los sobredits mercaders: aquell senyor de la nau o del leny que ells nolieiat hauien, no es tengut als merca-
*desfatét ders de dan ne de * destrich ne de messio, q̃ ells haiẽ feta pus per culpa de ells no sera feta. E si los mercaders hauran nolieiada altra nau o altre leny, ells son tẽguts a aquest senyor de aquesta nau o de aquest dit leny, que ells primerament hauran nolieiat, de donar e de liurar lo carrech, que ells nolieiat li hauiẽ, e deuen lo hauer spatxat a aquell temps que entre ells fonch empres, com lo nolieiaren. E si los dits mercaders carrech donar no li poran ells son tenguts que li paguen aquel nolit: que entre ells fo empres de donar, com lo nolieiaren, o que sen auenguen ab ell, si lo senyor de la nau o del leny ne vol fer auinença, sino negu nol ne pot forçar, encara mes que si lo senyor de la nau o ley haura a sostenir dan o messio per culpa dels mercaders, qui nol hauran espatxat o nol volran espatxar a aquell temps, que ell promes li hauran los dits mercaders li son tẽguts de tot esmenar e restituir, e lo senyor de la nau sia cregut per son sagramẽt. E son fet perço aquest capitol, que a impediment de Deu ne de mar ne de vent ne de senyoria algu noy pot res dir ne contrastar, ne es rao queu puga fer. Perque quascu se guart, es deu guardar que faça en tal guisa tot ço que fara que no li pusca tornar a algun damnatge: si el fer ho pot.

Si mercader nolieiara nau en loch estrany, e morra. Cap. 261.

SI algun mercader haura nolieiada nau o leny en algun loch estrany e que aquella nau o aquel leny dega anar a carregar en aquel loch, en lo qual lo sobredit mercader haura empres ab lo sobredit senyor de la nau o leny a dia cert, si aquel mercader morra stant en aquel loch: on la nau o leny

haura nolieiat, si aquel mercader morra ab intestat, o quel dit mercader haia fet testament, lo senyor de la nau o del leny qui nolieiat sera: ans que el partesca de aquel sobredit loch on sera nolieiat, e on encara aquel mercader hi sera mort qui nolieiat lo haura ans que el faça messio, el deu trametre al companyo, que aquel sobredit mercader qui mort sera hauia en lo seu loch, on vsaua o era vehi e quey trameta vna carta sua o missatge cert a aquel companyo qui era daquel sobredit mercader en sa vida, qui mort es. E hauer fadiga del: si volra que aquella nau o leny que son sobredit companyo hauia nolieiada en temps que el era viu: faça lo viatge, e si aquel companyo vol e quer: que aquel sobredit nolit e conuinença que ab lo sobredit companyo seu haura fet lo qual mort sera, valla, e haia valor: e aquella sobredita nau o aquel sobredit leny que venga, que el es prest e aparellat de complir tot ço que aquel sobredit son companyo qui mort sera hauia promes a aquel sobredit senyor de aquella sobredita nau o de aquel leny lo dia que el nolieia. E si peruentura lo senyor de la nau o del lẽy qui nolieiat sera vendra en aquel loch on deuia carregar abans que fadiga no haura haguda del companyo de aquel mercader: qui nolieia qui mort sera, aquel companyo qui viu romas: no li es de res tengut, si nos vol. Perço com lome pusque es mort: no ha companyo que lo dia quel hom es mort: es partida la companyia. Saluo empero que si aquel mercader qui mort sera hauia obligat aquel companyo: qui seu era en vida: en la carta, que el feta hauia a aquel senyor de la nau o del leny, per raho del nolit e de tota la conuinença: que el attendre li hauia, aquel companyo nes tengut, que el la li attena. En axi empero es a entendre que aquel companyo qui mort sera: hagues loch de son companyo, que pogues nolieiar per el, ço es a entendre que el ne hagues feta carta de cessio o de procuracio o quen hagues testimonis, que qualque cosa que el faes, que el ho haura per ferm. Si aquesta carta o testimonis lo senyor de la nau o leny qui nolieiat sera pora mostrar, aquell companyo qui viu sera, li es tengut tot en axi com aquell qui nolieia, era o fora, si ell viu fos. E si lo senyor de la nau o leny mostrar cartes ne testimonis no pora, aquell companyo qui viu sera romas, no li es de res tẽgut: si be aquell cõpanyo seu lo hauia mes en sa carta de la obligatio del nolit que ell fet hauia ab aquell senyor de la nau o leny que hauia nolieiat, pusque per voluntat de aquell no fon fet. Que dura cosa seria: que si algun hom obligaua altre per sa autoritat e sens sabuda de aquell, a qui ells obligara, valia o hauia valor seria mala cosa, que tot hom poria desfer a altre, perque no es dret ne raho, que algu puga obligar

a altre

a altre per alguna rao si donchs iustes raons noy hauia: com ia desus son dites. E si peruentura aquel mercader qui mort sera, qui la nau o leny haura nolieiat haura fet testament e en son testament haura departits los bens a sos fills o a sos proismes o a qui s volra. E hun daquells haura fet hereu, e lo senyor dela nau qui nolieiat sera, sabra: que aquell mercader qui nolieiat laura es malalt o haura fet tot son orde: si lo senyor de la nau ho sap cert, que el es malalt. Si lo senyor de la nau hi es a temps, abans que el muyra, el li deu dir en presencia de bons homes que si Deus fahia ses voluntats del que volra, que fos daquel nolit, que el li haura fermat e quen tendra per be e que el que fes: que si Deu fahia ses voluntats del: que el no fos * malcaent. E si aquel mercader qui nolieiat lo haura, e qui sera malalt, li dira, que el que pens de espatxar prest, que ab Deu el lon guardara de tot damnatge, e que per la sua malaltia no stiga que el no attena tot ço: promes li haura que el es aparellat de attendre tot ço que li ha promes: e si lo senyor de la nau o leny se partira del qui malalt sera ab la sua voluntat: e el li fara carta o la li fara fer: es a entendre letra segellada del seu segell a son companyo: si lha: o a hom: qui per el sia en aquell loch: que el dega espatxar aquella nau o leny: o li deguen deliurar aquel carrech: perque el nolieiat hauia la nau, si aquella nau o aquel leny sera vengut en aquel loc on deuia carregar, e stant la nau o lo leny aqui vengut, aquel mercader qui li haura nolieiat: sera mort, e la mort sua vendra a saber a son companyo, si hom o aquel qui en loch del hi sera, si aquells se abstrauran, que no la volran carregar ne spetxar: los bens de aquel mercader qui mort sera si deuen parar, pusquel senyor de la nau o del leny sen fadigana, e el qui malalt era ans quen volgues partir dalla on fo nolieiat, e ab voluntat e ab sabuda de aquel qui nolieiat lauia, e ab letra sua sen parti: en la qual letra fahia manament a son companyo, sil hauia o altri qui en son loch fos, que ells lo deguen espatxar tot en axi com el li hauia promes. E si peruentura lo senyor de la nau o del leny sera partit de aquel loch on el fo nolieiat, ans que fos mort aquel mercader, qui nolieiat lo hauia, el no sen deu partir, tro que haia tramesa carta o missatge seu al dit companyo o a aquel qui hauia fet hereu aquel mercader, qui mort sera e hauia nolieiat que vinga per leuar aquel carrech que el nolieiat li hauia e si ells o lo vn dells li atendran totes aquelles conuinences que aquel li hauia promeses com lo nolieia, e si ells trameten a dir per carta lur ab lur sagell sagellada: o per missatge cert que la nau o lo leny que pens de venir: que els o lo vn dels es prest e apparellat de attendre tot ço, que aquel qui nolieiat lo haura, li hauia promes en la carta del nolit que entre el e lo nolieiador sera feta: es con-

* mal prenent

contengut, la donchs ell pot venir e amenar la nau, e si el ne sofferra algun dã o messio per culpa de aqlls qui la carta o lo sobredit missatge li hauran trames, ells li son tenguts de tot a restituir entegrament, e encara de aquell carrech a donar, pus que per manament dells hi sera végut e ab lur fadiga. Empero si lo senyor de la nau o leny vendra en aquell loch: on deuia carregar, o partira de aquel loch on era estat nolieiat, despuys que aquel mercader sera mort e es axi a entendre, que aquel mercader qui mort sera, haia fet testament e en lo testament haia fet algun son hereu, si lo senyor de la nau o leny vendra en aquel loch on deuia carregar a aquel dia o temps: en lo qual el hauia promes, en la carta del nolit sera contengut a aquel quil nolieia, si aquel quil nolieia qui mort sera: haura feta mencio o manament que aquel seu hereu dega donar aquel carrech, que el hauia nolieiat e promes a aquella nau o leny, aquel qui hereu sera romas: lo li es tégut de donar. E si fer nou volra, senyoria lon deu destrenyer, que mester es, quel manamét del defunt sia complit, empero si lo defunt non hauia feta mécio, ne manat nou hauia en aquella sua derrera voluntat aquel qui el haura lexat per son hereu en son testament, si nos vol non es tengut, empero es axi a entendre que aquel hereu nol vulla portar en alguna part, sino quel volra aqui védre, per complir lo manament daquel qui mort sera, segons q̃ el haura fet manament en la sua derrera volũtat, encara mes perço car aquel senyor de aquella nau o leny sera aqui vẽgut menys de sabuda o mẽys de fadiga, que no haura haguda de aquel, qui hereu sera romas. Empero si aquel qui hereu sera romas: no la volra aqui védre ans el volra trametre o portar dita roba o carrech deuers aquelles parts: en les quals aquel qui mort sera, les hauia encom de portar, si visques, e les hauia nolieiades si aquel hereu no les volra metre en aquella nau, que aquel qui mort sera, hauia nolieiada: e per so daquel qui mort es, hi sera venguda si el la met en altra nau e no en aquella, los bens de aquel defunt ne son obligats a aquel senyor de la nau, que el hauia nolieiada en sa vida si lo senyor daquella nau hauia ates tot lo que hauia promes a aquel qui nolieia. Empero si el ates no hauia, aquel hereu ne los bens del defunt qui nolieiat lauia: no li son de res tenguts ne obligats, si donchs lo senyor de la nau non podia mostrar o prouar iusta escusa o iust impediment: que per culpa del no romas, que el no hagues ates. E si el prouar ne mostrar nou pora, aquel hereu ne los bens del defunt no li son de res tenguts, pus que el no haura ates, ço que hauia promes. Empero si lo senyor de la nau prouar, o mostrar ho pora aquel qui hereu sera, e encars los bens daquel defunt quil nolieia li son obligats axi com es dit.

Diu mercader qui nolieiara nau vendra malaltia. Capitol. 262.

SI algun mercader nolieiara nau o leny, e com el haura aquella nau o aquel leny nolieiat vendra li cas de ventura: que li vendra malaltia, e si el haura promes al senyor de la nau o de aquel leny, que el haura nolieiat, que el lo deu hauer espatxat a dia cert e si aquel mercader qui malalt sera, dira o fara dir a aql senyor daquella nau o daquel leny qui el haura nolieiat, que pens de fer son * prou, la on fer lo pusca, perço com aquel mercader no li pot attendre, ço q̃ promes li haura: perço com es malalt que si el fos sa volenter liu atẽguera: e si lo senyor de la nau li demana la mesio, que el feu per el: lo mercader no lin es tengut pus no es sa culpa, ne encara mes perço com no liu haura fet a saber dins lo terme, q̃ el deuia hauer espatxat, e encara es en aqlla mateixa volũtat q̃ li atena tot ço q̃ li promes, si aql senyor de aquella nau o daquel leny lo vol sperar: que el sia guarit, e encara mes per altra rao no lin es tengut perço com a impediment de Deu negu noy pot res dir ne contrastar. Empero si lo dit mercader caura en malaltia, * pusque la nau o lo leny haura nolieiat, e el nou fara a saber a aquel senyor de la nau o leny, que el haura nolieiat, dins aquel temps, que el lo deuia sperar, e pusque aql tẽps q̃ entre ells era stat empres: sera passat lo dit mercader liu fara a saber, e li dara paraula o lali fara donar: que el que pens fer son * prou, la on lo tropia, si aquel senyor de la nau o leny haura feta messio: perço com aquel mercader no liu haura fet a saber, axi com fer ho deguera, en aquel temps que entre ells era estat empres: aquel mercader lin es tengut, que lali restituesca, perço com el no loy haura fet a saber dins aquel temps, quel deuia hauer espatxar. Empero si lo senyor de la nau o del leny ne haura sostengut algun dan o algun greuge: aquel mercader no lin es tengut. Pus el no roman del viatge per sa voluntat: ne per frau algu, que el li volgues fer: mas tansolament per la malaltia, que el hague ab si, empero si lo dit mercader sera ia malalt: com la nau o lo leny nolieia si el se abstraura de anar en aquel viatge que sera empres dins aquel temps, que el haura empres que degues hauer espatxada aquella nau o aquel leny, axi es a entendre, que aquella malaltia que el hauia, li fos * encruscada, perque per altre frau nou fes, el es tengut de retre e de donar a aquel senyor de aquella nau o daquel leny, que el hauia nolieiat, tota la messio que el haura feta per culpa del, e sia cregut per son sagrament que la culpa es del mercader, pus malalt era: perque nolieiaua nau o leny ni sempatxaua ab algu per fet de nolieiar, e encara mes si lo dit mercader nou fara a saber a aquel senyor daquella nau o daquel leny que

* profit
* despres
* profit
* cresciuda

*escusar que ell se vulla * abstrer de anar en aquell viatge dins aquell tẽps, que el lo deuia hauer spatxat: e puys passat aquell temps que entre els sera empres que el lo deuia hauer spatxat: li u fara a saber, es tengut de donar e de retre a aquel senyor de aq̄lla nau o leny tot dan e tota messio e tot greuge quen haia sostẽgut, empero aquel dan e aquel greuge deu esser mes enconeguda de dos bons homens de mar qui u meten en adob e en egualtat per rao del * encruscament de la malaltia que el haura *creximent que per altra rao no, que si a aquell mercader no era * encruscada la *crescuda malaltia sino que es sostengues en aquella forma e en aquella manera que era, com la nau o lẽy nolieia, no deu esser mes en poder de algu. Sino que pens de donar e de retre a aquell senyor daquella nau o lẽy que el haura nolieiat, tot greuge que el haura sostengut, sens tot contrast, perço com per culpa del lo haura sostengut, e en aquella mateixa manera que desus es dit: es tengut e obligat lo senyor de la nau o leny als mercaders, a qui el nolieia sa nau o leny. Axi com en lo capitol dessusdit: se conte.

De mercader qui nolieiara nau e morra ans que sia carregada. Capitol 263.

SI algun mercader haura nolieiada alguna nau o leny, si aq̄ll mercader qui aquell leny o aquella nau haura nolieiat, morra ans que sia carregada la nau de tot o de partida el ne los bens del no son tenguts de res a aquel senyor de qui aquella nau o leny sera: que ell haura nolieiat, perque a hom q̄ mort sera cõuinença que haia feta no li nou, saluo empero per deute que ell deia o tort: que ell tenga que deu esser pagat dels seus bens, si alguns ne ha on que siẽ trobats. Empero pus quel mercader haura carregada aquella nau o leny: que el nolieiat haura de tot o de partida, si el morra: o el la haura carregada dins lo temps que el la deuia hauer spatxada ell no es tengut al senyor de la nau de messio que el ne haia feta per tal rao, per ço car es semblant que si ell visques que haura en cor de attẽdre a aquel senyor daquella nau tot ço que promes li hauia, e pus mort lo y ha tolt no es sa culpa. Qua a mort no y sta algu. Empero si ultra lo dit temps la hauia de tot carregada, si lo dit mercader morra, los bens daquell son tẽguts de satisfer la messio, que aquell senyor de aq̄lla nau ne haura feta per culpa del qui nol haura espatxat en aquell temps quel deuia espatxar e no li haura donada paraula, que el que faes son * prou que *profit el no era en cas ne guisa: que li puxa attendre ço que promes li hauia, empero si lo mercader haura carregada la nau o leny, e la nau o leny haura feta vela: e lo mercader puys morra, on se vulla que muyra. lo senyor de la nau sen deu tornar la on haura carregada aquella roba

roba, e retre e donarla a sos proismes si en aquel loch on hauien carregat seran e si en aquel loch on hauien carregat, proismes o comanadors alguns no haura: lo senyor de la nau o leny deu fer descarregar aquella roba de aquel mercader: qui mort sera, e fer posar en terra en loc: que sia saluo e quant la roba sera en terra en loch saluo, lo senyor de la nau o leny deu trametre carta sua ab missatge cert a aquel loch on sapia que sien e deian esser los seus proismes, o aquells de qui el tenia les comãdes. Empero totes les auaries que el fara per rao de aquella roba a descarregar deu pagar la roba. E encara mes quant que algũ proisme o algun de aquells qui les comandes hauiẽ fetes a aquel qui mort sera, seran aqui venguts en aquel loch on lo senyor de la nau o leny haura feta descarregar aquella roba de aquel mercader: qui mort sera, ells son tenguts de satisfer tot lo dan e messio que lo senyor de la nau o del leny haura sostengut per rao daquella tornada, que haura haguda a fer, e si lo senyor de la nau o lẽy e aquells proismes, o aquells qui les comãdes hauran fetes a aquel mercader, qui mort sera, no sen poran auenir: deu esser mes aquel contrast que entre ells sera: en vista e en conegunda de dos bons homens, qui sien dignes de fe, e que sapien e que sien de la art de la mar, e qualseuol cosa que aquells dos bons homens ne diran e tendran per be, allon deu esser seguit. E si lo senyor de la nau o lẽy guanyara res del nolit el es tẽgut de donar als mariners per lur loguer en aquella forma, q̃ el guanyara del nolit. Empero si los proismes e aquells qui les comandes hauien fetes, seran en aquel loch, on lo senyor de la nau o leny hauia carregat, e encara sera tornat a descarregar si aquells proismes e aquells qui les comandes hauien fetes: se acordaran, que aquella nau o lẽy que aquel mercader qui mort sera hauia carregat que vaia e que faça aquel viatge, en lo qual deia anar ab aquel mercader, si viu fos lo senyor de la nau es tengut de anarhi, els pagant empero tot * destrich e tota la messio que el haura feta per rao de aquella tornada, que el haura haguda a fer per rao de aquel mercader, qui mort sera, o que sen auenguen ab el, e encara que li facen carta, que ells o lo vn dells li atena tot ço, que aquel mercader qui mort sera, li era tengut de attendre, si viu fos, e si ells o lun dels li atẽdran aço que desus es dit, lo senyor de la nau o leny: los es tẽgut de anar en altra manera no. Mas empero si aquell mercader qui mort sera, haura carregada aquella nau o leny en terra de Sarrains o en loch perillos per anar a descarregar en terra de amichs, lo senyor de la nau no es tẽgut pas de tornar en aquel loch, on haura carregat. Ans deu anar descar regar en aquel loch, on hauia empres ab aq̃l mercader, qui la donchs era viu, e qui sera mort, e aqui descarregar. E ans que descarrech ell ho

*desfatet

ho deu fer a saber a la senyoria, e ab testimoni de mercaders e de la senyoria el deu fer metre la roba en botigues e en loch que sia salue a aquells de qui esser deu. E la senyoria ab consell de mercaders deu fer vendre de aquella roba tanta: tro q̃ haia entegrat al senyor de la nau o del leny tot aquel nolit que el hauer deura, e encara mes auant que sien totes les aueries pagades, que per rao de aquella roba seran fetes. Empero es axi a entẽdre, si en aquel loc no seran los proismes, o aquells qui les comandes hauran fetes a aquel mercader, qui mort sera. E si aqui no seran: la senyoria ab lo senyor de la nau o leny deu los trametre carta en aquel loch: on pusquen saber que sien, e la senyoria ab consentiment dels bons homens daquel loch: on la roba sera descarregada, deu la tenir en sequestre fins los proismes, o aquells qui les comandes hauiẽ fetes a aquel mercader, qui mort sera sien aqui venguts o hom per ells. Empero si era roba, de que hom hagues dubte ques pogues * affollar, deu esser venuda e la moneda que hom ne haura deu esser mesa en loc, que tota hora que vengan aquells, qui hauer la deian la puscan hauer ells o hom per ells menys de contrast algu pus sia cert, que aquells qui hauer la deian o hom per ells hauran aqui venguts, qui la demanan e per aquestes raons desus dites son fet aquest capitol.

*guastar

De nau nolieiada e lo patro morra, ans que sia carregada. Capitol 264.

SI algũ senyor de nau o lẽy haura noliciada la sua nau o leny a algun mercader: si lo senyor de la nau o leny morra, ans que la nau o leny sia carregat de tot o de partida aquella nau o leny sia carregat, aqui al senyor sera esdeuengut aytal cas, com desus es dit: no es tenguda de anar al viatge, si donchs los personers ab los proismes de aquel qui mort sera, nos acordan, o que la dita nau o leny que hi vaia, ni si donchs tots los personers o la maior partida no erẽ stats al noliejar. E que tots o lo vn daquells fos obligat a aquel mercader, qui aquella nau o aquel leny haura noliciat. Per rao car hom mort no ha ne pot hauer senyoria en res daquest segle, saluo aytant que tots los seus torts e les sues iniuries, q̃ deuen esser pagades, si hom troba bens seus, de ques pusquen pagar. Empero si la nau o leny sera carregada de tot o de la maior partida abans quel senyor de la nau muyra: ella es tenguda de anar e de seguir lo viatge a aquel mercader, qui noliciada la haura, perço car los personers qui en la nau o leny hauran part ne encara los proismes daquel senyor qui mort sera, noy hauran mes algun contrast, mentre que ella carregaua. E per aquesta rao que desus es dita la nau o lo leny es tengut de

de seguir lo viatge. E encara los personers hi son tenguts de metre ab los proismes de aquel qui mort sera vn home, qui sia o tenga loc de senyor, e encara obligat a aql mercader de totes conuinences e empreniments, que aquel qui mort es fora e era, si viu fos. Perço car ells vehien, que aquel qui era senyor de la dita nau era malalt e cuytat, e els no * contrastaré en res, com la nau o lẽy carregaua, empero si los proismes daquel qui mort sera, o los personens de aquel qui la donchs mentre viu era, era senyor de aquella nau o leny digueren e contrastaren a aquel mercader: qui la nau o leny hauia nolieiat, que el no carregas ne facs res carregar, perço car ells hauien dubte: que aquel qui malalt era qui era senyor: que moris, e si el moria que aquella nau o lẽy anas en aquel viatge si aquel mercader nos volra star del carregar perço que ells li diran o li hauran dit: si lo senyor daquella nau o leny qui la donchs era, morra aquella nau o lẽy noy deu ne es tenguda de anar en aquel viatge ne encara los personers ne los proismes o hereu de aquel senyor qui mort sera no son de res tẽguts a esmena a fer a aquel mercader qui la nau o leny hauia nolieiat e encara carregat per dan que el ne sostenga, pusque per dit ne per lo renunciament que ells li haguessen fet no sen era volgut star. Empero si la nau o leny haura carregat e haura feta vela, e partida sera de aquel loch, on haura carregat axi

*cõtra digueré

es entendre quel senyor de la nau sia ab ells, sia que sia sa o malalt si lo senyor de la nau o del leny morra gẽs per la sua mort nos deu star, que la nau o leny no deia seguir lo viatge en aquesta guisa empero, que si en la nau o leny haura personer algu: o algu: qui fos proisme de aquel: qui mort sera, qui era senyor mẽtre que viu era: aquel deu esser leuat per senyor: si los mercaders e lo notxer e lescriua veuran e conexerã ab tot lo cominal de la nau, q̃ sufficient hi sia algu de aquells sia leuat per senyor, e si ells veen que algu daquells noy sia sufficient, e en la nau haura * panes o proer algũ, qui sufficient hi sia lo vn daquells deu esser mes per loctinent de senyor. Empero es axi a entẽdre tan solament en aquel viatge: lo qual qui mort sera hauia fermat a aquel mercader, e no pus, e encontinent fet aquel viatge deuen tornar aquella nau o aquel leny en poder dels personers e dels proismes daquel: qui mort sera, qui la donchs era senyor: e lescriua es tengut de retre compte a ells axi del guany cõ de la perdua si fet hi sera. Tot en axi com fera aquel qui la donchs era senyor, com la nau o lẽy parti dalla: on hauia carregat. E eren sos proismes e sos personers, si viu fos, empero si la nau hauia carregat en algun loch on proisme ne personer no hagues algu ells la deuen tornar fer lo viatge en aquel loch on la leuaren, si aquel loch saluo sera, e si lo loc saluo no es, ells la deuen metre e tornar en loc saluo, e les-

*cõceļles de popa

e lescriua ab lo notxer ensemps deuen fer vna carta e trametre en aquel loch on sapien que sien o deian esser los seus proismes: e los seus personers daquel qui mort sera, ab missatge cert, que els que venguen a rebre aquella nau o leny, perço com aquel qui senyor era: es mort. E lo scriua e lo notxer no la deuen desemparar ne derenclir: tro fins * recapte haien hagut dels proismes e dels personers de aquel qui mort sera qui la donchs era senyor. Encara mes: que aquells sien satisfets e entegrats de tots los lurs * maltrets e de totes les fatigues que oydes e preses hauran per rao daquella nau o leny a saluar. E per les raons desus dites son fet aquest capitol.

* orde

* mals presos

De nau noliciada sens temps determenat. Capitol 265.

SI algun mercader o mercaders noliciaran nau o leny ab carta: o ab testimonis, e no hauran oit: que aquells mercaders deian hauer espatxat aquella nau o leny, que ells hauran noliciat: a dia cert o a temps sabut, si los mercaders * laguiran que ells no espatxen aquella nau o leny: que ells noliciat hauran, axi cõ lo senyor de la nau volria e querria: ab que per culpa dels dits mercaders no romangues, los mercaders no son tenguts a aquel senyor de la nau o leny: que els axi hauran noliciat, de messio, que el ne faça de alguna esmena a fer, perque tot senyor de nau o leny deu guardar, ia com noliciara sa nau o son leny: perço que a dan no li puxa tornar, empero si los dits mercaders noleiaran alguna nau o algun lẽy: axi com desus es dit, e els no la espatxaran, axi com els mils poran, e per culpa dells romandra, si lo senyor de la nau o leny pora prouar e mostrar, que per culpa dells haura sostengut algun dan: los mercaders li son tenguts de esmenar e restituir, pusque per culpa dels lo haura sostengut, encara mes, sia que aquella nau o leny que axi com desus es dit, sera noliciat, deia carregar en aq̃l loch: on lo contracte sera fet per rao del noliciar: o sia que deia anar a carregar en altre loch si los mercaders se poran escusar per iusta rao o per iust impediment que ells no pusquen donar ne liurar aquel carrech en aquel viatge que els promes li hauien de donar, pus per culpa dells no sia els no li son de res tenguts, pus q̃ per culpa dels no romandra. Mas empero si ls dits mercaders trobarã millor mercat de nolit, que ells no hauien daquella nau o leny, que els noliciat hauien, e ells noliciaran altra nau o leny per rao de millor mercat, que ells ne hauran, e els falliran e metran en falla aquella nau o leny: que ells primerament hauiẽ noliciat, per rao del millor mercat, q̃ ells trobarã, ells son tenguts de donar e de retre tot dan e tota messio q̃ per culpa dells haura feta e sostẽguda lo senyor de la nau o leny que ells primer hauiẽ noliciada e encara

* tardarã

ra de donar aquel carrech, que els li hauran nolieiat. E si dar els no li voldran els li son tenguts de donar e de pagar tot aquel nolit: que els li prometeren: com lo nolieiaren, pusque per culpa dels lo li hauran tolt, e per rao del milor mercat que els hauran ab altre, e per * als no. E perço es rao, que qui en engan e frau va o vol anar de algu: qui en res culpa no li haia, que de tot li torn desus. En aquella mateixa manera que desus es dit: es tengut lo senyor de la nau o leny: qui axi com desus es dit: haura nolieiada la sua nau o leny a mercaders: si el la nolieiara a altres mercaders per rao de millor nolit, que els li donassen, que no fahien aquels: qui primer lo hauien nolieiat: en hauran a fer alguna messio, on sostedran algun dan per culpa de aquel senyor de aquella nau o leny, que els nolieiat hauran el los es tengut de tot a restituir pus per culpa del lauran sostengut. Encara deu leuar aquel carrech, que hauia dels nolieiat, si la nau o leny ne sabia esser venuda perço com es rao: que los senyors de les naus e dels lenys sien e deuen esser tenguts e obligats als mercaders, qui nolieiat hauran, en totes coses e per totes axi com los dits mercaders son tenguts a els. E perço que desus es dit son fet aquest capitol.

* altre

De nau nolieiada que per impediment no pot fer lo viatge. Capitol 266.

SI algun mercader o mercaders nolieiaran nau o leny en algun loch sia que la nau o leny que els nolieiat hauran, deu carregar en aquel loch mateix: on lo contracte del nolit sera stat fet o sia que deia anar carregar en algun altre loch: si stant aqui en aquel loch: on sera stat nolieiat, vendra impediment de senyoria: posem, que aquella nau o leny qui nolieiat sera, deia carregar en aquel loch, on lo contracte del nolit sera stat fet, si lo senyor daquella nau o leny que aquels mercaders qui desus son dits hauran nolieiat, los dira els demostrara, que els que damnen e que desfacen aquella carta, que entre els per rao daquel nolit sera stada feta, e quel absolguen, e que el puga anar a fer son * prou en algun loch ab altres mercaders si aquels mercaders que nolieiat lo hauran no volran, que aquella carta que entre els es stada feta per rao de aquel nolit ques damne ne ques desfaça, ne encara els nol volran absolre, ans li diran, q̃ el nos congoix que els * cuyden acabar e son certs, que els li daran lo carrech que nolieiat li hauran, si els acabar poran, que els li donen aquel carrech, que nolieiat li hauran: los dits mercaders no son tenguts a aquel senyor daquella nau o leny que els nolieiat hauran, de res * als sino de fer tota la messio, que el haura feta de aquel dia auant, que el los demana, quel absolguessen. E aço son tenguts de fer menys de tot contrast, perço car no es culpa lur que empediment es de

* profit
* procuran
* altre

de senyoria: e encara perço car ells li liuraran lo carrech que nolieiat li hauien. Empero si ells aquel carrech o altre en loch daquel dar no li poran, ells li son tenguts de fer tota la messio e tot lo dan e tot lo * des- *desfatent trich que el ne sostendra e sostégut ne haura. Empero es axi a entendre que aquel dã e aquest * destrich deu *desfatent esser mes enconeguda de dos bons homens, qui sapiẽ de la art de la mar perço car los dits mercaders son stats axi volenterosos de donarli aquel carrech, que ells nolieiat li hauran, e per res que ells hi haien pogut fer, no sera romas. E qualseuol * pa- *pacte ti lo senyor de la nau o leny fara ab los mercaders, a aquel pati mateix deuen esser los mariners. Empero si nau o leny deura anar carregar en algun loch, abans quel senyor de la nau o leny partesca daquel loch, on lo contracte del nolit sera stat fet: e ans que el partesca daqui: lo empedimenc hi sera vengut: si los mercaders diran a aquel senyor de aquella nau o leny, que ells nolieiat hauran que el no stiga per por de aquel empediment de anar alla on deu carregar que ells son certs, e no han por ne dubte, que per aquel impedimẽt el ne res dels sia detengut ne detardat si sobre aquestes raons desusdites lo senyor de la nau o leny que els nolieiat haurã ira ab aquella sua nau o leny en aquel loch, on lo carrech deuia leuar: en axi com era stat nolieiat, si los dits mercaders aquel carrech donar no li poran ells son tẽguts de fer tota la messio, que per culpa dells * hac per limpediment, *y encara e encara de donar e de pagar tot aquel nolit: lo qual ells li eren tẽguts de donar si lo carrech los hagues portat, que no es culpa del com el portat nol los ha, e aço no deu esser mes en laor de bons homens si lo senyor de la nau o leny nou vol: perço car segons que en vn capitol es cõtẽgut tota nau o leny pusque haura feta vela deu hauer tot son nolit sẽs tot contrast, empero si lo senyor de la nau o leny ne volra fer alguna auinença el la pot fer, e deuhen hi esser los mariners. Empero si com los dits mercaders nolieiaran aquella nau o leny, era ia lo impediment en aquel loch, e lo senyor de la nau o leny dix e demostra aquells mercaders ia ells perque nolieiauen pus que impediment hi hauia, e ells li diran que pens de nolieiar, e que no sen stiga per por del impediment, q̃ ells lon guardaran de dan e sobre les dites raons els nolieiarã, els son tenguts a aquel senyor de aquella nau o daquel lẽy que axi com desus es dit hauran nolieiat, de donar e de restituir tot dan e tot * destrich e *desfatent tota messio, que el haura fet ne sostẽgut per culpa dells, qui axi com desus es dit, lo nolieiaren. E lo senyor de la nau o leny es tengut als dits mercaders en totes aytantes * guises, com los mercaders son als *maneres senyors de les naus o lenys, e encara mes en moltes de * guises que los *maneres mercaders no son tenguts als senyors de les naus. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

Com

Com mariner no deu exir de nau per paraula del senyor. Cap. 267.

SI algun senyor de nau o leny dara paraula a algun mariner per alguna rao, no sen deu pas exir tan solament per lo dit del senyor de la nau o leny: tro fins quel senyor de la nau o leny li haia leuat o fet leuar lo pa e la vianda dauant. E sil mariner se partex de la nau o leny tan solament per la paraula: quel senyor de la nau o leny li haura donada, menys que no li haura leuada la viãda lo senyor de la nau o leny no li es tengut de res a respondre per demanda que aquel mariner li faça. Empero si lo senyor de la nau o leny dara paraula a algun mariner, la paraula es a entendre, que li leu la viãda dauant o la li faça leuar, ans quel viatge sia acabat ne fet sens iusta rao: el li es tengut de pagar tot lo loguer, que promes li haura o promes li es stat al temps: que el se acorda. E si lo mariner anaua o era a * cusiment: lo senyor de la nau o lẽy li es tengut de donar e pagar tot aquel loguer quel notxer e lescriua diran per lur sagrament, que aquel mariner haguera affanyat, si lo viatge complis. Encara mes que si lo senyor de la nau lo lexara en loch estrany sil mariner romandre noy volra: lo senyor de la nau o leny es tengut: que li do nau o leny e vianda, tro que aquel mariner sia tornat en aquel loch, on lo senyor de la nau lo leua, o que sen auenga ab el si lo mariner ne volra fer auinença. Empero si lo senyor de la nau o leny li dara paraula, axi com desus es dit, per alguna rao iusta o per les condicions, que en lo capitol desusdit son ia dites e certificades: lo senyor de la nau o leny no li es tengut, que li pag lo loguer, ne que li do nau: ab que sen torne, ne encara vianda. E per les raõs que desus son dites tot senyor de nau o de leny deu guardar, com dara paraula a algun mariner, que la li do ab iusta rao, perço que a dan no li pusca tornar, els mariners deuen guardar * atresi ia com pendran paraula e com no, perço que alguna iusta rao nols puga esser posada desus: quils pogues tornar a dã. E perço son fet aquest capitol.

cabi- ent. a fpreu er via e viat- e

*entresi altrecāc

Mariner que fugira. Capitol 268.

SI algun mariner fugira a nau o a leny, pusque haura rebut son loguer en algun loch, ans que el no haura fet aquel seruey q̃ el fer promes, com si acorda, es axi a entendre, que el fugira ans que la nau no haura acabat ne fet aquel viatge, en que el sera acordat, e encara lo mariner desusdit hi sera anat en partida, aquel mariner aytal es tengut de retre lo loguer, que rebut haura a aquel senyor de aquella nau o leny: de qui el laura rebut, sens tot contrast, e de seruey que el haia fet no deu hauer res, pusque en axi sera fugit, cõ desus es dit, ans en qualque

que sobtque el sen e consegueix deu esser pres, estar tant en la preso tro que haia retut al patro de la nau lo loguer quel dit mariner haura rebut, e tots dans e greuges, quel senyor de la nau haia sostengut e sien cregut lo senyor de la nau per sa simpla paraula e sens testimoni. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

De carrech de gra pres sens mesura. Cap. 269.

SI alguns mercaders noliejarã alguna nau o leny a algu, e los dits mercaders carregaran aquella nau o aquell leny que ells noliejat hauran de gra: si lo senyor de la nau o del leny que ells noliejat hauran, axi com desus es dit no rebra a mesura el ne hom per el aquel gra que aquells mercaders metran en aquella sua nau o leny, sino tan solament que el sen fiara en la paraula, quels mercaders o hom per ells li diran si aquel senyor de la nau o leny volra mesurar o fer mesurar aquel gra, que en la sua nau o lẽy sera stat mes e el haura portat en aquel loch, on hauia a descarregar, el ho pot fer, q̃ mercader algu no liu pot vedar, ne contrastar: e com lo dit senyor de la nau o leny haura mesurat o fet mesurar, si el troba mes que los dits mercaders o hom per els no li hauien dit ne demostrat, o per falta de mesura, o per rao quels dits mercaders li volguessẽ fraudar lo nolit que el ne deura hauer, o sia qual gra haia fet algun creximent per alguna rao, per qual se uol de les raõs desusdites que lo creix sera fet, lo senyor de la nau o leny deu hauer son nolit axi del creix com daquel que los mercaders li hauien manifestat o hom per ells. E lo creximẽt que en aquel gra sera trobat se deu partir per eguals parts entre tots los mercaders e deu ne hauer quascu sa part, segons la quantitat del gra que en la nau o leny hauran mes. E quascu dels dits mercaders es tengut de pagar nolit al senyor de la nau o leny axi be del creix com de aquel: que noliejat li hauia perço car es rao: que pus los mercaders fã de lur * prou, quel senyor de la nau o leny no faça son dan. E a caça per altra rao perço com lo senyor de la nau ne hom per el nol rebe a compte. Mas empero si lo senyor de la nau o leny o hom per el lo haura mesurat o fet mesurar o l haura rebut a compte, si en aquel gra que lo senyor de la nau o leny o hom per el haura mesurat o fet mesurar, e l haura rebut a compte, si algũ * creix hi sera trobat, daquel * creix no son tenguts los mercaders de pagar res de nolit perço car lo senyor de la nau o leny no sen volgue fiar en lo dit ne en la fe dels mercaders, e si Deu los fa alguna gracia o algun be, que sia lur, tot en axi com si lo senyor de la nau o lẽy sen fos fiat en la fe dels mercaders haguera part en lo profit, que Deu hi haguera donat, en axi be iusta rao es que aquel * creix que Deu hi ha donat, que dega

* profit
* creximoni
* lo creix
* creximoni

dega esser dels mercaders, pusque lo senyor de la nau no sē volgue en ells fiar, empero si lo senyor de la nau lo fara mesurar el rebra a cōpte, si los mercaders alguna falla y trobaran lo senyor de la nau o del lēy los nes tengut de esmena a fer. Empero es axi a entendre, que deu esser guarda da la natural daquel gra, perço com hi ha natura de gra, que may no torna a la mesura que hō lo rebra. Empero si lo senyor de la nau o lēy o hō per ell sera al mesurar mas pas gens ell ne hō per ell nol mesurarā per si, nel rebran a compte ans se fiaran en fe dels mercaders, en aquell * creix aytal deu hauer lo senyor de la nau o leny son nolit. Encara mes si menyscap si troba: non deu esser tēgut, pusque ell ne hom per ell nol haura mesurat ne fet mesura: nel haura pres a compte. E per les raōs desusdites son fet aquest capitol.

* crexi-
mōni

Condicions de nolit. Cap. 270.

SI algun senyor de nau o leny nolieiara la sua nau o leny a algun mercader o mercaders, e quāt lo senyor de la nau o leny sera iūt en aqll loch: on ells deuran descarregar: si entre ell e los mercaders no haura empres dia cert o temps sabut, q̄ los dits mercaders li deguen hauer pagat lo nolit, q̄ ab ell haura empres: lo senyor de la nau o lēy sen pot retenir tota la roba, e q̄ no leix descar regar tro fins q̄ls mercaders li hagē assegurat d̄ pagar aqll nolit, q̄ ab ell haura empres lo dia, q̄ ells nolieiarē, encara dins dia cert o tēps sabut. Empero si entre lo senyor de la nau o lēy e los mercaders haura empres dia cert e temps sabut: que ells li deguen hauer descarregat e pagat aqll nolit, q̄ ells li prometerē de donar: lo senyor de la nau o leny nols deu ni pot contrastar: q̄ ells no descarreguen la roba lur. Saluo empero q̄l senyor de la nau o leny dubtas o hagues dubte, que aqlls mercaders fossē trafegadors o baratadors e q̄s temes, q̄ noli metessen lo seu nolit en barata, q̄ ell lo pogues perdre. Empero si los dits mercaders darā vna seguretat al senyor de la nau o leny, que ell hage * saul nolit seu: ell los deu dexar descarregar tota la lur roba: e si peruētura los dits mercaders dirā al senyor de la nau o lēy: ell si vol pēdre de aquella roba mateixa: que ell haura portada, a aqll preu, que ells la porian vēdre, o que val en aquell loch, on ell la deu descarregar, tant deu descarregar, tro que ell haia compliment de paga al nolit, q̄ els li prometerē de donar si lo senyor de la nau o leny se vol, ell ho pot fer: mas los dits mercaders nol ne poden forçar. E si lo senyor de la nau o leny la pendra per sa autoritat, ell ho pot fer, e si ell hi guanya tot lo guany deu esser seu, e si y perdra: tota la p̄dua deu esser sua que personer no lin es de res tengut. Mas lo senyor de la nau o leny es tēgut de donar part a sos personers de tot aytant, com ell haura de nolit. Empero si los mercaders lexarā aq̄lla roba al senyor de la nau o lēy, q̄ ell

* saluo

ell haura portada, per lo nolit q̃ ells donar li deuen, lo senyor de la nau o leny la ha a rebre, e de res * als nols pot destrenyer. E si per aytal rao cō desus es dita, lo senyor de la nau o del lēy ha a pēdre aq̃lla roba desusdita, personer algu no pot res dir ne cōtrastar, que ell haia apēdre axi be sa part de la perdua com del guāy, si Deu li donaua. E si peruentura lo senyor de la nau o leny haura a pēdre de aquella roba, q̃ ell haura portada quātitat per lo nolit, q̃ ell ne deu hauer e aço haura afer per manamēt e per destret de la senyoria del loc, on el sera: si en aquella roba q̃ el axi cō desus es dit haura haguda a pendre, se perdra os guanyara, personer algu nos pot nis deu * abstrer, que el no haia a pendre sa part axi be del guany cō de la perdua, encara mes si los personers diran e empendran ab lo senyor de la nau o leny, que el en qualque part que ell vage o venga, q̃ ell tota via esmerç e puga esmerçar: tot ço que del nolit, q̃ ell rebra, li sobrara. E si los personers tots o la maior partida diran o empendrā ab lo senyor de la nau, ço que desus es dit, si ells guanyen o perden de ço quel senyor de la nau o leny haura esmerçat, de allo que del nolit li sera sobrat deuen pendre lur part axi be de la perdua com del guany, si Deu ni daua, e en res los dits personers nō podē cōtrastar al senyor de la nau, pus q̃ per manamēt de tots o de la maior partida ho haura fet. Encara mes si lo senyor de la nau o lēy haura esmerçat algunes vegades: ço que del nolit li sera sobrat sens manamēt e sens sabuda de sos personers: si ell hi guanyara, e ells pendrā lur part de aq̃ll guāy si los dits personers no li diran ne li faran manament, que ell no esmerç ço que del nolit li sobrara, e si ell ho fa que els pendran volēters del guany, si Deu loy dona, e si perdua si esdeuenia, q̃ fos tota sua e si los personers aço que desus es dit: li diran, o li manaran, e vltra lo manament, que ells li hauran fet: ell no stara que no esmerç ço que del nolit li sobrara: si en allo en que ell haura esmerçat: ço que del nolit li sera sobrat, Deu guany hi dara, ell es tengut de donar part als personers de tot aq̃ll guāy: e si ell perdra tota la perdua deu esser sua. E si peruentura lo senyor de la nau o del leny esmerçara algūs viatges ço q̃ del nolit li sobrara: e los personers pendran part daço, que Deu hi dara, e ells no diran ne faran lo manament, que desus es dit: al senyor de la nau o leny, si ell esmerçara axi com desus es dit los dits personers son tenguts de pēdre part axi de la perdua com farien del guāy si Deu ni daua: tro fins que ells li haguessen dit o fet lo manament: axi com desus es dit. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

* altre

* abstenir

De nau o leny qui stant en lo carregar sobreuendra temporal. Cap. 271.

SI algun senyor de nau o leny carregar deura en algun loch, e stant

stant enlo loch, on deu carregar ans q̃ ell haia carregat, metras leig tẽps e ell haura dubte, que mal temps se meta si lo dit senyor de la nau o lẽy fara alguna messio, axi cõ es de logar exarcia per metre a la nau o lẽy a ormeiar: los mercaders qui nolieiat lo hauran noy son tenguts a metre, pus q̃ no hauran res carregat, si dõchs lo senyor de la nau o leny no haura empres lo dia q̃ ells noliciarẽ que en tota messio que ell hagues a fer a necessari de la nau o lẽy, si li venia per cas de vẽtura: que ells hi deguessen metre lur part, e si peruẽtura lo senyor de la nau o del lẽy haura carregat alguna quãtitat de la roba, q̃ ell lleuar deura, aquella quãtitat q̃ carregada sera, deu pagar en tota messio q̃l senyor de la nau o leny haura a fer per lo cas de vẽtura, q̃ desus es dit per sou e per liura ab la nau o leny ensemps, si donchs entre tots los mercaders o la maior partida no sera empres q̃ si lo cas q̃ desus es dit: hi esdeuenia, aquella roba qui roman en terra: ajudas a aquella qui sera carregada. E si la nau o leny sera carregada de tot: si li vendra lo cas que desus es dit, tot lo cors de la nau o leny deu pagar ab la roba ensemps per sou e per liura. Empero es axi a entẽdre q̃ aquella nau o leny sia be e sufficientment exarciat, e q̃ la exarcia q̃ ell haura que sia bẽ bastant e sufficient. E si la exarcia que aquella nau o leny portara o haura ab si: no li sera sufficient ne a menor dell, si lo cas desusdit li esdeuẽdra: los dits mercaders ne la roba delle no li son tenguts de res a metre en aq̃lla messio, q̃ aquell senyor daquella nau haura a fer per rao del cas de susdit. Ans lo senyor de la nau o lẽy es tengut als mercaders q̃ si ells sostẽdran algũ dan o algũ greuge per rao daquella exarcia q̃ ell ab si portara, a restituir. Empero deu esser en axi entes, que los dits mercaders no siẽ creguts per lur simple paraula. Ans deu esser mes en vista e en coneguda de dos bons homẽs de la mar, que ells que coneguen, aquella exarcia si es sufficient a aquella nau o leny, o no: e qualseuol cosa que a ells ne sera vista per be, allon deu esser seguit. Perço que a les vegades e totes les demes si qualque cas de ventura que esdeuengues a alguna nau o leny era mes en fe de alguns mercaders, tota via dirien ells que per culpa de la exarcia que la nau o leny hauria, que no seria sufficient: los seria esdeuengut aquell dan que ells hauien suffert, e axi si la vista e la coneguda dels bons homens no era tota via hi serien * malcaents los senyors de les naus o lenys. E per les raons desus dites son fet aquest capitol.

* mal medrãs

De mestres daxa e de calafats.
Cap. 272.

SEgons q̃ en lo capitol desusdit declara e demostra dels mestres daxa e dels calafats, qui haurã *empa rada alguna obra d̃ fer, cõ sõ tẽguts e obligats a aq̃l senyor de q̃ la obra sera, e q̃ en poder lals haura mesa e

*empres

K 2 del

del senyor aytambe: que la obra los haura liurada de que es tengut als dits mestres e de que no, mas gens enlo capitol desusdit no *esclareix, ia si alguns dels dits mestres prometrã de obrar ab algũ senyor de nau o leny, si allo q̃ promes li haurã, no li volran attendre, de que li seran tenguts e de que no, e per les raons desusdites los nostros antichs qui primer començarẽ anar per lo mon, feren aq̃sta esmena, perço q̃ entre los senyors de les naus e los mestres desusdits no pogues hauer algun contrast, e diguerẽ e declararen en axi, q̃ tot mestre daxa e tot calafat qui prometra de obrar a algũ senyor de nau o leny: e sia q̃ faça preu o no ab ell, es mester, que liu atena, pusque promes loy haura. E si ell fer nou volra: es tengut de retre e de esmenar tot dã e* destrich, q̃ aq̃ll senyor de aq̃lla nau o leny aqui ell promes haura de obrar: pora metre en ver q̃ sostengut ne haia e encara ne spera a sostenir. Saluo empero, que als sobredits mestres nou hagues vedat ni tolt empediment de Deu ni de senyoria. E per aquella rao mateixa tot senyor de nau o leny qui prometra de liurar alguna obra a algu o alguns dels sobredits mestres e nols ho attendra, ell los es tengut de donarlos lo lur loguer, lo qual ab ells hauia empres. E si peruẽtura entre ells preu algu fet noy haura, lo senyor de la nau o leny qui aquella falla los haura feta, los es tẽgut de donar tot aytant, cõ altres mestres pendrã en les obres, q̃ obraran. Es guardada empero la valor e bõdat dells sobredits mestres. E encara los es tengut de mes lo senyor de la nau o leny, qui aquella falla hauria feta als sobredits mestres de restituir tot lo dan e tot lo * destrich que los dits mestres porã en ver metre o mostrar, que ells ne hauran sostẽgut en sper en a sostenir. Esguardat empero aquella obra que aquell senyor los haura promesa de liurar, si es poca o gran, e esguardat aytambe empero, que aquell senyor de aquella nau o de aquell leny nou tolgues empediment de Deu o de senyoria. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

*declara

*defalta

*defalta

De seruicial e de patro. Cap. 273.

SI algun senyor de nau o de leny tẽdra ab si algũ seruicial a tẽps sabut, lo dit seruicial es mester, que atena totes les conuinences, q̃ ab lo senyor de la nau haura empreses. E es rao que axi cõ lo seruicial es tẽgut: que atena les conuinences, que ab lo senyor haura empres: q̃ lo dit senyor sia attengut de attendre tot ço q̃ al dit seruicial haura promes. E si lo dit seruicial morra ans del temps que ell haura empres de seruir ab lo dit senyor de la nau o del leny lo dit senyor de la nau o lẽy es tẽgut de donar e de pagar als proismes d̃l dit seruicial per tot aytãt cõ ell haura seruit sens tot cõtrast. E si peruẽtura lo senyor de la nau o del leny morra lo dit seruicial es tẽgut de seruir als hereus e als proismes del

del senyor qui mort sera, tot aytant de temps cō ell empres ab ell lo dia: que ell se accorda sens tot contrast. E los hereus e los proismes de aqll qui mort sera, son tenguts de atendre al dit seruicial tot ço q̃ aqll qui mort sera: li hauia promes en temps de la vida sua. Empero es axi a entē dre, q̃l dit seruicial no sia tengut de seruir als dits proismes o hereus si no aytant cō aqlla nau o aqll lēy sera e stara e ira per manament e per * destrich dels dits hereus e proismes de aquell qui mort sera e encara en temps de la vida sua nera senyor. E si los dits hereus e proismes vēdrā o alienarā aqlla nau o aqll leny a algu, ans q̃l dit seruicial haia seruit lo dit temps, q̃ ab aquell qui mort sera hauia empres, lo dit seruicial deu esser escapol al tēps, que aquella nau o aquell leny sera stat venut, e los proismes damunt dits o hereus son tenguts de pagar lo dit seruicial de tot aytāt cō ell haura seruit a ells. E encara a aquell: qui mort es: sēs tot cōtrast. E si peruētura los dits proismes o hereus no hauran de que puguen pagar lo dit seruicial ell deu esser pagat del preu: q̃ de aqlla nau o de aqll lēy sera hagut. E si los dits hereus o proismes del preu q̃ de la dita nau o leny sera hagut nol volran pagar: lo dit seruicial sen pot e sen deu tornar a aqlla nau o a aqll leny que ell seruit haura, perço com es rao que en qualque cosa hom faça seruey e lauor algu, que aquella cosa lo dega pagar, perq̃ aquell qui ay tal nau comprara, guart, e deu guardar, com la comprara. Perço q̃ dan o greuge no lin puxia esdeuenir. E per les raōs desusdites son fet aq̃st cap.

*manament

De stiba de gerres o botes buydes.
Cap. 274.

SI algun senyor de nau o de leny nauegara en Barberia o en Espanya o en algunes altres parts si alguns mercaders metran en sa nau o en son leny stiba de botes o gerres buydes per portar en algunes parts, si la stiba ira * condreta e si lo mercaders nu hauran fet preu de nolit per rao de aquella roba o stiba o gerres com aquell senyor daquella nau o de aquell leny sera iunt en aquell loch on aquella stiba o gerres deura descarregar, sia en * asalt del senyor de la nau o del leny de pendre quin nolit se volra, o de pendre la meytat de aquella stiba o gerres que ell portades haura pusque preu algu no sera fet del nolit. Empero si lo senyor de la nau o del leny haura feta alguna conuinença o empressio per fet de nolit de la dita stiba o gerres, aquella conuinença o promissio es mester quells attena ell. Empero si la stiba desusdita noy era * cōdreta ans ira desfeta, si desfeta ira, lo senyor de la nau o del leny nō deu hauer pas la meytat sia quen haia fet preu de nolit o no, mas nō pot ne pendre nolit, que sia sufficient, per qual rao no deu hauer axi be la meytat de les botes desfetes cō dales entegres, si preu algun noy haura fet perço que com lo senyor de la nau

* cōduhida
*volunntat
* cōduhida

o del leny era en aquell loch o en algũ altre on trobas roba que volgues leuar a nolit ell ho poguera fer, e el per portar la stiba * encondret no la pora leuar, e axi haura a perdre aqll nolit, e encara mes per altra rao, que si ell la desfahia, peruentura costarli hia mes de dreçar e de adobar que ell no hauria de la roba, que ell poguera leuar, a nolit, e axi es rao, q̃ haia, e dega hauer la meytat de la stiba, que ira* condreta, e no daquella, q̃ ira desfeta, e encara per altra rao, car si peruentura ell portaua la stiba desfeta, e sera en algun loch, on ell trobara roba, ell la pot leuar sẽs son dan, e pot metre aquella stiba, qui desfeta ira, per * crostam, saluo empero que si era ligada en faixs: que haura a fer messio per fer la religar. E axi per les raons desusdites non deu hauer tambe la meytat dela stiba, que portara desfeta, com daquella que portara en * condret.

*cõduyt

* cõduhida

* enceroftamẽto lit de la altra mercaderia

*cõduyt

Com la roba pot esser aturada o lexada per lo nolit. Capitol 275.

SI algun senyor de nau o de leny qui haura nolieiada la sua nau o lo seu leny a algu o a alguns per anar en vltra mar o en Alexandria o en Armenia o en algunes altres parts: los mercaders son tenguts de pagar lo nolit al senyor de la nau o leny: segons que ab ell hauran empres. E si los dits mercaders pagar no volran: ell se pot tenir tanta de roba que valga lo seu nolit o mes o lo scriua per ell segons que en vn capitol ia desusdit es contẽgut. Empero si los dits mercaders li volran iaquir la roba que ell portada haura: per lo nolit que ells li prometeren de donar, ell la ha a pendre, e en res * als nols pot destrenyer, salues empero totes conuinẽces e empressiõs dell a ells que fossen fetes. Empero es axi a entendre que si la nau o leny es nolieiat a * scar e la roba no sia tota vna, ço es que aquells mercaders qui la nau o leny hauran nolieiat a* scar: hauran algun faix o faixs de çeda o de çafran o de grana o de alguna altra cosa, que fos nobla mercaderia, e tota la altra roba q̃ ells per lo nolit iaquir volran no valra lo nolit, lo senyor de la nau no es tẽgut, q̃ la prẽga, si nos volra, que mester es: quel senyor de la nau sia pagat del nolit, pus roba hi haura q̃ li bast. Saluo empero tota conuinença que dell a ells sera stada empresa. Empero si los dits mercaders seran en loch on no puguen vendre aquella dita roba: ne poran hauer moneda: e ells la hauran ab alguna altra roba a baratar: los dits mercaders son tenguts de donar tanta de roba al senyor de la nau, que li sia ben bastant al seu nolit, si ell pendre lan volra. E si lo dit senyor de la nau pendre no lan volra, los dits mercaders li son tenguts de pagar lo nolit si tota la mercaderia lur sen sabia cõsumar, que mester es quel senyor de la nau sia pagat. Saluant que deu esser entes a bon vs e a bon enteniment. E si lo senyor de la nau volra fer gracia als dits mercaders que ell los

* altre

* scarada

* scarada

fos vulla sperar del nolit, tro q ells fien tornats en aqll loch, de on partiren o en altre, on ells pusquen fer venda daquella roba, q ells hauran presa a barata, el ho pot fer, q mariner ne algun altre no liu pot cōtrastar, ne ho deu fer. Saluo empero als mariners tota permissio q̄l senyor de la nau los hagues feta, e si lo senyor de la nau los fara la gracia desusdita: los dits mercaders son tenguts de donar al senyor de la nau guany per sou e per liura, segons q̄ ells guanyaran: de tot ço que ells dar deuien per son nolit. E si ells peruētura noy guanyaran: ells son tēguts de donar al senyor de la nau tot lo seu nolit, que no es mester: que per fer a els plaer ell ne sostengues dan. E perço com no romā per ell, si ells no guanyen ni es sa culpa. E lo senyor de la nau es tēgut de donar als mariners guany per lo lur loguer, segons que ell lo pendra dells mercaders. Saluant empero totes conuinences o empreniments, que fossen fets entre lo senyor de la nau e los mercaders, e encara los mariners: empero si la nau o leny sera nolieiat a quintarades si los mercaders no obligaran la vna roba per laltra al nolit al senyor de la nau, lo dit senyor de la nau nos pot ne deu retenir la vna roba per laltra, pus que al nolieiar nos empres. Perque tot senyor de nau o leny se guart es deu guardar, ia com nolieiara e com no, per tal que dan no lin pusca venir, e guartse lo senyor de la nau aqui nolieiara, e aqui no, e com e cō no que mester es, aquel mariner sia pagat de son loguer, haia lo senyor de la nau son nolit o no, pus quel mariner haura fet son seruey en lo viatge. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

De nau de mercaderia presa per nau armada. Capitol 276.

SI alguna nau o lēy armat qui en trara en cors, on exira, oy sera encontrara ab alguna altra nau o lēy de mercaderia, si aquella nau o leny de la mercaderia sera de enemichs e ço que dins sera, en aço no cal *als dir perço car quascu es tāt cert q̄ ia sap q̄ sen te a fer perq̄ no cal en aytal cas posar alguna rao. Empero si la nau o lo leny qui pres sera es de amichs, e la mercaderia que ell portara sera de enemichs, lalmirall de la nau o del leny armat pot forçar e destrenyer aqll senyor daqlla nau o de aquell dit leny q̄ ell pres haura, q̄ ell ab aqlla sua nau li deia portar ço q̄ de sos enemichs sera, e encara que ell so te en sa nau o en son leny tro, que sia en loch de recobre, es axi a entendre: que lalmirall o hom per ell la tenga *rera si en loch, que no haia por que enemichs la li poguessen tolre. Lalmirall empero pagant a aquell senyor daquella nau o daquell leny tot lo nolit que ell hauer deuia: si la portas en aquell loch a on descarregar la deuia: o segons q̄ en lo cartolari sera trobat scrit, e si peruētura cartolari algu no sera trobat lo senyor de la nau o lēy deu esser

*altre

*derera

ser cregut per son sagrament per rao del dit nolit. Encara mes si perventura com lo almirall o hom per ell sera en loch que ço que guanyat haura, pora saluar, si ell vol que aquella nau o leny que pres haura, li port ço que ell guanyat haura ell loy deu portar al dit almirall o a aquell qui per ell hi sera. Empero deu sen auenir ab ell, e qualseuol auinença o empressio que entre ells feta sera, lo dit almirall o aquell qui per ell hi sera, es mester que lay attena. E si peruentura entre ells promissio o conuinença alguna per rao del nolit feta no sera: lo dit almirall o aquell o qui per ell hi sera es mester, que paguen lo nolit a aquell senyor de aquella nau o leny, qui aquell guany portat los haura en aquell loch, on ells hauran volgut, tot aytant com altra nau o altre leny ne deuria hauer de nolit de semblant roba, que aquella sera, e encara mes sens tot contrast. E sia entes pusque aquella nau o leny sera iunt en aquell loch, on lo dit almirall o aquell, qui per ell hi sera, pora saluar, ço que guanyat haura, es a entendre, que sia en loch de amichs tro en aquell loch, on ell la li fara portar. E si peruentura a aquell senyor daquella nau o leny que ells pres hauran, o alguns dels sobredits mariners qui ab ell seran, diran que han alguna roba que lur es en aquella nau o leny, si es mercaderia, ells non deuen esser cregut per lur simpla paraula, ans deu esser vist e guardat lo cartolari de la nau, si trobat hi sera. E si peruentura cartolari algu trobat noy sera, lo senyor de la nau o los dits mariners deuen fer sagrament. E si ells per lur sagrament diran que aquella roba sia lur lo dit almirall o aquell qui per ell hi sera lals deu donar e deliurar sens tot cõtrast esguardada empero la fama e la valor daquells: qui sagrament faran e qui la roba demanaran. E si peruentura lo senyor daquella nau, o leny de mercaderia qui pres sera, * cõtrastara, que ell no volra portar aquella mercaderia que en la sua nau o leny sera, e encara sera de enemichs tro que aquells qui guanyada la hauran la tengan en loch de recobro, per manamẽt quel dit almiral lin faça, lo dit almiral lo pot metre a fons o fer metre si ell fer ho volra, saluo: que deu saluar les persones, quey seran. E neguna senyoria nol ne pot destrenyer per mostra ne per clam que lin fos fet. Empero es axi a entendre, que tot lo carrech que en aquella nau o leny sera o la maior partida sia de enemichs. E si peruentura la dita nau o leny sera de enemichs, e lo carrech que es en la dita nau o leny sera de amichs, los mercaders qui en la dita nau o leny seran, e de qui lo dit carrech sera del tot o en partida se deuen auenir per rao de la dita nau qui de bona guerra es ab lo dit almirall per algun preu conuinent, segons que ells poran. E lo dit almirall deu los fer tota conuinença o * pati, qui conuinent sia, e ell soffe rir puga ala iusta rao. Empero si los mer-

* cõtradira

* pacte

mercaders auinença o pati ab lo dit almirall fer no volran, lo dit almirall pot e deu amarinar la dita nau o leny, e trametre en aqll loch, on armat sera. E los dits mercaders son tenguts de pagar lo nolit a la dita nau o leny tot aytant, com sils hagues portat lo dit carrech, qui lur sera en aquell loch, on portar lols denia. E *als no. E si peruentura los dits mercaders seran damnificats o agreuiats per raho de la força: que lo dit almirall los haura feta, lo dit almirall nols nes de res tēgut perço car los dits mercaders no volgueren fer la dita auinença o pati ab lo dit almirall per raho de la dita nau o lēy, que es de bona guerra e encara per altra raho perço car a les vegades valra mes la nau o lo leny que no fa la mercaderia q̄ porta. Mas empero si los dits mercaders seran volenterosos de fer la dita auinença, o pati ab lo dit almirall, segons que damunt es ia dit, e lo sobredit almirall pati o auinença fer no volra per ergull o superbia que en ell sera, e axi cō desus es dit *forciblamētab los dits mercaders sen menara lo carrech desusdit, en q̄ dret algu no haura: los dits mercaders no son tenguts de pagar nolit de tot ne en partida a la dita nau o leny ne encara al dit almirall, ans lo dit almirall los es tēgut de retre e de restituir tot lo dan, quels mercaders damunt dits per la força damunt dita sostindran, o speraran a sostenir per alguna raho. Mas empero si sera ventura o cas que la dita nau o leny armat desusdit se encontrara ab la dita nau o leny de la mercaderia desusdita en tal loch, que los dits mercaders la dita auinença o pati hauer no poguessen, si los dits mercaders seran homens coneguts e tals: que la dita auinença o pati fos en ells segur lo dit almirall nols deu fer la dita força, e si lals fa, es los tengut de restituir lo dan desusdit, si los dits mercaders lo sostendran. E si peruētura los dits mercaders homens coneguts no seran: o lo pati desus dit pagar no poran, lo dit almirall los pot fer la força desusdita.

*altre

*per forsa

De nau qui haura a descarregar per cas fortuit. Capitol 277.

SI algun senyor de nau o lēy haura carregat de tot o de partida en port o en plaia, o en *esparagol o en altre loch, o si stāt aqui, on haura carregat o en altre loch, si vendra cas de ventura que ell haura a descarregar de tot o de partida lo cas de ventura es a entendre, si li surtira stopa o romball, o alguna cadena o cadenas, o perdra alguna exarcia: perque ella fos a perill, o per lenys armats de enemichs, si en aqll loch on lo cas de ventura li esdeuēdra, haura barques de descarregar que ell puga hauer per diners, ell les deu logar e fer descarregar, tro que sia a saluament. E lo saluament es a entendre, que hagē trobada aquella mala feta, o lo dit reguart sia passat.

*separo

sat. E si peruentura ell no trobara bar ques per diners, si y haura algunas nau o lenys, qui fossen vagabunts, vol aytāt dir, que no haguessen viatge lo senyor de la nau o leny aqui lo cas desusdit sera esdeuengut de dir e demostrar a aquells qui seran senyors, o tendran en comanda les dites naus o lenys, que a ell es esdeuengut lo cas desusdit, e que ells li deguē donar socors e aiuda, perque ell puga saluar aquella nau o leny e lauer, q̄ en ella es, e sils dits senyors o aquells qui en comanda les tendran, li volran fer aiuda e socors: menys de seruey ell ho deu rebre, e deu los ne guardar de tot dan. E si los dits senyors o aquells qui en comanda tendran les dites naus o lenys, ne volran hauer seruey o loguer, ell los nes tenguts de donar axi, com ab ells sen poria auenir, empero si los dits li hauran demanat * trop: e ell los ho haura atorgat, ells non deuen hauer tot ço que el los haura atorgat, ans deu esser mes en poder de bons homēs, quiu meten en conuinença. Per qual rao deu esser mes en poder de bons homens, pus ab ells sen seran auenguts? perço car si aquells li haguessen demanada la meytat de la roba e de la nau ell lals haguera atorgada, no per rao que ells hi hagen: ne lay deguen hauer, e axi es hi bo lo temprament dels bons homēs, empero si aquella nau o aquell leny qui lo seruey haura pres pendra algun dan, aquell qui lo seruey haura promes e dat, no li sia tengut de alguna esmena a fer. E si peruentura en les dites naus o ley no haura algu, qui * plauir sen gosas, ell sen deu anar a la senyoria del loch, on aquell cas li sera esdeuengut e ab consentiment de la senyoria ell sen pot e sen deu seruir, guardant tota via de tot dan de aquella nau o leny del qual ell sera * plauit e encara deu lin donar seruey, si aquell lon volra pendre ol ne demanara a coneguda e esguardament de la dita senyoria. E si peruentura lo cas desusdit li esdeuendra en algun loch, on ell no trobas * tost la senyoria, ans seria pus tost a condicio, que fos tot perdut, ell sen pot * plauir, guardant ell tota via empero de tot dan e de tot * destrich aquell, de qui sera aquella nau o ley de que ell se sera seruit o * plauit, e encara donant a ell seruey o loguer si ell lon demanara, e tota via a coneguda e esguardament de bons homens de mar o del loch on seran. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

* massa

* valer o seruir

* valgut

* prest

* valer

* destret

* valgut

De patro qui sera empatxat a la partida per deutes. Capitol 278.

SI algun senyor de nau o ley deura deute o deutes a algun o algūs e lo senyor de la nau haura stat en aquell loch, on lo deute deura: e ab aquells aqui lo deute deura ensemps vn mes o dos o quantitat de temps, si aquell o aquells a qui ell deura noli demanarā e ab la senyoria nol ne destrenyeran: mentre que ell

ell sta aqui ab ells ensemps, tro q̃ ell sera spatxat de tot per anar guayar vers algunes parts: e quant ells veuran: que ell es espatxat de partir de la terra los dits deutors sen iran a la senyoria e clamar san dell aquells deutors aytals o clamaters, nols deu escoltar ne oir la senyoria ni aquell qui lo deute los deura: destrenyer ne destorbar de son viatge, pusque ell haura stat ab los dits deutors: axi com desus es dit: sino tan solament en aytant que si ell es hom qui pusca hauer fiança, deu ley fer donar en aquesta guisa empero, que aquella fiança que ell dara, no sia * destreta per senyoria tro aquell qui lo deute deura sia tornat en la terra, es axi a entendre, que sia tornat en aquell loch, on lo deute deura e encara sera stat affiançat, si doncha la fiança per tot obligar nos volra, e encara mes que la fiança que per aytal rao sera donada no sia * destreta per los dits deutors ne encara per la senyoria: tro que los dits deutors ab la senyoria ensemps sien passats per lo principal o per los bens de aquell, e si los bẽs daquell principal no bastaran a aq̃ll deute o deutes a pagar aquell, a qui seran deguts la donchs los dits deutors ab la senyoria ensemps deuen e poden anantar contra aquell, qui fiança sera, e contra sos bens. Empero si los bens daquell principal bastaran: la dita fiança ne los bens de aquell no deuen esser venuts ne alienats per alguna raho, si ia dõchs aquella dita fiança per lo tot no si obliga. Empero si lo dit senyor de la nau o del leny no trobara fiança, la senyoria nol ne pot * destrigar de son viatge sino aytant, que ll deu fer jurar que ell no ha fermança ne la pot trobar. Encara quel deu fer jurar, que quant que ell sia tornat en aquell loch: on lo deute deura, que ell ques dega auenir ab aquells: aqui ell lo deute deura e encara sera stat degut: be e planariament, perque la senyoria nol deu * destrigar daquell viatge si lo dit senyor de la nau o leny fiança no haura, perço car aquells aqui lo deute daura nol hauran afrontat ne * destret ab la senyoria dementre, que ab ells ensemps hauia stat, axi com desus es dit, ans so hauran esperat entro al derrer dia que ells saben, que ell deu esser espatxat de la terra, encara per altra raho: car seria mal fet, que los mercaders qui la lur roba o mercaderia hauran mesa e carregada en aquella nau o leny: fossen * destrigats, e tenguessen la lur roba a perill e a condicio de perdre per la negligencia de aquells deutors, que ans que aquella nau o leny fos espatxat no sen fossen clamats. Perq̃ quascus guart es deu guardar aqui algu deura alguna cosa, que nol sper tro al derrer dia que siu fa, pendra lin axi com desus es dit. E per les rahons desusdites fo fet aquest capitol. E si per ventura aquell senyor daquella nau o leny morra ans que sia tornat en aquell loch, on la fiança haura dada, e encara hi deura aquell deute: si la fiança sera obligada

Marginal notes: * força; * força; * destorbar; * destorbar; * forçar; * destorbats

gada per lo tot, que al tot o al fi but del viatge, que ell pague, o vinga o no muyra aquell o no, que la fiança es tenguda de pagar, qui axi com desus es dit se obliga. Saluos empero totes auinēces e obligaciōs que dels vns als altres seran fetes e empreses per alguna iusta rao.

De comanda que lo comandatari dega portar ab si. Capitol 279.

SI algu comanara o haura comanat a algu alguna roba per fer de mercaderia, si aquell qui la comanda fara o haura feta, empendra o haura empres ab aquell: aqui ell fa o haura feta la dita comāda, que ell que dega portar ab si la dita comanda en aquell loch o lochs o viatge o viatges, que entre ell e aquell qui la dita comanda li haura feta, seran stats empresos, lo dit comandatari es tengut de attendre totes conuinences entre ell e aquell qui fara la comāda fetes, o sien fetes ab carta o menys de carta, valen e deuen hauer valor, ab que en ver puguen esser meses, si mester sera. E si per vētura les dites conuinences seran fetes axi, cō desus es dit, e sots les cōdicions desusdites, si aquell qui la comāda haura presa: la liurara a altre. O li trametra la dita comanda, sens sabuda e voluntat daquell, qui feta la li haura, si la dita comanda se perdra de tot o de partida lo dit comādatari es tengut e de retre e de donar tota la dita comanda, e lo guany que en aquelles robes poguera esser fet a aquell, qui la comana, perço com ell no li ha ateses les conuinences, que entre ells ab dosos foren empreses com ell rebe la dita comāda. E si peruentura la dita comanda nos perdra del tot ne en partida, ans ira sana e salua en aquell loch on lo dit comandatari la haura tramesa si la dita comanda stara en aquell loch desusdit tant de temps, que la dita comanda pendra algun dan o algun menyscap per culpa o negligencia del dit comandatari: ell es tengut a restituir tot lo dan o mēyscap a aquel, qui la comanda desusdita li haura feta. O si per ventura aquell aqui lo dit comandatari la haura tramesa, la vendra a * menyscap per sa negligencia o perço car ell sera mal mercader: que vol aytāt dir, que aquell a qui lo dit comandatari la haura tramesa que no sen entremetra ni la procurara, axi cō fer se deuria e mester seria, axi com lo dit comandatari faera, si la dita comanda hagues portada: ab si segons que era empres entre ell e aqll qui la comanda li feu, e si per vētura aquell aqui lo dit comandatari la haura tramesa o enuiada, no la vendra o no la haura venuda al for de la terra, segons que semblant roba de aquella valia en aquell loch, on lo dit comandatari la trames, e en lo temps que la dita comanda hi fo arribada, si la dita comanda sera venuda a menyscap o a menyspreu, lo dit comandatari es tengut de retre e de donar a aqll, qui la comāda li feu

ũlor * pz

* máco preu

li feu o li haura feta, tot aytant, com aquell qui la comanda li feu, porà prouar e enuer metre que semblant roba o mercaderia o par de aquella valia o ha valgut en aquell loch on lo dit comandatari la haura tramesa. Empero es axi a entendre, que aquell loch on lo dit comandatari haura tramesa la dita comanda, que fos stat empres entre ell e aquel qui la comanda li haura feta. E si lo dit comandatari haura tramesa la dita comanda en altre loch, lo qual no sera stat empres entre lo dit comãdatari e aquell qui la comãda li haura feta sia e deu esser en *asalt e en voluntat daquell qui la comanda li haura feta, de pendre e elegir dels dits lochs, en qual la dita roba o comanda o semblant o par daquella mes valia o haura valgut en aquel temps que la dita comanda hi fo arribada. E encara hi fo venuda. E aço desusdit sia e deu esser fet meys de tot frau e, de tot contrast. E tot aço desusdit es tengut lo dit comãdatari de donar e de liurar a aquell qui la comanda li haura feta, sens tot contrast, perço car ell no feu ni ha ates a aquell qui la comanda li feu, les conuinences que dell a ell foren empreses, com ell la dita comanda rebe, ans haura fet lo contrari, perque es rao de tot dan, quel comandatari ne sostenga, encara per altra rao, car no es rao ne egualtat ne deu esser que algu haia ne dega hauer poder en ço daltre, sino tã solament aytãt com aquell de qui es: lin dara o lin haura donat, e aquell aytal no deu esser dit mercader ne comãdatari: ans deu esser dit planament robador e daquell aytal deu esser fet axi com de robador, e en aquella pena posat, que robador, deu hauer: que assats deu esser dit robador, pusque ell sen vol portar la roba daltri malgrat o sens voluntat de aquell de qui sera. Saluãt empero al dit comandatari rahons iustes si posar les volra, e en ver metre les pora: deuen li esser rebudes. E saluant encara totes altres conuinences o empresions, que entre ells seran stades o empreses o fetes, car segons les dites conuinençes o empresions de qualque fet que sia o cas deu esser declarat e determenat si donchs la vna part o laltra iustes excusacions o iustes raons o iusts impediments mostrar no pora, perque les conuinences o empresions entre ells fetes noure no li puguen. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

* volũtat

* [illegible]

Com comandatari deu esser cregut per son sagrament. Capitol 280.

SI algu o alguns faran o hauran feta comanda a algun senyor de nau o leny de diners o de roba, sia que lo dit comandatari a port o reta compte de guany o consumament, lo dit compte li deu esser rebut. Saluo empero, que si aquells qui la comanda li hauran feta, han dubte: que lo dit compte que ell ret: que sia iust, los dits qui la comanda li

da li hauran feta, lo poden fer iurar e hauer del dit comandatari vna sagramēt, ja aquell compte quels ret, sia iust, e si es axi: com ell diu, e si lo dit comandatari dira per lo sagrament que ell ha fet: que lo dit compte que ell los dona els ret, es iust e leal, los dits qui la dita comāda li hauran feta, nol poden de res als a premiar ne destrenyer, si dōchs lo contrari prouar no li poran. E ells han e deuen rebre lo dit compte sia que en lo dit compte se tropia guany o consumamēt. E es rao, que * als no y deia hauer, que par com algun comana lo seu a altre: que fe ha en ell, que si ell fe no hauia en ell no li comanaria o no li haguera comanat lo seu perq̃ es raho e egualtat, que aquells qui fan les comādes hagen fe en aquells a qui fan les comandes, sia q̃ ells los reten ab guany o ab consumament, tot en axi, com ley hauien, quant les comandes li feren, si donchs lo contrari segons que desus es dit: prouar no li poran. E si lo contrari prouar no li poran tot comandatari deu esser cregut per son sagrament sens tot altre destret. E aço es vs de mercaderia plana, en qualseuol manera que la comanda sia stada feta: Perque quascus guart: a qui comanara lo seu e a qui no e com e com no. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

* altre

De auinençes entre patro e mercaders per roba nolieiada.

Cap. 281.

SI mercaders nolieiaran alguna roba a alguna senyor de nau o leny ab carta o ab testimonis lo senyor de la nau o leny es mester, que tenga als dits mercaders tot ço que en la dita carta sera contengut, o tot ço que los dits testimonis hauran oit, com lo dit nolieiament se feu. Saluo empero, que si lo senyor de la nau no haura vista la dita roba, com ell la nolieia ne encara en la dita carta sera o no haura oit los dits testimonis sino tan solamēt que sen fiara o sen sera fiat en lo dit del mercader, si lo mercader dira al dit senyor de la nau hauer mesa vna roba e ell ne haura mesa altra: es axi a entendre, que si lo dit mercader nolieiara a faixs o a costals o a bales o farcells e ell dira o fara entenent al senyor de la nau o lēy, que en aquells faixs o costals o bales o farcells no ha sino aytant, ço es a saber quantitat sabuda de quintarades, e si al dit senyor de la nau o lēy sera semblāt, q̃ mes hi haia, o y dega hauer, quel dit mercader no li haura fet entenent com la dita roba nolieia, e lo dit senyor de la nau li feu la dita carta, o hauran oit los dits testimonis: lo dit senyor de la nau la pot fer pesar, e si ell mes hi trobara, quel dit mercader no li feu entenent, com la nolieia, lo senyor de la nau pot demanar daquell mes que trobat hi sera aytant nolit, com ell se volra, e encara si lo senyor de la nau o leny fara o haura a fer alguna messio per aquella roba a pesar si ell mes hi ai trobara que lo mercader no li hauia fet

uia fet entenent com la li nolieia, la mesſio dita deu pagar lo mercader, ſi lo ſenyor de la nau noy trobasa ſino axi, com lo dit mercader li haura dit, com la dita roba nolieia ſi ell ne fa meſsio, ell la deu pagar del ſeu propi, e ſi lo dit mercader hauia feta la dita meſsio, lo ſenyor de la nau la li deu retre ſens tot contraſt, pus mes noy haura trobat. Em pero lo dit ſenyor de la nau pot fer peſar la roba ans, ques carrech, o la on fara port per deſcarregar. Mas empero ſi lo dit ſenyor de la nau haura viſta la dita roba, ans que ell la nolieig, e ans que ell faça la dita carta: vna o dues vegades, en aquell nolieiament aytal lo dit ſenyor de la nau no deu ne pot metre cõtraſt. Saluo en aytant, que ſi a ell es o ſera ſemblant, que lo dit mercader hagues res iunt en los dits faixs o coſtals, o bales o farcells deſpuys que ell los hagues nolieiats, e encara li hague feta la dita carta lo dit ſenyor de la nau pot aportar e fer deſtrenyer lo dit mercader de fer ſagrament, que ell noy ha res iunt en la dita roba. E puſque lo ſenyor de la nau la pot fer peſar, en axi empero, ſi lo dit mercader li dix, que noy hauia ſino tan ſolament quantitat de quintalades ſabudes. Mas empero ſi lo dit mercader no haura dit, ne dira al dit ſenyor de la nau o leny ſino tan ſolament, ia per quant portara faixs o coſtals o bales o farcells. Si certa quantitat ell no li dira ni ell no li demanara, quantes quintarades hi haura en lo faix o en lo coſtal o bala o farcell lo dit ſenyor de la nau no la deu fer peſar per alguna rao. Mas ſi ha dubte, quel dit mercader hi haia alguna coſa iunta deſpuys, que ell los hague viſts e nolieiats, ell pot deſtrenyer lo dit mercader del dit ſagrament ab la ſenyoria, e ſi lo dit mercader fara lo ſagrament, deu ne eſſer cregut, ſi donchs lo contrari no li ſera prouat. E ſi lo dit contrari prouat li ſera, lo dit mercader es tengut de doblar lo nolit de tota la roba al dit ſenyor de la nau o leny. Mas es axi a entendre, que ell li deu doblar lo nolit de aço, que ell iunt li haura: ſi prouat li ſera, o de aquell mes de les quintarades ſi trobades hi ſeran mes: que lo dit mercader no hauia fet entenent al dit ſenyor de la nau com ell la nolieia. E encara eſtar a merce de la ſenyoria per rao del fals ſagrament: que ell fet haura. Empero ſi la dita roba ſera nolieiada a quintarades, e per quaſcun quintar ſera ſtat fet preu ſabut: en aço no cal *als dir: que a quaſcu es tengut per tan cert, que ia ſab quey ha a fer e que no. E per les raons deſuſdites ſon fet aqueſt capitol.

*altre

De empatxament de ſenyoria ſobreuenint a nau nolieiada. Capitol 282.

SI mercaders nolieiaran o haurã nolieiat nau o leny en algũ loc: ſi com los dits mercaders hauran nolieiat la dita nau o leny, vendra aqui

aqui impediment de senyoria, lo senyor de la nau o leny es tengut de sperar als dits mercaders per tant temps, com entre el e los dits mercaders sera stat empres que los dits mercaders lo deguessen hauer espatxat. E si com vendra aquell iorn que los dits mercaders lo deuen hauer espatxat, lo dit impediment sera exit daquell loch on ells deuien o deuen carregar, lo dit senyor de la nau o leny es tengut de carregar sens* iunta quels mercaders no li son tenguts de fer al dit nolit, mas empero los dits mercaders li son tenguts de aiudar a pagar la messio que dit senyor de la nau haura feta per rao de la espera quel dit senyor de la nau haura feta als dits mercaders en guisa e en manera quel dit senyor de la nau o del leny no sia dānificat ni los dits mercaders. E si peruētura lo dit impediment no sera exit del loch, on ells deuiē carregar, que sera passat aquell iorn quel dit senyor de la nau o del leny los era tēgut de esperar, e los dits mercaders al dit senyor de la nau espatxar, lo dit senyor de la nau no es tēgut de pus esperar: si ell nos volra als dits mercaders: ni los dits mercaders al dit senyor de la nau o leny si ells nos volran. Saluo en aytant, que los dits mercaders son tenguts de fer la messio, quel senyor de la nau haura aqui feta sperant los dits mercaders a coneguda de dos bons homens. E fet aço pot fer quaseu son* prou, si fer lo pot, si donchs entre ells qualque comuinença no sera stada feta quel vn dega esser tengut de sperar laltre. E si auinnença alguna entre ells no sera feta, quel vn dega esperar laltre, e lo dit impediment sera exit de aquell loch on ells carregar deuien, si los dits mercaders diran a aquell senyor de la nau o leny: que ells axi com desus es dit, hauien nolieiat, que ell que pens de carregar lo dit senyor de la nau o leny nols nes tengut: si ell nos volra, si donchs los dits mercaders ab lo dit senyor de la nau o leny no sen auendran, ni los dits mercaders a ell sino axi com desus es dit del fet de la messio, o si los dits mercaders al dit senyor de la nau promes nou haurā. E si peruentura los mercaders nolieiaran nau o leny, o hauran nolieiat, e entre el senyor de la nau o leny e los mercaders dit cert o tēps sabut empres no haura, quel dit senyor de la nau o leny dega sperar los dits mercaders, ne los dits mercaders degan hauer espatxat lo senyor de la nau si lo desusdit impediment aqui vendra, lo dit senyor de la nau no es tengut de esperar los dits mercaders, si nos volra, ne los dits mercaders al senyor de la nau: si entre ells empres no sera saluo de la messio desusdita. E si cō los dits mercaders hauran acabat, ço que hauran a fer per rao del dit impediment, lo dit impediment sera exit de la terra, si los dits mercaders diran al dit senyor de la nau o leny que pens de carregar, nols nes tengut, si ell nos volra, si donchs los dits mercaders ab ell no sen auendran:

*aiustament

*profit

uendran: o alguna auinença entre ells feta o empresa no sera, tot en axi com ia es desus dit de nau o leny quis dega sperar, e ells a ell espatxar a dia cert o temps sabut. Car se gons dret e segons raho e egualtat nos deu fer. Car si nau o leny era tengut de sperar a mercaders tant tro que aquell impediment fos passat, no seria ben fet, que tant poria durar lo dit impediment que la nau o leny si poria de tot consumar si donchs los dits mercaders ab lo dit senyor de la nau o leny auenguts no sen seran. Empero si los dits mercaders diran al senyor de la nau o lēy, que ells quels sper: que li son tēguts de tot dan e messio e* destrich, que ell ne sostenga, si los dits mercaders diran axi, com desus es dit, lo senyor de la nau los pot els deu sperar sobre la raho e les condicions desusdites. E si lo dit senyor de la nau o leny los spera sobre les rahons e les condicions desusdites si y sera aquell impediment o no: o carreguen los mercaders la nau o no: los dits mercaders son tenguts al dit senyor de la nau o leny de tot lo dan e de tota la messio e de tot lo * destrich, que ell soffert naura on spera a sostenir, de tot a restituir sens tot contrast. E si los dits mercaders en les rahons e en les condicions desusdites algun contrast metre hi volrā, ells son tēguts de restituir tot dan e tota messio e tot * destrich e tots interessos, que lo dit senyor de la nau o leny per culpa del contrast quels dits mercaders hi metran, ne sostendra on spera a sostenir. E si lo dit senyor de la nau o lēy algun contrast metra als dits mercaders en conuinença o en promissio que ell los hagues feta, que ell no lals volgues atendre si los dits mercaders ne sostendran dan o greuge o messio: lo senyor de la nau los ho deu restituir si la nau o lo leny ne sabia esser venut. E aquest capitol sia entes de nau o leny, qui encara no fos carregat de tot o en partida, perço com de naus que ia han leuat lur carrech, ian hi ha capitols, quin parlen, eu departexē, en esclarexen, de que son tēguts los mercaders als senyors deles naus. Empero deu esser axi entes, que si los mercaders qui diran als senyors de les naus o lenys, quels deguen sperar, que los dits mercaders los son tenguts de tot ço: que desus es dit: a entendre e a complir: que entre ells deu hauer dia cert o temps sabut: quels dits mercaders degan hauer espatxat lo senyor de la nau o leny, perço que entre ells contrast ne treball nos puga esdeuenir ne crexer. E per les rahons desusdites son fet aquest capitol.

*desfatēt

*desfatēt

*desfatēt

De que son tenguts personers a patro qui vol fer barca.
Cap. 283.

SI algu haura en voluntat de fer barca e haura emprats alguns bōs homens, que li facen part, e los dits bons homens loy atorgaran, o loy haura atorgat de fer la dita part, los

L dits

dits bons homens es mester, que loy atenen. E si aquell desusdit qui la dita barca volra fer, e aqui los dits bons homens hauran promes de fer la dita part, si aquell qui la barca fara o fer fara: no dira, e ia la barca si sera poca o gran, ne aquells qui la part li hauran promesa de fer, no li demanaran, si sera gran o poca, ne quant pora costar ne quant no, ne de quines mesures sera, ne de quin port si aquell desusdit fara o fara fer la dita barca, sia que la faça gran o poca los dits bons homens qui les parts li hauran promeses de fer, es mester, que lin attenen sens tot contrast. Empero si aquell qui la dita barca fara o volra fer, dira o fara entenent a aquells qui la part li hauran promesa de fer: quina barca fara e quina no, e de quin gran sera, e quant costara: si aquell desusdit haura dit o fet entenent: ço que desus es dit a aquells, qui les dites parts li hauran promeses de fer, si ell fara maior barca: que a ells no haura fet entenent, e de maiors mesures los dits bons homens no li son tenguts de fer * iũta alguna: sino axi cõ ell los ho feu entenent. E si la dita barca sera maior e costara mes, que nols haura fet entenent los dits bons homens hi deuen hauer la dita part, que li prometerẽ de fer tot en axi, com si y hauiẽ fet compliment en tot aquell crex, q̃ ell fet haura sens tot contrast pus q̃ sens sabuda e sens volũtat dels dits bons homens qui la part li prometeren de fer: ho haura fet. Empero si ell ho haura fet ab consentiment e ab voluntat de tots los desusdits o de la maior partida ells hi son tenguts de fer compliment, segons que la en lo capitol desusdit es contengut. Empero si algu qui barca volra fer, dira o fara entenent a aquells qui part li prometran que ell fara barca, e ell no fara barca: ans fara o fara fer leny si ell fara lo dit leny sens sabuda e sens consentimẽt e volũtat de aquells, qui part li prometeren de fer en la dita barca, ells no li son tenguts, que li atenan alguna cosa, que promes li haien, perço car ell no haura ates a ells ço que ab ells hauia empres, e es rao, que axi com ell no aten res, que promes los hagues: axi es rao, que ells no li attenen res que promes li haguessen. Empero si ell fara lo lẽy desusdit ab sabuda e ab consentiment e ab voluntat dels dits personers o de la maior partida, los dits personers li son tenguts de fer cõpliment de la dita part, q̃ promesa li hauran de fer pus ab consentiment e ab voluntat de tots o de la maior partida ho haura fet. E si peruentura algu fara entenent a aq̃lls: qui li hauran promesa de fer part: que ell fara lẽy e ell no fara leny: ans fara nau: si ell la fara sens consentiment o voluntat daquells qui li prometeren de fer part en lo dit lẽy ells no li sõ tẽguts de attẽdre ço que promes li hauran sino en aytal guisa e manera, que si ell fara del leny nau, sens sabuda e volũtat dels dits personers, que los dits personers hagen axi en la dita nau, com deuien hauer en lo dit lẽy e per

* aiustament

e per aytanta dines com la part, q̃ alls hauien promesa de feren lo dit leny: costara o haguera costar, o deguera costar. Si donchs no sera axi fet, com en lo capitol desusdit es declarat, on parla de senyor de nau o de leny, qui començara de fer nau o leny en forma poca. E encara que sia obseruada la esmena que sobre lo dit capitol es estada feta. E allo sia entes de tota nau o de tot leny, quis faca de nou en les stepes o ans que sia exit del loch, on sera stat fet de nou. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

De nau qui gitara. Cap. 284.

SI algun senyor de nau o lēy surgira en algun loch, o haura surt ab voluntat dels mercaders: Si stāt aqui la nau o leny surt se metra tan fort temporal que solament la dita nau o leny daquell loch leuar nos pora, ans haura a gitar de la roba gran part, qui en la nau o leny sera, o quasi tota, sia que los mercaders facen gitar, o gitaran, sens que nou faran a saber, neu diran al senyor de la nau o leny o sia quel senyor de la nau o leny gitara o fara gitar, sens que nou dira als mercaders, qui en la dita nau o leny seran daquest git per aytal rao com desus es dit sera stat fet, e per lo cas desusdit: los dits mercaders no poden fer demanda al dit senyor de la nau o leny, ni lo dit senyor als dits mercaders, perço car git qui per aytal rao sia stat fet o esdeuēgut, nos deu nes pot iutjar per dret ne per pla git, ans se deu es pot iutjar quasi per semblant de naufraig, e mes per semblāt de naufraig que de git, e per les rahons desusdites no poden fer demanda lo vn al altre per rao del cas e de les rahons desusdites. E axi lo git desusdit deu esser comptat per sou e per liura o per * besant segons que git sera. E la nau o leny es tengut de metre per dues parts daço q̃ valra perço car si fos git pla noy fora tengut sino per la meytat de aço q̃ valia, e per tal rao hi met les dues parts, perço car no es naufraig entegrament, que si fos naufraig entegrament: la dita nau o leny pagara en lo dit naufraig per tot ço que valia, per qual rao paga les dues parts? perço car no es naufraig, ne git pla ans es quasi semblant de naufraig, e mes naufraig que git. E si peruentura la dita nau o leny perdra exarcia alguna axi com ancores o gumenes o barques, o alguna altra exarcia en lo cas desusdit deu esser tot comptat per sou e per liura. Perço car no es git pla, nes deu nes pot iutjar per git pla, ans es mes semblant de naufraig que de git, que si git pla fos e les barques stiguessen ormeiades de popa o * lalts de la nau o del lēy, els falliē los caps, e omplien es perdiē, seriē perdudes al dit senyor de la nau o lēy, guardas se ell, ia quins caps los daria, o quins los faria donar. E si era git pla, e li falliē gumenes: e les ancores se perdiē: on eren ormeiades les dites gumenes, deuen esser perdudes a la nau o al leny: q̃

* moneda noco neguda

*costats

mercader noy es tẽgut de res a metre ne encara la roba sua, qui romasa li sera. Empero si algun mercader o mercaders gitaran o faran gitar, sens que nou faran a saber al senyor de la nau o leny, ne ab consentiment ne ab sabuda del dit senyor, e los dits mercaders gitaran o faran gitar, que aquella nau o leny sia surta o que vaia ab veles, e ço que ells gitaran o faran gitar, pora esser dit e en ver mes que pusca esser git pla lo senyor de la nau o leny en aquel git aytal no es tengut de metre part per si ni per la nau: si ell nos volra. E si peruentura mercader o mercaders haura en la nau o leny, e lo senyor de la nau o leny gitara sens sabuda e sens consentiment dels dits mercaders o mercader, lo dit senyor de la nau o leny es tengut de retre als dits mercaders aquella roba que ell axi com desus es dit: haura gitada o feta gitar o lo preu. Empero es axi a entendre, que aquell git fos o pogues esser dit, que fos git pla. Car git pla vol aytant dir, que nols sobras temporal, e que los vns poguessen hauer acort e cõsell dels altres. Empero si en la nau o leny mercader algu no haura lo senyor de la nau o leny pot fer gitar ab cõsell de tot lo cominal de la nau o lẽy o de la maior part, si spay ne haura. Empero si soptosament temporal los forçara, e lo senyor de la nau gitara o fara gitar sens que ab los desusdits acort ne consell hauer no pora sia tẽgut per tan ferm com sils ne hagues demanats, e per tan ferm: cõ si tots los mercaders hi fossen, e tan ferm com si tota la roba fos sua: que sua es: pus en comanda la te. Empero si com lo git sera stat fet, e lo temporal desusdit sera abonançat de tot o de partida o no: E la nau o leny se leuara del dit loch: on lo cas desusdit li sera esdeuengut si la dita nau o leny sen leuara ab voluntat dels dits mercaders: e lexara aqui alguna exarcia ab volũtat dells: sia que en la dita nau o leny haia romasa exarcia, ab que puga anar e nauegar sanament en aquell loch on deuia descarregar, o no: la dita exarcia que romasa sera: axi com desus es dit, sis pert, deu esser comptada sobre la roba que romasa sera o saluada sera e lo cors de la nau deu hi metre per la meytat daço que valra, e si peruentura la dita exarcia nos perdra, que sera romasa, ans se saluara, ab auaries q̃ hom ne haura a fer on fara: aquelles aueries deuen esser cõptades axi com desus es dit de la exarcia, si perduda fos. Empero es axi a entendre: que lo dit git: no fos: pla, ans deu esser entes q̃ fos git sẽblant a naufraig. E si peruentura lo git sera pla e no sera semblãt de nau fraig: e la dita exarcia romandra axi com desus es dit ab volũtat dels dits mercaders, sia q̃ la dita exarcia se perda del tot o en partida, e que hom ne haia a fer aueries per aq̃lla exarcia perduda o les aueries fetes ꝑ ella deu esser cõptat tot ꝑ sou e per liura sobre la roba: q̃ saluada sera, e restaurada, e lo cors de la nau o del leny noy pag res perço com la nau

o leny

o leny assats pert, pusques le nau del loch desusdit es mes a ventura de nauegar ab voluntat dels dits mercaders, la qual ells volran e al comi-nal de la nau sera vist, que sia faedor. E si per uentura en la nau o leny no haura ney romandra exarcia: ab que la dita nau o leny puga anar ne nauegar en aquell loch: on descarregar deuia, ans sen haura a tornar en aquell loch, on lo dit viatge sera stat leuat e la dita nau o leny haura carregat, lo dit git o contrast que entre lo senyor de la nau o leny e los dits mercaders sera per lo cas desusdit, que esdeuēgut los sera: deu esser determenat en aquell loch on la dita nau carrega, e encara hi sera tornada per lo cas desusdit. Empero es axi a entendre que si lo dit cas de ventura los sera esdeuengut passada mija via auant, deu esser determenat en aquell loch, on la dita nau o leny deuia descarregar, iatsia aço que la dita nau o lēy sia o fos tornat en aquell loch, on carrega o hauia carregat. Empero si lo dit cas sera esdeuengut ans de mija via daquell loch, on deuian descarregar, deu esser determenat alla: on la dita nau o leny carrega, si ab aço que romas li sera: hi sera tornada. E si lo dit senyor de la nau o leny demanara nolit axi de la roba perduda com de la saluada: deu li esser donat, e ell per aquell nolit deu aiudar a la roba, que perduda sera e gitada e si ell nol ne demanara, ne pēdre nol ne volra per aquell nolit ell no es tengut de res a metre en lo dit cas. E si lo dit senyor de la nau o leny volra hauer nolit de la roba, que saluada sera: ell es tengut de complir lo viatge ab aquella roba, que saluada sera, e de que ell demanara lo nolit als dits mercaders. E si lo dit senyor de la nau o leny no volra nolit de la roba perduda ne de aquella qui saluada sera, lo dit senyor de la nau no es tengut de complir lo viatge als dits mercaders: si ell nos volra, perço que lo senyor de la nau assats hi ha de perdua, pusque y haura consumada la sua persona. E encara haura perdut son temps e sa viāda, e encara sa nau o leny en partida consumat. Saluo empero, que sia axi entes, que los dits mercaders fossen o sien en loch menys de perill, e que fossen en terra de amichs, que fossen en loch on trobassen nau o leny, qui la roba que romasa los seria los volgues portar ab lurs dines. E aquell *pati quel senyor de la nau o leny fara ab los mercaders a aquell pati mateix deuē esser los mariners. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

* cōsert

De nau o leny qui per cas fortuit se haura a leuar. Capitol 285.

SI alguna nau o leny sera noliciada, que dega anar carregar en algun loch: si com aquella nau o leny sera iunt en aquell loch: on deura carregar: estant la nau o leny en aquell loch, on deura carregar, se metra temporal tan gran que la

nau o leny sen haura a leuar: ans que no haura leuat lo carrech, que leuar deuia, o peruentura hi vendran lenys armats de enemichs, on vendra certenitat, que hi deuen venir: si aquella nau o leny sen haura a leuar per alguna de les raons desusdites, ans que no haura leuat lo carrech, perque hi era venguda e estada nolieiada, e haura sen a tornar peruentura en aquell loch: don parti e fo nolieiada si lo dit senyor de la nau o leny contrastara ab aquells quil nolieiaren: que ell noy volra tornar, quant que haia bones noues, o que lo dit temporal sia abonançat, ans los demanara lo nolit: que els li prometeren de donar, com lo nolieiaren lo dit senyor de la nau o leny es tengut de tornar. E si peruentura tornar noy volra la senyoria lo deu destrenyer quey torn e si ell per nulla rao tornar noy volra: los dits mercaders poden nolieiar alguna nau o algun leny semblant de aquell, e sils costa mes que aquell no fahia aquell senyor de aquella nau o leny que els primer hauien nolieiat deu pagar aquell mes que als dits mercaders costara, e si ell simplament pagar nou volra, la senyoria lon deu destrenyer, si la nau o lēy ne sabia esser venut. Encara mes los dits mercaders noli son tenguts de donar lo nolit, pus que ell nols haura portada aquella lur roba, que ells hauian nolieiada ni es romas en lur culpa. Saluo empero sia entes: que si aquells quil hauien nolieiat no li hauien attes; ço que ab ells hauia empres: com lo nolieiaren, e per culpa o per negligencia, dels dits mercaders sen sera hagut a tornar menys de la lur roba lo dit senyor de la nau o lēy noy es tēgut de tornar: ans li son tenguts de pagar son nolit, pus q̄ per culpa dels dits mercaders sen sera hagut a tornar mēys de la roba. E si peruentura no sera culpa dels dits mercaders, e lo senyor de la nau o leny hi volra tornar, e si los mariners contrastaran que ells noy volran tornar nou poden fer ne deuen per alguna justa rao, pusque en culpa no sera estat del senyor de la nau o leny, ne encara en culpa dels mercaders, sino tansolament per los casos damunt dits. Saluo empero, que si la nau o leny hauia lexada alguna exarcia o alguns homens en terra en aquell loch: don se hagueren a leuar per los casos desusdits lo senyor de la nau o leny es tengut de metre exarcia a esmena daquella, que lexada haura, e encara metre homens en esmena de aquells: qui alla seran romasos. E si peruentura lo senyor de la nau o leny fer nou volra: los dits mariners noy son tenguts de tornar: si ells nos volran, ne lo senyor de la nau o leny nols ne pot destrenyer per alguna rao, pusque ell nols volra fer compliment daço que desus es dit. E per aço fon fet aquest capitol.

De conserua. Capitol 286.

SI senyor de nau o lény fara o hau ra fet conseruatge ab algú o alguns senyors de naus o lenys, sia que sien grans o pochs o maior o menor o semblant a la sua nau o lény: tot ço que en la dita conuinença feta sera per rao del dit conseruatge, deu esser ates e complit, sia que la dita conuinença feta per rao del dit conseruatge sia scrita, o sia que fos feta per paraula. Empero sia axi entes: que la dita conuinença feta per rao del dit conseruatge sia e puga esser en ver messa, ço es a entendre per testimonis, o per scrit, qui sia fet per ma descriua iurat o per albara fet ab voluntat de les parts en lo qual albara deu hauer any e dia e hora e nomenat lo loch, on lo dit albara sia estat fet encara mes escrits en la fi del dit albara los segells de les parts los quals lo dit cõseruatge faran o empendran o hauran fet si en loch ne seran. Empero si les parts desusdites en lo loc on seran com faran o empendran lo dit cõseruatge e tot ço que desus es dit noy porã fer acte: sino tãsolament p paraules: si aquelles seran atorgades per totes les parts, qui lo dit conseruatge farã o empendran valen e deuen hauer valor tot en axi, com si eren scrites per ma del scriua iurat, e meses en albara o en cartolari de nau o de leny ab que per testimonis pusquen esser les dites paraules empreses en veritat esser meses si algun contrast hi esdeuendra. E si per uetura alguna de les dites parts vẽdra contra les dites conuinences o auinences o contra alguna daquelles per rao del dit conseruatge fetes o empreses, sia que siẽ fetes per scrit o per paraules: sien tenguts de restituir tot dan e tot interes, que la part aqui seran trencades les dites conuinences, ne sostendra. En axi empero que lo dit dan e interes sia o pusca esser en ver mes. Saluo empero en totes coses e per totes tot iust impediment, per lo qual la dita conuinença o conuinences per rao del desusdit cõseruatge fetes o empreses no poran esser atteses ne complides. E sots aytal condicio que lo dit impediment sia e puga esser en ver mes. E si lo dit impediment en veritat mes esser no pora: aquell o aquells qui lo dit impediment diran hauer hagut: e en ver metre nol poran sien tenguts de fer: tot ço que desus es dit sens tot contrast a aquell o a aquells: los quals lo dit dan e interes hauran en culpa dels desusdits sostengut. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

De nau comanada per personers a algu. Cap. 287.

SI alguns bons homens o alguns mercaders hauran feta part a algu én alguna nau o leny: e com la dita part o parts hauran fetes e fornides: los dits bons homens o mercaders comanaran o faran comanda a aquell aqui ells han fetes les dites parts: que en la dita nau o leny ell per ells nauech, si aquell aqui la dita nau sera stada co-

manada hi haura part o no ell es tēgut de nauegar e de guanyar ab la dita nau o leny en totes parts, on el guanyar ne pora. Saluo empero tota via tota conuinença o manament que dels dits bons homens o mercaders li sera stat fet lo dia: que ells la dita nau li comanaren, o despuys. E si lo dit aqui la dita nau sera stada comanada, guanyara, ell es tengut de retre e de donar als dits bons homens o mercaders tot lo guany: que la dita nau o leny haura fet, saluo lo dret, que ell hauer deu o hauer ne deura per la part: que ell hi haura. E si part alguna noy haura, ell sen pot retenir tot ço que a ell ne pertanyera: quen dega hauer per la sua persona tot en axi, com pertany a senyor de nau o de leny. E si lo dit senyor o comādatari nols portara guāy ans los portara * cōsumament, los dits bons homens qui la dita nau li comanaren, o li ferē part e l feren senyor del lur deuen pendre en compte lo dit * consumament, si donchs prouar no li poran quel dit * consumament sia stat per sa culpa, es a entendre: que ell ho hagues iugat o bagaçeiat o * emblat o mal procurat. E si aço prouat li sera, lo dit senyor comandatari de la dita nau o leny es tengut de tot lo dit * consumament a restituir sens tot contrast a coneguda e a voluntat dels dits bons homens, qui la dita nau li comanaren o li feren part. E si la dita culpa prouada no li sera, e ell be e deligentmēt haura fet, tot ço que haura pogut, e en culpa del no sera romas, que ell no hala portat guany a aquells qui la dita nau o leny li comanaren, o li feren part, e lo contrari prouat no li sera, tot li deu esser pres en compte. E si lo dit senyor o comandatari menara ab si scriua de creença: Si lo dit scriua haura iurat al començament com rebe la dita scriuania, sino los dits personers lo poden fer iurar, e demanar si sots pena del sagrament, ia aqlles messions o * consumament que ell los met en compte, si es axi com ell ha scrit, e axi com los ho dona en compte. E si lo dit scriua dira sots pena del sagrament, que axi es, com ell ha scrit, e axi com los ho met en compte, sobre aço lo dit scriua deu esser cregut: si donchs lo contrari prouat no li sera. E si lo dit contrari prouat li sera: lo dit scriua deu hauer la pena que ia es posada en vn capitol. E lo dit senyor o comandatari de la nau o leny es tengut de restituir lo dit * consumament als dits bons homens: qui la dita nau o leny li comanaren, si lo dit scriua no ha de queu pusca restituir, sia que sia fet lo dit * consumament per culpa del dit scriua, o per culpa del dit senyor o comandatari, per ço com lo dit senyor haura leuat aytal scriua: com desus es dit. E si lo dit contrari al dit scriua prouat no sera lo dit scriua no deu sostenir la pena desusdita, ne encara lo dit senyor no son tenguts de res a restituir als dits personers del dit * consumament si trobat hi sera, pus en culpa dells

*perdua
*perdua
*perdua
* robat
*perdua
*perdua
[illegible]
*perdua
*perdua o dismi nutio
*perdua o dismi nutio

dells no sera esdeuengut. E si peruē-tura al dit senyor li fallira lescriua: o no haura menat scriua iurat: e lo dit senyor scriura o fara scriure algunes messions que ell haura fetes: si los dits personers qui la dita nau o leny li hauran comanada: lo tendran en suspita, ells ne poden hauer vn sagrament, que ell quels diga si son veres aquelles messions, e que sia axi, com ell ha scrit, o fet scriure, e axi com el met en compte, e si ell diu hoc sots pena del sagrament, el deu esser cregut. Si donchs lo cōtrari no li sera prouat, e si prouat li es: deu restituir tot lo dit * cōsumament: que trobat hi sera, a coneguda e ab voluntat dels desusdits. E si lo dit contrari prouat no li pora esser: ell deu esser cregut, e lo dit compte li deu esser rebut, sia que port guany o perdua, pus en culpa del no sera romas. E es rao: que axi com losdits personers hagueren fiança en ell cō li feren part en la dita nau o leny, rao es, que lay hagen en lo retre del compte, sia que port guany o perdua, si donchs lo contrari no li poran prouar, com desus es dit. E axi sia que haia menat scriua iurat o no no li nou ne li deu noure per les rahons desusdites. Empero tota via que senyor de nau mene o puga menar scriua iurat ab si: es gran descarrech e gran aleuiament, perque tot senyor de nau o leny lo deu menar, que fer ho puga. E per les rahons desusdites fon fet aquest capitol.

* disminutio o perdua

Si nau de mercaderia se encontrara ab nau de enemichs.

Cap. 288.

SI alguna nau o leny de mercaderia se encontrara ab alguna altra nau o leny de enemichs si en la nau o leny desusdit de la mercaderia haura mercader o mercaders lo dit senyor de la nau o del leny los deu demanar, ia ells si volran o volen que ells aferren e combaten: e prenguen aquella nau o leny de enemichs. E si lo dit mercader o mercaders loy atorgan tots o la maior partida, lo dit senyor de la nau ho pot ben fer que per dan ne per * destrich que los dits mercaders ne sostenguē lo dit senyor dela nau o lēy nols es tengut de alguna esmena a fer ne de res a restituir del desusdit dan si los mercaders lon sostendran pusque ells loy atorgaren e ab lur voluutat sera stat fet. Mas empero si lo dit senyor de la nau o leny fara aço, que desus es dit sens sabuda e sens voluntat dels dits mercaders de tots o de la maior partida: si los dits mercaders ne sostēdran, on hauran a sostenir dan o greuge algu, lo dit senyor de la nau o leny los es tēgut de tot lo dit dan o greuge, q̄ los dits mercaders ne sostendran on speran a sostenir a restituir sens tot contrast, si la nau o leny ne sabia esser venut ols bens del dit senyor de la nau o leny si trobats li seran en algunes parts, perço com lo dit senyor de la nau haura fet e començat

* desafēc

çat ço que desus es dit sens sabuda e volūtat dels dits mercaders de tots o de la maior partida. E si peruentura lo dit senyor de la nau haura aço fet o començat ab voluntat dels dits mercaders o de la maior partida per raho del dit guany, que faran o entendran on esperaran a fer: lo dit senyor de la nau o leny es menester: quels ho atena sens tot cōtrast. E si peruentura entre lo dit senyor de la nau o lēy e los dits mercaders de tots o de la maior partida empresio ne conuinença alguna entre ells feta no haura per raho del guany que ells faran o speran a fer, e aquell guany aytal per aytal raho com desus es dita, sera estat fet: os fara, deu esser partit en aquesta manera, que lo dit senyor de la nau o leny ab lo cors de la nau o leny ne deu hauer e pendre lo terç, e los dits mercaders ab la lur roba ensemps ne deuē pendre laltre terç, e lo notxer e * panesos e mariners e tots aquells qui son tenguts e prenen loguer de nau laltre terç. Empero deu esser leuat e pres dels dits tres terços, ço de que deuen esser honrats e millorats aquells: qui de la nau o leny son tenguts, e lo dit millorament deu esser donat a coneguda dels dits mercaders e del escriua de la nau e del notxer e del vn dels * panesos e de dos proers. Empero es axi a entendre, que segons quel guany sera grā o poch, si deu esser partit, empero sia lo dit guany gran o poch: tota via ne deu hauer lo cors de la nau o leny ab lo dit senyor ensemps lo terç. E lo romanent del dit guany deu esser partit per * testes a coneguda dels desusdits. E si lo senyor de la nau o leny fara o començara ço que desus es dit, sens sabuda o voluntat dels mercaders o de la maior partida, si dan algu ne sostendran los dits mercaders: lo dit senyor de la nau o leny nols es tengut de donar lo terç, mas es los tengut de donar, ço que li sera semblant a coneguda del notxer e del scriua e de dos proers, e aquests deuen partir, ço que lo dit senyor deura dar als dits mercaders, segons la roba e segons la valor e la bondat que quascun dels dits mercaders haura en si. Que assats es semblant a rao: que prou ne hagen, daço que lo dit senyor de la nau o leny los dara als dits mercaders a coneguda dels desusdits, perço car lo dit senyor de la nau o leny era tengut e fora obligat als dits mercaders de tot dan a restituir: que ells ne sostinguessen en esperassen a sostenir si los dits mercaders pres lon haguessen. E si peruentura en la dita nau o leny mercader algu no haura, si lo dit senyor de la nau volra començar a fer, ço que desus es dit, ell nou deu fer ne pot, que non ha poder de fer. E de auēturar en aço no cal alre dir: que si lo dit senyor de nau o leny ho auenturara, si be lin pren, sera bondat e valor sua si regoneix los dits mercaders, qui la dita roba o mercaderia hauran en la sua nau o leny dalguna cosa. Empero sera en sa voluntat, si ho fara o no. Mas empero

* cōcelles de popa

* cōcelles de popa

* caps

pero si lo contrari si esdeuendra en aço que lo dit senyor de la nau haura auenturat: e començat lo dit senyor de la nau o leny: e encara los bens dell han e hauran star a rao als dits mercaders; si algun dan hi pendran, on sostendran on speraran a sostenir: segons que desus es dit, perço com en la dita nau no eran los dits mercaders, encara per altra raho: perço car lo senyor de la nau o leny en aytal cas cō desus es dit: no ha poder menys de sabuda dels dits mercaders, ne es raho: quen dega hauer que assats ha poder tot senyor de nau o de leny, pusque ha poder en la roba dels mercaders en fet de git e de naufraig. Si donchs los dits mercaders no son presents en la nau: si cas de git o de naufraig si esdeuendra. Empero si lo dit senyor de la nau o leny pora mostrar o en ver metre ço que desus es dit, que per cas de ventura li sera esdeuengut: lo cas de ventura es aytal, que lo dit senyor de la nau o leny noy pogues fugir, es axi a entendre, que la dita nau o leny de enemichs li vengues desus e ques afferras ab ell, e si per la rao desusdita los mercaders dan algu sostendran lo dit senyor de la nau o leny nols es tengut de alguna esmena a fer. Pus lo dit dan en culpa dell no sera esdeuengut sia que los dits mercaders siē en la nau o no e per altra raho, que a cas de ventura no pot hom res dir. E perço son fet aquest capitol per les rahons desusdites.

De conuinença feta per comandatari de nau. Cap. 289.

SI algu comanara o haura comanada sa nau o son leny a algun altre si aquell aqui la dita comanda sera feta de la nau o leny, fara ab algun o ab alguns alguna conuinença o promissio per rao de algun fet: qui pertanga a la dita nau o leny si aquell aqui la dita nau o leny sera stat comanat, e la dita conuinença o promissio haura feta, si ell no atendra: ço que conuengut e promes haura a algu o alguns, si aquells aqui la dita conuinença o promissio feta sera stada, ne sostendra dan algu: aquell qui la dita nau o leny li haura comanat los es tengut de tot lo dit dan e greuge a restituir, si la dita nau o leny ne sabia esser venut, ab que per culpa daq̄ll aqui ell haura la dita nau o leny comanat, los sia esdeuēgut lo dit dan o greuge, en axi empero que la dita conuinença o promissio sia stada feta per rao de fet: que pertanga o pertanyer dega a la nau o leny. Empero si aquell qui la dita nau o leny haura comanada ne sostendra on haura a sostenir algun dan en culpa de aquell: aqui ell haura comanat la dita nau o leny: si aquell ha alguns bens, ell li es tengut de tot aquell dan o greuge a restituir, que per culpa dell haura sostengut, e si aquell aqui la dita nau o leny sera stat comanat: no ha de que pagar: e es aconseguit e lo dan desusdit pagar ne restituir no pora ell

ell deu esser mes en poder de la senyoria e star tant temps en aquell loch tro que ell haia satisfet e pagat tot lo dit dan o que sen sia auengut ab aquell, qui lo dit dan haura sostengut per culpa dell, e aço dessusdit sia fet menys de tot frau. Empero si aquell aqui algu haura comanada la sua nau o leny, fara alguna couinença o promissio ab algus, e en culpa dell no romandra, que ell no la atena, ell ni aquell qui la dita nau o leny li haura comanada: no son tenguts de alguna esmena a fer a aquells: a qui la dita promissio sera stada feta, pus per culpa dell no romandra ne sera romas, que ell no lals haia attesa. Perque quasseus guart aqui comanara son vexell, e com e com no perço que dan algun no sen puixa esdeuenir nen hagues a sostenir per alguna raho. E per les rahons dessusdites son fet aquest capitol.

De nau presa e recobrada. Capitol 290.

NAu o leny que sera stada presa per sos enemichs, si alguna nau a altra de amichs sencontrara ab los dits enemichs qui la dita nau o leny pres hauran, si la dita nau o leny qui ab los dits enemichs sencontrara: tolra o pora tolre per qualseuol raho la dita nau o leny als dits enemichs, que axi com desus es dit: presa lauran, la dita nau o leny e tot quant en ella sera deu esser saluo a aquell o aquells de qui sera o esser deu: si algu viu ni haura: aquell empero donat a aquells: que als dits enemichs tolta la hauran, trobadures couinents segons lo * maltret: que hagut ne hauran, e segons lo dan quen hauran soffert. Empero sia e deu esser axi entes, que si los dits amichs la hauran tolta als dits enemichs dins la senyoria e la mar, de on la dita nau o leny sera o en loch on los dits enemichs no la haguessen rera, si aço es entendre en loch saluo ells ne deuen hauer segons que desus es dit. Empero si los dits amichs tolran o hauran tolta la dita nau o leny als dits enemichs en loc: on ells la tenguessen rera sie en loch saluo: nols ne deuen esser donades trobadures: si ells se volran, ans deu esser del tot lur sens tot contrast: que senyoria ne alguna altra psona nols hi deu nils hi pot per alguna iusta raho metre contrast. Encara mes si alguns enemichs hauran tolta alguna nau o leny a algu o alguns, si peruentura veuran o hauran vista dalguna nau o leny de que los dits enemichs haguessen dubte o paor: e per lo dit dubte o paor los dits enemichs lexaran e desempararan la dita nau o leny que ells presa hauran: axi com desus es dit, si la dita nau o leny de qui los dits enemichs hauran lo dit dubte o paor, pendran e amarineran o sen menaran la dita nau o leny quels dits enemichs haurā desemparada per la dita paor la dita nau o leny deu esser retuda a aquell: de qui sera o deu esser, si ells vius seran: o als proismes de aquells

*treball

quells sens tot contrast: ells empero donant a aquells, qui la dita nau o leny o la roba o mercaderia: que en la dita nau o leny sera, haurã presa: trobadures conuinents segons que desus es dit, si entre ells auenir sen poran. E si entre ells auenir no sen poran: sia mes lo contrast desusdit en poder de bons homens. Mas empero si algu o algũs desempararan lurs naus o lenys per dubte o per paor de sos enemichs, e alguna altra nau o leny encontrar sa ab la dita nau o lẽy, que axi cõ desus es dit: hauran desemparat, e amarinar e menar la han en loch saluo es axi a entẽdre, que aquells qui la dita nau o leny hauran amenat, e no la haien tolta a enemichs, e enemichs no la han haguda en si ne rera si, es axi a entendre, que los dits enemichs no la haguessen tolta a aquell: de qui es, e qui deu esser, aq̃lla nau o leny e la mercaderia que dins es no deu esser daquell o daquells, que axi com desus es dit, la hauran trobada: mas segons vs de mar poden ne demanar trobadures conuinents. E si peruẽtura entre ells auenir no sen poden, sia e deu esser mes lo contrast desusdit en poder de bons homens perço car tota via es bona la cominalesa e la egueltat el temprament de bons homens, e es rao, que algu no deu fer ne encercar tant de dan a altre com peruẽtura fer poria, perço car nẽgu no sab ne pot saber ne es cert, a on es lo seu dã ni lo seu perill, perq̃ quasi cu deuria posar tot contrast, quẽ ha ia ab algu en coneguda de bons homẽs, e maiormẽt sobre los casos damunt dits o semblants daquells: perço que Deu ne gents nols puguen rependre per alguna rao. Empero es axi a entẽdre, que tot ço que desus es dit: q̃ sia e deu esser fet menys de tot frau, perço car a les vegades tal cuyda enganyar e fer dan a altre: quil fa a si mateix, perço com null hom no sab ne es cert, que li ha esdeuenir a si mateix ni als seus: ne que no, perque negu no deu anar a dan ni a engan ni a perdicio daltre per alguna rao, perço com no sab, on ses lo seu. Empero si algu sabia, que alguna nau o leny deuia anar o sera anat en algun loch on hauran dubte o paor de sos enemichs, e aquell o aquells desusdits armaran lur nau o leny per fer dan a la dita nau o leny o als altres, perço que pugã guanyar les dites trobadures, o perço que hagen o puguen hauer la dita nau o lẽy o la roba, que en ella sera, o laltra per rao alguna, si aquell o aquells qui axi com desus es dit hauran armat e prouat los sera que ells hagẽ o haguessen armat per les rahons o cõdicions desusdites aq̃ll o aquells aytals no deuen hauer les dites trobadures, ni la dita nau o leny del tot ni en partida, ne la roba que en la dita nau sera; si be aquells de qui es o deu esser, la hauien abandonada, o encara quels enemichs lals haguessen tolta si donchs los dits q̃ armat hauran: en ver no poran metre, q̃ ells no hauien armat per les raõs o condiciõs desusdits. Empero si prouat

uat los sera, que ells haguessen armat per fer dan a algu o alguns o a tothom, ab qui ells sencontrassen en forma o manera de enemichs, o axi com enemichs fan, per qualseuol rao o manera ells alguna nau o leny menaran, sia que la menen ab roba o menys de roba, o sia que la hagen tolta a enemichs o trobada axi com desus es dit, non deuen hauer alguna cosa, ans deu esser saluada a aquell o a aquells, de qui es o de qui deu esser. E aquells qui axi com desus es dit: hauran armat, deuen esser presos e mesos en poder de la senyoria, E deu esser fet dells axi com de robadors, si ço que desus es dit, prouat los sera. Empero si prouat nols sera, que ells haguessen armat per les raons desusdites, si ells alguna nau o leny hauran tolta a enemichs, o la hauran atrobada segons que desus es dit, deu los esser donat e saluat tot lur dret, que ells hauer ne deuen o hauer ne deuran per alguna de les raons desusdites. Empero si dubte sera, que ells haguessen armat per les raons desus dites, si peruentura sera cas, que los desusdits hagē a reprouar les raons sobre ells dites e posades, los dits ne algu qui ab ells fos ne encara alguna persona que dan o * prou ne esperas hauer en les raons e condicions sobre ells dites e posades no puga a ells fer testimoni a lur* prou per nenguna rao, ne encara alguna persona que fos auariciosa, o que hom hagues dubte ques giras per diners. Empero si peruentura com los dits enemichs haurā presa alguna nau o leny o alguna altra roba: si los dits enemichs la dita nau o leny o roba que presa hauran: iaquirā on haurā iaquida per lur volūtat: e no per por que haguessen, ne hagen haguda de alguna nau o leny de que ells haguessen haguda vista ne haguessen dubte ne por: que desus los pogues venir, si algu o alguns la dita nau o leny o roba que los dits enemichs hauran iaquida axi com desus es dit, atrobarā o hauran atrobada en loch saluo: e la metrā o la menaran: no deu esser lur de tot, si senyor trobat li sera, mas deuen los esser donades trobadures conuinents a coneguda dels bons homens del loch: hon la dita nau o leny o la dita roba sera stada amenada sots les raons e condicions desusdites. Empero si a la dita nau o leny o roba dins temps conuinent senyor exit o vengut noy sera, los dits qui la dita nau o leny o la dita roba atrobada hauran, deuen hauer per lurs trobadures la meytat de aço que valra: e de la altra meytat deu esser fet, segons que demostra e declara en lo capitol qui parla de roba que sera trobada. E si peruentura los dits enemichs sen menaran alguna nau o leny o sen portaran alguna roba, e los dits enemichs no lexaran la dita nau o leny o roba per lur volūtat, ans la haurā a lexar per temporal o per algunes naus o lēys de que haurā deubte o por, de aquella nau o leny o roba quels dits enemichs axi com desus es dit hauran haguda

* profit

* profit

haguda a lexar, deu esser fet axi cō daquella quels enemichs hauran ia quida anar per lur autoritat e en aquella mateixa forma, E tot aço deu esser fet menys dalgun frau. E si peruentura los dits enemichs vēdran o staran en algun loch: en lo qual ells rebran alguna nau o leny o alguna roba: que ells hauran presa, si aquell o aquells de qui la dita nau o leny o roba stada sera, volran cobrar dita nau o leny o roba, aqll o aquells qui * remuda la haurā, son tēguts de retrela a aquell o a aquells de qui stada sera: ells empero donant e retenent la dita remso, e encara donant a ells guany si ells pendre volran. E si peruētura com los dits enemichs hauran presa alguna nau o leny o roba, ells ne faran on hauran feta donacio a algu aquella donacio no val ne deu hauer valor per alguna rao. Empero si los dits enemichs la donaran o retran a aquell: de qui stada sera, tot comunament sens alguna remso, aquella donacio aytal val e deu hauer valor. E en aqlla donacio aytal no ha ne pot hauer algun contrast. Mas si peruentura los dits enemichs diran al dit senyor de la nau o leny, aqui faran la gracia, axi nos te * retē la tua nau o leny frāca de tota remso, mas volem hauer remso de la roba, que en la dita nau es, aquesta donacio no val, perço com los dits enemichs no la han en loch saluo, que puguen dir e esser certs, que abās que la haguessen en loch saluo, no la poguessen hauer perduda per alguna raho,

* recobrada

* restituim

iatsia que hagen poder de cremarla o metre a fons: si ells se volran: empero nau o leny o roba pus es cremada o guastada, no es bona nēgu ne algu no pot fer de son prou ne amichs ne enemichs, que axi be es perduda als vns com als altres. E sia entes aço: que desus es dit de nau o leny, axi be de la dita roba o mercaderia com de la nau o leny. E si peruentura la roba que en la dita nau o leny sera: rembran los mercaders o los amichs daquells dels dits enemichs lo senyor de la nau o los amichs daquell son tenguts de metre en la dita remso per sou e per liura o per * besant: de tot aytant com la dita nau o lēy valra, e aço deu esser fet sens tot altre contrast. E sia e deu esser tot aço entes, que desus es dit: Axi be de la nau o leny com de la mercaderia, e de la mercaderia com de la nau o leny desusdit. Empero si los dits enemichs tendran o hauran tenguda la dita nau o leny o roba en loch saluo: ço es a entendre: que la hagen treta de la mar de sos enemichs, es a entendre, que ells puxē hauer recobre de sos amichs, si com los dits enemichs tendran o haura en si o rera si la dita nau o lēy o roba q̄ sos enemichs hauran tolta axi com desus es dit, donaran o faran donacio o venda a algu de la dita nau o leny o roba, val e deu hauer valor sens tot contrast, que senyoria ne altra persona noy pot metre contrast. Si donchs aquell aqui la dita donacio hauran feta: no volra fer alguna gracia a aquell, de qui

* moneda noco neguda

la

la dita nau o leny stada sera, ell ho pot fer, si fer ho volra que en altra manera senyoria ne alguna altra persona nol ne pot forçar ni destreNyer per alguna iusta rao, si donchs aquell de qui la dita nau o leny o roba stada sera frau algun per alguna iusta rao mostrar noy pora. E si lo dit frau en ver mes esser pora, la dita donacio no deu valer, ni deu hauer neguna valor per alguna rao ans pot e poria esser en tal manera o condicio lo dit frau, que aquell aqui la donacio sera stada feta deu esser pres per la senyoria e deu li esser donada pena en hauer e en persona, segons la condicio e lo cas que en lo dit frau trobat sera sens tota merce e la dita nau o leny o roba si lo dit frau trobat sera, ses tota merce deu esser retuda a aquell o aquells de qui stada sera sens tot contrast. E si peruentura los dits enemichs faran o hauran feta venda a algun o a alguns de alguna nau o leny o roba, que ells presa hauran, la dita vẽda val e deu hauer valor en aquesta manera, que aquells qui la dita nau o leny o roba hauran comprada, pusquen mostrar, que la dita vẽda los sia estada feta dels dits enemichs en loch saluo, ço es que la tinguessen rera si. E si peruentura aquells diran hauer comprada aquella roba per iust cas o per iustes rahons, e mostrar ne en ver metre nou poran la venda que diran a ells esser feta no deu hauer valor ans si en la dita roba o en la dita nau o leny demanador o senyor algu exira qui en ver metre puga la dita nau o leny esser sua; deu li esser retuda en aquesta manera, que lo dit contrast sia mes en poder de bons homens o de la senyoria, alla on sia fet, e que sia sens tot frau. E si lo dit frau prouat hi sera, la part contra la qual lo dit frau prouat sera sia e deu esser tenguda de restituir a la part la qual lo dit frau sostengut haura, e totes messions e dans e interessos, encara la part que en lo dit frau consentira deu esser mesa en poder de la senyoria. Empero si lo dit senyor de la nau o hom per ell cobrara la dita nau o leny o roba, per qualseuol rao ques cobre, ells son tenguts de regonexer a tots aquells: qui part hi haurã: la part que ells la donchs hi hauien com los dits enemichs lals tolguerẽ, aquells empero donant a ell tot ço: que la lur part costat haura per sou e per liura, segons que a quascun pertanyera. Mas empero si lo dit senyor de la nau o leny cobrara alguna roba, e fara algun pati, o alguna conuinença, perço que ell puga cobrar la dita nau o leny o roba, ab voluntat de tots los personers o de la maior partida lo dit senyor de la nau los pot forçar e destreyer ab senyoria, si ell se volra: que axi li son tenguts e obligats, com si li hauien promes de fer part en nau o leny, que ell volgues fer de nou, o que la cõpras nouellament. Empero si lo dit senyor de la nau auinença o pati algu fara menys de tots los personers o de la maior partida, no lin son tenguts

gucs de res, ſi ells nos volran, ne lo
dit ſenyor de la nau o lēy a ells reſ-
pondre ne regonexer de les parts, o
drets, que ells hi hauien, com los dits
enemichs la li tolgueren, ſaluo de
compte ſi entre lo dit ſenyor de la
nau o leny o roba e ells dits perſo-
ners ne hauia romas per raho de les
dites parts, que ells hauien en la di-
ta nau o leny o roba, com los dits
enemichs la li tolgueren. Empero ſi
ells volran cobrar les dites parts, E
lo dit ſenyor algun contraſt los hi
metra: ols volra metre, ſenyoria lon
pot: el ne deu deſtrenyer, que per al-
guna iuſta raho lo dit ſenyor de la
nau o leny o roba no ſen pot ne deu
eſcuſarne defendre, pus los dits per
ſoners pagaran o pagar volran tot
ço, q̃ a ells pertanyera o pertanyer
ne deura, per ſou e per liura, ſegōs
les dites lurs parts ſeran. Car no ſe-
ria raho ne egualtat que algu dega
o haia poder de deſpoſſeir alguns
del lur per alguna raho ells empero
faent lo que fer deuran en lo cas de-
ſuſdit. Empero deu eſſer axi entes:
que ſi lo ſenyor de la nau o leny o
roba comprara o rembra o hom per
ell la nau o leny o roba que ia era o
fo ſua, dels dits enemichs o daltres,
qui dels dits enemichs la haguessen
haguda per iuſta raho: ſi aquells qui
part hi hauien no volran pagar ſe-
gons que deſus es dit, lo dit ſenyor
qui comprada la haura o hom per
ell, ſe deu fadigar o hauer fadiga en
los dits perſoners vna o moltes ve-
gades: e ſi los dits perſoners pagar
no volran ell la deu donar al corre-
dor, ſi ell ſe volra ab conſentiment
de la ſenyoria. E qui mes hi dara, a-
quell la deu hauer, e ſi peruentura
de les parts quels dits perſoners ha-
uiē en la dita nau o leny o roba ſua,
ſera trobat mes, que coſtat no haura
de la dita vēda o remço, aquell mes
deu eſſer donat e retut a quaſcu dels
dits perſoners, ſegons que lin perta-
nyera. En axi empero ſia e deu eſſer
entes, ſi lo dit ſenyor per gracia fer
ho volra, que en altra manera nols
nes tengut ſi ell nos volra. E lo dit
ſenyor de la nau o leny o roba, o a-
quell qui per ell la haura comprada
o remuda, ne deu hauer auentatge,
que las puga retenir per aytāt, com
altre donar hi volra oy dara, ſi lo dit
ſenyor a corredor donar la volra. E
ſi peruentura no trobara hom tant
de la dita nau o leny o roba: com de
compra o de remço coſtat haura, ſi
lo dit ſenyor o hom per ell ſens vo-
luntat e conſentimēt dels dits per-
ſoners la compra o la reme, los dits
perſoners no li ſon tenguts del dit
mēyſcap, ſi ell ni fara, ſi donchs ells
per alguna gracia fer nou volran, e
axi es raho, que lo dit ſenyor o a-
quell qui per ell la haura comprada
o remuda, ne haia en dega hauer a-
uantatge de retenirla per aytant, cō
altre dar hi volra, tot en axi com ha
auātatge del cōſumamēt q̃ es e deu
eſſer ſeu. Saluo empero, q̃ ſi alguns
de aquells qui part hi hauiē, retenir
las volran: ells ſon tenguts de pagar
al dit menyſcap, ſegons que a ells
ne pertanyera per alguna rao. E to-
tes les rahons qui deſus ſon dites: e

tots los casos e condicions desusdites sien enteses a bon enteniment, quels dits enemichs la haguessen tēguda en loch saluo. Exceptada la dita remço, o compra, si menys de frau sera stada feta.

De carrech de lenyam. Capit. 291.

SI alguna nau o leny carregara o haura carregat en algun loch de lenyam per portar en algun altre loch si entre lo senyor de la nau o leny e los mercaders de qui lo lenyam sera preu algu de nolit entre ells no haura del dit lenyam: lo dit senyor de la nau o leny pot pendre la meytat del dit lenyā, si ell se volra per rahò de son nolit: que mercader ne alguna altra persona ne encara senyoria no loy pot vedar per alguna raho, perço car axi es e fo stablit, e ordenat, e es sa costuma del començament quels antichs comēçaren anar per lo mon: e stabliren e ordenaren axi com damunt es dit, e axi deu esser seguit, com antiguament fo ordenat, e no en altra manera per alguna raho. Saluo empero en aytal manera: que si los dits mercaders de qui lo dit lenyam sera, dira o haura dit al dit senyor dela nau o leny, ans que lo dit lenyam carregassen, que ells volien fer preu del nolit per raho del dit lenyam. E si lo dit senyor de la nau o leny dira o haura dit als dits mercaders que nols cal fer preu de nolit per raho del dit lenyam que ell ne fara tot ço que ells ne volran e en tēguen per bo. E si los dits mercaders carregaran sobre les paraules e condicions desusdites. Quel dit senyor de la nau los haura dites: los dits mercaders no son tenguts de donar la meytat del lenyam pusque ells sobre les paraules e condicions desusdites carregaran, ne lo dit senyor de la nau nols ne pot ne deu gens demanar per les condicions damūt dites qui seran stades empreses. Empero los dits mercaders son tenguts de donar nolit conuinent al dit senyor de la nau o leny del dit lenyam segons que nolits se daran en aquell loch on ells seran, o segons que ab lo dit senyor auenir se poran. E si per uentura los dits mercaders ab lo dit senyor dela nau o leny auenir nos porā del dit nolit: deu esser mes en poder de bons homens, e aço que ells ne diran, allo deu esser seguit e altra no.* Saluo empero es axi entendre que los dits mercaders puguen o poguessen en ver metrer les dites paraules o condicions damunt dites que ab lo dit senyor de la nau foren empreses per scrit o per testimonis. E si en ver metre nou poran, los dits mercaders son tenguts de donar la meytat del lenyam per raho de son nolit.

* altre

De conuinença. Cap. 292.

SI alguna cōuinēça sera stada entre alguns per qualseuol rao ab q̄ la dita conuinença sia stada feta a bōe sa enteniment, deu esser obseruada

da e seguida entre aquells, los quals sera stada feta en loch conuinent. E si la dita conuinença sera stada feta en loch conuinent e ab iusta rao e ab bon entenimeat, deu esser obseruada e tenguda entre aquells entre los quals feta sera. E si peruentura algu de aquells entre los quals la dita conuinença sera stada feta no atendra la dita conuinença, e aquel o aquells als quals la dita conuinença obseruada o atesa no sera, ne sostendra algun dan o algun greuge, aquell qui la dita conuinença obseruada no ha: es tengut de tot a restituir sens tot contrast. Saluo empero que aquell qui la dita conuinença no haura tenguda ne obseruada, no li hagues tolt o vedat algun iust impediment, lo qual si en ver metre pora, aquell al qual lo dit iust impediment esdeuengut sera, per lo qual ell haura haguda a rompre e trencar la dita conuinença, no sia tengut de esmena a fer a aquells, als quals ell * hac la dita conuinēça a rompre o trencar per rao del dit impediment. E si peruentura ell lo dit impedimēt en ver metre no pora: ell sera tengut de restituir, segons que desus es dit. Mas empero si aq̄l haura haguda a rompre e no haura atesa la dita conuinença a aquell o a aquells als quals ell feta la haura, per culpa e negligencia dels desusdits: si ell la dita culpa o negligencia en ver metre pora, si ell per la dita culpa o negligencia algun dan o greuge sostengut ne haura, aquell o aquells contra los quals la dita culpa e negligencia prouada sera son tenguts de tot a restituir sens tot contrast. E tot ço que desus es dit, deu esser fet menys de tot frau, E saluo empero tot iust impediment a quascuna de les parts. E per aytal rao fon fet aquest capitol.

* hague

De mercaderia encamerada o falsa. Cap. 293.

SI algun mercader vendra o haura venut a algun altre mercader alguna mercaderia en esta manera, que si lo dit mercader qui la dita roba o mercaderia comprara: no la veura ne haura vist o no la volra veura ans sen fiara en la fe del mercader, qui la dita venda li fara o li haura feta: qui dira o fara entenent al dit mercader, a qui ell ven la sua roba o mercaderia, que ell la li ven per bona e per fina si lo dit mercader qui la dita roba comprara o haura comprada, la haura rebuda sobre la condicio desusdita, si la dita roba o mercaderia no sera axi bona o fina, com aq̄ll qui venuda la y haura, li fahia entenent, ans sera trobada mala e encamerada en qualque loch, on aquell qui la dita roba o mercaderia la portara o la fara portar, sil encamerament desusdit trobat sera: lo dit mercader qui la dita mercaderia haura venuda sots la condicio desusdita, es tengut de retre e de donar a aquel mercader, que la dita roba haura dell comprada, tot aytant cō altre hauer semblant daquell e de semblant na-

sura daquell que ell venut haura Valia en aquell loch: on lo dit mercader lo porta. Encara li es tengut: que si per rao de la falsia o del encamerament desusdit dan o greuges o messio haura sostengut algu de tot a retre e a restituir sens tot contrast. Encara li es mes tengut, que si lo dit mercader q̃ la dita roba haura comprada pẽdra alguna falla, que ell no pora hauer ne cobrar sos diners per rao de la falsia o del encamerament desusdit: lo dit mercader qui la dita roba haura venuda sota la condicio desusdita li es tengut de donar per sou e per liura per rao de la falsia o encamerament desusdit: perço car ell no haura pogut cobrar los diners: tot aytant cõ ell dira per son sagrament que haguera guanyat, si los diners pogues hauer cobrats, segõs lo preu que ell haura venuda la dita roba, si la dita falsia o encamerament noy fos stat trobat, e tot aço desusdit, q̃ sia e deu esser menys de tot frau. Empero si aquell qui la dita roba vẽdra o haura venuda: dira a aquell qui la dita roba cõprada haura, q̃ ell la li vẽ per aytal, com es dient: veiats la o la fets venre e sius * altara vos la prenets e sino vols la lexats, si aq̃ll qui la dita roba comprara, sia que la veia o la faça veure o no: si ell la rebra, sia que ell hi guany oy perda: en esta manera nolin es tengut: si nos volra pusq̃ axi sia stada feta la dita vẽda cõ desus es dit, e en aytal condicio la haura comprada. Empero que si mester sera les dites condicions en ver poguessen esser meses. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

*plaura

De bescompte allegat per personers contra los hereus del patro.

Cap. 294.

SI algũ senyor de nau o leny haura retut cõpte o lescriua per ell a tots sos personers o a la maior partida del guany, que ell fet haura, o del * consumament, si esdeuengut hi sera, o de qualque rao que lo dit senyor de nau o leny sia o dega esser tengut de retre compte als dits personers si los dits personers o la maior partida rebran o oiran lo dit compte e sen tendran per pagats, si lo dit senyor de la nau o leny viura lonch temps o poch apres: e stant ab los dits personers ensemps en vn loch o no, e nauegara. E quascun viatge o alguns ell vendra en aquell loch, on seran los dits personers o alguns, o peruentura com lo dit compte haura retut o a cap de temps o encontinent, lo dit senyor de la nau o leny ira en viatge, e per voluntat de Deu anant al viatge ell morra, e com la dita nau o leny sera vengut del dit viatge, on lo dit senyor sera mort, los dits personers tots o partida diran, que ells trobaran o han trobat algũ bescompte o falla en lo cõpte, q̃ ell retut los hauia, e los dits p̃soners tots o partida faran o faran fer demãda del dit bescõpte o falla als bẽs del dit defunt o a sos hereus o a aquells qui tendrã los bens daquell, si lo dit defunt haura

*perdua

haura fet testament despuys, quell dit compte * hac retut als dits personers si en lo dit testament sera trobat, quel dit mort haia regonegut lo dit bescompte o falla: o haura regonegut algun tort, que ell tengues als dits personers, lo dit bescompte o tort deu esser restituit als dits personers sens tot contrast, si tots los bens del dit defunt ne sabien esser venuts en axi: que hereu ne alguna altra persona noy pot en res contrastar. Saluant los mariners si de lurs loguers no seran stats pagats. E si peruentura lo dit defunt haura fet testament, segons que desus es dit, e no haura regonegut lo bescompte los dits hereus no son de res tẽguts als dits personers de esmena a fer. Saluant en aytant que si en lo cartolari on lo dit defunt rete cõpte, com viu era, als dits personers sera trobat lo dit bescompte o falla, e que lo dit cartolari sia aquell per aquell e no altre. E encara lescriua qui lo dit cartolari scriui, que sia present, si viu sera, per veure e per disputar lo dit bescompte o falla si sera ver o no. E algũ altre scrit no sia ne deu esser cregut saluãt en està guisa, que si lo dit cartolari on lo dit defunt rete compte, com viu era, als dits personers no sera trobat, si los dits personers porã mostrar translat del dit cartolari, que sia trãslat del dit cartolari e no daltre, e quel haia translladat aquell scriua per aquell e no altre, si viu era o viu sera, si los dits personers aço que desus es dit en ver metre poran, e si en lo dit translat lo dit bescõpte o falla atrobat sera, los bens del dit defunt e los hereus de aquell son tenguts daytant, com los dits bens bastaran, de restituir als dits personers per raho del dit bescompte o falla, si trobada hi sera. E si peruentura lo dit defunt no haura fet testament, despuys q̃ lo dit cõpte rete, si lo dit cartolari o translat trobat sera axi com desus es dit: si lo dit bescompte trobat hi sera, deu esser restituit, axi com desus es dit. E si no ha fet testament ne cartolari nos troba: hay gran treball e gran contrast. Empero lo contrast deu esser mes en poder de homens, qui tengan cura de animes e deu esser * encercat si lo dit defunt haura cõfessor, en aquell loch: ab qui ell se cõfessas, os fos confessat, e si trobat hi sera, deu esser mes en poder del confessor lo dit cõtrast. E si peruentura cõfessor trobat noy sera, lo cõtrast deu esser mes en poder de homens, qui temẽ Deu e anima e q̃ sien de religio, e que sien homens honests e de bona fama. E com los desusdits bons homens hauran rebut lo dit contrast en lur poder, ells deuen hauer tots los dits personers e deuen hauer de quascu dells vn sagrament, que diguen veritat del dit bescõpte o falla, iã cõ es e com no, e com es esdeuẽgut lo dit bescõpte o falla. E los dits bons homens deuen guardar la fama e la valor dels dits personers. Empero los dits bõs homẽs nõ deuẽ pas creure los dits personers, ans los dits personers deuen donar testimonis sobre lo dit contrast

Marginal notes: * haura; * mirat

trast que sien sens tota suspita, e que no speren hauer dan ne * prou del dit contrast perço car segons tota raho algun hom no pot ne deu fer testimoni en algun fet, de on sper dan o * prou hauer per alguna raho, si donchs les parts no si acordaran. E qualseuol cosa, que los dits bons homens diran o pronunciaran sobre lo contrast desusdit, allon deu esser seguit, e * als no. E per aço fon fet aquest capitol.

[* profit] [* profit] [* altre]

De nau qui alleuiara de exarcia apres que haura carregat.
Cap. 295.

SI algun senyor de nau o lẽy haura carregat en algun loch de roba de mercaders: si lo senyor de la dita nau o leny aqui en aquell loch mateix: on haura carregat, o en altre loch * alleuiara o haura alleuiat per qualseuol raho, e com lo dit senyor alleuiara o fara alleuiar dita nau o leny ne traura o fara traure velles o ancores o alguna altra exarcia, ans que la dita nau o leny sia descarregada, e a la dita nau o leny vendra o sostendra algun dan o perdua o * cõsumament, si al dit senyor prouat sera: que per culpa dell o de la exarcia que treta ne haura: sera esdeuengut lo dit dan, lo dit senyor es tengut de tot esmenar e restituir sens tot contrast. E si al dit senyor trobats no serã alguns bens ne haura de que puga esmenar e restituir lo dit dan als dits mercaders, si es aconseguit, ell deu esser pres e mes en poder de la senyoria, axi com a comandatari, car tot senyor de nau o leny es e deu esser dit e rebut per mercader e per comãdatari: en tots los negocis: que ell haura a fer ab mercaders per raho de sa nau o lẽy: e aço per moltes rahons, les quals no cal ara dir. E per aço fon fet aquest capitol.

[* descarregara] [* disminutio o cósumptio]

Com deu pagar nolit en fet de get.
Cap. 296.

COm la opinio de moltes sia en diuerses maneres del nolit cõ deu pagar en fet de get, e com una opinio es dalguns de tot lo nolit que el senyor de la nau o leny reb dels mercaders, que si la nau o leny haura gitat en aquell viatge q̃ per tot aquell nolit deu pagar lo senyor de la nau o leny en aquell git.

¶ Item es opinio daltres, que si lo senyor de la nau o leny pren nolit axi de la roba gitada com de la saluada, que deu pagar en lo get tan solament per aquell nolit, que ell reb de la roba gitada.

¶ Item es opinio dalguns altres, que si lo senyor de la nau o leny no pren nolit de la roba gitada: que ell no deu pagar daquell nolit que rebut haura en lo get. E quascu dels mercaders o altres persones qui les dites opinions han en si: les pensen hauer e dir ab bon enteniment e en aquell los deu esser pres. E perço los antichs antecessors nostres qui primerament anaren per lo mon en diuersos lochs e partides, ells veẽts a ente-

entenét les opinions desus dites hagueren de consell e acort en si mateixes: en quina manera ells porien tolre e remoure les dites opinions, e aço per tolre contrasts e treballs, e que no puguen esser ne esdeuenir entre los senyors de les naus e lenys e los mercaders, ne encara ab altres persones: qui ab ells haguessen a fer per alguna raho perço ells no planyent lurs treballs nou gitaré a negligécia, per hauerne merit de Deu e amor e gracia de gents e per tolre los contrasts e les opiniós desusdits: digueren e declararen ho axi: cő en aquest capitol es scrit e ordenat. Que tot nolit qui promes sera de donar per mercaders o p altres persones al senyor de la nau o leny que li deu esser donat e pagat sens tot cőtrast, segős empero les conuinences e empreniments, q́ seran fetes e empreses entre los mercaders e totes altres persones ab los senyors de les naus o lẽys, e los senyors deles naus o lenys son tenguts de pagar en fer de git per tot aytất com los sobrara del nolit, q́ ells rebut haurã delsdits mercaders, e encara de altres persones per lo dit viatge. Empero es axi a entendre q́ los senyors de les naus e lenys deuẽ abatre e leuar dels dits nolits lo loguer dels mariners e la vianda e totes aueries, que fetes hauran per lo dit viatge, que iustes sien. E de tot aço desusdit deuen cőptar los senyors de les naus e lenys o home per ells ab los mercaders o ab qui ells se volran. E si ho volran lexar en lur fe. Aço sia en volűtat dels mercaders. E axi los senyors de les naus e lenys son tenguts de metre e de pagar en git per tot ço q́ net los sobrara del nolit, que ells rebut hauran dels dits mercaders per lo dit viatge, on lo dit git sera stat fet per sou e per liura, axi com fara la roba saluada a la gitada, e si peruentura hi haura alguns dels mercaders o tots: qui diran: que lo senyor de la nau o leny mete e paga en lo dit git per lo torn que ell haura ço es a saber del nolit: que ell dit senyor haura de altres mercaders o de aquells mateixos, o de altra roba o de aquella mateixa: si ab ell sen tornaran: los senyors deles naus o lenys nols ne son tenguts per alguna raho, pus lo git sera ia comptat del altre viatge, e perço que la roba que la nau o leny porta al retorn del viatge: no es aquella, ne de aquells mercaders, ne es obligada a aquella ne es raho, queu sia, ne ho dega esser per alguna raho. E axi per les rahős desusdites: E encara per moltes altres no es tengut en lo git, que fet sera en lo primer viatge del nolit, que haura del torn per alguna raho. E perço fon fet aquest capitol desusdit, e per les rahons en ell contẽgudes no contrastant algunes rahons en alguns altres capitols contengudes.

De patro e mariners quis volran escusar danar en lo viatge. Cap. 297.

SI algun senyor de nau o leny acordara o haura acordat mariners

ners per anar en algũ viatge, lo qual viatge sera ia entre ells declarat e certificat en lo dit acordament, los mariners son tẽguts de anar e de seguir lo dit viatge, segons la forma en que seran stats acordats ab lo dit senyor de la nau o leny, si donchs los dits mariners * abstraure no sen poran per algunes rahons o condicions: que son ia declarades en vn capitol: on parla de les dites condiciõs. E aço desusdit deu esser menys de tot frau. E si peruentura com lo dit senyor de la nau o leny haura acordats los dits mariners, ell se volra en persona * abstrer de anar en lo dit viatge per sa autoritat, e no per alguna raho, que ell escusar se puga, ni romandre dega del dit viatge, sino tansolament que es sa voluntat que romanga si lo dit viatge on lo dit senyor haura nolieiada sa nau o leny, e encara haura acordats los dits mariners, sera en loch perillos e de dubte, si lo dit senyor se abstraura de anar en lo dit viatge, segons que desus es dit, aytambe sen poden abstraure los dits mariners, si ells se volran. Mas empero si lo dit senyor romandra o volra romandre per iusta raho o escusa, que haura, e feu ho entenent als dits mariners, com los acorda: ell pot ben romandre, e los dits mariners no poden escusar, q̃ no vagen en lo dit viatge per alguna rao, saluo per aquelles, qui desus son dites en lo dit capitol. Empero si lo dit senyor roman o vol romandre, o romanga ab iusta rao o no iusta: E los dits mariners iran en lo dit viatge, ey volran anar: lo dit senyor los es tengut de donar e de metre home qui sia sufficient de tenir lo seu loc, e encara que sia tengut e obligat als dits mariners de complir tot ço, q̃ entre lo dit senyor e los mariners son empres, cõ los acorda. Lo qual dit emprenimient deu esser legit en presencia de aquell qui los dits mariners acorda, E en presencia dels dits mariners, e encara daquell qui per senyor en la dita nau o leny entrara. E en axi los dits mariners son tẽguts de fer e de obeir tots los manaments qui iusts sien, de aquell qui per senyor los sera mes e donat, tot en axi com feheren a aquell quils acorda. E si peruentura aquell qui los dits mariners acorda, e la dõchs era senyor, dira e manara als dits mariners, yo coman a aytal la mia nau o lo meu leny, ell vos don e ell vos met per senyor, que vosaltres façau axi per ell com ereu tenguts a mi: si en lo dit viatge anas, si ell dira les paraules desusdites als dits mariners sens algun reteniment que ell noy fara, lo dit senyor qui los dits mariners ha acordats, ses desexit dels dits mariners, e los mariners dell e de tota obligacio o conuinẽça, que ab ell haguessen, si los dits mariners compliran e attendran tot ço que ab ell hauran empres per lo dit viatge a aquell, qui ell los haura dat e mes per senyor. Mas empero si los dits mariners no attendran a aquell, qui per senyor los sera mes e donat, les conuinences o empressions

*escusar

* abstenir

sions que ab aquell quils acorda, hauien promeses e empreses per lo dit viatge, aquell los ne pot demanar e fer demanda tota hora que ell se volra. E si peruentura los dits mariners attendran o hauran ates e complit tot ço, que en conuinença sera empres, a aquell qui per senyor los sera mes e donat en lo dit viatge, e stant en la dita nau o lẽy aquell qui per senyor los sera dat fara ab los dits mariners algun contracte per cambiamẽt de viatge, o per alguna altra manera, si per lo contracte nouell, que los dits mariners hauran fet ab aquell, aqui la dita nau o leny sera stat comanat, e encara per senyor los sera stat mes e donat: Se moura entre ell e los dits mariners alguna questio o demanda per rao del contracte nouell entre ells fet si aquell qui de la senyoria de la dita nau o leny se despossehi, e hi mes aquell ab qui lo contracte nouell sera stat fet: ell met e en possessio, e encara se desexi dels dits mariners els mes per senyor aquell: ab lo qual lo dit contracte fon fet si ell moura questio o demanda contra los dits mariners per rao del dit nouell contracte en nom seu propi, no ho deu ne ho pot fer per alguna iusta rao, nels dits mariners no li son tenguts de respondre ne algun hom ne iutge nols ne pot forçar, segons les raõs en lo capitol declarades. Mas empero si aquell aqui ell haura comanada la sua nau o son leny: li dara o li haura donat son loch, ell pot fer la dita questio o demanda en loch e en nom de aquell, mas en nom seu propri no pas. E axi si ell fara axi cõ de sus es dit: los dits mariners li son tẽguts de respondre e en altra manera no, mas empero si aquell aqui la dita nau o leny sera comanat, fara o haura fet alguna cosa q̃ sia o dega esser a dan de la dita nau o leny per alguna manera que iusta rao no sia, aquell qui la dita nau o lẽy li haura comanat lin pot fer demanda: de la qual cosa no cal alre dir ne recapitular, perço car quascu es tan cert, q̃ sab ques ha a fer del seu mateix e q̃ no. E per la rao damunt dita e declarada fon fet aquest capitol.

¶ *Fins aci hauem parlat de les leys e ordenacions de actes maritims mercantiuols. Ara posarem ordinacions en fet de armada maritima.*

ORDINA-

ORDINACIONS DE TOT VEXELL QVI ARMARA PER ANAR en cors e de tota armada:ques faça per mar. E primo de almirall capita e armadors. Cap. 298.

PRimerament deuen iurar lo almirall e lo capita e los armadors que ells pagaran los ſenyors de les naus o deles galeres o deles ſageties del guany que fara la nau, que pagada la vianda qui ſera manleuada o exarcia o alguna manleuta, ques fara per autoritat de la nau que pagada aqueſta manleuta o deſpeſa que ells deguen donar a quaſcun leny la ſua part, e en aqueſta forma paguen aytambe les altres meſsions quaſcuna a la ſua forma. E ſi peruentura algũ hom fos en la nau, qui per autoritat de la nau hagues manleuat, o fos fermança per comandament del almirall e dels armadors, qui hagues manleuat o fet fermança ſobre los ſeus bens aquell almirall lon deu trer e fer pagar del primer guãy, que la nau faça o los lenys, qui van ab ella. E perço fon fet aqueſt capitol, car moltes naus ſe deſermarien, que alguns regidors manleuen, e fan fer fermances perque * ſeſcruxen, e les naus fan lur viatge.

* ſesfor ſen

Com deu eſſer comptada la meſsio e lo guany en nau armada. Cap. 299.

ENcara deueu ſaber, com ſe farç de aquells homens, qui vendran en nau com han guanyat, o no guanyat: que los dits homens qui venen es meſter que paguen axi be lurs parts de la dita meſsio com ſi y hauien ſtat tota via, e segons que lom ſera, deu hauer millorament o pijorament daytãt, com hi haura ſtat, o y ſtara axi com ara que vn home entre en la nau, e noy ſta mes de deu iorns o vn mes o dos o quant que y ſtiga, e los altres hi hauran ſtat vn any o mes, e hauran refreſcat la nau dues vegades o tres del guany que hauran fet o de manleutes, aquells qui mes hi hauran ſtat, aquells ne deuen hauer millor millorament, mas en aço deuen hauer lalmirall e lo capita e lo notxer maior e los clauaris e lo ſcriua eſguart ſobre lur ſagrament que ells ho degan arbitrar ſegons leſtat, e ſegons la forma del hom: car aquell pora eſſer tant * prous, o que fos tant bo darmes: que aquell deura hauer tant

* proſſos

ment bona part, com si tota via li hauia stat.

De comit o senyor de la galera o de fusta manca armada. Cap. 300.

SI algun qui ira per si mateix ab galera o ab sagetia, sol que vage menys de nau o de armada de senyoria: deu hauer la quinta, e tots los homens son tenguts de fer son comandament: axi com a comit deuen fer. Encara si va detras nau, o que sia ab cōpanyia de nau, e la nau haia per si de nau o altre leny estrena, si es estrena de deu * besants, deu ne hauer lo comit tres, e si es de sinc * besants, deu ne hauer dos. E en aytal forma, que estrena de sinc * besants en auall son del comit dos * besants, e vn * besant es del capita, e los dos * besants deuen esser del notxer de la nau. E si monta mes de sinc * besants, deu venir en poder del almirall e del cominal de la nau, mas tota via aquests tres al comit saluats, si son mes de sinc * besants. E si son mes o menys, en aquella forma ne deu hauer. Encara mes, que si lo dit comit pren leny de batalla, que sia altre leny armat, deu hauer les armes del altre comit. E encara q̄ pot cambiar les armes per millors: fins al cap del viatge. Encara de tot leny que prenga a batalla galera o altra leny, que sia, deu hauer vna ancora e la * senyera. Encara deu hauer de refrescament la nau vna part e mija. E tots aquells qui son en la galeta, de mes fer lo comandament del comit, o sia galera o sagetia o altre leny.

[Margin: * moneda no coneguda; * lo mateix; * lo mateix; * lo mateix; * lo mateix; * lo mateix; * senyal]

De comit. Cap. 301.

COmit deu iurar e fer homenatge al almirall e al cominal de la nau de no partir sens sa voluntat del almirall o cominal en pena de la persona e de no tallar cap de nau, si donchs lo * raiayere no li prenia lo timo: e si ell lo tallaua, quel deu al pus tost que pusca recobrar. E si ell per altra rao ho fahia, ell es tengut per fals e per desleal, e deu perdre la ma, si ell lo talla o l fa tallar. E si tāt sera que ell lo tallas que fos fet per * rasa o per altra traycio, que hom loy puga prouar, deu esser mes en vn pal per lo ces, e q̄ li isca al cap.

[Margin: * per cap axi anomenat; * rancor]

De conuinençes. Cap. 302.

COmencem primerament de la nau e de la viāda, que lalmirall e los armadors e lo capita e aquells qui armaran la nau, faran segons ques empendran e segons se partiran, mas lalmirall e lo capita ho deuen manifestar, sin son demanats, e si non son demanats; no son tenguts de dir ho, en aytāt empero, que lalmirall deu donar poder al scriua, que ell ho manifest, e deu ho dir als homens, qui vendran en terra e en nau per acordarse que axi es, que com los armadors armen la nau, ells poden metre, segons que ells se posaran. E com los homens se acordaran:

ran: guardanse si y volen anar o no.

De les parts ques deuen fer en nau armada. Cap. 303.

ENcara deuets saber, quantes parts deu fer la nau. E quantes no. Si la nau es ab galeres o ab lenys armats si son mil persones, deuē fer sis milia docentes parts. Encara si la nau ha.* d. persones ab los lenys armats, deu fer iij. milia. c. parts. Encara si la nau ha. ccl. persones, deu fer mil. c. dl. parts, encara si la nau o leny ha. cl. homēs: deu fer. dcclxxv. parts. E axi com crexen los homens en axis crexē les parts. E ab les parts se milloran los homens: segōs quels homens seran stats * prous e sufficients dels officis, que faran. Empero aço deu iurar lo capita e lo notxer maior e los clauaris e los conestables en aquesta forma, que hi deu hauer, iij. notxers los millors quey sien en la nau. E tres proers e dos clauaris e dos ballesters ab lo conestable lur e dos homens darmes ab lur conestable, que no puguen res fer per parentesch ni per altre seruey, que degan hauer, o quen hagen pres, e en axi ab volūtat de tot lo cominal de la nau axi de la vna part cō de laltra aquells hi diguē ab veritat, e que partesquen lealment en presencia del almirall, e aquell qui fara a millorar, quel milloren. E axi be deuen millorar lalmirall sobre les sues parts cō los altres, si ell es digne de milloramēt e que sia sufficiēt de millorar. Encara * atresi clauaris e notxers e ballesters e tots homens darmes. Mas a negun no poden tolre res de les lurs parts, ço es si es proer o ballester o altre homi segons que deu hauer.

* finch-centes
* bons
* entre ells

De notxers, e altres officis, e de la partio. Cap. 304.

E tota nau de cort de. c. mariners deu hauer. xvj. notxers, e xxiiij. proers, sol quey haia mil persones. E sin hi ha * d. deu hi hauer xij. notxers. E sin hi a. ccl. deu hi hauer. viij. notxers. E lescriua e notxer maior deuen hauer milloramēt per notxers. Saluant la conuinença que haura feta lalmirall al notxer, que si li conue mil morabatins sobre les. x. parts ell los deu hauer, empero quel capita sia a la conuinença, e lescriua maior, saluāt que aquell notxer hi sia e si noy es sufficient, pot lon gitar e metren hi altre.

Encara scriua deu hauer, x. parts axi com notxer. E capella e metge aytambe, e aquests son aquells, qui deuen hauer part de notxer en nau. Mas si peruentura des que hagues conuengut notxer o proer o altre hom en la nau, e no sabes fer, o que noy fos sufficient, axi com es dit dels notxers: axi es fet dels proers e dels altres.

Encara tornē a la partio de les parts, que com sera leuada la vianda el fet de la nau los senyors ço es a dir lalmirall e capita els armadors deuen hauer fet encant a. viij. iorns en pena

* finch-centes

na de des parts. E deu esser partit, com lencant sera fet, en. iiij. iorns. E perço son fet aquest capitol, car los almiralls e los capitans e los altres armadors farien tant star los homens en les terres, que ells ne hauries damnatge e molts * destrichs. Encara deu donar lalmirall poder al scriua e al notxer maior, que ells puguen pendren tantes de robes que ells puguen metre penyora fins que la nau volra encantar, perque lescriua puga prestar del fet de lur guany, perque los homens se puguen fornir de menjar e de beure fins q̃ la nau haia fet tant de guany que pagades les manleutes hi sobrara al scriua ab lo notxer se deu donar de aço * senyoria, que ells degan pendre tanta de roba de la nau que aquells homens pugan hauer que menjar e que vestir, segons que ells veuran lo guany, empero quel guany sia sufficiẽt e bastant per ala demun dita cosa, e per aquesta procuracio deu hauer lescriua dos millaresos, e la meytat es del notxer. E lescriua es tẽgut de fer albara a quascu daço, que haura pres. E si los homens prenen mes, que no deuẽ, lescriua nes tengut, que perço son donats a aquells dos millaresos al scriua e al notxer. E lescriua e lo notxer deuen tenir leal compte per tots los homens, qui en la nau iran: E per los armadors. E aquesta batlia ha lo notxer ab lescriua en fet de cors o de nau armada o altre leny.

*destrets

* facultat

De almirall. Cap. 305.

ALmirall pot fer millor d̃ part a quis volra, de. ij. parts, o de. v. o de. iij. fins en. x. e aquells deuen esser de. v. homens fins en. viij. Almirall pot fer conestables, e pot los millorar de vna part sobre los altres, e sobre la coneguda de aquells qui hauran multiplicades les parts. Almirall pot millorar tot official, sol que sia sufficient ab voluntat del cominal dela nau. Tot aço axi com desus es dit son fet e fermat, tot en axi com los altres capitols.

Ordinacions de cors. Capitol 306.

EN les costumes del cors de nau o de leny de rems sia entes, que tot leny qui no rem, e que haia gabia, fa aytal capitol com nau, axi fo stablit. Comencem al almirall, qui sera damunt larmada, que primeramẽt deu iurar als armadors: que ell sia feel e leal e obseruant en totes coses que conuenguen a la nau e als personers qui armaran, ço es de la nau e de exarcia que ell prometra e haura assignada als armadors. E si algu es leuat almirall, o la nau sia sua, ell deu manar al notxer ab pena de sagrament, que ell dega manifestar tot ço que pertanga al cors de la nau per aiudarse de tot lo que ha menester. E lo dit notxer maior ab los * panesos, los quals son apellats notxers en cors, hi deu anar ab. iij. fins en. viij. e aquells ab lo dit

* cóceilles de popa

dit notxer deuen ho manifestar a la nau e almirall ab sagrament en axi, que ells no puguen dir sino la veritat. E lalmirall tot en axi com lo notxer ab aquells altres notxers ab sagrament hauran dit, ell ho deu fer a saber als armadors aytambe per sagrament, que ell noy fa es dir mes ni menys de la veritat. E si lalmirall axi nou fa, ell deu perdre. x. parts de les sues, e deuen tornar al cominal dela nau, sia la nau sua o no encara lo ban que sera posat en nau a quis periurara, ço es la pena que seria donada a algu per sagrament fals, tot enaxi deu ell pagar aquella pena, e qualseuol altre del menor tro al maior. Encara si lo notxer hauia fet ab ell algun pati, que ell digues dela exarcia o de les altres coses, lo que no sera lo dit notxer deu perdre les sues parts, e totes les armes, e deuen esser del cominal de la nau. Encara lalmirall deu fer scriure en poder dels armadors, ço quel notxer haura dit de la exarcia e de les altres coses. E si lo notxer no dira la veritat: deu hauer la dita pena. Lalmirall deu aço fer als mercaders en pena sobredita. E los mercaders deuen atendre al almirall sots pena dobla, ço que li hauran conuengut. Lalmirall es tengut al notxer e a tot hom de dir, quant pren per la nau e per la vianda, e cō mãleua e com no, si loy demanen. Encara almirall no deu metre algũ son parent per notxer maior sots la dita pena, si nou fahia ab voluntat dels personers e armadors e del capita. ¶ Sapiau encara, que almirall no pot metre capita ne capita almirall sino ab volũtat dels armadors. Encara almirall ni capita no pot gitar algun hom de offici per alguna esquira, que li haura, si ell no era malmerint o que hagues fet perque, e que tot lo cominal ho conegues e que no fos sufficient, en tal cas lo pot gitar, e metre altre. Empero que no valgues menys daquell, si donchs nou fahia ab consell de la nau. E lalmirall deu iurar de attendre: ço que promes haia a tot home, sia personer, sia armador, sia notxer, sia conestable, sia hom darmes, o seruicial, sia mercader, Sia Sarrahi, o Crestia, o Iueu, e tot ço que prometra en la nau o en terra a tot official de la nau, ell ho deu tenir tot en axi: com promes los haura, saluant empero, que aquell sapia fer ço perque la conuinença li haura feta lalmirall, e si aquell no sabia fer ne dir ne obseruar, ço que haura conuengut, lalmirall no li es tengut de la conuinença: que li hauia feta, e pot ni metre vn altre qui hi sia sufficient en presencia del cominal de la nau.

Encara almirall deu demanar de cõsell com deu partir de algun loch, a tot lo cominal de la nau.

Item si manleua res en la mar o prẽ de sos amichs res,* atrestal. Encara si deu fer vna farida, atrestal encara si cambia nau, atrestal, ey fa tornes atrestal. Encara de exarcia o de alguna gran cosa atrestal.

* axi mateix

Almirall qui va a parts pot refres-

car

car sol que los armadors e personers ho vallen.

Encara almirall o senyor de nau no pot donar ni pendre exarcia de .v. * besants amunt sens sabuda dels armadors e dels personers. E si mũta mes de .v. * besants tot lo comu na a demanar e sin hi haura sol vn mes de la part qui digues * hoc encara que laltra part diga no: lalmirall ho pot fer, e * atrestal pot fer de aq̃lla part que dira no. Mas aços deu iurar per los notxers e per los proers e sobre tots per los armadors e per los personers qui son ab ells ensemps daquella part maior.

Encara deu lalmirall ab coneguda e ab voluntat dels notxers e dels proers metre clauaris e dels ballesters e homens darmes, ço es de vn notxer e vn personer ço es armador e vn proer e vn hõ darmes de lança o ballester. E aço que la maior força sacordara: sien fets los clauaris. E scorcolladors atrestal com de clauaris.

Almirall pot metre proer a coneguda del notxer, perço car lo notxer coneix los mariners.

Almirall pot metre e leuar conestable dels ballesters ab voluntat del capita.

Almirall pot leuar ganfanoner ab voluntat del capita.

Almirall pot leuar guardians dels sarrahins e de la vianda.

Almirall pot leuar gabiers e timoners e sobre guardians.

De notxer. Cap. 307.

NOtxer deu hauer honrament, ço es que si prẽ algunes armes ell les pot tenir fins al cap del viatge, e en totes parts res que li sia donat de vianda, deu esser seu, e pot sen pendre. E totes coses que pren en * esuehiment de nau, que valla de. v. * besants en auall, es seu. E en tot carnatge se pot pendre vna bestia de milloramẽt.

Notxer pot manar totes coses, quẽ facen a fer en nau.

Notxer deu hauer de honrament, com refrescament vę en nau, vna part e quarta.

Notxer deu hauer. x. parts, e puys deu star a * cosiment de les sobre parts, que faran.

Notxer pot pẽdre del encãt menys. j. * besant.

Notxer deu hauer vna vela de mig que sia entena, e sino es entena, prẽga qualseuol.

De proers. Cap. 308.

LOs proers deuen esser a comandament dels notxers de popa, e deuen saluar e guardar tota la exarcia. E deuen hauer vna ancora e vna gumena la millor, que troben enferida a la ancora, e si peruentura noy hauia gumena enferida a la ancora, deuen pẽdre la millor, q̃ troben en la nau. E deuen hauer quascu. v. parts: e de les parts ques faran en la nau de millorament, lo notxer els dos proers e dos clauaris deuen iurar, que per diners ni per parentesch ni per amistat ni per desamistat

Marginal notes (left): ione / ñeco / nda / ma / i ma

Marginal notes (right): * conexi ment / * moneda noconeguda / * cabiment / * moneda noconeguda

mistat no diran, que aquell qui faran a millorar, que sien millorats. E si proer no ha meses les armes que deu metre per ell e metre les hi en tal preu, com ells se volran, a la paga, que li faran.

Ballesters. Cap. 309.

BAllesters deuen hauer en axi com estan per conuinent ab los armadors e almirall e capita, e com deuen hauer dues ballestes de dos peus e vna de strep. e. ccc. passadors, e per punt e cuyraces e facet e coltell e cuxera e capell de ferre, e. ij. crochs. E si aço conue o nou met sta a merce del almirall. E lalmirall ho pot comprar e metre per ell, e pot lin comptar de vn diner dos, o a la voluntat del dit almirall e del capita e dels armadors. Ballester deu hauer. v. parts, e deles parts ques deuran millorar sia enconeguda de. iij. ballesters ab lur conestable, quiu deu iurar ab aquells, iii. ballesters, en axi com lo notxer iurara per los mariners, e lo capita hi deu dir aytambe per lo sagramēt, que ell haura fet. Ballesters deuen hauer tots los cayrells, que trobaran en la cuberta de la nau: quis pendra, e tots los crochs, qui abans hi seran.

Homens darmes Capitol 310.

LOs homens darmes ço que han promes al almirall e a sos companyons, deuen metre, e sino, per aquell cap en que son los ballesters: serien ells a voluntat del almirall. Los homens darmes deuen hauer tot ço que pugan tolre als altres homens darmes: que tenguen al cap, al * esuair que faran, mas pus que la nau sera * esuahida: nols deuen tocar res. E han. iiij. parts mas tot ço que lalmirall los prometra per * esuahir o per muntar o per fer armes, los deu donar ell e lo capita. E ells deuen fer axi, com han conuengut, e per la conuinença, que lalmirall los ha feta, e ia la los atten: ells son tenguts de tenir e de guardar la sua persona a mort e a vida. E si ell no lals aten, ells aytampoch no lin son tenguts.

* enuestir

* enuestida

* enuestir

Gabiers. Cap. 311.

GAbiers deuen hauer, axi com hauran empres e prometran. E deuen esser en proua dos e dos en mig. E deuen hauer les armes dels altres gabiers.

De pes e mesura. Cap. 312.

SI algū home te fals pes, o te falses mesures, o metra aygua en lo vi despuix quel haura cridad, deu perdre la bota del vi e tot ço, quen haura hagut, e deuen ho pendre los consols e dar al cominal de la nau. E si los consols hi consenten, deuen esser marcats al front de foch.

Sobre gardians. Cap. 313.

Sobre

Sobre gardiās deuen esser. viij. e deuen hauer per cert. viij. * besants per home, e los archs e les sabates daquells, q̄ hom pren en * terracenia e les sperdenyes.

* moneda no coneguda

* en terra de Sarrahins

Timoners. Cap. 314.

Timoners deuē hauer axi cō lalmirall, E lo capita e lo notxer empēdrā ab ells: E lalmirall es tengut de ferlos paga saluāt lurs parts.

Barbers. Cap. 315.

Barbers * atrestal cō los timones e sētiners axi cō se porā posar.

*axi mateix

Ganfanoners. Cap. 316.

Ganfanoners deuen hauer. v. * besants per ganfanoner. E si ha senyera en proa en la nau que pēdran, deu esser lur.

* lo mateix

Barquers. Cap. 317.

Barquers deuen hauer tots los coltells daquells, qui remen. E totes les testes de les besties, quis mengen de refrescament en la nau.

Esuehidors. Cap. 318.

Esuehidors deuen hauer ço, q̄ll almirall los prometra. o. l. * besants. o. c. o. x. E açò deuen tenir tots aquells de la nau per ferm.

* lo mateix

Afferradors. Cap. 319.

Afferradors deuē hauer. v. * besants e tots los rompegolls, q̄ sien en cadena de laltra nau.

*lo mateix

De la guarda del almirall. Cap. 320.

Tots los homens de la nau son tenguts per lealtat al almirall de saluar e de guardar a mort e a vida de tot ço q̄ li prometran en loch de homenatge: aytāt com ab ell staran en aq̄ll present viatge, E mētre que fiē al cors. E lalmirall es tēgut a ells de tot ço q̄ls prometra de attēdre de son poder saluāt q̄ ells li sien sufficiēts E si lalmirall nols attenia ço q̄ promes los haura, aquells no li son tengut dalguna couinença, pusque ell lals hagues * rota. Empero q̄ ell lals pusca atendre de son poder, car altrament ells li son tēguts, pusque ell no ho pot fer.

* rompuda

Escorcolladors. Cap. 321.

Escorcolladors deuen hauer. x. * besants per home. E si menarā amor a algu, deuen hauer les lurs parts en corregudes, sol q̄ hō los hō puga prouar. E deuē hauer de totā moneda ques trobe en lescorcoll de. c. * besants. v. millaresos, e de. c. canes de tela. v. E si peruētura hauran feta maestria e que diguessen, q̄ nou han vist, e que fessen: que en altra part guardassen. E quels lexassē passar deuen perdre lo vn vll.

* lo mateix

* lo mateix

Seruicials. Cap. 322.

Seruicials deuē hauer dues parts E deuen * pensar dels Sarrahins malalts, e dels malalts de la nau e escōbrar la nau. E si lo seruicial es hō darmes, deu lo millorar lo capita en la sua lealtat axi com ha iurat.

* cuidar

Mestre daxa. Cap. 323.

N Mestre

MEstre daxa deu hauer los ferraments del altre mestre daxa, ab que clauara.

Ballester. Cap. 324.

BAllester deu hauer tots los ferres dels altres ballesters. E es tengut de fer cordes e de adobar ballestes als ballesters e a la nau, e de amostrar, com ho facen los altres, qui fer no sabran ço ques pertany a ballesters de empenar e de fer astes e cordes e serralles. E perço deu hauer los ferres del ballester qui sera en laltra nau. E lo seu aparellament, qui pertanyera a ballester.

Calafat. Cap. 325.

CAlafat deu hauer los ferros dels altres calafats e vna gonella o vna cota del altre calafat.

Rey de seruicials. Cap. 326.

REy de seruicials deu hauer los millors ferros, que sien en la nau e vn caldero entre ell e los infants. E deu lo dit Rey pendre sinc parts, e non deu vendre sens voluntat dels infants. E si lo dit Rey se vol, no deu algun home metre daus en taulell sino ell. E si algu ni met, ell los pot gitar.

Consols. Cap. 327.

SI lalmirall vol leuar consols, ell ho deu fer ab tot lo cominal de la nau. E deuen iurar de attendre tot ço quels capitols que hauran fets: diran, e que ells de son poder sien tenguts, e deuen hauer de les penes e bans mesos en la nau la meytat.

De conuinences. Cap. 328.

LAlmirall deu tenir e donar tot ço, que haura conuengut o promes als officials o a altre hom de la nau, e si ell loy [illegible]en, lo dit hom li es tengut de tot ço que li promes, axi com si era son hom, ço es en lo dit viatge, e a mort e a vida e aiuda cōtra tots homens, qui fos guerrers fossen, e si lalmirall nou attendra, aquell no li es tengut de res, perque ell li romp la sua conuinença. E perço fon stablit en axi quel almirall attena la conuinença a aquell pus aquell sia sufficient e bastant a aquella conuinença e a aquell offici, que haura conuengut al almirall queu sapia fer. E sino, lalmirall no lin es tengut.

Lalmirall e lo capita deuē leuar del primer guany, que la nau fara, tot ço que deura per manleuta o per tolta q̄ haia feta de viāda o de exarcia. E pot ho leuar e pagar sens demanar al cominal de la nau.

Lalmirall e lo capita si han presa roba o hom de la nau o leny, son tēguts de retre la, sol q̄ aquell proue, qui la haura perduda, ells son tenguts de rete, perque ells poden leuar de les parts aytant, com aquella roba valra, o podē leuar del primer

margenany q̃ lo nau fara. E si los demanadors principals noy son deuen ho stoiar e guardar entro que damanat los sia. E deuē trametre letres, la on los sabran q̃ venguē pēdre la lur roba. E si axi nou fan, la senyoria los pot donar rompiment pusquels homens tots ensemps seran, e seran dexelats, que ells ho hauran pres.

Totes les coses quel almirall haura despeses en menjar e en altres coses a mantenir la companya, que tendra ell despuys, que ell comença de anar al viatge e que ell fo leuat almirall en aquell present viatge tot ho deu pagar del cominal: fins que la nau haia desarmat.

Almirall pot fer iusticia de tolre orelles o de correr la nau o per ila que sia poca on sia la nau surta, en que no haia senyoria.

Almirall no deu metre scriua sens paraula dels armadors.

Almirall deu fer algun clauari, e fer tenir a quascu en les cambres e en los caxes tancadures.

Almirall pot iusticiar tot hom qui rompa caxa o bala o farcell de roba.

Almirall pot fer iusticia de homens, perque no faran comandament dels officials, qui seran mesos en la nau.

Almirall deu hauer de. xx. parts fins en. xxxx. segons ques posara ab los armadors de. xx. o de xxv. o de xxx. o de. xxxx. tro en axi com sera ab ells auengut.

Almirall deu hauer, com nau se pendra vn guarniment o vestidura: lo qual se volra, o q̃ lo millor home vesta, qui sera en la nau, q̃ sere presa.

Almirall deu hauer vn lit de roba de quascuna nau, que prenguen.

Almirall deu hauer vna copa dargent de nau que prenguen.

Almirall deu hauer tots los sestits saluant aquells dels gabiers.

Almirall deu hauer vn anell, q̃ tenga algun hom de la nau en mà, que valega de. xx.* besants en ius. * moneda noconeguda

Almirall pot hauer ioya sens dānatge de la armada de. xx. * besants en auall. E si munta mes de. xx. * besants: deu tornar al cominal de la nau. * lo mateix * lo mateix

Almirall es tengut al senyor de la nau de ferlo pagar en axi, com ab ell e ab los seus companyons haurā empres, quant la nau haura guanyat.

Almirall cō la nau fa camp deu hauer honrament sobre les parts a conexēça e a voluntat del cominal. E ell deu iurar com la nau haura feta vela, e partira del port, on haura armat de tenir lealment, ço que ha promes, saluant si lome no era sufficient en la cosa: que haura promesa.

Almirall deu prestar axi cō ell mālleua a la gēt. E si ell mālleua, deu los ho fer a saber. E los mariners e tots los homens del cominal de la nau lo deuen seguir fins que ell desarm pusq̃ sien a parts. E si lo mariner lo segueix: ell pot refrescar en totes parts aytās, com ell se vulla. E si lo mariner lo segueix fins a la sua volūtat e desarma: ell no pot res dir als

mariners ne als homens, qui en la nau seran de demanar res, q̃ prestat los haia: encara que en algunes parts a la sua voluntat haia refrescat que no roman per los homens. Mas si y hauia algu: quin volgues exir, ans q̃ la nau desarmas: Deu retre tot ço q̃ haura pres, e lexar totes les armes en la nau: e açо no pot fer sens volũtat del almirall fins que haia refrescat dues vegades per armar de nou. E pus que dues vegades haura armat de nou ell ho pot fer axi, com es dit damunt: que reta los diners e lexe les armes. E perço fon fet aq̃st capitol, quels penedors dels diners no deuẽ retre res, perço cõ lalmirall no ret res als prestadors, com manleua, ço es de vn diner dos, e axi cõ ell ho reb dels armadors en axi ho ho ret lalmirall als armadors.

Que deu fer Capita. Cap. 329.

CApita es tengut de atendre tot ço que conue o promet de aiudar en la nau aytãt com ell puga fer iusticia tenir.

Capita deu fer a saber al almirall. E als armadors totes coses que sapia, que fossen damnatge de la nau. E deu esser en la iusticia cominal a tots * cells de la nau, e fer tenir tot ço que prometran al almirall e al dit capita. *aquells

Capita deu fer o dar compte al scriua, lo dia que la nau haia feta vela dalla, on haura armat o refrescat, si hom ne vol lauer compte. E aquest compte se deu fer ab. iij. notxers, e ab. iiij. clauaris, e ab. iiij. proers, e ab. iij. ballesters, e ab dos homens darmes.

Capita deu mostrar, e dir tot ço que lalmirall deu fer a algun hom en la nau: si lalmirall li ten tort, que ell ab lo cominal de la nau li ho deu mostrar e pagar fins que sia fet.

Capita deu axi be guardar la part en la nau dels maiors com dels menors que quascu haia son dret, e deu guardar quels consols nels officials, que son en la nau no puguen res fer, qui tort o dãnatge tornas de la nau ni del almirall.

Capita deu tenir loch de almirall: si lalmirall no es en la nau, e ha aquell poder.

Capita deu trametre lenys en totes parts ab consell del almirall e ab manament.

Capita deu anar parlar per lalmirall, e per si, e per lo cominal de la nau a totes naus per saber qui seran, e ço que ell fara, sera tengut.

Capita deu metre en les galeres e en los altres lenys cap,* cell qui ell volra en loch seu e puixs menar lo dauant lalmirall, e ço que ell comãdara, allos faça. *aquell

Capita deu fer partides dels homens qui van en los lenys armats, e metre e gitar quis vol.

Capita deu fer * atrestal al leny de rems e de veles e de tot ço q̃ ops sia. *altretant

Capita deu fer donar la viãda en axi cõ ell volra, e per aytants iorns.

Capita deu stablir les batalles de tots los lochs de la nau, e de tots los homens.

Capita deu hauer respõsio de co- nesta-

nestable, e darse guarda, e si no ho fa be: ell ho deu mostrar al almirall, e ço que lalmirall ne dira, que sia fet.

Capita deu fer mostrar e apparellar e partir les armes que son cominals en la nau.

Capita deu gitar los homes com vā a *tarracenia, e aytal poder ha en los homens, com es fora la nau: com ha lalmirall en la nau, que lalmirall lo li deu donar.

*enterra

Capita ha aytal poder com lalmirall: quant lalmirall noy es, que ell te lo seu loch tota via faent a saber si ell sera en la nau.

Capita deu metre los ganfanoners en aquell loch, on veura que faça a fer.

Capita deu fer recollir la gent tota via e destrenyerlos.

Capita deu hauer lo quart deles iusticies e dels bans: ques fan en la nau.

Capita deu esser cominal en los consols que si la vn consol ha ab lal tre contrast: ell ho deu iutiar.

Capita deu stoiar tota la roba del mort a sos amichs o a sa muller, e si sen pert res ell ho deu esmenar als amichs del mort.

Capita pot fer encātar la roba del mort sis volra.

Capita deu veure en los fets de la partio del refrescament, ques dona en la nau.

Capita pot millorar lo seruicial darmes ab voluntat del almirall de mija part.

Capita deu partir los draps de vestir si hom fa vestidures, e altres empreses: que facen a donar ab voluntat del almirall e dels armadors.

Capita deu fer leals pesos e mesures als consols. E si ells nou fan lealment en poder seu deuen esser marcats al front: si ells consenten en alguna malesa. E perço son fet aq̄st capitol: que ells stiguen lealment al cominal de la nau.

Capita es tengut, que penyora que sia mesa en nau a tauerna o a vianda: no la leix vendre, tro que la nau isca de cors.

Capita es tengut, q̄ algū home de nau no vena vi ni carn ni vianda, sens que lo dit capita no la veia, e q̄ veia lo pes e la mesura, e si la troba falsa, lo dit capita liu pot tolre ab los cōsols ensemps: E los cōsols ho deuen donar al cominal de la nau.

Capita es tengut, que si la penyora que sera mesa a la viāda, nou valra, que ell la deu fer valer: com en la nau se encantara daço, que haura guanyat, e fer restituir: que aquell noy perda.

Capita es tengut quey faça venir los consols: si aygua se met al vi quis vena en nau, despuys que sera cridat.

Capita deu hauer. xxv. parts o mes si son voluntat dels personers al començamēt del viatge, e si es voluntat del almirall, mas aquelles. xxv. parts no li poden fallir.

Capita deu hauer totes les spases de la nau o leny, qui sera pres, mas es a entēdre q̄ spasa ques port a vēdre, q̄ sia ligada en bala, no deu esser sua

sols aquelles qnes portan per fer armes en nau, o que algun home la porta per son armar, aqlles son sues.

Capita deu hauer totes les senyeres en que haia corda stada ligada o fil o agulla.

Encara deu hauer de quascũ sarrahi: quis vena mig *besant per testa axi be del poch com del gran. Encara del sarrahi quis rema mes de. c.*besants: deu hauer. v. *besants. e. de. c. *besants en auall ij.

*moneda noco neguda

*lo mateix

*lo mateix

*lo mateix

Itẽ deu hauer totes les capes, ço es a entendre gelebies e atzuuars e capes: que porten sarrahins.

Capita pot pendre algunes armes si li fallen, o quen pogues millorar, pero que torn les sues al comu de la armada, ço es a entendre cotell o cuyraces o capell de ferre o golero o altres armadures sols. j.

Scriua. Cap. 330.

SCriua deu esser leal axi a la vna part com a laltra, e deu aço iurar en presencia del almirall e dels armadors, e com es en mar que han feta vela: deu iurar en presencia del cominal de la nau.

Scriua deu retre compte als proers e als notxers e als ballesters e als homens darmes, com haurã feta vela en axi q̃ los notxers ni deuen metre. iiij. e los proers. iiij. e los ballesters. iij. e los homẽs darmes. ij. e los clauaris. iiij. e a aquells ell deu retre cõpte per tot lo cominal de la nau.

Scriua deu tenir lo cartolari, on algun hõ no puga escriure ne legir ne tenir, e si alguna persona lo te fora ell, no deu res valer lo cartolari, e lescriua deu perdre totes les sues coses e parts, e deu esser gitat de la scriuania, e pert la ma en poder de cort, si prouat li es.

¶ Scriua es posat a la maior leyaltat de la nau e de testimoni, car lescriua val per. iij. testimonis, e tot ço quel scriua fa aten la nau.

Scriua hi deu esser com lalmirall promet alguna cosa a algun hom de nau. E tot ço q̃ prometra lalmirall a altre hom: q̃ lescriua ho oia, ell ho deu scriure, e no deu metre res sino axi com sera stat dit, E si nou scriu, e lõ demanẽ a testimoni en demãda o plet: ell deu dir la veritat de ço q̃n oi o vee. E aço deu fer axi be en mercaderia com en cors, car tots los testimonis de la nau venen al scriua.

Scriua no deu res scriure en nau: si la dita nau no es a prois, ço es com en marcar no seria tengut.

Scriua es posat en loch de lealtat e tot ço q̃ ell fa, es tengut de noliejar e de comprar o de vendre o de donar vianda a alguns homens. E despuys que ha iurat deu esser cregut per sa plana paraula.

Scriua ha aytal *batlia, q̃ no es res tengut en la nau de alguna conuinẽça: si lescriua no es en presencia. Encara sol q̃ lescriua oia la vna part e laltra: e ell es en mar, q̃ sia a prois la nau: ell ho pot scriure: e es tengut, encara q̃ noy sia la vna part ni laltra. *poder

Encara si lescriua no tramet els guardians de la nau: no deuen rebre ni donar res sens albara del scriua ab son sagell, que sis perdia no seria

no seria tengut. Encara mes, q̃ sens voluntat del scriua lo senyor de la nau no pot a algu donar algun hauer sens albara del scriua.

Ne algun mariner noy gosa tocar sots la pena del capitol. Encara que si algun nolit es fet ab lo senyor de la nau, no es tengut: si la part se vol si lescriua noy es, o non hi ha carta feta. E si lescriua hi es:es tengut, sol que ell ho haia oit que tota via ho pot scriure.

Scriua pot encara acordar tot mariner sol q̃ no sia proer, defora, e lo senyor de la nau es li tengut axi be: com si ell lo hauia acordat.

Scriua deu esser en totes les coses, que porten en nau, sia vianda o altres coses. E si peruentura ve viãda a la nau: de present lescriua ho deu fer partir, e a la sua volũtat pot millorar qualseuol.

Scriua pot pendre lo millor terme: e fer fer a la sua voluntat de la porta enuers proa. E pot hauer lescriua sota ell seruicial mas aquell scriua qui sera sota ell: no deu tenir lo cartolari que lescriua ne hauria la pena damundita.

Scriua deu hauer en nau armada segõs vn dels panesos, qui son notxers appellats .x. parts. Encara deu hauer tots los llibres, qui valẽ mẽys de .v. *besants lo llibre e si erẽ q̃ valguessen mes de .v. *besants no, ne llibres q̃ fossen en bala tampoch. E tot paper qui fos en caxa o en altre loch es del scriua, e tots tinters de scriure, e totes les ahines de scriure que fossen del altre scriua.

*moneda noco neguda
*lo matteix

Item si laltre scriua de la nau que prenguessen hauia algunes armes millors: ell les pot cambiar per les sues.

Item deu hauer a tot encant .ij. millaresos per persona, e de persona ques rembra .v. millaresos, e en totes parts q̃ sia despuys que el fora leuat scriua: La nau li deu fer sos ops a el e a son seruicial de menjar e de beure e de sabates.

Scriua pot damnar home, pus ha seruit son temps, que hom nol pot retenir per força, pus conuinença li feu hom, que hom lo pagara, com hom lotrasch en la nau o quant arma. Aço es ferm e cert.

Scriua es tengut que ell pot leuar del primer guany, que la nau faça, la manleuta e ques pach qualque manleuta que sia de que la nau haura refrescat en algun loch. E nos deu res partir: fins que les manleutes sien pagades. E daço ha poder scriua.

De Clauaris. Capitol 331.

QVant clauaris seran leuats en la nau ells son tengut lealmẽt ab lescriua de la nau de guardar e fer escriure e quascu ne deu hauer vn escrit, e quascu deu hauer sa tancadura, e quel vn menys del altre no puga obrir ni metre ni traure: E tota via lo scriua sia ab ells al metre e al traure. E si peruentura ni hauia algu que prengues o donas per comendament del almirall o

daltri quisos en la nau sens sabuda daquells companyons o del scriua aquell deu perdre la ma, e esser gitat de la clauaria e esser en merce del cominal de la nau, e perdre les sues parts.

Clauaris han vn march dargent en lo cors.

Clauaris han de quascuna nau vna caxa la millor quey sia menys de roba sol lo fust.

Clauaris hã totes les tancadures, que fossen en la nau o leny que hom prengues.

Clauaris hã totes les cordes dels farcells.

*serta clauaso Clauaris han tots los * aguts: qui sien en la nau, que no sien en bala ne en farcell ne en esporta.

Clauaris han de quascun Sarrahi. ij. millaresos. E ells deuen donar los claus ab que clauen les cormes.

Clauaris han los scarpres, qui no sien de mestre daxa: e deuen los prestar a ops dela nau. E deuen dar cordes a ligar farcells, entro ques encãten, e a clauar e a desclauar los presoners. E deuen donar cordes a ligar los presoners, e abadasions a ops de la nau si non hauien.

Notxer maior. Cap. 332.

NOtxer maior de la nau es tengut al almirall, e al capita, E als armadors de la nau de esser leal, e de no donar triga a les coses de vtilitat, ques puguen fer en vn iorn, q̃ non hi meten altre, perço com nau armada sta quascun iorn e quascuna hora en esperança de seguir son enemich, o de fugir, si ops li era, per quel notxer deu fer al pus * tost e sauiament ço que haura a fer., e aço deu iurar. *prest

Item que per parētesch ni per hauer que lin fos donat: ell no stiga, que no coman de a tots aquells, qui ben poran fer, e aço deu iurar lealment.

Item que per maluolença que ell haia a algun home, que nol meta, la on sapia, que altre ho fara millor q̃ aquell. E aço deu iurar.

Item deu dir totes les magāyes, q̃ son en la nau de arbres e de antēnes e de ancores, e de exarcia, que y sia. E siu cela, e q̃ li sia prouat, ell deu perdre les sues parts e les armes.

Item si veu res * emblar o * rasa o bando fer, deu ho manifestar e castigar, e sino sen volen star: deu ho dir al almirall o al capita. *robar *rancor

Item que ell no faça hom acordar en la nau, sinol coneix, ne diga, que aquell sia mariner, si nou es, e siu fa, tot lo dampnatge que la nau ne prengues, sia sobre ell. E si mar li fahia mal, que ell no sen pogues aiudar, si la nau ne hauia a logar altre lo notxer la a pagar.

Item ell deu fer totes coses que ell sapia e si per ventura ell no les sabia fer, e que altre hagues hom a logar, entro que sia fet, ell ho deu pagar, ço es a entendre tot ço que en la nau se pertany per lo nauegar car a altres coses fora lo nauegar noy es tengut, mas de tot * lals es tengut, pus que a notxer maior la hom puiat. *altre

iat. Encara si fer nou sabia, deu ne esser gitat, e deu perdre ço q̃ hom li hauia promes. Altrament ell deu atendre, ço que haura promes, e hom axi mateix a ell ço que hom li prometra.

Item que ell no deu exir de port ne entrar en port sens voluntat del almirall e del capita e del cominal de la nau. Tot aço deu iurar, e encara que per amistat del almirall ne del capita ne dalgun hom no cele, ço que veura que fara a fer, ne diga ço que no fara a fer, e que faça e faça fer tot ço que sia profit de la nau, e si li era vedat, deu ho dir al almirall e al capita, e ells deuen li aiudar a tot saluament de la nau. E sino li aiuden ne li attenen, ço que li hauran promes, ell nols es tengut de res.

Notxer deu hauer aytal *batlia en la nau, que com sera lo cõsell donat dell e del almirall e del capita e dels promens de la nau, ell deu fer collar e metre veles, com ell conexera, que faça a fer.

*poder

Notxer ha a comendar a exir de port entro que sia en *pelech fora.

*altamar

Item que tota via que la nau deu mudar, ell deu comandar a popa, e donar saluament, e collar.

Item que com volra pendre volta, queu deu demanar al almirall e al capita e als panesos, e com seran acordats, que ell faça mudar.

Item al entrar de algun port ell deu comandar. E mesa vna ancora daça, e laltre dalla, ell don son loch a aquell, a quil haura donat lo iorn de comandar.

Item que com veura, que faça argir e collar de mig, si ops sera, e mudar laltra vela, que conega que faça a mudar queu faça a fer. E si y fa *aiunyer alguna vela, ell la pot iunyer, e si fa aminuar, ell la deu minuar sens licencia.

*ajustar

Item que nenguna ancora nos deu donar a la nau: que ell noy sia demanat.

Item que si gumena o algun grupial fa a tallar o aiunyer: ell ho pot fer.

Item la nau no deu mudar sens paraula del notxer, ne leuar ancora ne prois sens sa paraula.

Ne deu partir barca de nit sens sa paraula. E sin partira, deu ho manifestar al capita. E lo notxer deu partir als altres sos companyons la venda de comandar, ells faent a saber al notxer, ço que faran.

Notxer deu esser a arbitrar les parts, perço com ell coneix los mariners e deu iurar lealment e dir ab aquells: quiy diran.

Notxer maior no es tengut de fermança que ell faça, pus lome sera anat en la nau vn mes que ell lacorda, el amena per autoritat de la nau.

Notxer pot cambiar les sues armes ab altres: si millors les troba, si prenen nau. E les pot tenir, fins que la nau desarme e puys que les torn al cominal de la nau: Car ell deu esser armat, qui sta en popa, mas vna arma deu esser sua.

Item deu hauer la quarta part de vianda de millorament. E de tota nau

* moneda no coneguda nau ques rembra. x. * besants e de leny.v.* besants.

* lo mateix Item deu hauer de tota vela quis partesca ab los altres notxers vna part e quarta, e pot demanar de re-
* lo mateix frescament vn * besant a tota nau e leny.

Notxer es tẽgut de star en la nau fins que tots aquells de la nau sen sié anats, e de no partir entro sia a saluament la nau, e que sen partesca ab voluntat del senyor, ço es a saber que sia la nau desarmada. E si la nau hauia son cabal, no es tẽgut lo notxer, si sen vol anar, pus la maior forçа sen anas.

De consols. Cap. 333.

COnsols deuen iurar en poder del cominal de la nau e dels notxers e dels armadors e dels proers e dels ballesters e dels homens darmes, que ells per algun senyor qui sia en la nau ni per parent ni per altre home ells no faran sino a la maior lealtat que fer puguen e conegan, e tota via ab consell daquells quells parra, e que per parentesch ni per hauer ni per res no facen sino la lealtat. E deuen fer leals mesures de vi e de tot ço ques vena en la nau. E deuen hauer vn scriua, e deuen hauer. xv. * besants per consol. E de-
* lo mateix uen donar al capita lo terç de les iusticies de la lur part e vna part al scriua.

Item deuen hauer la meytat de les iusticies. E deuen hauer de quascuna nau, que prenguen, vn tapit.

Item, deuen hauer de quascuna nau. ij. * besants per hom, ço es a entendre per consol, per los contrasts dels homens que partexen. * lo mateix

Item es tẽgut quascũ consol que faça lealment. E si ell consent maluestat, deu perdre les sues parts el cõsolatge, e deu esser marcat al frõt.

Los guardians qui son senescals deuen iurar lealment que donen aytanta vianda al vn com al altre, fora al almirall. iij. parts, e al capita e al notxer maior vna part e vn quarto de part. E no deuen donar al maior mes que al menor sens paraula del almirall e del capita e del scriua.

Deuen hauer los guardians les pells de les besties qui en la nau se mengen de refrescament. E deuen hauer los sachs e les sarries del pa si la nau guanya.

Item deuẽ hauer de quascun Sarrahi. iiij. millaresos e ells deuen los guardar e clauar e desclauar, e si los Sarrahins se * remen deuẽ ne hauer * rescate vn * besant. * lo mateix

Item los guardians deuen hauer les parts, segons que sera. E si los Sarrahins fugen, ells ne son tenguts.

Com se leuen les quintes. Capitol 334.

SI algu armara nau o leny o galera o altre vexell, si costara darmar deu milia sous o mes o menys si los dits vexells guanyaran, del cabal e del guany deuen esser leuades dues quintes, e la vna quinta deu esser

esser del almirall e dels notxers, e laltra deu esser partida entre aqlls qui hauran part en lo fust.

Item si algu armara, e no guanyara, mas açabalara, de aquell cabal deu esser leuades dues quintes, e partides, axi com damunt es dit.

Item si algu armara e no guanyara, ne acabalara, de tot ço que porta, sia poch ara sia molt: deuen aytãbe esser leuades dues quintes, e partides axi com dit es.

Item si algun notxer emprara algu, que li arm la sua notxeria, si aqll la li arma e sera empres entre ells q̃ ell lali arma a mig* seguint e a mig *plant, si lo vexell on armara, guanya, lo guany dels diners que armara, deu esser mesclat ab ço: que pertanyera al notxer de la notxeria: E esser partit mig per mig. E si lo dit vexell no guanyara, lo dit notxer es tengut de donar a aquell qui armat li haura, la meytat de la notxeria.

* guany
* perdua

Item si li armara a tot *plant e a tot *seguint, si lo vexell guanyara lo guany dels diners deu esser tot daquell, qui arma, e axi lo guany q̃l notxer fara en la notxeria, deu esser tot seu. E axi lo armador no es tengut de res al notxer, ni lo notxer al armador, sia que aquell leny guany o perda, pus axi com desus es dit sera fet lo dit armament.

* perdua
* guany

Itẽ se leuan axi les quintes que si monta en suma de. x. milia sous, leuen hom per les quintes. iiij. milia, e si mes monta, mes, e si deualla a menys, leuen hom, segons que sera.

¶ ACI ACABA LO LLIbre vulgarment appellat de cõsolat, en lo qual son los capitols e leys e bones ordinacions: que los antichs ordenarẽ per los fets maritims e mercantiuols. E encara en fets de cors o armada. Los quals capitols e ordinacions foren loades fermades e promulgades per les senyories dauall scrites.

En lany de nostre Senyor Deu Iesu Christ. M. lxxv. en les Kalendas de Mars foren fermats per los Romans en Roma en lo Monestir de sant Iohan de Letra per esser tenguts tostemps.

En lany. M. cij. en les Kalendas de Setembre foren fermats en Acre en lo passatge de Hierusalem per lo Rey Luis, e per lo compte de Tolosa, per tenir tostemps.

En lany. M. cij. foren fermats en Mallorques per los Pisans per tenir tostemps.

En lany de. M. cxviij. foren fermats en Pisa en sant Pere de la Mar en la potestat de Ambros Millers per tenir tostemps.

En lany. M. clxij. en lo mes de Agost foren fermats en Marcella a la mayso del espital en la *peostria de ser *Iaufre Antox, per tenir tostẽps.

* hostaleria
* Ioffre

En lany de. M. clxxv. foren fermats en Almeria per lo bõ compte de Barcelona e per los Genouesos per tenir tostemps.

En

En lany de.M.clxxxvj.foren fermats en la ciutat de Genoua en la *Peostria de ser Pinel Milers, e dels ancias ser Pere Ambrosi, e de ser Ioã de S.donat e de ser Guillem de Carmesi, e de ser Baldoni, e de ser Pere de Arenes. E aço iuraren al cap del moll per tenir tostemps.

* hostaleria

En lany de.M.clxxxvij.enles Kalendas de Febrer foren fermats en Brandis per lo Rey Guillem, per tenir tostemps.

En lany de. M.cxxxx. foren fermats en Rodes per lo Galeta, els iura per tenir tostemps.

En lany de.M.cc. foren fermats e iurats per lo Princep de la Morea de tenir tostemps.

En lany de.M.ccxv.forẽ fermats per lo comu de Venecia en Cõstantinoble. E fermals per ells lo Rey en Iohan tantost que fon tolt als Grechs, en la Esglesia de santa Sofia per tenir tostemps.

En lany de.M.ccxxiiij.foren fermats per lo compte Alemany e iurats per tenir tostemps.

En lany de. M. ccxxv. foren fermats e iurats en la ciutat de Mecina en la Esglesia de santa Maria la Nona en presencia del Bisbe de Gathania per Frederich Emperador de Alamanya, per tenir tostemps.

En lany de. M.ccl. foren fermats per en Iohan de Bellmont, sobre la anima del Rey de França, qui en aquella hora no era be sa en presencia dels cauallers de la host e dels templers e dels espitalers e del almirall de Leuant per tenir tostemps.

En lany de.M.cclxij.foren fermats en Constãtinoble a S. Angel, per Paleogolo Emperador, de fer tenir en la sua terra per tostemps.

En lãy de.M.cclxx. forẽ fermats en Suria per Frederich Rey de Xipra. E en Cõstãtinoble per Lemperador Constanti per tenir tostemps.

En lany de. M.cclxx. foren fermats e atorgats per lo molt alt Princep e senyor lo Rey en Iachme per la gracia de Deu Rey de Arago, de Valencia, de Mallorques. Compte de Barcelona e de Vrgell, e senyor de Montpeller, en la ciutat de Mallorques. E per lo dit senyor foren atorgats Consols a la ciutat de Valencia, per la manera, que damunt es dit.

Deo gracias.

CAPI-

CAPITOLS DEL REY EN PERE SOBRE LOS FETS e actes maritims.

NOs en Pere per la gracia de Deu Rey de Arago &c. Als nobles e amats lo procurador nostre general e al portant veus de gouernador en lo regne de Sardenya e de Corcega, e atots losaltres officials nostres en lo dit regne. E als batles generals de Cathalunya, regne de Valencia. Veguer e Sotsueguer e batle de Barchña e nosresmenys als vegues e iusticies e salmedines maritims e iurats alcayts, e altres tots e sengles batles locals de qualseuulla lochs dels regnes de Arago, de Valencia, de Sardenya, de Corcega, e comtat de Barcelona, e noresmẽys consols qualseuulla per nos constituits e per auant constituidors, e a tots e qualseuol altres officials e subdits nostres presents e qui per auant seran: Salut e dilectio. La discrecio humana per coniectures de les coses passades considera les esdeuenidores: E quant maiors coses mira maiors cauteles se presenta, e com haian conegut per experiencia fins aci, que perço com les naus lenys e altres maritims vexells no eren regits per deguts e complits gouerns: no sols sen seguien perdues de infinides robes e mercaderies, mas encara mort de molts, volents perço quant possible sia a nos sobleuar los perills de les persones e bens, e proueir a la seguretat dels nauegants, los capitols del tenor seguent manã esser ordenats.

PRimerament que tot mariner o ballester o seruicial e tot altre qui sia acordat de nau o galera o de leny o daltre vexell sia tengut e dega seruar e complir al patro de nau o de leny o altre vexell, qui acordat sera, tot ço que en lo seu acordamẽt haura promes de seruar e complir axi que aquell mariner o ballester o altre acordat de nau o de leny o altre vexell, si haura presa paga o prestech de son patro o loctinent de patro que dega seguir lo viatge que haura promes, si donchs no hauia necessitat de malaltia o que prenga muller o si alguna heretat li sera peruenguda despuys que sera acordat, e que de continent que malalt sera o presa muller haura o la heretat li sera peruenguda, queu deia denunciar a aquell, de qui acordat sera, e retre ço que pres haura de paga o

ga o prestech. E qui contra fara, en aquest cas dega esser pres, e que reta al patro lo prestech o paga, que haura pres, e que pach de pena. c. sous, o stiga pres. c. dies al castell, e tot altre patro quil acordara, ol sen men pusque li sia denunciat, que es acordat daltre, pach de pena. c. sous en axi que lescriua de nau o altre vexell en lo acordament quel patro o loctinent de patro fara dels mariners ballesters o seruicials, deia metre les conuinences en scrit en lo cartolari del dit acordament. E quel dit scriua ans que començ a vsar del offici: faça sagrament en poder del batle de Barcelona o de son loctinent o del loch, on lo patro scriua posara en la dita nau o vexell, de vsar son offici lealment.

Item que tot mariner o ballester o altre acordat qui fuge o desempar per por de mals lenys o per por de fortuna la nau o lo lēy o altre vexell, perque sera acordat si donchs lo patro no la desemparara primer o son loctinent del patro, que deia esser penjat per la gola. Empero si lo patro o son loctinent de patro desemparara la nau o altre vexell, que ans que isqua de la dita nau o altre vexell, que en presencia de aquells qui aqui seran presents, dega dir, que ell desempara aquell vexell axi com aquell qui nol pot saluar, e que licentia tot hom quil desempar. E de aquest desemparament faça fe lescriua, si en lo dit vexell sera.

Item que tot mariner o ballester o altre mariner qui salt * de [illegible] de nau o de altre vexell, o leuara [illegible] al * orri de nau o de leny quen vaia en terra sens voluntat del patro o de son loctinent: que sia penjat per la gola.

* orla

* orla

Item que tot mariner o ballester o altre acordat qui fuge a nau o a leny o a altre vexell despuys que seran partits de la plaia de Barcelona o de altre loch on sia acordat e no haia seruit lo temps, de que sera tengut a la nau o altre vexell, si es trobat que sia pres, e que dega esser en tot cas tot ço que haura pres de la nau o leny o altre vexell, e que perda tot ço que haura seruit en la nau o altre vexell, e que sia del patro, e que pague de pena cent sous o que stiga cent dies al castell o en preso.

Item que tot mariner o ballester o altre acordat o altre hom de qualque condicio sia qui moga baralla en nau o en galera o en leny o en altre vexell, que dega esser pres per los altres acordats del dit vexell si lo patro o son loctinent los ho mana de part del senyor Rey, e quel degan metre en vn cep, e quey stiga tant, tro que sia en terra de la senyoria del Rey, e que sia liurat a la cort, e que pach doscents sous, e que no compte lo seu loguer tant, quant stara al cep e sia del patro. E si los mariners nol volien pēdre, que pach de pena cent sous quascu. Empero si per la dita baralla se seguia nafra o nafres, quel dit barallant dega hauer aquella pena, que de vsatge o

de dret

de dret deura hauer, segons la qualitat dels actes.

Item que tot patro de nau o de leny o daltre vexell sia tengut a mariner e a ballester e a altre son acordat de pagar li lo loguer, que li haura promes, com haia seruit lo temps el viatge, de que sera tengut al patro. Empero si lo patro li donaua paraula abans quel temps no hagues seruit, quel dega pagar de tot ço que li sia tengut, axi com si tot lo temps li hauia seruit, si donchs no li daua paraula per ladronici prouat, o per baralla o per gabella, o sino estaua a comandament de son maior. E axi empero que no li dega esser dada paraula en loch de Sarrahins.

Item que si lo mariner o altre acordat pren colp en la nau o altre vexell faent lo seruey de la nau, oy pren malaltia, que dega comptar son loguer, mentre sia en la nau o altre vexell, axi com si era sa, e quel patro li dega pagar son loguer e altres coses complir segons forma e condicio del seu acordament. Empero si era en viatge de vltra mar: quel patro sia tengut e dega en tot cas tornar aquell ab aquella nau o leny o altre vexell comptant son loguer, tro quel haia, la on acordat sera stat.

Item que tot mariner o ballester de nau o de leny o daltre vexell qui prenga loguer de nau, sia tengut de metre armes, ço es a saber bones cuyraces gorgera e capell de ferre, spasa e coltell e bones dues ballestes e vn croch e.cc. passadors o viratons. E que dega aquelles armes *emprar tota vegada, que per son maior ne sia request per defensio de la nau o del leny. E qui contra fara, pagara per ban quascuna vegada. xx. sous. E si aquell mariner no metra les armes desusdites en nau o leny o altre vexell de qui acordat sera: e aquelles com request ne sera: no emprara que no dega hauer cōptat de son loguer del temps que seruit haura ans sia guanyat al patro. *pedret

Item que tot mariner o ballester de nau o de lēy que sia acordat, que vaia en viatge de vltra mar e haia pres prestech o paga, deia iaure en la nau o leny de pux que la nau o leny haura començat a caregar: sin es request del patro e dels mercaders, axi que de quatre nits ni iaga la vna quascuna ab les sues armes, axi que faça hom cōpte quel quart de la companya iaga en la nau tots vespres, e aquella nit haia e compte tot son loguer segons que pendra lo mes. E si es a viatge haia la nit. xij. diners Barchñs, si donchs en lo acordamēt no sera empres que sens loguer hi hagen a iaure. Empero en aço no es entes les nits, que en la dita nau o vexell iauran, apres que aquella nau o leny se comença desformeiar per anar en son viatge. E qui contra fara pagara per pena cada vegada. xx. sous.

Item que tota nau o leny o altre vexell que haia començat o no començat de carregar si noues de galeres o de altres vexells de enemichs

michs o cossaris seran en lo loch on la nau o leny sera que tots los mariners e ballesters acordats qui hagen pres prestech o paga, feta requesta a ells per lo patro o scriua o altre en loch daquells, deian entrar en la nau o leny ab lurs armes per defendre, e quey degan star tant cō al patro o a son loctinent placia, axi empero quels dits mariners cōpten a tot lo loguer. E si lo mariner o altre acordat nos recollia feta la requesta pach.xx.sous.

Item que tot mariner o ballester o seruicial o altre acordat de nau o leny o altre vexell dega star a manament e a obediencia del patro o de son loctinent, de qui acordat sera, e si algu daquests contrastaua irosament o ab malicia al dit patro o a son loctinent, quels mariners e ls altres acordats de la nau o vexell prenguen aquell o aquells, qui aquest contrast faran, e quel meten en cep, e tenir lo, tro que aquell hajen en senyoria del loch: on sera lo patro, e aquell meten en poder del ordinari del senyor Rey, quin faça ço que de dret e per iusticia los parra faedor, e que lo dit acordat no cōpte de son loguer, mentre stara al cep.

Item que tot mariner e ballester se dega recollir aquell dia: quel patro li haura dit, si la nau o leny se desormeiara, e que encontinent que sia recollit: dega comptar en tot son loguer. E si algun mariner o ballester trobat sera en terra, com la nau o leny haia feta vela, que dega pagar per pena vint sous.

Item si algun mariner o ballester o seruicial partira o exira de nau o de leny o altre vexell sens voluntat del patro o de notxer o de lur loctinent, que pach per pena quascuna vegada. v.sous, o stiga. v.dies pres en lo castell, si pagar nols pot. O si lo patro ho volra, que stiga al cep de la sua nau per sinc dies, e que no compte sou.

Item si algu o alguns mariners o ballesters o seruicials partiran de nau o de leny sens voluntat del patro o de notxer o son loctinent de barca, que pach per pena quascuna vegada si es barca de penescalm de nau: ço es quascū daquells vint sous e si es barca altra de nau o altre vexell, pach quascu daquells deu sous per pena. E si pagar nols pot, que stiga quascu daquells per quascun sou.j.dia al castell.

Itē que si algun mariner se auendra ab lo patro o ab son loctinent de star en nau o leny stant en plaia o en algun altre loch e aquell mariner exira fora la nau o leny sens voluntat del patro o son loctinent, que pach per pena quascuna vegada xx. sous e que perda lo loguer, que li sera degut tro en aquell dia.

Item que si algun mariner o altre acordat sera atrobat dorment a la sua guayta que per quascuna vegada pach per pena, si es mariner de popa dos sous: e si es de proa vn sou.

Item si alguna nau o leny o altre vexell per fortuna de mar o de vent

vendra en terra a fons quels mariners e ballesters e seruicials e altre hom qui seran acordats de aquella nau o leny o altre vexell, sien tenguts e degan aiudar continuament a restaurar e a saluar la nau o leny o altre vexell el * arnes daquella, e ençara les robes e mercaderies, que en aquella seran, axi quels dits mariners e seruicials compten tota hora a tot lur loguer, tro quel patro los ho diga. Axi que si aquells mariners o seruicials sen partiran e sen lunyaran, axi que aiudaran a saluar la nau o leny exarcias e * arnes daquella ne les robes o mercaderies que en aquella seran que no hagen comptat del temps, que seruit hauran, ans hagen a retre, ço que pres hauran a prestech o a paga, al patro e no resmenys sils mariners o seruicials qui aiudar no volran hauran * arnes seus e robes en aquella nau o leny o altre vexell e seran saluades, e no aiudaran a saluar e a restaurar la dita nau o leny o altre vexell, quel * arnes e les robes daquells sien confiscades al senyor Rey. E que tota hora hagen aquells mariners o ballesters o seruicials qui no aiudaran, star presos tro quel prestech o paga hagen tornat al dit patro.

* arrens o ormeix

* lo mateix

*lo mateix

* lo mateix

Item si algun mariner o seruicial sera acordat per patro de nau o de leny o daltre vexell o per lescriua daquella cocha o leny; que daquell acordament o paga o prestech dega esser cregut lo patro o scriua de aquella nau o leny o altre vexell, axi que la cort del loc on lo patro o scriua acusara o requerra lo mariner o seruicial de seruar les couinences entre ells empreses, dega encontinent pendre lo mariner o seruicial, e aquell pres tenir, tro que haia satisfet plenariament al dit patro o a son lochtinent, en ço que aquell mariner o seruicial sera tengut segons la conuinença del seu acordament.

Item que algun barquer o mariner ne altre no gos traure ne descarregar de nits de nau o de leny, o altre vexell, o en nau o en leny o altre vexell gra ne altres robes sens voluntat del patro o de son lochtinent. E qui contrafara pach per pena quascuna vegada .c. sous, e no res menys sia aquell qui cometra tals faenes es tengut destar a dret al dit patro o a son lochtinent, en ço que deura.

Item que si alguna persona fara fer nau o leny o barca, o altre vexell en la plaia de Barcelona, e a ops de la construcio de aquella nau o leny o barca comprara fusta stopa clauo cotons ancores e altres forniments e exarcies necessaries a ops de la dita nau o leny o altre vexell per les quals deura diners a les persones de qui comprades les haura, o si per aquell patro o * exercidor sera degut per iornals als mestres prestant lurs obres en construcio daquella nau o leny o altre vexell, e aquella persona qui construira aytal nau o leny o altre vexell dementre ques construira se morra o se absentara o aquella nau o leny o altre vexell nauegar no pora axi que * couendras de vendre aquella nau o leny o altre vexell que aquelles persones a qui sera degut per rao de fusta clauo, stopa, cotons, ançores e altres forniments comprats

* persona qui te lo carrech

*couingues

prats a ops de la dita nau o leny o altre vexell, o per raho de iornals, sien primers en teps e pus poderosos en dret en lo preu ques haura de aquella nau o lẽy o altre vexell ensemps ab les altres persones daquella nau o leny o altre vexell, en ço q̃ bestret haurã, axi q̃ muller ne altre creador daquella persona no puga esser primer en tẽps ne pus poderos en dret a aquelles persones aqui sera degut per les dites raons, tro que la nau o leny o altre vexell haia feta vela en lo loch on sera construida, sens embarch daquelles persones, aqui per aquella rao sera degut. Feta empero vela daquella nau o leny o altre vexell sens contrast daquelles persones aqui sera degut, q̃ de puys qual que vegada si la dita nau o leny se haura a vẽdre, q̃ en lo preu de aquella venguen primers aquells, q̃ dret comu dispofa. Saluo tota vegada, q̃l personer sia primer en la sua part a tota altra persona que sera crador daquella persona, qui aytal nau o leny o altre vexell haura construit.

Itẽ q̃ algun barquer no gos traure de nau o de leny o altre vexell mariner o seruicial sens voluntat del patro o de son loctinent. E qui contrafara, que pague per pena cent sous.

Item que algun exauaguer pescador ne altre no gos metre ne lançar nances ab pedra ne ab senalles ne en altra manera en la mar de fons de. xxv. passes enius ço es axi cõ es del mur de la Dreçana en senyes de axa loch tro al mur de sanct Daniel per aquelles matexes senyes. E qui contrafara que pague per pena. c. sous. E no resmenys quel patro o son loctinent o los mariners de nau o de leny o altre vexell pugan aquelles nances si trobades seran en la mar axi com diu de mur a mur, pendre e tallar sens alguna pena. Empero si algun pescador exaueguer o altre volra calar nança o nances dins los dits termes ho puxen fer tansolamẽt calant aquelles ab senalles plenes de arena.

Item que algun barquer o grõdoler no puga hauer ne tenir en son alberch per barqueiar sclaus sino tansolament dos axi que al lauor de descarregar o carregar no puga tenir ne hauer sino tansolament dos sclaus, axi que aquells sien seus propis, e no daltre. E qui contrafara, q̃ perda aquell o aquells sclaus, que mes haura en aquell lauor.

Item que algũ patro o exercidor o sobreposat en loch de patro no puga manleuar sobre les parts ne a ops daquelles, les quals los personers hauran fornides en nau o en leny o altre vexell, si aq̃lls personers seran presents en lo loch on aq̃lla mãleuta se fara. Ne aq̃ll prestador no haia alguna obligacio sobre les parts daq̃ells personers, la on lo seu prestech diga, que sia conuertit en profit daquella nau o lẽy o altre vexell, si donchs nou fa de expres consentiment daquells personers.

Itẽ q̃ tot personer de nau o de leny o altre vexell puga per la sua part donar al encant la nau o leny o altre vexell ab les sues exarcies, e aq̃lla ven-

vendre aqui mes hi do publicamét, e lo preu rebre e a si satisfer, sens embarch e cótrast del patro daqlla nau si reqst ne sera lo patro sia tégut de loar aquella venda, qui feta sera. E q haia a pendre, ço q sobrara del preu seruada la part daquell personer, en tot loch on se vulla lo personer fallira en terra de Sarrahins, axi empero quel comprador daquella nau o leny o altre vexell haia a seguir e complir lo viatge, lo qual la nau o leny o altre vexell fermat haura.

Item que si alguna persona construira nau o leny o altre vexell, e aquella cóstruccio sera en conuinét ab alguna persona que li dega fornir e fer certa part, e sera entre ells empres de certes mesures de aquella nau o leny o altre vexell de que promesa sera aquella certa part, que aquell personer haia a fornir e pagar dels seus bés aquella part de la qual conuenguts sera entre ells axi quel batle del senyor Rey dega aquella persona forçar a fer compliment a aquella part conuenguda entre ells. Empero si les mesures crexaran lo dit construent sens volútat daquell personer, q en aquest cas no sia tengut de fer la dita part.

Itéque si alguna nau o leny o altre vexell sera carregada o carregat de robes e mercaderies e aquella nau o léy o altre vexell sofferra fortuna o tempestat de mar o de vét e correra aquella fortuna de mar o de vent, o sera la dita nau o leny o altre vexell empresa de naus o leny o galeres de enemichs o altres axi: que la dita nau o leny o altre vexell per restaurament e saluament de les persones e de la nau o leny o altre vexell e mercaderies e robes que en aquella seran haura a fer git de les robes e mercaderies qui en aquella o aquel seran, quel patro ne son loctinent no puga ne dega fer git de aquelles robes e mercaderies, sens voluntat dels mercaders, qui en aquella nau o leny o altre vexell serán o de la maior partida de aquells, e de qui mes robes e mercaderies haura en la nau o leny o altre vexell o de lurs loctinents. Empero si en la dita nau o leny o altre vexell mercader o son loctinent no haura, e conuendras de fer lo git per lo mes dan esquiuar quel patro no puga fer lo git daquelles robes sens voluntat o requesta dels mariners: qui aqui será, o de la maior partida daqlls. Declará empero que si lo dit git se haura a fer es fa: que totes robes e mercaderies e moneda e tot argent axi en peça có en vaxella com en ioyes e cambi e cartes de deutes ques facen per rao de la nau e de les mercaderies, que en aqlla seran e margarites e draps dor e de seda e totes altres coses deguen pagar. Exceptat caixes, ço es la fusta e armes e vestidures e * arnes de lits de qualque persones seran. E sia que les robes sien en cuberta, o sien sota cuberta. * aines

Item que les robes saluades e gitades degan esser preades e estimades: axi com volran en lo loch on la nau o leny o altre vexell port fara per rao del seu descarregament.

Item que la nau o leny o altre vexell dega esser estimat: segons la valor, que valra apres, que sera escapada de la fortuna, e sera en lo loch on port fara per descarregar, axi que dega pagar en lo git per la meytat de la valor que estimada sera.

Item que dega pagar la dita nau o leny o altre vexell o son patro en lo dit git per tot lo nolit, que li sera degut axi per les robes gitades com saluades, axi quel dit patro haia tot son nolit axi de robes gitades com saluades. E axi mateix quel patro sen puixa retenir perço que sera degut per lo loguer als mariners, o q̃ li cõuẽdra a pagar en aquell git, deço que sera degut a aquells mariners, sens contrast e embarch algu.

Item que si algun patro o son loctinent metra e carregara algunes robes o mercaderies sobre la cuberta de la nau o leny o altre vexell sens voluntat del mercader, de qui seran, e aquelles robes o mercaderies conuendra per la dita fortuna gitar q̃ les robes o mercaderies axi carregades se degan perdre al patro e no al mercader, si donchs no seran carregades en la dita cuberta de voluntat expressa del dit mercader, axi que les robes de sota cuberta ne altres daquelles desus expressades en quesque sien no facẽ a les robes, que siẽ sobre cuberta. Declaran encara que aquelles robes se haiẽ primer a gitar que aquelles que fan les vnes a les altres.

Item declaran, que les robes qui irã desota cuberta, no facẽ a les mercaderies qui seran de sobre cuberta si donchs no erẽ robes o mercaderies: que fossen dins caxes.

Item que sia licit al patro o a son loctinent de nau o de leny o de altre vexell de aturarse tãtes robes o mercaderies de aquelles, que aportades seran en la nau o leny: o altre vexell qui basten al valor del nolit, e del git, o de algun de aquells.

Item q̃ si alguna nau o leny o altre vexell sera pres per cossaris enemichs o altres, e aquella nau o leny o altre vexell se haura a rescatar, quels mariners hagen a pagar en aquell rescat per lo loguer.

Itẽ que si alguna nau o cocha, o altre vexell gros dels sotsmesos del senyor Rey nauegãt a la vela encõtrara galera o coches o altres lenys armats de enemichs o daltres cossaris, e aquella nau o cocha o altre vexell gros se entendra a defendre als enemichs, quels patrons de aquella nau o cocha o altre vexell gros per esquiuar lur perill puxẽ esfondrar o desfer o metre a fons o fer esfondra o desfer o metre a fons, si sera vist faedor a la maior partida dels mariners de aquella nau o cocha o altre vexell gros, totes * tarides lenys o barques o altre vexell poch qui ensemps ab aquella nau o cocha de aquells sotsmeses nostros nauegaran feta primeramẽt denunciacio als nauegãts en aquella * tarida leny o barca ab scriptura feta per lescriua daquella nau o cocha com lo patro e mariners de aq̃lla se volen defendre de aq̃lls enemichs

* nõ de vexell petit

* lo mateix

per sal-

per saluar lurs persones e lurs bens sens que no sien tenguts en pena alguna ne en restitucio faedora de aq̄lles tarides lēys o barques ni robes: q̄ en aquelles serā. Empero si les tarides o lenys o altres vexells pochs stant surts, e aqui mateix haura cocha o altre leny gros e los dits enemichs o cossaris sobreuēdran en aq̄l loc on aquelles tarides o lenys o altres vexells pochs serā surts, e la dita cocha o altre vexell gros se volra defendre que en aquest cas sia licit al patro de la dita cocha o altre vexell gros denunciantho als patrons de les tarides o lēys o altres vexells pochs, q̄ per saluament de lur cocha o altre vexell gros se entenen a defendre, puixen metre a fons les dites * tarides o lenys o altres vexells pochs per lur saluament, en axi empero q̄ la dita cocha o altre vexell gros e les robes que en aquella serā, hagen a pagar lo dan donat a aquelles * tarides o lenys o altres vexells pochs, a sou e a liura comptant, e axi mateix que les dites * tarides o lenys o altres vexells pochs hagen a pagar per lur valor, e per les robes que en aquells seran, en la quantitat del dan donat, e axi mateix per sou e per liura per semblant forma, quo es ordenat en git.

* segetias ho vexells petits

* lo mateix

* lo mateix

Item quel patro haia a nauegar la nau o lēy o altre vexell ab aquelles placos netes, e ab aquells mariners o altres apparellaments, que sera conuengut entre ell e los mercaders nolicians aquella nau o leny o altre vexell. E si lo patro carregara la nau o leny o altre vexell: E fara vltra la conuineça, que sera coneguda entre lo patro e los mercaders, que lo mercader ho haia a denunciar o notificar al ordinari, sis volra per tal q̄ aquell patro sia punit en la pena que posada sera entre lo mercader e lo patro en lo noliejament. E semblantment lo patro dels mercaders en los conuinents per ells promesos.

Itē q̄ nulla persona estranya q̄ no sia de la iurisdicio del senyor Rey no gos boscar ne tallar ne * trer ne fer * trer fusta de roure o de olzina de les terres del senyor Rey. E qui cōtrafara, q̄ la fusta sia cōfiscada al senyor Rey o pague per pena mil sous. E axi matex lo patro de la nau o lēy o altre vexell qui aquella carregara haura o assaiara de traure, q̄ pague per pena altres mil sous. Declarā empero q̄l notxer e scriua e guardia sō entesos per locctinēt de patro quāt cu de aq̄lls cō lo patro nō sera presēt. E axi mateix aq̄ll, qui per patro sera posat per lo senyor e ver patro de aquella nau o leny o altre vexell.

* traurer

* lo mateix

Itē quel senyor Rey ne officials seus ne altres no puguē enquerir demanar o hauer les desusdites penes dels mariners o ballesters o alguns, qui seran caygus en aquells bans, sino com sera denūciat per lo patro o son locctinent o scriua de aquella nau o leny o altre vexell e no en altra manera. Dels quals bans ho penes, o quals q̄ altres quantitats guanyades de part a part haia la cort o iutge on seran conuengudes, les

 dues

dues parts e aqll quil accusara, la terça part. E daqstes coses deguen hauer manament tots officials del senyor Rey e Consols de seruar e tenir aytant com al senyor plaura.

Quo circa vobis & vnicuiqz. vestrũ dicimus, & distincte ꝑcipiendo mãdamus quatenus ꝑdicta capitula & eorũ qđlibet: q̃ ꝑ euidenti vtilitate & publica sũt (vt ꝑdicitur) ordinata, iuxta eorũ series seruetis arctius, & seruari faciatis ab omnibus incõcusse. Datis Barchñe. x. Kalendas Decembris, anno Domini. M.cccxxxx.

ORDINACIONS DE CONSELLERS de Barcelona per lo consolat de Sicilia.

PRimerament ordenaren los Consellers els promẽs de la ciutat de Barcelona per tots mercaders e patrons de naus e de tots altres vexells de dita ciutat en aço requests e apellats: q̃ lo Consol que sera trames a Mecina o a Saragossa o a Palerm o a Trapana, sia tengut de iurar, que faça tenir e obseruar e de mantenir de son poder tots los furs e priuilegis, que la ciutat de Barcelona e de Mallorques e la vniuersitat daquells han en Sicilia. E de mantenir tots los mercaders e patrons de naus e de tots altres vexells e tot altre home qui sia de la senyoria del Rey Darago, e de la senyoria del Rey de Mallorques, de qualseuol cõdicio que sia e totes les lurs coses en cort e en doana e en tot altre loch: on los fos fet tort e sobres.

Item ordenaren, que tots mercaders e patrons de naus e de tots altres vexells e mariners deuen iurar en poder del Consol de manifestar la moneda: que hauran esmerçada en aquell consolat, e de la mercaderia que hauran venuda, e que sia pagat lo dret al Consol: segons que dauall es contengut. E quascu sia tengut per son sagrament.

Item ordenaren, que tot mercader qui vendra en Mecina o en Saragossa o en Palerm o en Trapana, vulles que sia de la senyoria del senyor Rey Darago, o del senyor Rey de Mallorques, q̃ dega pagar al Consol de tota la mercaderia, q̃ portara j. gra e mig per onça. E quel mercader ne sia tengut per son sagrament. E si per auentura algun mercader no pora vendre la sua mercaderia en algun de aquest lochs de Sicilia, e la volia portar en altres parts, dien, que pague. j. gra menys quart per onça e no pus.

Item dien, que si algun mercader o altra persona portara moneda o cambi en Sicilia, e la esmerçara, que dega pagar al Consol. j. gra e mig per onça axi com dit es.

Item ordenan, que tot patro de nau e altre vexell dega pagar al Consol per qualsevol cuberta, que la nau haia v. carats, e ls vexells * scotal: ço es

* altres tane

ço es a saber per quascun viatge, quel vexell carregara, o descarregara.

Item que quascun mariner dega pagar per quascun viatge, que la nau o lo vexell fara vn carli al Consol, ço es a saber: que venga fora de Sicilia. Empero dien, que si algun mariner haura mercaderia, que pugé a mes de. vij. ōz: que dega pagar per la mercaderia, e no pague res per la sua persona.

Itē dien, que algun patro de nau o de altre vexell no pague res al cōsol per la sua persona, mas tots los altres deuen pagar. Mas si lo senyor de la nau o del vexell haura mercaderia o moneda o cambi que dega pagar, axi com los mercaders pagaran.

Item ordenaren, que tot patro de nau o daltre vexell e tots mercaders e mariners degan pagar al Consol tot lo que li sia degut per son consolat abās. iij. iorns ques degan partir de la terra ne del port.

Item ordenen, que tot patro de nau o daltre vexell e tot mercader e mariner paguen: lo que deuen pagar al Consol, la on lo vexell fara port. E si en algun altre loch de Sicilia descarregara alguna roba, que pague de la dita roba alla, hon descarregara, si lay ven, ço es lo consolat, de tant com aquella roba sia venuda. E com haia pagat consolat, aquell Consol li deu fer albara de aytāt, com haura pagat per aquella roba, e puys que no sia tengut de pagar consolat en altre loc: puys que puga mostrar albara daço que haura pagat en algun loch de Sicilia on haura venut.

Item ordenan, que si voluntat de Deu era que algun mercader o altra persona moria en Sicilia, e aquell no hagues companyo: qui les coses de aquell procuras: volen quel Consol ab promens mercaders degan pendre los bēs e les coses de aquell defunt, e quen degan fer inuentari, e q̄ sia mes en loch saluo per als amichs del mort o als Consellers.

Item ordenan: que si cas se esdeuenia que fossen cōpanyons qui haguessen tretes comandes de Barcelona o de Mallorques o daltre loc, e que fos discordia entre ells e que lo vn no volgues seguir la volūtat del altre, e que lo vn de aquells volgues portar la meytat de les comādes en altra part saluo en la ciutat de Barcelona o en Mallorques o alla on fos tengut de les comandes, e laltre cōpanyo nou volgues: e que requeris lo Consol que lin aiudas, dien, q̄ lo Consol no lin deu donar * lesera ans ho deu liurar a aquell: qui les comandes vulla tornar alla, don les haia tretes, empero assegurant, que no les port en altre loch.

* licētia ho facultat

Itē ordenan q̄ si cas sera, quel Cōsol e los promens mercaders vehien e conexiē, que algun mercader qui comandes tengues daltre o daltres, e per ioch o per altra follia gastaua e malmetia, ço que hō li hauia comanat: diē quel Cōsol ab los altres promens mercaders qui aqui serien que li degan leuar totā la moneda, que li trobassen, e les altres merca-

deries, e que ab consell seu li esmerçassen en ço que esmerçar fes e puix que loy metessen en la nau, que anas en Cathalunya o en Mallorques e ell mateix vengues en la nau, on la roba iria. E que fos scrit en lo cartolari del scriua de la nau que ell non pogues vendre gens ni alienar, e que dega esser liurada a aquells: de qui tengues les comandes. E si aquell no sen volia venir ab la nau: dien quel consol ab los mercaders metessen en loch saluo les coses daquell: entro que aquells de qui serien les comandes: hi haguessen trames, e quen fos fet: ço que ells manarien.

Item ordenam, que si algun mercader o patro de nau o altre vexell hauien mester lo consol, e ell ne hauia anar fora del loch on fos per defendre o per mantenir algu aquell li deu fer sos ops de menjar e de beyre e de caualcadures axi com a consol pertanga, e aquell consol no dega pendre salari.

Item ordenam, que si cas se esdeuenia que per duaners o per altres officials del senyor Rey de Sicilia era fet tort a tots los Cathalans en general e que conuengues anar dauant lo senyor Rey, dien que si en fetes les messions al consol, qui y ira axi com a cõsol pertany, e les messions se degan fer per tots cominalment, ço es a saber, que fos feta talla als mercaders e als patrons dels vexells: qui en aquell loch sien.

ORDINACIONS DE CONSELLERS

de Barcelona sobre fets maritims. Les quals foren publicades a vint y vn de Noembre del any mil quatrecents trenta sinch.

ARa hoiats per manament dels honorables mossen Guillem de Santcliment caualler Veguer de Barcelona: e del honorable en Matheu deç Valls batle de la dita ciutat, ço es quascun dells tant com se pertãga en lur iurisdiccio. Ordenaren los Consellers e promẽs de la dita ciutat per fauorir e endreçar los nauilis e altres fustes e la mercaderia, q̃ daci auant tots e sengles patrons de nauilis e daltres fustes que sien de port de. D. salmes ensus hagen e sien tenguts hauer e menar ab tals nauilis e fustes scriua iurat, lo qual hagẽ a fer iurar segons capitol de consolat, e que seruaran les ordinacions seguents.

Axi que sens scriua iurat tals nauilis o fustes no puguen esser nauegades ne patroneiades, ne scriua algu puga vsar, si iurat no es. E si lo contrari faran, no puguen comptar ne guanyar sou de lurs officis de patronies ni de scriuanies.

Item ordenaren los dits Consellers e promens, que daci auant tots e sengles cambis o prestechs fets e donats

donats a risch de nauilis o fustes, hagen apparer ab cartes publiques e autentiques, axi que altrament no sia feta execucio ne paga per cãbis ne prestechs alguns donats a risch de nauilis o fustes, segons dit es, si nos mostra per les dites cartes. En les quals cartes hagen a fermar los dits patrons e encara los scriuans, si n hi haura: hi consenten, confessant tots ab iurament, que aquelles quantitats quis donan a cambi o altre contracte a risch dels dits nauilis o fustes, son presos reuera tots fraus cessants, per ops e per necessitat o per spatxament daquells nauilis o fustes expressant en les cartes la necessitat ops e espatxament lur, e que faran e tendran cõpte * esparç en lo libre de la nau de quascũ spatxament ops o necessitat de quascun loch o part, don partiran, per fer o seguir lur viatge. A fi quels prestadors a tals cambis o cõtractes puxẽ saber e mostrar si ops sera, en quin espatxament ops o necessitat seran stats prestats e conuertits los dits cambis o prestechs, o se hauran reuera a conuertir, tot frau cessant per los dits patrons o scriuans, los quals sien tẽguts e hagen a seruar e complir ad vnguem les ordinacions de Barcelona e capitols de consolat tant com sesguarda a quascun dells. E si lo contrari faran, que no pugan hauer ni guanyar sou algu de lurs officis de patronies ne scriuanies ans sien guanyats als altres personers. E mes auãt los scriuans de les dites fustes encorreguen en les penes cõtengudes en los capitols de consolat. Hoc encara los patrons contrafaents sien e romanguen obligats en bens e en persona per tals cambis o contractes, encara que los nauilis se perden en tal cas, si donchs no mostrauen legitimament dauant los consols de la mar a lur coneguda, que tals cambis o contractes reuera tot frau cessant hagen seruit, o haguessen a seruir reuera en espatxament ops o necessitat de aquells nauilis o fustes.

* expres

Item ordenaren los dits Consellers e promens, que daciauant tots e sengles cambis o contractes donats o fets a risch de qualseuol nauilis o fustes dels quals constara en la manera desusdita de tant com seran donats e presos per vn mateix espatxament ops o necessitat de vn mateix loch o part encara q̃ hage differencia en tal cambis o contractes de temps, ço es que vns seran donats primers e altres derrers o abans o apres o pus luny o pus prop, hagen esser graduats e executats e pagats dels dits nauilis o fustes o dels nolits e guany de aquells e en son cas dels bens del patro o altres obligats, egualment, comptant e compartint aquells cambis o contractes a sou e a liura sens prioritat de temps ne milloria de dret.

Item ordenaren los dits Consellers e promens que daciauant patrons alguns ne altres per ells no pugan pagar dar ne distribuir dels nolits guanyats o guanyadors en vn mateix viatge ab alguns nauilis o fustes

o fuſtes de tot aquell viatge quantitat alguna per raho de cambis ni credits dels nauilis o fuſtes, que patroneian, en periudici del ſou degut o pertanyent a la companya, e tenguts daquells nauilis o fuſtes de tot aquell viatge. E ſi ho fahien: que dels bens de caſa los patrons ſien tenguts fer complimēt al ſou degut a la companya e tenguts daquells nauilis o fuſtes de tot aquell viatge.

Item ordenaren los dits Conſellers e promens, que tots e ſengles mariners e ſeruicials e tenguts de nauilis o daltres fuſtes, qui apres que hauran rebut preſtech ſenyal o paga, recuſara ſeguir lo viatge daqlls nauilis o fuſtes ſens cauſa iuſta ſegons capitol de conſolat, no ſolament hagen perdut lur preſtech ſenyal o paga, ſegons vol lo capitol de conſolat, mas encara ſien tenguts tornar lo doble als patrons daço, que rebut hauran daquell viatge, e ſi los ſeruicials no poran pagar lo doble, ſien* ſcobats per Barcelona.

*açotats

Item ordenaren los dits Conſellers e promens, que tots e ſengles mariners ſeruicials e tenguts de nauilis e altres fuſtes dementre ſien en viatge: ſien tenguts e hagen a ſeruir aquells nauilis o fuſtes don ſeran acordats, no exint ne partintſe de aquells de nit ni de dia ſens licencia expreſſa del patro o del notxer o del ſcriua ſots pena de perdre lo ſou: quils ſera degut o ſi res hauran rebut, ço es pena de reſtituir tot ço que rebut hauran ab lo doble, e que los patrons ſien libertat de hauer e de donar tals mariners o ſeruicials e tenguts de nau per fugitius. E* eſcapolar aquells quaſcuna vegada que contra faran. Encara los ſeruicials encorregan en pena de eſſer *eſcobats.

*açotats

Item ordenaren los dits Conſellers e promens, que tots e ſengles mariners e ſeruicials e tenguts de nauilis e altres fuſtes ſe hagen a recolir en los nauilis e fuſtes, don ſeran acordats, ab lurs armes e fornim ents, puſque tenguen preſtech ſenyal o paga, tota vegada que ſeran per partir en lur viatge, o per dubte de mal temps o en altra manera ſe hauran a leuar de ſon ſtaci, on que ſien, e puſque ſien requeſts per los patrons o ſcriuans de paraula, o ſia tocat reuera a recollir per lo trompeta ſots pena * deſcobar als ſeruicials, e als mariners e altres tenguts de nauilis o altres fuſtes ſots pena de cent ſous per quaſcuna vegada, los quals puguē eſſer meſos en cōpte de paga de lur ſou.

*açotar

Itē mes ordenaren los dits Cōſellers e promens, q̄ tots e ſengles mariners ſeruicials e tenguts de nauilis, venint de viatge ab qualſeuol nauilis o fuſtes en la plaia de Barcelona o en la coſta ſiē tenguts e hagen ſtar a ſeruir en aquells nauilis o fuſtes a voluntat e ordinacio dels patrons, e acompanyar aquells, fins que ſien licenciats per los patrons ſots ban de cent ſous.

Item ordenaren los dits Conſellers e promens, que tots e ſengles

patrons

perquantes fustes de nauilis e al-
tres fustes qui seran fetes o cõstrui-
des dins en la* stepa, o seran com
prades tots temps abans que partesquen
per fer viatge, sien tenguts de fer
e cloure los comptes e libres del
cost de la construccio daquells e
de lurs sparaments. E que ytals cõp
tes e libres lexen en Barcelona en
poder dels personers o dalguna al-
tra persona a sa voluntat. En los
quals comptes e libres los dits pa-
trons e scriuans sien tenguts e ha-
gen scriure e continuar los forni-
ments de les parts que quascu dels
personers hauran fornides, e ço que
resta a fornir de quascu. E si lo con-
trari faran que no puguen guanyar
ne comptar sou ne salari algu de lur
offici de patronia ne scriuania ne
metre en compte a personer algu
daquells nauilis o fustes.

* a loch hont ses començada o assegu da

Item ordenaren los dits Cõsellers
e promens, que tot e sengles patrons
e scriuans de nauilis e altres fustes
sien tenguts e hagen quascun viat-
ge a comptar ab lurs personers de
tots los lurs profits e emoluments e
guanys de aquells nauilis o fustes:
segons vol capitol de consolat: e
donar e liurar scrits a quascuns per-
soners albarans dels emoluments
profits e guanys quels pertoquen
de aquell viatge, e mostrant e comu
nicant a quascu personer a sa volun-
tat los libres e comptes de la nau, o
a alguna tercera persona de la qual
se acordaran. E en cas que no sen
puguen o vullen acordar, los dits
libres e comptes a requesta de qual
seuol personer hagen a venir en po-
der dels Consols o de aquell o de
aquells, qui per ells hi seran elegits
los quals hagen poder de calcular
e diffinir aquell libre o comptes.
Axi empero que abans quel patro
ni scriua puga fer altre viatge ab
aquell nauili o fusta ne puga comp-
tar ne guanyar sou en aquell, sien
tenguts e hagen a donar fi e conclu-
sio als dits libres e comptes e pagar
ço que sia degut als personers per
les lurs parts daquell nauili o fusta
daquell viatge.

Item mes ordenarẽ los dits Cõ-
sellers e promens, que tots e sengles
patrons e scriuans de nauilis e dal-
tres fustes abans que partesquen
per fer lur viatge, sien tenguts e ha-
gen a donar e fer mostrar daquells
als Cõsols de la mar o a aquells qui
per ells hi seran assignats, si serã na-
uegadors * encunç acompanyats
fornits e stanys segons deuen, e axi
com se pertany. E si lo contrari fa-
ran, que no puguen guanyar ne cõp
tar sou algu de lur offici de patrõ-
nia ni de scriuania de tot aqll viat-
ge; en cas empero que la dita mo-
stra donada o feta sera, e per los
Consols sera vist e conegut algun
defalliment en aquells nauilis o fu-
stes, que y puga esser per ells proueit
migençant consell de promens, a
carrech de quis pertanga per con-
seruacio e vtilitat de la cosa publi-
ca.

* acuças o a dobats

¶ Dels quals bans pecuniaris sien
fetes tres parts eguals, la vna de les
quals sia del official, qui fara la exe-
cucio.

seu

cucio. E laltra part sia del acusador. E la restant terça part sia de les obres dels murs e dels valls de la dita ciutat.

Retenense empero los dits Consellers e promens, que si en les presents ordinacions e bans hauia algunes coses escures o dubtoses, que ells o los successors lurs ho pugan esmenar e declarar e interpretar aytantes vegades, com se vullen a lur coneguda.

Seguexense algunes leys e ordinacions tretes de Recognouerunt proceres. E daltres tocants a casos maritims e mercantiuols.

In Recognouerunt proce. a. xxiij. cap.

Item que los mercaders o mariners qui han promes anar per mar e son de espatxament, aquells tals per noues causes no puguen esser detenguts, pus hagen assegurat en lo retorn del viatge proseguir la dita causa, e aço pus la nau barca o leny sia en mar, o apparellada per varar.

In Recognouerunt pro. a. lxviiij. cap.

Item si algu sen porta comandes en viatge que la muller daquell qui te les comandes ne altre creador no puga demanar ne defensar aquelles mercaderies, que seran portades de aquell viatge, en lo qual les coses seran stades comanades, per raho de dot, o per altra qualseuol: fins a tant que aquell o aquells qui hauran fetes les comandes, hagen recobrat aquelles comandes, o les mercaderies comprades de aquella pecunia.

Altre del Rey en Iachme de allo matex.

Nos en Iachme per la gracia de Deu &c. Als fels e amats nostres lo Veguer e batle de Barcelona &c. Entes hauem q̃ alguns mercaders fan viatges en algunes parts prenent comandes de algu o de alguns ciutadans de Barcelona, e si en aquell viatge se moren, les mullers de aquells fan aquelles comandes sues per lurs dots. Perço com aço sia contra tota raho, diem e manam a vosaltres, que si peruentura la dita causa se esdeuedra en esdeuenidor: no obstant la demanda per les mullers de aquells mercaders defunts feta, les dites comandes retre e restituir façan a aquells, qui les hauran dades, e qui aço mostraran per publich instrument o per testimonis sufficients. E aço en alguna manera no muden.

Dada en Caranyena a. ij. Idus de Agost. M. cclxxj.

Ordinacio de Consellers de Barcelona per fet de cambis.

Ara

*Es reuocada

* ARa hoiats per manamēt del Veguer. Ordenaren los Cōsellers e promēs de la ciutat de Barcelona per esquiuar grans fraus e diuersos damnatges que souint en complir los cambis deius contenguts se seguien a molts, que tota persona de qualque stament ley o condicio sia, a qui del dia present en auant sera presentada en la dita ciutat per qualseuol alguna letra de cambi, haian a respondre a aquell qui la presentara dins.xxiiij. hores apres que lali haura presentada, si complira lo cambi o no. E la resposta que fara, haia scriure als dos de la letra, e la iornada e hora quels sera presentada, e haia a tornar la dita letra a aquell, qui lali haura presentada. E si aquell a qui la dita letra de cābi sera presentada, no haura feta la dita resposta dins lo tēps de.xxiiij hores, que lo dit cambi li vaia per atorgat, e no resmenys sia tengut e obligat a fer bon compliment dins lo temps, en la dita letra del dit cambi contengut.

PRIVILEGI DEL Rey Alfonso donat en Barcelona a vint y sinch de Maig del any mil quatrecents trenta dos.

ITem atorgan capitol, que qualseuulla tenint offici o ministeri qui comprara alguna mercaderia a ops de son offici o ministeri, o sia mercader o altre, quis abata que sia pres en persona axi com seria pres per comanda, si donchs mostrar no pora que per cas fortuit haia perduda aquella. E perço statuim perpetualment esser obseruat en la dita ciutat de Barcelona que qualseuulla qui haura pres alguna cosa per al offici seu, e request dauant los iutges nostres ordinaris no satisfara a son creador sia entes e hagut per abatut e sia pres encontinent, e pres sia detengut iuxta la constitucio.

Capitol de cort en Barcelona, a. 8. de Octubre. M. cccclxxxj. Que causa no sia treta de consolat per donacio feta a pubil o a viuda o a miserable.

ITem com per traure algunes causes de pēdents de fets e actes mercantiuols e maritims de la cort del consolat, on les dites causes sumariament e de pla ab consell de promens son decisides e determenades, souint se seguesca, que fraudulosament e astuciosa son fetes donacions transpostacions e altres contractes a algunes persones, ço es viudes, pubils, o miserables, los quals apres sots color dels casos permesos trahen les dites causes de la dita cort del dit consolat, fahent aquelles euocar en altra part e axi fan dilatar les dites causes. Per tant supplica la dita cort sia merce vostra proueir e ordenar, que si donacions transpostacions o altres contractes

tractes seran fetes a viudes pubills o miserables persones, per virtut de les quals les dites causes se poden traure de la dita cort del consolat, e euocar en la vostra Real Audiencia o en altra part si tals donacions o transpostacions no eren stades fetes al menys vn any abans del dia de tal euocacio, que aquelles tals donacions transpostacions o altres contractes freturen de tota efficacia e valor, quant es per traures les dites causes de la dita cort de consolat. Axi que en tal cas tals causes se hagen a proseguir e determenar en la dita cort del consolat, les dites donacions transportacions o altres contractes e euocacions en res no obstants. E aço mateix sia seruat en tots los consolats de mar del Principat de Cathalunya.

¶ *Plau al senyor Rey lo contengut en lo dit capital.*

GVIATGE A AQVELLS qui volran anar vltra mar o de alla venir.

ITem que lo senyor Rey per si e per tots hereus e successors seus per tenor del present capitol e en sa bona fe real guia e assegura tots e sengles mercaders de qualque senyoria e iurisdiccio sien, e altres qualseuol persones, axi estranyes cō sotsmeses sues, de qualque grau stament ley condicio e preheminencia sien: qui ab naus o vexells en les parts de Alexandria e terres dell Solda de Babilonia sotsmeses nauegaran, o daquent mercadejant o tornant portaran vendran o trametran aquelles robes, bens mercaderies, que ells volran, exceptades empero coses de dret comu vedades axi q̄ les dites persones e quascuna delles sens contradiccio del dit senyor e de officials seus e daltre qualseuol, segons que a lur profit mils conexeran expedient, e sens alguna temor del dit senyor, e de inhibiciōs per ells fetes e faedores, e de penes posades e posadores contra los nauegāts a les parts damūt dites, e encara de marques o de represalies del dit senyor o sotsmesos seus fetes o faedores: puguen per sis mesos ans del partiment de les dites naus o vexells faent lur viatge, e per iiij mesos apres que les dites naus o vexells seran tornats en Barcelona sonar stare tornar per tota la terra e senyoria del dit senyor sots se guiatge e guardia special del dit senyor saluament e segura, e sien liures quitis e immunes sens contradiccio e empatxament e sens alguna marca o represalia redempcio questio exaccio o qualseuol extorsio del dit senyor o de oficials seus o daltres qualseuol, e vol e atorga lo dit senyor que quant als mercaders de qualque senyoria sien, qui hagen en les dites parts Alexandria terres del dit Solda sien o seran, e volran partir daquelles parts o terres per venir en les parts occidentals o

tals o daça mar, iatsia en les dites naus o vexells no fossen anats, e quant encara a mercaderies e coses o lurs persones en les parts de les iurisdicciós del dit senyor o en altres qualseuol volran metre o carregar aquest guiatge e seguretat sia estes axi en les terres e iurisdiccions del dit senyor com de sos sotsmesos. E promet lo dit senyor, q̃ per les coses damunt dites o per raho o occasio daquelles iames no fara a les dites persones o a alguna daquelles o a bens lurs o algun dells alguna peticio o questio o demãda en iuy o fora de iuy, ans lo dit senyor guiant aquelles persones e lurs bens e mercaderies e coses absol diffinex remet e relaxa a les dites persones e als seus per tostẽps tota accio, questio peticio e demanda e encara tota pena ciuil e criminal ordinari o extraordinari statuida estatuidora o altra qualseuol, que a aquelles persones e a quascuna delles pogues esser feta proposada o moguda per raho de les coses damunt dites, axi per raho de inhibicio o de inhibicions per los senyors Reys auie pare deldit senyor Rey de bona memoria, e per lo dit senyor feta o fetes o faedores com per quaseuol altra raho. Axi que les dites persones o alguna de aquelles iames per les dites coses o alguna daquelles no puguen esser preses detengudes empatxades vexades inquietades o conuegudes en iuy o fora iuy o per aço per pena a alguna mutilacio esser condenades. Ne lo dit senyor o sotsmesos seus qui marques o represalies obtinguessen o officials seus no puguen res de les dites persones o dalguna delles o de lurs bẽs o de alguns daquells demanar ne exir o hauer, e promet encara lo dit senyor a les dites persones, que algun empatxament o embarc o altra cosa contraria no dara ni dar fara o consentira per qualseuol cas o necessitat quãt que sia fort ni en altra manera a les dites naus o vexells o a alguna o a algunes de aq̃lles, ne als mercaders o mariners de aquelles o de alguna o dalgunes de aquelles, de q̃ lurs viatges o viatge se pogues en alguna manera turbar o retardar. Ans qualseuol inhibicions o penes per lo dit senyor o officials seus posades o posadores no contrastants pusquen les dites naus vexells e quascuna delles ab mercaderies mariners e altres persones e ab robes mercaderies e bens lurs licitament e sens pena fer e complir lur viatge.

¶ *Lo serenissimo Rey don Ferrando en la segona cort celebrada en Barcelona en lany M cccclxxxxiij. en lo cap. xx. atorga, quels alcaldes de la Seca, sien tenguts de fer prestar seguretat de iuy als litigants en lur cort per actes mercantiuols com ne dispofa aquella constitucio de la Reyna Maria.*

OR-

ORDINACIONS DE CONSELLERS DE BARCELONA derreramẽt fetes sobre les seguretats maritimes. Capitol I.

Ra hoiats tot hom generalment per manament del honorable mossen Antoni Pere de Rocacrespa, caualler regent la vegueria, e de mossen Guillem Ponçgem batle de la present ciutat de Barcelona, ço es de cascun dells tant com ha esguart a sa iurisdiccio.

Ordenaren los Consellers e promens de la dita ciutat, que com en temps passat sien stades fetes diuerses ordinacions sobre les seguretats maritimes e mercantiuols, quis fan sobre rischs e perills de nauilis, robes, cambis, mercaderies, e hauers, les quals per la concorrença del temps han mester correccio, mutacio, e esmena, que aquelles dites ordinacions sien conmutades en los capitols seguents. E que les presents ordinacions tan solament de huyauãt, en e sobre totes seguretats daquen faedores siẽ obseruades hauẽts per reuocades e nulles qualseuols ordinacions fins lo dia present fetes sobre les dites seguretats.

Primerament ordenaren los dits Consellers e promens: que tots e sengles nauilis e fustes axi de vassalls e subdits del senyor Rey com de estrangers: de qualseuol nacio sien, e tots cambis dats a risch daquells, e totes robes mercaderies, e tots hauers quis carregaran sobre los dits nauilis o fustes, o nauegarã ab aquells en qualseuol parts del mon, de quis vulla sien: ço es axi de vassalls del dit senyor Rey, com de estrangers, pugan esser assegurats e assegurades en Barcelona, ço es de vassalls del senyor Rey de les. viij. parts fins en. vij. parts, e de estrãgers de les. iiij. parts fins les. iij. parts tan solament del ver cost daquelles en lo qual cost puguen esser compresos tots los espatxaments e altres despeses e cost de tals seguretats. E que lo quis fara assegurar, e de qui seran los dits nauilis, cambis e robes, mercaderies e hauers, hagen a correr risch, ço es los vassalls de la magestat del senyor Rey de la vuytena part, e los estrangers de la quarta part vertaderament. E si era fet lo contrari directamẽt o indirecta que en tant com seria de mes auant

de les

de les set parts dels vassals del senyor Rey e de les tres parts dels estrangers: sia nulla e no a, profit als assegurats, e los asseguradors hagen guanyat tots los preus de les seguretats ne per tant com seria mes de les set parts e de les tres parts los asseguradors puxen esser conuenguts, nen puxa esser fet iuy algu. Entes empero e declarat que sinos pora hauer lo vertader cost de les robes, quis carregaran en Barcelona, se haia a metre lo cost segōs lespatxament del general. E si sobre tals nauilis, fustes, robes, mercaderies o hauers seran presos cābis que aquells tals cambis se hagen a deduir de la estima de tals nauilis o del cost de tals robes, mercaderies, o hauers. E mes vltra aquells cambis los assegurats hagen a correr risch, ço es los vassals del senyor Rey la vuytena part, e los estrangers lo quart en la forma desus expressada. Entes empero e declarat, que robes ne nauilis qui sien de persones, qui sien enemigues del senyor Rey, ne de amichs qui tenguen participi ab aquells, en dites robes e nauilis, no puxen esser assegurades e assegurats en Barcelona directament o indirecta, presupposat fossen guiades e guiats dites robes e nauilis. E si sera fet lo contrari, que tals seguretats sié nulles e no sen puga fer iuy algu. Entes empero que abans no puguen esser fetes tals seguretats sobre los dits nauilis e fustes o cambis donats a risch daquells, hagen esser estimats e estimades per los honorables consols ab concell de promēs e iuxta aquella estima, la qual se haia a designar en les cartes de tals seguretats, se haia a deduir la vuytena part per lo risch de les fustes, qui seran de vassalls del senyor Rey, e lo quart per les fustes que seran de estrāgers. Lo qual risch son tenguts correr los assegurats, segons desus es dit. Axi empero que tot lo risch de tals nauilis e fustes puga esser reduit e assegurat sobre lo buch daquelles. Empero si cas sera, que lo buch de tals nauilis lo risch dels quals sera reduit e assegurat sobre lo buch, se perdra, e los membres e arreus de aquells se trobauen os saluauen, que la valor daquells arreus haia a cōtribuir per porrata de lur valor en la perdua del dit buch, ço es per la valor daço que daquells se saluara, e en tal cas dits buch e arreus sien haguts per agermanats e sia comptat, axi com si eran agermanats.

Que robes carregades dalla lestret per portar en Flandes o en Barbaria &c. ne nauilis nos puguen assegurar.
Cap. 2.

ITem ordenaren los dits Consellers e promēs que robes algunes quis carregaran dalla lestret de Gibraltar en qualseuulla loch o lochs per portar a les parts de Flandes o de Anglaterra o en qualseuol altre loch dalla lestret de Gibraltar o en tota la Barbaria ne les fustes quey naue-

nauegaran, per quant es ignorat, quines fustes son, ne sen pot saber la veritat de les robes, quis carregan en dites fustes, no pugan esser assegurades en Barcelona: ni sen puga fer iuy algu. Ans los asseguradors ipso facto sien absolts de tals seguretats. Exceptat empero les robes qui seran de ciutadans de Barcelona, que aquelles puguen esser assegurades, corrent lo risch los assegurats de la vuytena part, segons damunt es dit. E si les robes seran carregades dalla lestret de Gibraltar e les fustes vendran daça lestret, pus no vagen en la Barbaria, pugan esser assegurades en Barcelona, corrent lo risch de la vuytena part los vasalls del senyor Rey, e los estrangers del quart, segons que es dit damunt.

Que totes robes e nauilis qui venguen en Barcelona on iscan se podan assegurar. Capitol 3.

ITem ordenaren los Consellers e promēs de la dita ciutat, que qual seuol robes e mercaderies quis carregaran en qualseuol parts del mon per aportar en la present ciutat de Barcelona, e per semblant qualseuol nauilis o fustes ab quis carregaran dites robes o cambis dats a risch dels dits nauilis o de robes, e les robes e mercaderies quis carregaran en Barcelona, encara que sien de enemichs del senyor Rey, e los nauilis o fustes ab quis carregaran dites robes, e los cambis dats a risch de dits nauilis o de fustes o de robes puixen esser assegurades en Barcelona fins en los tres quarts e no mes auant del ver cost, compres los espatxamēts e cost de la seguretat.

Robes carregades en Alexandria se poden assegurar al que valran al comptant en Alexandria, e que sen puxen concordar. Cap. 4.

ITem ordenaren los Consellers e promens, que per quant moltes robes mercaderies e hauers se carreguen en Alexandria. E aquelles nos compren a diners comptants, ans les han per mija de barates de altres robes mercaderies e hauers ab gran sobremesa, e per cōseguēt bonamēt no porien metre lo cost vertader de les dites robes mercaderies o hauers en les cartes de tals seguretats, per tant ordenaren los dits Consellers e promens, que daci auāt en les dites cartes de les seguretats hagen a metre lo que valrā al cōptāt aquelles tals robes e mercaderies, quis carregaran en Alexandria. E daço se puguen concordar los assegurats e los asseguradors, estimant aquelles robes e mercaderies honestament.

Que los asseguradors no hagen guanyat, sino per lo que hauran corregut de arrisch. Cap. 5.

Item

ITem ordenaren los dits Consellers e promês, que si cas sera, que les dites robes, mercaderies o hauers no eren carregades, o sin hi hauia de carregades, pero no tantes, que bastassen a compliment de les quantitats assegurades, e a la vuytena part del risch, si seran de vassalls del senyor Rey o del quart si seran de estrangers, o los cambis no eran dats, o les naus o nauilis o altres fustes no eran exides o entrades q̃ en tal cas los asseguradors no hagen guanyats los preus de tals seguretats ni en tot ni en part sino per tant quant haurien corregut de risch. E si noy hauia res carregat, o los dits cambis no eren dats, o les naus nauilis o altres fustes no eren entrades o exides, en tal cas los asseguradors sien tenguts restituir los preus que haurien rebuts de tals seguretats.

Que algu no puga esser assegurat en altra part mes auant de les set parts los vassalls del Rey, corrent lo risch de la vuytena part, e los estrangers de les tres quarts.

Cap. 6.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que algu quis sera fet assegurar en altra part nos puixa fer assegurar en Barcelona, sino per tant com li mancaria fins a la suma de les set parts si seran de vassalls del senyor Rey corrent tostemps lo risch de la vuytena part. E si seran de estrangers del tres quarts corrent lo risch del quart. Ne lo quis sera fet assegurar en Barcelona nos puga fer assegurar en altra part, sino fins a compliment de les set parts si seran de vassalls del senyor Rey, corrent tostemps lo risch a la vuytena part. E si seran de estrangers, fins a compliment dels tres quarts corrent tostemps lo risch del quart. E si sera fet lo contrari no puga valer al assegurat, ni noure als asseguradors, ne segons dit es, puguen esser conuenguts, nen puga esser fet iuy algu, guanyant tostemps los asseguradors los costs de tals seguretats, e ço que de mes se serian fets assegurar apres tals seguretats, sia a profit e a vtil dels dits asseguradors, ço es quels haia esser e sia pres en compte de les quantitats per ells assegurades.

Que totes les seguretats se hagen a fer ab cartes publiques.

Cap. 7.

ITem ordenaren los Consellers e promens, que totes les seguretats se hagen a fer ab cartes publiques preses per notaris publichs de Barcelona e no ab polices o albarans o altres scriptures priuades. E si seran fetes ab albarans polices o altres priuades scriptures, directament o indirecta, que tals seguretats albarans polices e scriptures priuades ipso facto sien nulles e de nengun effecte, ne a pagar aquells los asseguradors puxen esser compellits,

pellits, ne iuy algu ne sia o puixa esser fet. E vltra les nullitats daquelles los assegurats e asseguradors: E lo tercer o corredor qui en tals actes entreuenir se estendran sien encorreguts e incorregan quascuns de ells ipso facto en ban ço es lo assegurat de tanta quantitat, com se faria assegurar, e lo assegurador de tāta quantitat com hauria assegurada. E lo corredor o tercer encorrega en ban de deu liures. E de dits bans la terça part sia adquisida al official, qui faria la execucio, e laltra al acusador, E laltra terça part a la obra de la Lotja dela dita ciutat.

Que algun corredor no gos fer contra les presents sots priuacio de son offici. Cap. 8.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que algun corredor no gos fer contra les presents ordinacions sots pena de esser inhibit e priuat de son offici vltra la pena damunt contenguda.

Que los qui asseguraran hagen a iurar, e que designen les robes per cost. Cap. 9.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens: que tots e sengles quis faran assegurar en nom propi o de altre hauent plen poder, o prometent en nom propri de rato habendo, haia primer a iurar, que aquelles seguretats son vertaderes e no fictes, e que les coses que fan assegurar, son lurs propries, o de aquells, per quis fan assegurar, o de lurs participis o daltres hauēts part o interes. E que posen e designen en les dites seguretats distintament e clara, tant quant possible los sia: les coses, sobre les quals se fan assegurar, ço es pes nombre cost o valor, e si seran nauilis, la estima: segōs damunt es dit. E que nos son fetes e posades sobre aquelles coses seguretats en altra part, ni sen hi faran o posaran apres de aquelles en altra part. E si seran fetes os faran, que encontinent que ho sapien, ne auisaran los asseguradors, en faran fer mencio en lo peu de la seguretat, narrant com son auisats, que sobre aquelles coses abans o apres se son fetes assegurar en lo loch ques sera fetes e les quantitats quey seran fetes. E si ho hauran o no hauran denunciat, e sera declarat per los consols tal qui ha posada la seguretat, hauer ho sabut e no hauer ho denunciat, q̄ en tal cas tals seguretats sien hagudes per frauduloses e posades ab frau e fictes, e no sien de algun effecte, tostemps hauent guanyat los asseguradors los preus de tals seguretats. E en tal cas tals assegurats sien encorreguts en ban de cent lliures Barceloneses, del qual ban sia adquisida la terça al acusador e laltra terça part al official quin faria la execucio, e la restant terça part a la obra de la Locja.

Que

Que los asseguradors hagen a iurar que la ferma que fan es verdadera. *Capitol* 10.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que tots e sengles asseguradors abans que no fermaran en les seguretats hagen a iurar, que la ferma que entenen a fer en la seguretat, es vertadera e no ficta ne feta per frau o decepcio alguna, ne perque altres fots color de la sua ferma, ne per la ferma que designa altres hi fermen.

Que les seguretats se hagen a causar per pacte segons les presents ordinacions. *Capitol* 11.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, quels assegurats e asseguradors en lacte e ferma de les seguretats hagen a deduir totes les presents ordinacions entre ells en pacte, e fer e causar aquelles iuxta forma de les presents ordinacions, e iurar e prometre, que en tot o per tot seruaran aquelles a la letra. E que per raho de les dites seguretats faran iuy en la cort del cõsolat, e no en altra part o iuy, e renuncien a lur propri e apropiat e priuilegiat for en e per la forma, ꝗ deuall en vn capitol sera declarat, e per los notaris millor parra esser adaptat a la substancia de aquell.

Que no poden declinar de for dels consols. *Cap.* 12.

ITem ordenarẽ los dits Cõsellers e promens, que per tant com les dites seguretats son cõtractes tals, ques fan per endreça de la mercaderia, e es impertinent de, e per les questions quin surten e execucions quis han a fer per causa daquelles, se haia a fer iuy dauant altres consistoris ne persones sino dauant los dits cõsols de mar, e en cas de appellacio del iutge dels apels, que tals questions determena e ha determenar, segons forma de les presents ordinacions, E segons costum de cõsolat, e ab consell de promens, que daquiauant algu quis sera assegurat, o haura assegurat, no puga declinar de for o iuy de la dita cort del consolat, ni euocar per qualitat alguna les causes de les dites seguretats de la dita cort. E si sera fet lo contrari, que lo quis sera assegurat recorrent del dit iudici en altra part per qualitat o en qualseuol altra manera encorrega en ban e aquell de bon grat en la carta se impos e consenta que la accio que a ell se pertanyeria abãs de esser pagat per causa de les obligacions a ell fetes: sia perduda e los asseguradors reos siẽ absolts e libertats e en tal cas se imposen silenci, E si apres que seran pagats los assegurats: fahien euocar les causes per qualitats o en altra manera exir del juy dels dits consols encorregan en ban: lo qual ab les cartes de bõ grat se imposen, E de restituyr les quantitats:

titats: que rebudes haurien e adquisides als assegurados, tota excepcio postposada. E los asseguradors qui tal for declinarien o per qualitat o en altra manera del consolat tals causes euocarien en alguna manera, encorreguen en ban, e aquell ban ab les cartes e promissions e obligacions que faran se imposen, e consenten que ipso facto les quātitats que seran demanades, sien hagudes per confessades, e totes excepcions a ells pertanyents, e per les quals se puguen escusar de tal paga: sien ipso facto nulles, e aquelles als assegurats remetem e renūciam, e ara per lauors e lauors per ara a pagar a ells mateixs condemnam per pena, E en loch del dit ban que de bon grat se imposen, als dits assegurants aquella quantitat que per tal seguretat los sera demanada ensemps ab totes les messions que per demanar aquelles se serien fetes, roborant totes les dites coses ab iurament, e encara ab renunciacions de propi for: e ab totes aquelles clausules e stipulacions, que seran vistes esser vtils e necessaries al negoci a coneguda del notari rebent, o en poder del qual se fermaran tals seguretats.

Que no gosen posar paraules derogatories a les presents ordinacions. Cap. 13.

ITem ordenaren los dits Consellers &c. que en seguretats algunes no puixen esser posades o meses per pacte algu paraules algunes derogatories a les presents ordinacions, ne que digan valega o no valega, o haia o no haia, ne qual assegurat si sera vassall del senyor Rey no correga la vuytena part de risch e si sera estranger, lo quart, ne per alguna manera puixa esser renunciat a les presents ordinacions, com sien fetes es facen en fauor e vtilitat de tota la cosa publica, o tal renunciacio si fos attentada de fer sia ipso facto nulla e no haia algun effecte.

De pena de notari. Cap. 14.

ITem ordenaren los Consellers e promens que tots e sengles notaris en poder dels quals tals seguretats seran fermades, hagen primer e abants de totes coses hauer iurament dels asseguradors, e migençāt aquell aquells dits asseguradors interrogar, que la ferma que entenen a fer en tal seguretat, es verdadera, e que no la fan per frau o saluataria alguna, e que nou fan, perque altres apres dells fermen. E causen les dites seguretats segons forma de les presents ordinacions, e no desexint o partint se daquelles. E que abans que reben ferma alguna de algun assegurador, hagen primer hauer la ferma daquell quis fa assegurar. Ne per lo semblāt fer senyal algu en dita seguretat, ne per alguna de les dites parts per metre hi sa fet, per lo qual fos causa de no correr risch del vuyte e del quart, segons damunt

damunt es dit. E si lo contrari faran sien tenguts al dan e interes, que lo assegurat o assegurador haurien per ells no hauer fetes les dites coses.

Que les seguretats que no seran pagades, no valegan. Capitol 15.

ITem ordenaren los Consellers e promens que les seguretats ques faran, no puguen hauer effecte algu, ne valeguen fins a tant los preus de tals seguretats sien entegrament pagats realment e de fet, e los assegurats hagen fermada la seguretat en la forma desusdita.

Que les fermes dels asseguradors hagen força de vn mateix concepte. Cap. 16.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que les fermes dels asseguradors de vn mateix cõtracte hagen força de vn mateix concepte, encara que sien fetes sots diuersos Kalendaris, e que prioritat de temps entre ells en lurs fermes no puga esser allegada ne per iuy algu sia admesa.

Que si era noua de la perdua, que no valega. Cap. 17.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que sis conuendra fer posar o fermar seguretat alguna sobre nauilis fustes o cambis mercaderies robes o hauers, quis carregaran o partescan daltra part fora de la present ciutat, e aquelles fustes cambis mercaderies, robes e hauers eran ia perduts. O cas si hauia seguit en tal manera, que lo dia dela ferma dels asseguradors o dalgu daquells podia esser sabuda noua en Barcelona de la perdua o cas seguit, que tal seguretat sia nulla e haguda per no feta, els asseguradors no hagen guanyat preu algu, ans hagen restituir aquell tota excepcio remoguda. Ne los asseguradors a pagar tal seguretat puguen esser compellits en iuy en alguna manera, ne iuy algu puga esser fet. E per remoure tot dubte del temps dins lo qual poria esser sabut, declaram los dits Consellers e promens ordenats, que si tal fusta se perdra deça mar, ço es en tal part q̃ noua se puga saber per terra sens passar mar, sia entes per hauer hi bastãt temps cõptat cascuna legua per hora, ço es per tantes legues tãtes hores del loch o de la hora ques conuendra perdre o seguir cas algu a les coses assegurades: per lo qual los asseguradors haguessẽ a pagar les seguretats o quãtitat alguna en Barcelona. E sis perdra os seguira lo cas en tal part, q̃ la noua haia a passar golf o mar: Sia comptat tal temps del loch e hora, a on deça mar la noua seria primer venguda os seria sabuda, e daquell loch comptant legua per hora, e si peruentura tal noua venia de punta per mar en Barcelona, que aquell temps sia comptat

comptat e hagut per cert daquell moment que la dita fusta haura dada lengua o presa terra en tal manera, que pus temps bastas a coneguda dels consols a poder esser peruēgut a noticia del assegurat, abās que tals seguretats no fermaren, aquelles seguretats sien nulles en la forma desus declarada. E si sera cas, que lo quis fara assegurar, sabra la noua de la fusta perduda ans de fer la seguretat, en tal cas encorrega en ban de cent liures Barcelonenses del qual ban sia adquisida la terça part al acusador, e laltra terça part al official, quin faria la execucio, e la restāt terça part a la obra de la Lotja.

Que vitualles poden esser assegurades en tota manera. Capitol. 18.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens que forments ordis ciuades legums arroços vi e oli carregat reuera per portar en Barcelona puguen esser assegurades en Barcelona, en res no obstants les presents ordinacions per lo cost e o estima, ques concordaran, e tant com les presents ordinacions a la present facultat obuiam: no obstans en alguna manera, pero en totes les altres coses hagen esser obseruades.

De la paga de les seguretats. Cap. 19.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, quells asseguradors e cascu de aquells sien tenguts e hagen a pagar les quantitats, que haura assegurades, o aquella part. Qui de, e per aquelles los seran demanades dins dos tres quatre e sis mesos differenciats segons les distancies dels lochs, e deual es declarat cōptadors apres que noua certa sera stada en Barcelona e intimada als asseguradors o a la maior part daquells a coneguda dels consols de la perdua o dan o cas enseguit a la nau o altre nauili o a les coses assegurades. Per la qual sia feta prōpta execucio axi com de cambis. Mas si per part dels asseguradors sera opposada alguna iusta concepcio o aparent als consols de no pagar les quantitats assegurades o altres qualseuol, que en tot cas pusque noua sia certa en Barcelona del dan o cas seguit a les coses assegurades a coneguda dels dits consols, e sia passat lo temps desus prefigit, si requests seran per los assegurats sien executats los asseguradors iuxta la forma de la seguretat, totes excepcions expellides, E si per part dels asseguradors seran opposades e exprimides clarament e distincta excepcions algunes, per les quals pretenguen: quels assegurats no puxen ne deguen rebre o hauer les quantitats quels seran demanades, e aquelles per lo dit iuy sera conegut, que son tals, que lo assegurat qui rebre volra tals quantitats assegurades, es tengut prouar o mostrar ço que li sera demanat o oposat, o prouades per los asseguradors se haura a iu-

ra a iudicar dits assegurats de no deure hauer tals quantitats: que en tal cas tal assegurat qui rebre volra haia e sia tengut fer e prestar caucio pagant empero aquelles caucio o caucions quascun dells asseguradors: qui aquelles dites caucio o caucions demanaran: e no pas lo assegurat: ab fermança o ab fermances idonea o idoneas a coneguda dels dits consols de tornar la quantitat a quascu dels asseguradors, ensemps ab totes messions e despeses, quels asseguradors haurië fetes, e ab ij. sous per liura de interes a rao de any, si dins. j. any cöptadors del dia que la quätitat li fera pagada, no ha fet declarar en lo dit iuy o cort del cösolat per sententia passada en cosa iutiada: que el dit assegurat ha bë rebut la quätitat, la qual se haura feta pagar. E per quant algunes persones poch tement Deu se son fetes pagar dalgunes seguretats sens q̃ les robes o mercaderies no eren stades carregades, o los nauilis o les fustes entrades o exides o cambis donats: per tant los dits Consellers e promens ordenaren, que daquiauant si alguna persona o persones se faran pagar dalguna seguretat o seguretats, que les robes o mercaderies no seran stades carregades. O les fustes no seran entrades o exides o los cambis donats, que en tal cas encorregan en ban les persones qui tals actes faran de altres. ij. sous per liura, vltra los. ij. sous damunt dits de la quantitat, ques hauran feta assegurar. Del qual ban de dos sous per liura sia adquisida la terça part als dits cösols, e que aquella terça part hagen a metre en compte de les iudicatures, e laltra terça part als asseguradors, e laltra terça part a la obra dela Lotja o als defenedors de la mercaderia per aquella. E per tät com no es cosa tolerable, q̃ los assegurats quis son fets assegurar, e han pagats los costs de les seguretats p intencio de cobrar les quätitats assegurades sens altra despesa. E los asseguradors hauran volgudes fer e oposar exceptions tals, q̃ aquelles no obstants es declarat, lo assegurat hauer ben rebut, per tant ordenaren los dits Cösellers qui allo on los asseguradors succumbiran de tals excepcions, sien condemnats, e hagen a pagar als assegurats totes e qualseuol messions, que al assegurat haura conuengudes fer per declarar en la forma desusdita.

Si los assegurats per no hauer fet declarar hauran a restituir les quantitats.

Cap. 20.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que sis cöuendra los assegurats restituir les quantitats per no hauer fet declarar, segös es dit, que en tal cas feta la dita restitucio cascuna de les parts romanga en son dret obligacio e accio, e axi que apres se puxa es haia a conexer si los asseguradors serä tenguts pagar les quantitats assegurades romanints los interessos rebuts als dits asseguradors, los quals no sien tenguts restituir, encara que fos declarat

clarat deure ells pagar les dites quantitats assegurades, o ço quels seria demanat per aquells. La qual conexença se haia a fer per los dits consols, e en cas de appellacio per lo iutge de appells, e no per altres, ni en altra part.

Si los assegurats lexaran posseir als asseguradors les quantitats fins sia declarat. Capitol 21.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que si per cas per los dits consols era vist, los assegurats deure prestar caucions, segons dites, e sens donar la dita caucio o disceptar de aquella los assegurats leixaran posseir als asseguradors les quantitats assegurades, o ço que demanat los sera per aquells e apres per iuy del dit consolat era vist aquells dits asseguradors esser tenguts pagar ço quels sera demanat, no obstants les excepcions per lur part fetes en tal cas los asseguradors sien tenguts de pagar als assegurats totes les mesions, que hauran fetes, a coneguda e a taxacio dels dits consols, ensemps ab interessos a raho dany de dos sous per liura, per tant temps com hauran dilatada la paga. E per aquelles quantitats e interessos, si per lo assegurat sera request, sien tenguts e hagen a dar seguretat en iuy, si donchs aquell tal assegurador o asseguradors no fara e faran deposit de la quantitat assegurada de continent que per ell o per ells sera feta excepcio de paga. E sera vist deure pagar sens dita caucio.

Que corrent lo temps de la paga los asseguradors puguen entrar en merits de excepcions, si oposar ne volran. Capitol 22.

ITem ordenaren que si corrent lo temps de la paga, ço es dels dos tres quatre o sis mesos differenciats segons les distancies dels lochs, los asseguradors requerran e volran, que sobre les excepcions per lur part faedores en defensar, que no son tenguts pagar, sia entrat en merits e declarat, que puga esser fet. Axi emperò, que si aconseguit lo temps de la paga la causa no era decisa, que sens passar pus auant los dits asseguradors sien tenguts, e hagen a pagar totes excepcions repellides e segons desus es clarament deduit. E pagat procesquen lur causa.

Del temps de la paga que han a fer los asseguradors. Capitol 23.

ITem es ordenat, que los mesos de la paga hagen loch en la forma seguent: ço es dins dos mesos si les fustes deuen esser nauegades o robes o hauers portades o tramesess dins lo Principat de Cathalunya o regne de Valencia o de Mallorques Manorca Iuiça. E dins tres mesos: si seran

si seran nauegades portades o tramesses vltra los lochs, pus no passen los regnes de Napols, Sicilia, Barbaria, e daça lestret de Gibraltar. E dins iiij. mesos si seran nauegades portades o trameses vltra los predits lochs en qualseuol parts, e dins vj. mesos apres, que noua o sabuda ne sera de tal fusta o nauili.

Que les seguretats fetes abans de les presents ordinacions no sien encloses en dites ordinacions. Cap. 24.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que qualseuol seguretats fetes en la present ciutat sobre qualseuol robes mercaderies e sobre nauilis o fustes e sobre cambis dats a risch de dits nauilis o de robes, O sobre qualseuol altres coses fins lo iorn de la publicacio de les presents ordinacions sots qualseuol forma o pactes sien fetes o concebudes, sien valides e fermes, e les presents ordinacions ne les qui ia eren fetes, no puguen derogar a dites seguretats ia fetes. Empero que daquiauant publicades les presents ordinacions ab veu de crida per los lochs acostumats de la dita ciutat: les seguretats quis farã, nos puguen fer en la present ciutat sino iuxta la forma de les presents ordinacions.

Del iurament que primerament los Consols deuen pendre dels assegurats e assegurадors. Cap. 25.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens que los consols qui ara son e per temps seran, no puguen fer iuy algu de seguretats algunes sens que primer no hagen pres iurament del assegurat e asseguradors, que no han fet pacte algu contra les presents ordinacions, axi en scrits com de paraula. E si pacte algu haurien fet contra les presents ordinacions, que de aquell pacte no puguen fer iuy algu.

¶ Retenense empero los dits Cõsellers e promens poder de interpretar e corregir e esmenar tot ço q̃ en les dites coses los parra escur o dubtos tota vegada, que ben vist los sera a lur bona coneguda.

¶ FON FETA LA present crida per Antoni Strada corredor de la dita ciutat a tres de Iuny. Any mil quatrecents vuytanta y quatre.

Aci acaben les ordinacions derrerament fetes sobre les seguretats maritimes.

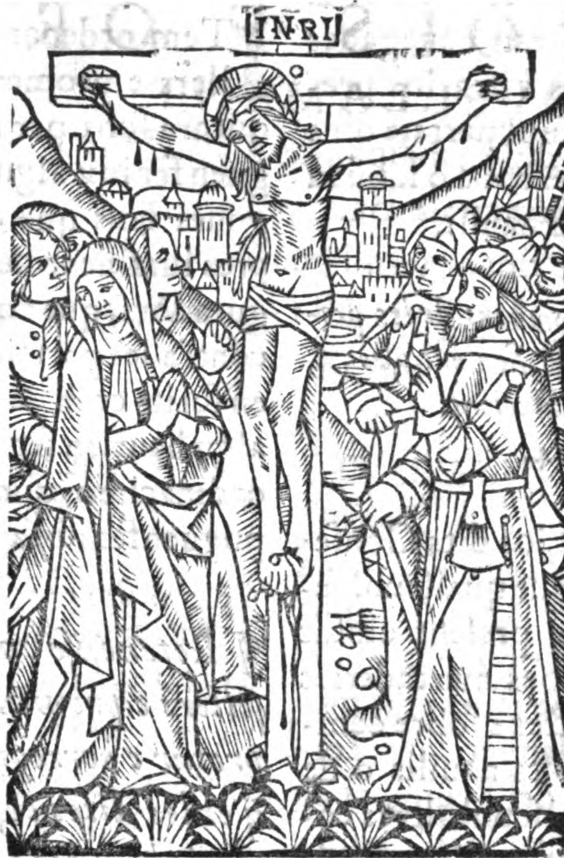

Oratio pro nauigantibus.

Deus qui transtulisti patres nostros per mare rubrum: & transuexisti per aquam nimiam laudem tui nominis de cantantes: te suppliciter deprecamur: vt in naui famulos tuos repulsis aduersitatibus portu semper optabili: cursuquem tranquillo tuearis. Per Dominum nostrum Iesum Christum, &c.

CAPITOLS E ORDINACIONS NOVELLAMENT FETES PER la Cort general del Principat de Cathalunya, quis celebra en lo Capitol de la Seu de Barcelona a vuyt dies del mes de Octubre del any mil quatrecents e vuytanta hu sobre los drets del General, ço es de les entrades e exides.

EN nom de Deu e de la gloriosa Verge Maria mare sua Madona sancta Maria del benauenturat mossenyer sant Iordi; la Cort general del Principat de Cathalunya, la qual lo molt alt e molt excellent Senyor lo senyor don Ferrando per la gracia de Deu Rey de Arago de Castella de Leo de Cicilia de Toledo de Valencia de Galicia de Mallorques de Seuilla de Sardenya e de Cordoua de Corcega de Murcia de Geen del Algarbe de Algezira de Gibraltar Compte de Barcelona senyor de Vizcaya e de Molina Duch de Athenes e de Neopatria Compte de Rossello e de Cerdanya, Marques de Oristany e Compte de Gociano. Celebra als Cathalans en lo Capitol de la Seu de la Ciutat de Barcelona per alguns esguards e respectes redundants en labor de nostre Senyor Deu seruey del dit senyor Rey e benefici de la cosa publica del dit Principat, congregada e aiustada en la casa del capitol concordablement imposa los drets deuall escrits sobre losquals feu e deslibera les ordenacions seguents e deius escrites. Les quals mana la dita cort inuiolablement esser obseruades, les quals hagen a durar tant quant duraran los censals carregats sobre lo general e carregadors per la present cort volent la dita cort los dits drets segons dauall son ordenats se hagen a collir en tot lo Principat de Cathalunya e encara en los Comptats de Rossello e Cerdanya, quant seran sots obediencia de la Magestat del senyor Rey per los Deputats en e per la forma que per lo passat era acostumat.

Lo ques deu pagar de totes robes exceptades les dauall especificades.
Cap. I.

PRIMERAMENT, que totes robes, e mercaderies qui

entren ho hisquen en, o, del dit Principat de Cathalunya per mar ho per terra ho per aygua dolça exceptades les coses dauall escrites paguen, e sien tengudes de pagar entrant e exint per liura de diners daço que les dites robes, e mercaderies hauran costat quatre diners.

De robes portades ab fusta de vltra mar. Capitol 2.

ITem que qualseuol fusta nau ho vexell que lo viatge de vltra mar fara de qualseuol mercaderies que portara de aquelles parts, pach per entrada per liura de diners de ço que haura costat posat en Barcelona ho en altra part del dit Principat de tres diners.

De les robes que no han costat cert preu. Capitol 3.

E Si algunes robes e mercaderies se esdeuenia entrant, ho exint, les quals no haguessen costat cert preu aytals robes, e mercaderies paguen e sien tengudes de pagar segons la valor, e extimacio de aquelles. Pero es entes que de les dites robes e mercaderies e de la dita ordinacio son exceptades les coses seguents. De les quals se paguen los drets quis segueixen.

Dret de les lanes qui entren per Ebro. Capitol 4.

PRimerament ne son exceptades totes, e qualseuol lanes axi sutzes com lauades, qui entraran dins lo dit Principat per lo riu de Ebro, les quals sien tansolament tengudes a pagar per dret de entrada per liura de diners dos diners.

Mercaderies que no paguen entrada sino exida. Capitol 5.

ITem ne son exceptats, forment, ordi, auena, e tots blats grossos, e menuts, e legums, carnalatge, vi, e pinyons, qui entren en Cathalunya, los quals no paguen res de entrada. Mes si les dites coses, e encara oli eren tretes de Cathalunya paguen a la exida per liura de diners vn sou.

Dret del vi de Arago mes en Cathalunya. Capitol 6.

E Considerant que de poch temps ença los Aragonesos han imposat dret en lo vi qui entre de Cathalunya en Arago, vol e ordena la present cort que tot vi qui sera mes de Arago en Cathalunya pach de entrada per quascun canter de vi vn sou.

Cathala poblat en Arago Valencia no paga dret de blat que trague per sa prouisio. Cap. 7.

ENtes empero que si algun baro, ho rich home ho altra persona de Cathalunya poblat hauent loch en Arago o en regne de Valencia se volra portar blat o blats per sa prouisio, e de les rendes que haura en Cathalunya no sia tengut de pagar lo dit dret. E si empero ho trahia per vendre, ho fer mercaderia sia tengut de pagar lo dret de exida.

De quals vitualles se deu pagar dret de exida. Capitol 8.

ITem ne son exceptats vi carn salada legũs, e altres vitualles que sien meses a prouisio de naus e altres vaixells de mar que sien de Cathalunya, les quals coses paguen a la exida per liura de diners tres diners, pero en aço no sia entesa panatica per a tals fustes laqual no sia tenguda pagar generalitat. E mes auant entes que per les vitualles qui seran meses en qualseuol fustes axi de Cathalãs com daltres estants surtes en qualseuol platges, ho ports del dit Principat per despesa ordinaria de les dites fustes estants axi surts no se haia a pagar dret algu, axi per los passatgers com per los tenguts de nau.

Dret dels draps qui hixen de Cathalunya. Capitol 9.

ITem ne son exceptats tots draps de lana, quis facen e se aparellen en Cathalunya, los quals paguen solament, per liura de diners a la exida per tal com paguen ia per dret de bolla de plom tres diners.

Or argent obrat vestidures libres, armes, e altres vtensilies per propi vs de exida no paga. Tot or, e argent de entrada no paga. Cap. 10.

ITem ne son exceptats tota veixella dor, e dargent ioyes vestidures libres armes, e altres vtensilies que algu traura, ho metra en, o de Cathalunya per son propi vs, e no per via de mercaderia, axi que en entrant ne exint aytals coses sinos metien per via de mercaderia no paguen algun dret. pero en aço sia considerada, arbitrada la condicio de les persones qui aytals coses metran ho trauran. Entes empero que tot or, e argent axi en massa com enveixella qui sera mes dins lo dit Principat no sia tengut pagar res a la entrada.

Dret de les prop dites coses tretes per mercaderia. Capitol 11.

E Si seran tretes per mercaderies fora Cathalunya paguen per liura de diners tres sous.

Dret de exida de les armes e vtensilies nouament fetes. Cap. 12.

ITē mes exceptades totes armes, e vtensilies de nou fetes, e fabricades qui paguen a la exida per liura de diners sis diners.

Dret de les prop dites coses ia vsades per mercaderia tretes. Cap. 13.

ENtes empero que totes les coses en lo prop dit capitol mencionades velles empero e ia vsades pus no siē per propi vs daquells qui les trauran, paguen per liura de diners dotze diners.

Que los prop dits quatre capitols sien seruats no obstant que lo contrari fos seruat. Capitol 14.

E Com de poch temps ença sia acostumat, que si algu fa traure de Cathalunya algunes de les dites coses en los prop dits iiij. capitols contengudes per son propi vs, que si no les trahia, e les fahia traure per altre, que paguen lo dit dret. Ara es acordat, que paguen segons lo dit costum e pratica e que lo present capitol sia seruat. Al qual la dita cort no enten res mudar. Pero si dubte algu ne sera vengut a declaracio dels Deputats: qui hara son, ho per auant seran.

Que lo preu de les vitualles portades exint en moneda fins a cent sous no pach dret. Cap. 15.

ITem es vist, que si algu metra en Cathalunya algunes vitualles e altres coses, e aquelles vendra dins lo dit Principat que lo preu de aquelles sen puixa aportar e traure del dit Principat en moneda menuda o com se volra sens pagar algun dret per aquella tro en quantitat de cent sous. E si mes auant de cent sous ne traura: que pach lo dret dauall scrit sobre aço imposat.

De les robes portades en les fires. E de les comprades en les fires. Capitol 16.

ITem que draps, e altres mercaderies qui irā en fires fora Cathalunya, e aquelles qui vindran en fires de Cathalunya no paguen generalitat de entrada ne de exida: sino de les mercaderies e draps q̄ venudes hauran

hauran en les dites fires. Empero que si comprat hauien en les dites fires, paguen dret de entrada o exida, del que metran, segons que per los presents capitols es ordenat.

Dret de exida de les fustes, ho lenyam ho exarcia venudes a estrangers.
Cap. 17.

ITem ne son exceptats tots veixells de mar de Cathalunya, qui seran venuts on se vulla a persones estranyes tota fusta apte a fer veixells de mar exarcia e tots altres arreus e Macereros aptes e necessaris als dits veixells. Los quals sien tenguts pagar de exida dotze diners per liura de diners.

Naus ho altres veixells fets en Cathalunya per obs de Mallorqui Manorqui ho de Yuiça no paguen dret lenyam ho exarcia per fer naus de exida paga.
Cap. 18.

ENtes empero e declarat que si los poblats en Illes de Mallorques Manorcha e Yuiça facen fabricar ho construyr naus ho altres veixells de mar dins lo present Principat, no sien tenguts pagar algun dret per los dits veixells. Empero si los poblats en les dites Isles per si ho per altri fahien traure del present Principat los arreus damunt dits e la fusta apta a fer tals veixells per construyr e fabricar aquelles fora del dit Principat sien tenguts e hagen a pagar lo dret desus dit.

Exarcia membres o arreus de veixell de mar desfet dentrada no paga. Ne lenyam mes en fusta per fer cambres de exida no paga sino es estranger.
Cap. 19.

EPer tant com moltes vegades es estada moguda questio sobre les coses en lo present capitol contengudes, es declarat que si alguns membres exarcia e arreus qui sien estades de veixells de mar ho massaresos daquells, los quals veixells per fortuna de temps ho per altre qualseuol cas seran estats perduts ho pereclitats, seran mesos dins lo Principat de Cathalunya, que tals membres exarcia arreus e massaresos no paguen a la entrada algun dret de generalitat ne petxes puntals e taulam quis metra ho per homens que no sien estrangers en algun veixell per fer pallolls cambres e altres semblants seruituts e no per via de mercaderia.

Dret dels caualls rocins muls e mules e besties asinines, qui exiran fora la senyoria. Cap. 20.

ITem ne son exceptats tots caualls rocins muls e mules e besties asinines, los quals paguen a la exida, si exiran de tota la senyoria regnes e terres del Senyor Rey per liura de diners dos sous e sis diners, e que non puguen fer gracia los Deputats.

Excepcio e declaracio del prop precedent capitol. Capitol 21.

EMpero si eren trets per vs de aq̃lls quils hic traurien ho eren tramesos a grans senyors per donar, qué no sien tenguts pagar res, perque sien considerades les persones a coneguda dels Deputats. Declarat que aquest vs propi, e tramesa a grans senyors per donar nos puixen alegrar sino persones domiciliades en la Senyoria del dit Senyor Rey. Declarant mes auant: que si algu qui no sia domiciliat dins la Senyoria del dit Senyor Rey: entrara en Cathalunya ab ses caualcadures ab intencio de tornarsen en sa terra, ho passant per Cathalunya per anar en altres Regnes, e terres, e per exirse de la Senyoria del dit Senyor Rey e de fet exira sens longa dilacio: que aquest tal no sie tengut pagar lo dit dret si dõchs no exien de la Senyoria del dit Senyor Rey ab caualcadures de maior preu e valor que aquelles ab que serien entrats dins la senyoria del dit senyor. Entes: que si algun estranger compra en los regnes e terres del senyor Rey alguna de les dites besties per sõ propi vs: e entra en Cathalunya, e passant ix del Principat, pagué lo dit dret.

Dret de la exida del çafra. Capitol 22.

ITem ne es exceptat tot çafra, qui sera tret del Principat de Cathalunya per mar ho per terra aygua dolça, per lo qual sia tengut pagar lo senyor del dit çafra de exida per liura de diners del preu del dit çafra deuuyt diners sots pena de cent liures pagadores per lo qui dit çafra traura sens pagar lo dit dret e de perdre lo dit çafra.

Dret de exida de lanes sutzes carregades en los ports de Tortosa. Cap. 23.

ITem son exceptades totes lanes sutzes, qui seran carregades en los ports de Tortosa, les quals paguen a la exida per roba de lana sinc diners.

De les lanes lauades en dits ports carregades. Cap. 24.

E Si seran lauades. Paguen dotze diners per roua.

Dret

Dret de les lanes sutzes en qualsevol altra part de Cathalunya carregades. Capitol 25.

E Si seran tretes ho carregades en qualsevol altra part de Cathalunya per mar o per terra: encara que fossen portades enlos Cõtats de Rosello e de Cerdanya, hagẽ e sien tengudes pagar per dret de exida al dit general per roua de lana sutze tres sous.

Drets de lanes lauades en dits ports carregades. Cap. 26.

E Si seran lanes lauades, hage e sia tẽguda pagar lo dit dret sis sous per roua.

Excepcio dels prop dits capitols, pera quant Rossello e Cerdanya seran cõbrats. Capitol 27.

ENtes empero e declarat, que tornãt los dits Comtats de Rossello e Cerdanya a la obediencia del senyor Rey les lanes que en los dits Comptats entraran, no hagen ne sien tengudes pagar dret algu, no puixen empero en tal cas lanes algunes dels dits Comtats exir per mar ni per terra sens pagar lo dret damunt dit en los presents capitols ordenats.

Altra excepcio. Cap. 28.

MEs auant es entes, e declarat q̃ les lanes qui de present son en Empurdà, e en la vila, e muntanyes de Ripoll, e de Cam Redon no puixen esser tretes del present Principat fins passat lo mes de Noembre primer vinent. E de alli auant les puixen traure pagant lo dret acostumat de pagar, e no mes, prouehint, e declarant que passat lo mes de Març primer vinent totes, e qualseuol lanes qui del Principat exiran paguen de exida axi com desus es dit, e declarat.

Dret de exida de cuyram ab lana. Cap. 29.

ITem tot cuyram ab lana ço es boldrons tosos mija lana, e tota lana, e pells danyins les quals coses porten ab si lana, paguen de exida per liura de diners vuyt diners.

Dret de exida de filassa de stam, ho de lana. Cap. 30.

ITẽ tota filassa de estam, o de lana pach, e sia tenguda pagar de exida per liura de diners x. sous.

Del bestiar qui ix de Cathalunya pera tondre. Cap. 31.

ITem que tota persona qui traura de Cathalunya algun bestiar per tondre que haie a pagar per la lana de aquell bestiar la generalitat damunt ordenada sobre les

dites

dites lanes. No res menys haga dar seguretat, que si aquell bestiar se venia fora Cathalunya q̃ pach lo dret de carnalatge per la dita exida quites per liura de diners dotze diners.

Del bestiar qui ix de Cathalunya per pasturar. Capitol 32.

E Si lo bestiar exira per pasturar de Cathalunya do la seguretat desusdita, ço es sis venia fora Cathalunya ha de pagar per liura de diners dotze diners. E semblant seguretat do per la lana, ço es que si no la tornaua dins Cathalunya pach lo dret desus dit de la lana.

Del bestiar qui entra en Cathalunya per herbeiar. Capitol 33.

ITem que si algun bestiar axi gros com menut vulles que sia lauar o altre de qualseuol condicio sia, que sera mes ho entrara en lo Principat de Cathalunya per herbeiar que a la exida no pach algun dret per la carn ne per la lana, si donchs no era ia venut dins lo Principat ho fora lo dit Principat e liurat al comprador, ans que isques del dit Principat. Car si la carn era venuda, pach per carn e per la lana. E si solament la lana pach per lana solament lo dret damunt ordenat en los capitols del carnalatge e de les lanes. E aço mateix sia entes en los cabrits e en los anyells los quals seran nats del dit bestiar.

Del bestiar quis metra en Cathalunya per esser lexat a part ho parts. Cap. 34.

E Si per cas algun poblat fora lo Principat de Cathalunya metra dins lo dit Principat algũ bestiar menut o gros per lexar a part o parts a algu ho alguns del dit Principat ho en qualseuulla altra manera tenirlo e apres per algun temps lo trahia del dit Principat, hage e sia tengut pagar de exida tan solamet, axi per lo que haura mes com per lo que hauria augmentat dins lo dit Principat, lo dret sobre lo carnalatge imposat, lo qual es dotze diners per liura. Pero que de entrada no sie tenguts pagar res.

Dret de la exida de les monedes. Cap. 35.

E Com per ordinaçio del senyor Rey sia inhibit, que algu no gos traure del dit Principat moneda ne Billo de qualseuol ley sia, es ordenat, que si per licencia del dit senyor Rey ho per reuelament de la dita inhibicio ho per qualseuulla altra manera que dir ni imaginar se puixa moneda ho billo de qualseuol ley sia exiran de Cathalunya sia tengut pagar e pach per liura de diners dotze diners, pero que les dites coses no sien tengudes pagar res a la entrada. Exceptat empero

pero florins dor, qui sien portats en terres e senyories obedients al senyor Rey. Los quals no sien teguts de pagar res de exida.

Que la moneda treta per prouisio no pach exceptat de aquells, en la terra dels quals los Cathalans ne paguen. Capitol 36.

DEclarat empero, que si algu fara viatge per mar o per terra, e traura moneda per sa prouisio, que no pach res, pero en aço sia cōsiderada la condicio de la persona e la quantitat de la moneda a coneguda dels Deputats e en absencia lur del Deputat local. E per quant en diuersos regnes e terres axi de vassalls del senyor Rey com altres los Cathalans e poblats en lo present Principat paguen, e son forçats pagar dret de les monedes, que de lur prouisio porten. E ab si trahen dels dits regnes e terres, vol la present cort, que negu dels poblats en los dits regnes e terres on los dits Cathalans paguen dret de dites monedes de exida, no se alegren de la damunt dita franquesa ans sien tractats en lo present Principat, segons los Cathalans e los poblats en lo dit Principat seran tractats en lurs terres.

De les robes portades ab galeres del Rey de Napols o sos vassalls Venecians e Florentins. Capitol 37.

ITem es vist, que sia donada libertat de descarregar qualseuol robes e mercaderies portades ab les galeasses del Illustrissimo Rey de Napols ho de sos vassalls Florentins e Venecians, les quals puixē esser venudes e per aquelles que venudes hauran, sien tenguts de pagar lo dret de entrada, les altres robes empero que no hauran venudes, hagen facultat, e puixē tornar les carregar ab les dites galeasses, que portades les hauran, dins espay empero de vuyt dies, apres que seran descarregades, los quals passats hagen e sien tenguts pagar, sino eren tornades carregar lo dret de entrada complidament.

De les robes que ixen ab intencio de tornar en Cathalunya. Capitol 38.

ITem que les robes e mercaderies qui exiran de Cathalunya per intencio de tornar aquelles en Cathalunya, axi com son botes e gerres buydades stores sarpelleres e altres semblants coses, no sien tengudes de pagar res per entrada ne per exida, pero en aço sia considerada la condicio de les persones, qui les dites coses trauran a coneguda dels Deputats, e en absencia lur del dit Deputat local.

Dret de la entrada dels cotons filats estrangers, qui no son de terres del senyor Rey. Cap. 39.

Item

ITem que de e per tots cotons filats estrangers qui entraran de qualseuol part ho parts exceptats dels regnes e terres del senyor Rey dins lo Principat de Cathalunya sien pagats per lo dret de entrada deu sous per liura de diners de la valor ho estimacio de aquells. E si cas sera que tals cotons filats seran mesos dins lo Principat, sens que no hage pagat lo dit dret, sien ipso facto confiscats al general. E vltra la dita confiscacio encorrega en pena lo senyor de qui seran dits cotons de deu liures per quascũ quintar e per quascuna vegada que sera fet lo contrari. E si sera cas, que sien mesos per mar sens pagar lo dit dret per lo semblant sien confiscats al dit general, lo senyor dels cotons encorrega en dita pena de deu lliures.

Dret de entrada de les robes o vestits de lana exceptat de les qui han seruit als quils meten. Cap. 40.

MEs auant que de e per totes robes de draps de lana sis vol sien de homens sis vol de dones ho de infants capes gipons caputxos gonelles caperons puniets calces, e totes altres robes sots qualseuol nom sien appellades que seran fetes fora lo dit Principat, sien pagats per dret de entrada deu sous per liura de la vera valor daço que dites robes costaran. Si donchs les dites robes no eren estades fetes per propi vs e ia portades per aqlls, qui les metrien dins lo dit Principat, iurant ho ells a nostre Senyor Deu e als sants quatre Euangelistes que no ho fan per fraudar lo dret. En lo qual cas ço es que sien fetes propri vs e portades per los qui les metran dins lo dit Principat, no hagues res a pagar.

Dret de entrada de les coses fetes de teleria canamacería o coto ab la excepcio damunt dita. Cap. 41.

ITem que totes e qualseuol coses fetes de telria canamaceria ho de coto fora lo dit Principat, o seran meses dins aquell com son camises cosfets gandalles dor de seda panyos capells de dona e altres qualseuol arreus de dones e altres de quines vulla specia sien, qui faysons hagen e talladas cosides sien fora lo dit Principat, sien pagats al dit general per dret de entrada per liura de diners del ver cost deu sous. Exceptat lo q̃ sera fet e portat per lo vs propi, dels qui tals coses metran en lo dit Principat tota frau cessant.

Dret de entrada de les coses fetes de cuyram. Cap. 42.

ENcara mes q̃ per totes sabates empenes borseguins estiuals auarques, e tota e qualseuol obra feta de cuyram, ne que Sabaters ni Tapiners, ne puixen fer dins Barcelona

lona e dit Principat, serã meses dins lo dit Principat, siẽ pagats al dit general per dret de entrada x. sous per liura de diners del ver cost.

Dret de entrada dels cuyrams adobats ho assaonats. Capitol 43.

ITem que per tots cuyrams en qualseuol manera adobats de blãqueria, e tots cuyrams assaonats vulles acolorats ho en qualseuulla manera de sao sien, qui serã mesos dins lo dit Principat de Cathalunya, siẽ pagats per dret de entrada al general deu sous per liura de diners del ver cost de aquells.

Dret de entrada de obra feta de ferro ho de hacer. Capitol 44.

ITem que de ho per tota ferramẽta de ferro ho acer qui sera mesa dins lo dit Principat de Cathalunya obrada com es ferres e claus de besties, tatxes claus de qualseuol natura sien falces rellespicasses pichs cauechs spases punyals dagues gauinets de tallar stoigs de dona tesores de barber e de sastres ferros de lances dalls podedores scardaces de scardaçar lana e cardes de cardar lana escarpres asts asteres ferros de tenir olles e bromadores lumaners giradores loces brides frens esperons estreps mossos de ginets e altres metalls tenalles gaolles o dalls bosquers enderins ho caualls de foch ho fogons tribenes e ballestes de acer e tota altra obra de ferro ho de acer feta fora lo dit Principat, cõ sera mesa dins aquell, siẽ pagats al dit general per dret de entrada deu sous per liura de diners del cost ho vera valor de les dites coses. E si sera mesa sens pagar, sia confiscada al dit general sens alguna merce. E vltra aço pach per pena lo qui tals coses metra deu liures. En aço empero no son enteses e compreses qualseuol de les dites coses si son meses per propi vs del qui les metra. E tisores de baxar ne altres gauinetes agulles de cosir ne arnesos blanchs ho de la gineta e ferros de lances darmes e tatxes per guarnir aquelles e tatxes fins a sobrepunxa ancores fulla de ferro axi stanyada com negra. Dalles de dallar herba pales de ferro e alenes fil de ferro ho de haram. Les quals coses puxen entrar pagant lo dret acostumat.

Dret de entrada de estany obrat. Cap. 45.

MEs auant que de, e per tot estãy obrat qui dins lo dit Principat sera mes sots qualseuulla faysó, que sia pagat al dit general per dret de entrada deu sous per liura de diners, del ver cost ho valor, declarat empero que si lo estany sera mes en verga, ho en massa, ho esclafat no pach sino lo dret acostumat. E si les dites coses seran meses sens pagar lo dit dret, sien al dit gene-

general confiscades. E vltra aço pach per pena, lo qui tals cosas metra deu liures. Exceptades les coses de propi vs.

Dret de entrada de obra de coure.
Cap.46.

Item que de, ho per tota obra de coure feta com son poals, olles, canters escalfadors, caçes, perols alambins, calderes, caçoles, copes de foch e totes altres coses a faysonades del dit metall fetes, qui seran meses dins lo dit Principat sia pagat al dit general per dret de entrada deu sous per liura de diners del ver cost, ho valor daquelles. E si seran meses sens pagar aquelles sien confiscades al dit general declarat emperoque si lo dit coure sera mes en maça, ho esclafat, pach solament lo dret acostumat. E declarat mes auant a maior cautela que en aço no son cõpreses coses fetes de lauto ho de aram ne coses de propi vs.

Que pedres ho moles de obrar lo coral no sien tretes de Cathalunya.
Cap.47.

Item ordena la dita cort que daci auant no sia licit, a algun patro de nau ho leny, barca, Galeassa Galera sotil, ho de altres vaixells Maritims ne algun traginer, ho altre qualseuol persona carregar, o aportar per atraure fora del dit Principat de nit ni de de dia, per mar ni per terra, per si, ho per interposada persona publicament, ho amagada, pedres ho moles aptes, a obrar corals. E qui contra fara vltra la confiscacio de la grondola, o altre veixell en que carregades seran, qui en tal cas cremats serien, e encara vltra la confiscacio dels animals qui les dites pedres ho moles traurien, incorreguen en pena per quiscu ço es lo Barquer ho Traginer, lo patro de la nau, ho veixell, hont seran carregades, e lo mercader qui les comprara de cẽt liures per quiscuna vegada.

Per pratica e consuetut si lenges nes fustes eren estrangeres que no fossen de Cathalans pagan per dret de vitualles vn sou per liura.

Per pratica e consuetut tots los draps que no son fets en Cathalunya paguen de entrada e de exida quatre diners.

E per gracia es que qualseuol or ho argent ioyes &c. que exiran de Cathalunya ara sie per Esglesies e per qualseuol via puys no sia per seruitut del qui les trau, paga tres sous per liura.

Certa prouisio prouehint que frau nos faça en lo dret de les lanes.
Cap.48.

Item per esquiuar tot frau qui en les coses en lo present capitol contengudes fer se pogues ordena e vol la dita cort que lo collidor, ho cullidors del general en aquella ciutat vila, ho loch hon lanes de qualseuolla sort seran carregades

gades per aportar dins lo dit Principat, hage, e hagen a pendre Manifest de les dites Lanes, ques dira volerse aportar dins lo dit Principat e se hage assegurar del mercader, qui tals lanes carregara, e prengan dell obligacio sots certa pena segons la valor de les lanes ab fermances ydoneas de aportar resposta del dit cullidor dins lo temps, a ell prefigit de aquell cullidor del general constituhyt en aquella part, hon les dites lanes seran descarregades. E sino complira, lo que promes haura les fermances hagen e sien tēgudes pagar aquell dret, que tals lanes hagueren pagat exint del Principat. E vltra aço encorreguen en pena de deu liures. E si per algun cas causa, ho raho, ho de certa sciēcia les dites lanes, ho part de aquelles erē nauegades fora lo dit Principat en tal cas sia pagat per aquells lo doble del dret desus dit pagador per los qui fora lo dit Principat les aportarā. De la meytat del qual doble dret gracia nols puixa esser feta. E vltra aço encorreguen en pena de deu liures.

Certa altra prouisio perque frau nos puguen fer en los drets.
Cap. 49.

ITem que los officials guardes, e ministres del present dret de entrades, e exides hagen e sien tenguts denunciar sots priuacio de lurs officis e dir ab veritat als cullidors, e guardes de la bolla del plom e sagell dela cera tots draps de lana bonets, e escapolons, sayes, fustanis canamaceries, teles, draps de seda, e totes altres coses, que sien tengudes pagar dret de bolla per tal que lo dit dret de bolla puixen demanar, e hauer. E sobre aço puixen fer los Deputats altres prouisions, e ordinacions, segons vist los sera per esquiuar fraus pus emperono fossen al present capitol contrarietats, aiustāt a les dites coses que les dites guardes del dit dret de entrades, e exides no leixen tirar a casa de algun mercader caixes bales de canamassaria, coffis ho altres robes ligades qui venguen de entrada, que primer no sien cauquillades, e sagellades del sagell del dit dret, e aquelles hagen posades en manifest. Ne sia licit ne permes als mercaders desfer les dites caixas, bales, o altres coses sens appellarhi algu de les dites guardes, les quals guardes sien tenguts pendre memorial de totes les robes, que en aquelles dites caixes bales, o altres caps cauquillats se trobarā a fi que fet combatiment daquelles ab los espatxamēts per los dits mercaders fets sia vist, si degudament totes les dites robes hauran espatxades.

Certa altra prouisio per los drets de les robes portades per mar.
Cap. 50.

ITem es declarat que les robes e mercaderies qui serā aportades en les mars de Catalunya e sens treite-

iar aquelles en altres veixells exirá fora les mars de Cathalunya que no paguen algun dret si ia no venien consignades en Barcelona o altre loch de Cathalunya axi be nau que complesca aci son viatge com ab nau de passatge, car si aquelles tals robes axi consignades ab aquella nau mateixa eren tretes de Cathalunya per mudament de partit, ho per nouell noliciamét fet daquelles, ho axi mateix per mudament de consignacio, ho en qualseuulla altra manera sien tengudes pagar lo dit dret de entrada, e exida pus verament sien vengudes consignades a, ci, o en altre loch de Cathalunya en qualseuulla manera. E si seran encara tresteiades en altres veixells, ho en altres persones per consignacio, ho mudament de partit, ho de viatge encara que no sien posades en terra, paguen lo dret sobre les tals coses imposat.

Que la stima de la liura de gros per les robes portades de Flandes sia feta a raho de quatre liures e vuyt sous Barcelonesos per liura de gros. Cap. 51.

MEs auant es declarat, que totes les mercaderies que serã aportades de Flãdes dins lo Principat de Cathalunya de que es acostumat exigir lo dret de entrada faet compte a liura de gros, sia fet compte, e rahonada la dita liura de gros daci auant a raho de quatre liures vuyt sous Barcelonesos per quascuna liura.

Que les robes entrades si exiran, no sien mes estimades, sino aiustant hi lo cost de les messions. Capitol 52.

ITem vol, e ordena la dita cort q̃ si algun mercader o altra qualseuol persona metra dins lo dit Principat algunes robes, e mercaderies les quals haura espatxades de entrada al dit general per lo ver cost de aquelles, e sens millorar desligar, ne tresteiar aq̃lles o mudar de senyor volra traure del dit Principat les dites robes, no hage ne sia tengut pagar, sino lo dret de la quantitat per la qual haura espatxat les dites robes ho mercaderies de entrada aiustant empero a la dita quantitat, o cost les messions que de entrades haura fetes.

Les penes del qui fraudara lo dret del general. Cap. 53.

EPer esquiuar frau qui en les dites coses se pogues seguir es ordenat q̃ si alguna persona de qualseuol estament ho cõdicio sia, fara frau en les dites coses q̃ perda aquelles coses en que la dita frau era feta, ho comesa. E no resmenys pach per pena dos cents sous exceptat en lo çafra, e altres coses, que per ordinacio de la present cort son tengudes a maior pena de les quals penes en cas que sien comeses, e declarades, e iut-

e iutiades per los Deputats, la quarta part de aço que per ells sera iutiat sia del official qui fara la execucio si request ne sera, e si request no sera sia del general. E laltra quarta part sia del accusador si ni haura de la qual los Deputats no puguen fer gracia sino sia del general, laltra quarta part sia dels arrendadors si ni haura de la qual los Deputats no puguen fer gracia sino sia del general. E la restāt quarta part sia del general. Declarāt que de les parts pertanyents al general, los dits Deputats no puixen remetre ne fer gracia sino de la meytat, exceptades empero de la present ordinacio les penes del çafra, e altres de les quals es ia disposat en altres capitols. Volents que de aquelles los Deputats puguen sols fer gracia de la meytat.

Que les robes del Papa no paguen dret ni entrant ni exint.
Cap. 54.

DEclarat no res menys cō axi sia estat ordenat en les corts generals de Cathalunya passades, que dret algu no sia exhigit axi per dret de entrades y exides com per dret de bolla de plom ni sagell de cera de alguns draps de lana dor ni de seda ni daltres bens ioyes, o coses qualseuulla o quantes se vulla sien, qui verament sien del Sant Pare e que sien comprades per los seus ministres iurants a Deu e als seus sants quatre Euangelis per ells corporalment tocats, que dites ioyes draps, e bens son verdaderament, e sens ficcio alguna del dit Sant Pare, e comprats e comprades dels seus diners propis.

Que tots los altres capitols vells dels dits drets estiguen en sa valor.
Cap. 55.

TOts altres capitols e ordinacions sobre lo dit dret de entrades, e exides statuits e ordenats per lo temps passat vol la dita cort estiguen e romanguen en lur força e valor, sino en quant sien vists en tot ho en part contrariar ho derogar a les presents ordinacions e capitols.

Que los Deputats e Oydors de comptes sien interpretadors corrigidors &c. dels duptes dels presents capitols.

ENten, vol, e ordena la dita cort, que si en los capitols e ordinacions damunt dits ho algu daquells apparien algunes coses obscures ho dubtoses ara ho en esdeuenidor, que la cort del present Principat ho en absencia de aquella los Deputats e Oydors de comptes del dit general qui ara son, ho per auant seran puixen aquelles declarar corregir esmenar e interpretar aytantes vegades, com necessari sera, e a ells sia ben vist.

LAVS DEO.

Segueixense les ordinacions del dret del pes del senyor Rey com e en quina manera se paga lo dit dret del pes.

PRimo paga lo ciutada de vna roua, vn diner, e lo estranger altre diner. ij. diners.

Item paga lo ciutada de dues arroues dos diners, e lo estranger dos diners. iiij. diners.

Item paga lo ciutada de tres roues dos diners, e lo estranger tres diners. v. diners.

Item paga lo ciutada de quatre roues dos diners, e lo estranger iiij. diners. vj. diners.

Item paga lo ciutada de sinc arroues dos diners, e lo estrãger quatre diners. vj. diners.

Itẽ paga lo ciutada de sis arroues dos diners e malla, e los estrangers sinch diners. vij. diners e malla.

Item paga lo ciutada de set arroues dos diners e malla, e los estrangers sis diners. viij. diners, e malla.

Item paga lo ciutada de vuyt arroues ij. diners e malla, e los estrangers set diners. ix. diners e malla.

Item paga lo ciutada de nou arroues dos diners e malla, e los estrangers vuyt diners. x. diners e malla.

Item paga lo ciutada de deu arroues dos diners e malla, e los estrangers vuyt diners x. diners e malla.

Item paga lo ciutada de xj. arroues ij. diners e malla, e los estrãgers. ix. diners, xi. diners e malla.

Item paga lo ciutada de dotze arroues ij. diners e malla: e los estrãgers x. diners. xij. diners e malla.

Item paga lo ciutada de tretze arroues iij. diners, e los estrangers. xj. diners. xiiij. diners.

Item paga lo ciutada de xiiij. arroues. iiij. diners, e los estrangers. xij. diners. xvj. diners.

Item paga lo ciutada de, xviij. arroues quatre diners, e los estrangers xv. diners. xix. diners.

Item paga lo ciutada de. xx. arroues. v. diners, e los estrangers. xvj. diners. xxij. diners.

Item paga lo ciutada de xxiiij. arroues. v. diners, e los estrangers. xx. diners. xxv. diners.

Item paga lo ciutada de xxv. arroues en xxxv. arroues. vj. diners, e los estrangers paguen a raho de deu diners per carrega.

Item paga lo ciutada de tres carregues en amunt, ço es de la primera carrega, ij. diners e malla, e de la segona carrega ij. diners e malla e de la terça carrega, altres dos diners e malla. E daqui amunt vn diner e tres pugeses per carrega.

Empero es entes que no paguen sino malla per roua homens de Mallorques de Menorcha de Çaragoça, e de Hosca, e de Alcanyç de la frontera, e del Espital de Leyda, e alguns altres que han franquesa.

LES

¶ LES ORDINACIONS DAMUNT ESCRITES, son estades transladades e tretes de un registre o llibre qui es en lo offici de la Batllia general de Cathalunya, ahon les dites ordinacions son escrites, e ab lo dit llibre de mot a mot be e fealmēt comprouades per mi Ioā Castell per auctoritat Real notari publich per tota la terra e senyoria del Rey nostre Senyor: escriua del Registre del dit offici dela dita Batllia general. E perque en la escriptura de les damunt dites ordinacions sia donada plena fe, axi com en lo original de aquells, io dit Ioan Castell fas la present scriptura de ma propria ma e hi pos lo meu acostumat signe.

¶ Registre de la present obra.

A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.L.M.N.O.P.Q.R.

E tots aquests son quoerns complits sino lo quoern de la P.Q. y R. que son terns y son los darrers.

CRIDA QVE QVALSEVOL PERSONA ESTRANGERA QVE CARREGARA robes o mercaderies en Barcelona, o son territori pera portar a parts vltra marinas hont a Consols de la nacio Cathalana aya de prestar cautio de pagar lo dret als dits Consols.

ARA oyats tot hom generalment de part dels Magnifichs mosen Francesch Cosme Fiualler Regent la Vegaria de Barcelona y de mossen Ioan de Prat Batlle de dita Ciutat y de quiscu dells en quant toca a sa iurisdictio ordenaren los Magnifichs Consellers y Promens de la ciutat de Barcelona q̃ com ab la ordinacio feta per los Magnifichs Consellers y Consell de la ciutat de Barcelona en virtut dels Reals priuilegis començant.

Item ordenaren que tot mercader qui vendra en Messina, &c. La qual es entre altres ordinacions del Consolat de mar sia statuyt y ordenat que tot mercader que vendra en Messina, o en Saragoça. o en Palerm, o en Trapana vulles que sia de la senyoria del senyor de Arago, o del senyor Rey de Mallorques, que dega pagar al Consol de tota la mercaderia que aportara vn gra y mig per onsa e se sia vist per experiencia que molts mercaders estrãgers ço es que no son de la senyoria del Rey de Arago, o del Rey de Mallorques, ab ocasio de dites paraulas encara que hagen carregat en Cathalunya diuerses mercaderias y aquellas aportades en los sobredits llochs recusen de pagar lo dit dret a dit Consol y tãbe altres mercaders qui carregan en dit Principat de Cathalunya dexã de pagar dit dret dient que les mercaderias no son suas sino que son comprades, e carregades per comissio de mercaders que no son vassalls del senyor Rey e axi fraudant a dita ordinatio se excusen indegudament de pagar lo dit dret de Consols de Cathalans residints en les parts vltra marinas, perço los dits honorables Cõselles y Promens, volẽt obuiar a dit dany y proueyr a la negligencia y recusacio dels officials qui son en les dites parts vltra marines qui recusen de compellir als sobredits de ferlos

ferlos pagar dit dret ates q̃ les robes y mercaderias deuen dret y no les persones estatuhiren perço y ordenaren que qualseuol persona estrangera de qualseuol nacio que sia vaßall del Rey ho no qui comprara, o carregara en la present ciutat de Barcelona y en la platja de aquella termens y territori de aquella, o traura de dita ciutat y territori alguna roba, o mercaderia pera portar a qualseuol part vltra marina, o a qualseuol part de Cathalunya per aportar apres y aportara y carregara a dites parts vltra marinas ahont y son y resideixẽ Cõsols de la nacio Cathalana haia de prestar cautio en poder del escriua del Consolat de la Lotja ab idoneas fermanses q̃ pagara en les dites parts vltra marinas lo dit dret als dits Cõsols respectiue y q̃ aportara certificatoria dins vn any del dia q̃ prestara dita cautio en auãt de hauer pagat lo dit dret altramẽt passat aquell se puga fer executio contra dell y ses fermances per lo dit dret degut y tocãt a pagar per dites robes y mercaderies segons la calitat y condicio de les robes y mercaderias y segons q̃ de la tatcha y tarifa feta en Palerm y altres parts se conte, y si algu carregara dites robes, o mercaderies sens prestar dita cautio insidesca en pena del dret duplicat applicador als dits Consols, lo qual se aya de exigir en Barcelona per la qual cautio se aya vn sou cõforme se paga per altres cautions.

Retenense empero los dits Magnifichs Consellers y Promens facultat y potestat de poder interpretar corregir mudar o variar la present ordinacio sempre y quant los sera ben vist.

E perque de dites coses ningu puga ignorantia allegar manen eßer feta y publicada la present publica crida per los lochs acostumats de la present ciutat de Barcelona.

Francesch Cosme Fiualler Regent la Vegaria de Barcelona.

Ioan de Prat Batlle de Barcelona.

Canyelles Scriua Consilij.

Fou feta y publicada la present publica crida per los lochs acostumats de la present ciutat per mi Antich Corbera corredor de la Ciutat ab so de dos trompetas vuy a vj. de Iuny any M.D.Lxxxvj. y està registrada en lo Registre de la Ciutat.

DIE

DIE MARTIS XXVIII. MENSIS FEBRVARII ANNO M.D.Lxxxviiij.

LO present Consell de trenta y sis ajustat y congregat dins la instancia del Consell de trenta de les cases del honor Consell entesses les propositions per los Magnifichs Consellers fetes feren les deslliberacions y conclusions seguents.

E primerament quant a la suplicacio en dit Consell presentada per mossen Francesch Calsa y Ioan Canyelles Consols del Alguer y Caller contenint en effecte que fos prouehit y ordenat que fossen fetes semblants crides les quals foren fetes en Iuny M. D. Lxxxiiij a sis de Iuny prohibint que ningu puga carregar robes pera dites parts que no preste cautio primer que pagaran als Consols vltra marins lo dret que los dits Consols acostumen de rebre delas robas que arriban ys venen alli segons en dita suplicatio se conte. Lo dit Consell feu deliberatio y conclusio que sien fetes y publicades semblants crides quals foren publicades a sis de Iuny M. D. Lxxxiiij. manant que presten cautio ans de carregar mercaderies algunes que pagaran lo dret als Consols vltra marins les quals hagen de prestar conforme foren prestades pera Palerm y Messina.

De primissis fidem facit Hieronimus Antichus Canyellis Not. publicus Barcinon. scribaq. maior honor Consilij.

IN

N Dei nomine. Nos Martinus Dei gratia Rex Aragonum, Valentiæ, Maioricarum, Sardinie, & Corsice, Comesque Barcinone, Rossilionis, & Ceritanie. Artem mercantilem pro qua Ciuitas egregria Barcinone, & aliæ ciuitates nostraque loca insignia præcipue in maris littoribus posita retroactis temporibus incrementa grandia suscepere dignis prosequi fauoribus sentientes nec non intuitu subuentionis eximie ea occasione liberalis nobis factæ per exersentes in Ciuitate eandem artem per vtilem mercantiæ in defensionem, & sustẽtationem Regni nostri Sardinie in necessitate laborantis extrema & in securitatem defensionem & Custodiam marium comitende cuius prætextu Deo propicio tute poterunt nauigare subditi nostri & alij qui sirces & scopulos euadentes marinos in manus incidunt quotidie piratarum tam Christianorum, quam in fidelium perfidorum qui auiditate, & auaritiæ viscositate in plus solito marium semitas cõsultantes nostros vassallos & subditos, ac alios depredantur & obligant in iugum captiuitatis & seruitutis perpetuæ, & quod Domini est durius Christi perfidissimi Agareni compellunt Christianos Catholicos ad abnegandum sanctissimum Christi nomen impassibilibus percussionibus & flagellis cum suis nauigijs tute nauegare non poterant secure decetero nauigabunt. Vnde perueniet expredictis in dubie nostræ rei publice inextimabilis vtilitas & profictus, & vt dilatorijs littium semotis anfractibus in Ciuitate Barcinone liberius valeat exerceri ars mercantiæ perutilisque cupiditate iuris emula alieni per contrahentes & exercentes eandem sæpissime impeditur & exinde prodeunt incessanter debata controuersiæ contentiones, & lites que fiunt ob malitiam parcium immortales. Tenore præsentis carte seu priuilegi cunctis temporibus duranturi ad supplicationem humilem per vos dilectos & fideles nostros Cõsiliarios dictæ Ciuitatis Barcinone super hoc nobis factam per nos & omnes hæredes, & successores nostros priuilegia per Illustrissimum dominum

num Petrum bonæ memoriæ Regni Aragonum genitorem [illegible] dictæ Ciuitati Barcinone super consulari maris eidem ciuitati cõcessa & vsum eorum ratificantes perpetuantes & etiam ampliantes vobis dictis Consiliarijs præsentibus & futuris ac dictæ ciuitati & vniuersitati, nec non consulibus & mercatoribus eius in viam pactionati priuilegij ducimus perpetuo concedendum: quod ipsi Consules maris ciuitatis prædictæ, & iudex appellationum que ab eorũ sententijs emittentur qui nunc sunt & pro tempore fuerint, vel eorum loca tenentes non solum de causis, seu quæstionibus, & debatis marinis vt consueuerunt alias sed etiam de omnibus quæstionibus litibus controuersijs contrastibus, & debatis ciuilibus tantum motis seu mouendis aut inceptis seu incipiendis descendentibus seu qualitercumque principaliter tamen prouenientibus ex quibuscunque societatibus cambijs contractibus seu actibus mercancilibus factis seu fiendis intus dictam Ciuitatem Barcinone, vel alibi vbicunque in terra & in mari inter quascunque personas cuiuscumq; legis status gradus preheminentiæ, & conditionis existant in dicta Ciuitate Barcinone, vel alibi domiciliatas & de quibuscumque rebus qualitercumque ex arte principaliter descendentibus mercantili cuiusuis naturæ generis & speciei existant possint & valeant libere ex facultate plenaria quam eis cum præsenti conferimus plene cognoscere, & ipsas littes quæstiones controuersias contrastus & debata decidere & sententialiter diffinire suasque deccisiones & sententias executioni deducere sicut & quemadmodum vigore dictorum consulatus priuilegiorum de & super omnibus quæstionibus litibus controuersijs contrastibus & debatis marinijs consueuerunt qualitercumque & possint. Sic quod nos vel successores nostri aut aliqui alij officiales iudices seu comissarij nostri vel ipsorum nostrorum successorum ordinarij delegati, vel subdelegati de dictis causis litibus quæstionibus controuersijs contrastibus aut debatis non possimus, nec possint cognoscere nec inde per viam simplicis querele appellationijs supplicationis aut alterius cuiuscumque recursus intromittere quouis modo. Sed dicti Consules & iudex de ipsis tantum cognoscere possint & habeant, & eorum determinationes ac

sen-

sententiæ remota exceptione qualibet habeant executioni deduci. Decernentes irritum & innane si quid & quicquid a quoquã quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contrarium contigerit quomodolibet attentari Cæterum vt Consules & iudex prædicti super discußione & decisione prædictis iustius & maturius habere se valeant eis ad cautelam expresse concedimus cum præsenti quod possint destringere compellere & forciare per impositiones penarum & exactiones earum & alijs debitis iuris & rationis remedijs omnes & quoscunque mercatores, & alios de quibus eis videbitur ad veniendum, & interessendum consilijs que habebunt, & debebunt tenere super dictis quæstionibus litibus controuersijs contrastibus, & debatis decidendis & etiam terminandis & eis super his si requisiti fuerint eorum consilium impendendum. Et vt prædicta omnia & singula maiori firmitate subsistant, & præsens pactionatum priuilegium plenius obseruetur iuramus per Dominum Deum, & eius sancta quatuor Euangelia corporaliter per nos tacta omnia & singula supradicta vt superius sunt expressa tenere, & inuiolabiliter obseruare, & obseruari facere per quoscumque, & non contrauenire in aliquo quauis ratione, vel causa. Mandantes per eandem expresse, & de certa scientia Illustrißimo Principi Martino Regi Siciliæ, & Ducatuum Athenarum, & Neopatriæ Duci primogenito nostro prædicto, & in omnibus Regnis & terris nostris vniuersali Deo propicio successori sub paterne benedictionis obtentu. Nec non Cancellarijs Vicecancellarijs, & Cancelliariam Regentibus Alguatzirijs Gubernatori Cathaloniæ vicario, & baiulo Barcinone. Cæterisque vniuersis & singulis officialibus iudicibus & comissarijs nostris, & ipsius primogeniti, & successorum nostrorum præsentibus & futuris eorumque locatenentibus sub nostræ iræ & indignationis incursu, quatenus pactionatum priuilegium nostrum præsens, & omnia & singula in eo contenta firmiter teneant, & obseruent teneri & obseruari faciant inconcussa, & non contraueniant, vel aliquem contrauenire permitant aliqua ratione seu causa eis, & eorum cuilibet ad cautelam faciendi contrarium præsentium serie abdicantes omnimodam potestatem. In cuius rei testimonium hanc fieri, & sigillo maiestatis

iestatis nostra in pendenti iussimus communiri. Datis Barcinone Quinta decima die Ianuarij Anno à Natiuitate Domini millesimo quadringentesimo primo. Regnique nostri Sexto. Matthias Vivecancellarius.

Signum Martini Dei gratia Regis Aragonum, Valentiæ, Maioricarum, Sardinie, & Corsice, Comesque Barcinone, Rossilionis, & Ceritaniæ.

Testes sunt
Iohannes Barcinone Episcopus.
Petrus Cardinalis Cathaniæ.
Berengarius de Crudilijs.
Elfo de Progida. &
Gilabertus de Sintillis milites Camarlengi.

Signum Guillermi Ponci Secretarij Serenissimi Domini Regis Aragonum supradicti. Qui mandato eiusdem hac scribi fecit & clausit cum raso in vj. linea cum 3.

P

Ego Iacobus Garcie Illustrissimi Domini Regis Aragonum scriptor auctoritateque ipsius notarius publicus per totam terram, & dominationem eiusdem ac tenens claues sui archiui. Regij Barcinone vna cum venerabili Didaco Garcie connotario, & patre meo infirmante, & in solidum ipso absente vel legitime impedito ex comissione mihi facta per Illustrissimam dominam Reginam locumtenentem generalem dicti Illustrissimi domini Regis Aragonum. Præsens translatum à quodam Regestro Serenissimi domini Martini bonæ memoriæ Regis Aragonum gratiarum intitulato in dicto Archiuo recondito sumpsi & cum eodem legaliter comprobaui. Et vt fides plenior impendatur. Hæc mea manu scripsi in testimonium præmissorum, & meum hic assuetum apposui Signum.

REPOR-

REPORTORI ALPHABETICH DE TOT LO CONTENGVT, Y DISPOSAT EN LO PRESENT volum del Consolat de Mar.

ESSENT CONSOLS DE LA LOTIA DE MAR los Magnifichs Ioan Argila Doctor en Medicina, y Hieronym Serra Mercader. Y Deffenedors Francesch Brocà, y Magi Vilamajor Mercaders, Ciutadans de Barcelona.

A

ABatut qui se pot dir, fol.111.col.1.

Acort fet per lo mariner al senyor se ha de arene, fol.30.col.1.

Y per quins casos noy es obligat, fol.ibid. col.2.

Adobar quant se pot la nau per lo senyor, fol.56.col.1.

Y a quins gastos, y a quins temps, fol.57. col.2.y 3.

Afferradors, y son offici, fol.97.col.1.

Alcaldes de la Seca han de prestar seguretat de juy per actes mercantiuols, fol. 112.col.2.

Almirall que deu fer en la armada, folio 93.col.3.

Y quin poder te sobre la roba, y los malfactors de nau, fol.97.col.4.y fol.98.col.1.

Ancoras, e altres coses lexadas en mar ab voluntat, eo sens voluntat dels mercaders, a compte de quis perdan, fol. 22. col.2.

Ancoras, o caps perduts per lleuament de senyals qui las ha de esmenar, f.58.col.1.

Animals de cami, eo caualcadures, quin dret de exida pagan, fol.121.col.3.

Declaratio, y limitatio en lo capitol seguent.

Aparelladors de menjar deu donar lo senyor de nau als mariners, fol.29.col.2.

Apellatio de sententia en escrits, se ha de interposar dins deu dias desde la publicacio de la dita sententia, fol.2.col.4.

Apellatio com se admet, y remet al Iutge de apells, ibid.

Apellatio se ha de proseguir per 30. dias aliàs es deserta, fol.3.col.1.

Apellar nos pot de la sentencia de apellacio, encara que sia reuocatoria dela primera, fol.3.col.1.

Apellatio de la sentēcia donada en demāda de paraula, se deu interposar dins deu dias, fol.3.col.2.

Arguens llogats per seruey de nau sis trēcan, quils esmena, fol.51.col.1.

Arrendadors quant poden destrenyer lo senyor de la nau que es debitor, y quāt no poden, fol.78.col.1.y 2.

Armes per guerra quines han de portar los quis llogā en lenys armats, fol.104. col.1.

Armes tretes de Cathalunya noues, e velles, quin dret pagan, fol.121.col.3.

Argent per entrada no paga dret, fol.120. col.2.

Argent tret de Cathalunya, encara que sia per seruey de Iglesias, quin dret paga, fol.124.col.4.

Assegurar se pot qualseuol nau, leny, roba,

S ba,

bs, e qualseuol mercaderia, fol. 112. col. 4.
Assegurar poden sols de las vuyt parts las set, si vassalls son del senyor Rey, y si estrangers, de las quatre las tres, y la pena, fol. 121. col. 4.
Assegurar nos poden mercaderias de enemichs del senyor Rey, fol. 113. colum. 1.
Assegurar grans per Barcelona, com se pot fer, fol. 116. col. 3.
Assegurar nos poden en Barcelona robas carregadas, y descarregadas de dalla lo stret, si ja no son de Barcelonesos, fol. 113. col. 3.
Assegurar se podē en Barcelona robas carregadas dalla lo estret per descarregar dassa, ab tal no vajan en Barberia, ibid.
Assegurar se poden qualseuol mercaderias que venen a Barcelona, ibid.
Assegurar com se poden robes de Alexādria per Barcelona, fol. ibid. col. 4.
Assegurar no se enten las robas que carregades no son, ni se poden carregar, y q̄ a les hores se ha de fer, fol. 114. col. 1.
Assegurar nos poden robes, &c. en dos parts, y sa llimitatio, fol. ibid. col. 2.
Assegurar ab quina forma se fa, fol. ibid. col. 4.
Y lo jurament que a les hores se presta, fol. 115. col. 1.
Assegurar nos pot roba, o nau que ans fos perdut, y la pena, y quin temps es en tal cas necessari, fol. 116. col. 2. y 3.
Asseguradors se sometan al Consolat ab sumitio de propri for, fol. 115. col. 1.
Asseguradors quant temps tenen per pagar la seguretat perduda, y llur executio, fol. 116. col. 4. y fol. 117. col. 4.
Asseguradors ques retracten tornant la asseguretat, com poden restar obligats, fol. 117. col. 2.
Asseguradors que lite posaran a la cosa assegurada, com se han de aportar en dita lite, fol. ibid. col. 3.
Asseguretats se poden fer pagar præstita cautione, y lo demes, fol. 117. col. 1.
Asseguretats totes se sometens als pactes, no obstant qualseuol dret, fol. 118. colum. 2.
Asseguretats nos poden fer ab escriptures privades, fol. 114. col. 4.
Asseguretats no valen, que primer no sia pagat lo preu de ella, fol. 116. col. 1.
Auerias gastades en nau carregada, se pagan per la mata de la roba que aporta, fol. 23. col. 4.

B

BArca tomasa en mar per paor ab voluntat dels mercaders, o sens ells, a compte de qui se ha de pagar, fol. 25. col. 3.
Barquer que carregant, o descarregāt banyara, o gastara la roba, com la deu reta, fol. 38. col. 3.
Barquers que a preu fet carregan, o descarregan, com se han de hauer, fol. ibidem col. 4.
Barca ques fabrica se deu fer conforme la conuinença dels personers, que part hi tenen, y si de altra manera se fa, com se han de hauer los dits personers, fol. 81. col. 3. y 4.
Ballesters, y son offici, y ganancia, fol. 96. col. 3. fol. 97. col. 3. fol. 103. col. 2.
Barquers que guanyen, y son offici, fol. 97. col. 1.
Barbers de nau que guanyan, y son offici, ibidem.
Barquer no pot desembarcar res de nau, sens sabuda del patro, fol. 105. col. 3.
Barquers no podē tenir per desembarcar sino sols dos esclaus, fol. ibid. col. 4.
Baralla feta en nau entre los habitants de ella, com se ha de castigar, fol. 103. col. 4.
Batalla de naus cōtra altres de enemichs, com se han de hauer en dita batalla, fol. 107. col. 1.
Bans cayguts entre gent de nau, quant se executan, fol. 107. col. 2.
Bens de personers en quin cas estan obligats als acreadors del patro, fol. 5. colum. 3.
Bescompte trobat per los personers en lo compte que a ells dona lo patro, quant si, y quant no se pot repetir, fol. 90. col. 4.

Bes-

Bescompte que de fer se pot repetir, ha de fer bo lo patro, y tots sos bens, sens tot cõtrast, saluat lo lloguer dels mariners que son priuilegiats, fol. 91. col. 1.

Bestiar com pot entrar, y exir de Cathalunya per pasturar, o erbejar, y quant per dit efecte paga dret, fol. 122. columm. 3.

Bestiar per tondre com pot exir de Cathalunya, fol. ibid. col. 2.

Bestiar que entra en Cathalunya per criar a parts ab algun Cathala, quin dret paga, fol. 122. col. 4.

Botes llogades, y perdudes, com y qui las ha de esmenar, fol. 40. col. 3.

Botes que vessaran lo vi ab culpa, o sens culpa del patro, que deu fer en tal cas, fol. 41. col. 2.

Botes com pagen lo nolit, fol. 75. columm. 1.

Blat pot traurer Cathala de Cathalunya per sa despesa, si en altra part habita sens pagar dret, fol. 120. col. 1.

C

Çafra de exida quin dret paga, fol. 121. col. 4.

Cathala que se casa en Valẽcia, o en Aragõ, pot sens pagar dret traurer blat per sa despesa, fol. 120. col. 1.

Causas de appellatio de sententias donadas de paraula, se deuhen decidir dins trenta dias, fol. 3. col. 3.

Causas introduydas al Consolat no spoden no obstãt qualseuol pretextu, euocar a altra Cort, fol. 111. col. 1. y 2.

Causas de seguretats sols se decideixen al Consolat, fol. 115. col. 2. y 3.

Causas que pertanyen a la jurisdictio dels Consols, fol. 3. col. 4.

Causas de seguretats no decididas dins lo temps degut per pagar, tenen executio, y com, fol. 117. col. 4.

Causas en lo Consolat deuhen ser decla-radas summariament, fol. 5. col. 4.

Causas de Consolat com se deuhen procehir, quant los Consols son donats per suspectes, fol. 6. col. 1.

Cautio ha de prestar lo creedor de restituyr lo preu dels bens venuts al tot per execution de la sentencia en son fauor, feta per si apareixera altre creedor primer en temps, y millor en dret, fol. 4. col. 1.

Y que deu fer sino troba lo dit creedor fermances, fol. ibid. col. 2.

Cautions de seguretats quant se deuhen fer, fol. 117. col. 1. 3. y 4.

Cautio fideiussoria deu ser donada per lo estranger en continent que li es demanada seguretat de juy, altrament sia mes en ferres, fol. 5. col. 1.

Y que deu fer si lo demanat era ciutadà, ibid.

Calafat, vide Mestre de axa.

Calafat que deu fer en son offici, fol. 74. col. 1. fol. 97. col. 3.

Cambis per assegurar nau com se prenen, forma, y pena, fol. 109. col. 1. y 2.

Cambis com se pagan, y com las letras se presentan, fol. 111. col. 1.

Cap promes donar a altra nau per anar juntas a vn viatge se ha de atendrer, y la pena ab llimitatio, fol. 19. col. 2. y 3.

Cap, o couinença feta per dos senyors de nau sens sabuda dels mercaders, nols perjudica a dits mercaders, fol. 101. columm. 1.

Capita, y son offici, y guany, y quant pot ser dit de Almirall, fol. 93. col. 3. y fol. 98. col. 4. y fol. 99. col. 1.

Carregar gerram com y qui ho ha de fer, fol. 52. col. 1.

Carregar nos pot en nau sens presentia del escriua, fol. 11. col. 2.

Carregar, o descarregar roba, com se ha de fer perque nos perda, fol. 38. columm. 3.

Carregar, o descarregar roba a prou fel, com se ha de fer, fol. ibid. col. 4.

Carregament fet per quintaladas, o de carregadas dins temps sufficiẽt, lo qual passat, com pot lo patro nolejar a altre mercader, fol. 14. col. 4.

Carregament fet mal per mercader, si lo dit apres no vol carregar, o sen absẽte, en quina pena incorre, fol. 15. columm. 1.

Carregament ha de ser fet dins lo temps con-

conuengut al patro, ibidem.
Carregada la nau nos pot descarregar pena de pagar tots los nolits, si ja hauia feta vela, o de pagarne la meytat, si no ve la hauia feta, fol. ibid. col. 2.
Cartolari dona fe als mercaders, y patro, puix estant en viatge no podon testificar mariners, fol. 47. col. 2.
Cartolari perque don fe que deu concorrer, fol. 11. col. 4.
Cartolari qui de sa nau lo deu tenir, y cõ se ha de guardar, f. 11. col. 3. y f. 99. col. 3
Cartolari quant no se li pot donar fe, fol. 11. col. 1.
Cartolari deu ser present al pagar salaris, y auerias, fol. 11. col. 3.
Cartolari se li dona fe mes que a la carta, y nos pot reuocar, ibid.
Carta se pot reuocar, ibid.
Companya se acaba per mort dels companyons, fol. 66. col. 3. y fol. 70. col. 2. y 3.
Comprar que cosas pot lo patro, encara q̃ nou vullau los personers, fol. 11. col. 2.
Compte deu donar lo patro als personers per tot viatge, fol. 54. col. 3. y 4. y fol. 55. col. 2. y 3.
Compte no deu fer hereu de patro mort, no forçat per los personers, mentres viuia, sino de allo que en escrits constara, fol. 54. col. 4.
Comprador de nau sens sabuda de personers pert sa part, si los personers li demanan sa nau, fol. 63. col. 4.
Comendatari que se abarra, o pert la comanda, que ha de fer per no ser culpat, fol. 46. col. 4.
Comendatari que aporta roba sua en nau no es de menor condicio que los altres pero no pot fer res sens acort de la major part, fol. 43. col. 4.
Comendatari de nau per personers que fa conuinences ab algu en fauor de la dita nau, com y qui las ha de atener, fol. 85. col. 2.
Comendataris que comanda prenen com a cosa propria, en que estan obligats, y en que no, fol. 44. col. 2.
Comendatari ha de ser cregut ab sa paraula, o almenys ab son jurament, fol. 79. col. 3.
Comandes q̃ volen tornar alla, ahont son exides, com se pot fer, fol. 106. col. 2.
Comandes a home de nau fetes no poden esser prejudicades per altres acreadors, ni per la muller, fol. 110. col. 3. y 4.
Comanda feta amigablement a patro de alguna cosa, com se aten, fol. 63. col. 2.
Comanda feta a senyor de nau de roba per vendre, com se aten, f. 78. col. 3. y 4.
Comanar nau a algu com se ha de fer, fol. 45. col. 3. y fol. 84. col. 3. y 4.
Comanda de mercaderia à senyor de nau o altre, en que es tengut si lo contrari fa, fol. 42. col. 4.
Y si per justa causa se pert la cosa comanada com se esmena, fol. 43. col. 1.
Comanda feta ab llibertat quen fassa de quen vulla, sis pert com se esmena, fol. 44. col. 3.
Comanda feta per mercader a patro nos pot abstraurer lo mercader, o ha de pagar las messions fetas per dit patro, ibid.
Comanda feta per mercader a nau que es comu, com se ret lo dany, e lo guany, fol. 46. col. 2.
Comanda mesclada ab lo comu de la nau per patro, sens sabuda dels mercaders ques deu atener, fol. ibid. col. 3.
Comanar diners a patro pera que compre mercaderia, en que està obligat, sino la compra, fol. 44. col. 4.
Comanar diners per comprar tal cosa, si noy es tal cosa, que diligencias se han de fer, fol. 45. col. 1.
Comanar roba a patro per fer gert esmers que se ha de fer, fol. ibid. col. 2.
Comanar nau sens sabuda dels companyons, en que estan, fol. 45. col. 4.
Comit en nau armada com entra en ganancia, fol. 94. col. 1. y 2.
Consumament fet per patro mort, sino es escrit al cartolari, no son obligats los personers a esmenarlo, fol. 55. col. 2.
Conseruatge fet en nau per lo patro, si los personers ho volen es ben fet, y quant lo pot fer lo patro sens voluntat de ells fol. 19. col. 2.
Conseruatge fet entre dos, o moltes naus en paraula, o en escrits, ha de ser ates, sens tot contract, fol. 84. col. 1.
Condemnatio en despeses nos fa en primera instantia, fol. 3. col. 2.

Con-

Condemnatio en despeses se fa en la apellatio si confirma la primera, fol.3.col.4.
Condemnatio de despeses nos fa quant lo condemnat ha tingut justa causa de litigar, ibid.
Condemnatio fahedora en virtut de algũ albara, fol.4.col.4.
Conditions de nolits, fol.73.col.2.
Consols cõ deuhen ser elegits, fol.1.col.1.
Consol no pot tornar a ser ho que no haja purgat vn any, ibid.
Consol pot ser elegit lo any seguent en Iutge, ibid.
Consol pot ser qui fonch lo any antes Iutge, ibidem.
Consols podẽ subrogar quils parexera en son lloch, ibid.
Consols son tenguts de propris bens a la cosa judicada, si requerits per lo actor no faran donar al reo fermances, fol.5. col.1.
Consols de mar tenen poder extraordinari en tots los contractes maritims, ibid.
Consol que guanya, y son offici, fol. 101. col.4.
Consols de naus armats, que guanyen, y llur offici, fol.97.col.3.
Consols de Palerm, Trapana, Mecina, y Saragoça, quins drets tenen en la mercaderia, fol.107.col.4.
Consol de vltra mar que ha de fer apres de ser pagat de son dret, fol.108.col.1.
Consol de vltra mar que ha de fer si veu que lo comendatari se malgastaua la comanda, fol.ibid.col.2.
Consol deu ajudar als mariners, y mercaders sens salari pagadas las messions de menjar si haura donat, fol.ibid.col.3.
Consolat pagat nos pot altra vegada a altra part pagar, fol.ibid.col.1.
Conuinences de nau, ahont han de ser escrites, fol.103.col.3.
Conuinences fetes entre dos construidors de nau, com se atenen, fol.106.col.1.
Conuinences entre mercader, y patro, cõ se atenen, fol.107 col.2.
Conuinences fetes entre mariners, serui-cials, y patrons, com se esmenan si se volran, fol.109.col.3.
Y ques deu si just impediment hi haura, fol.63.col.2.
Conuinença feta per passagers mentres son en viatge, per temor de alguna cosa, nos deu atener, fol.62.col.3.y 4.
Limitatio del predit, ibid.
Conuinença feta per los dits, en port, o en stany, se ha de atener, col.ibid.
Conuinences que deu guardar Almirall, fol.97.col.4.
Conuinences en nau armada, quines son, fol.94.col.2.y fol.95.col.2.y 3.
Y com se han de guardar, fol.97.col.2.
Conuinença qualseuol justament feta se ha de atener, aliàs punitur, fol.90.col.1.
Conuinences fetes per comendatari en fauor de la nau, las han de atener tambe los personers, fol.85.col.2.
Contractes se deuhen determinar segons consell dels Promens de mar, sino voldran los Consols decidir segons vot dels Promens mercaders, fol.2.col.3.
Corredor, y son offici, fol.114.col.3.
Cotons filats, que pagan de entrada, fol. 123.col.3.
Courer obrat, que paga de entrada, follo 124.col.3.
Copia y fè fahent se deu donar de la demanda, y sententia feta de paraula, fol. 3.col.2.
Cosa trobada en nau, o en mar, cõ se parteix entre mariners, è patro, fol.30.col.4
Cuyram adobat, que paga de entrada, fol. 124.col.1.
Clausulas derogatorias de ordinations de seguretats en los actes ques faran per tals seguretats, no valen, fol.115.col.3.
Clauaris de naus armats, y sa ganancia, y offici, fol.100.col.3.
Creadors han de ser preferits en lo preu del vaxell nou executat, fol.5.col.2.
Creadors com deuhen ser graduats en lo preu del vaxell que haura fet viatge, y quins han de preferir, fol.ibid.col.3.
Crexer los nolits de la nau, es per lo patro crexer los lloguers dels mariners, y altres, fol.35.col.2.
Crexer quant se pot la nau per lo senyor, fol.56.col.1.
Declaras lo predit en lo fol. ibid. col.2. 3. y 4.
Creix de blat carregat en nau, com paga nolit, y de que manera se parteix

dit encontrament ab los mercaders, fol. 72. col. 4.

D

Dany donat al mercader per ſer falſa la obra de la nau deu reſcebir lo patro, y a ell los meſtres daxas, y calafats, fol. 9. col. 1.

Dany donat al mercader en quin cas lo deu pagar lo comit del vaxell, fol. 12. col. 3. y 4. y fol. 13. col. 1.

Dany donat per falta de gat quãt lo ha de pagar lo patro, e que deu fer ſi los gats ſon morts per lo cami, fol. 13. col. 2.

Dany donat a la roba que eſtaua al ſol de la nau quant lo ha de eſmenar lo patro, fol. 13. col. 1. y 2.

Dany donat a vaxell que primer eſtà en port, quant ſe eſmena, y quant no, fol. 39. col. 1.

Dany donat a nau que apres ve en port cõ ſe eſmena, fol. ibid. col. 2.

Declaratio del predit, fol. ibid. col. 4.

Dany donat al ſenyor per lo mariner, o per altre de nau, ſe pot eſmenar ab feyna, o ſeruey, fol. 58. col. 1.

Demanda en eſcrits nos fa ſi conſta del deute ab albara, fol. 4. col. 4.

Demanda en eſcrits nos fa de ſalaris, o llogueres de mariners, ibid.

Demãda de nolits que clarament conſtan nos tocan en eſcrits, fol. 4. col. 1. y 3.

Demanda y procehiments fins a ſentencia poden ſe fer deuant de vn Conſol, fol. 3. col. 4.

Demanda en eſcrits com deu ſer feta, fol. 2. col. 1.

Demanda de paraula com ſe juſtifica, fol. 3. col. 3.

Denunciar en nau vna coſa per altra, cau en frau, fol. 26. col. 2.

Deſcarregar ab bonança la nau, y en lo interim ſe met fortuna, per la qual ſe pagan mes car los deſcarregadors, que acaban de deſcarregar, com y quiu eſmena, fol 38. col. 1.

Deſcarregar per cas de ventura com ſe ha de fer, fol. 77. col. 2.

Deſembarcar roba de nit es prohibit, fol. 105. col. 2.

Debit del ſenyor de nau quant ſi, y quant nos pot deſtrenyer, fol. 78. col. 1. y 2.

Debits de nau ques fabrica en platja de Barcelona, o que ja es fabricada y ha feta vela, com ſe pagan, fol. 105. col. 3.

Diners encomanats adalgu de nau per cõprar mercaderia com ſe ha de auer lo quils pren en comanda, fol. 45. col. 1.

Dilacions per prouar, ſon de deu dies cada vna, fol. 2. col. 1.

Dilacions ſe poden demanar fins tres, fol. 2. col. 1.

Dilacions per prouar en parts llunyes ſe donan conforme la diſtancia del lloch, fol. 2. col. 2.

Dilacio quarta, y ab jurament equi ſe dona, y ab quinas condicions, fol. ibid. col. 1.

Dilacions nos concedeixen en les cauſas de demanda de paraula, fol. 3. col. 3.

Donacio feta per enemichs de nau, o roba per ells robada, quant val, y quant no, fol. 88. col. 1.

Draps de llana obrats en Cathalunya quin dret de exida paguen, fol. 120. col. 2.

Draps que no ſon fets, de entrada, y exida pagan, y que, fol. 124. col. 4.

Drets de Conſol de vltra mar quins ſon, fol. 107. col. 4.

Drets de Conſolat nos paguen dos vegades, fol. 108. col. 1.

Drets de robes que hixen de Cathalunya, fol. 119. col. 3.

Dret de robes que venen de vltra mar per deſcarregar en Cathalunya, quins ſon, fol. ibid. col. 3.

Drets de robes que entren y hixen de Cathalunya ſens ſaber lo cert preu de elles com ſe pagan, ibid.

Drets de llanas que per Hebro entran en Cathalunya, fol. ibid. col. 4.

Dret de vi que entre en Cathalunya de Arago, quin es, col. ibid.

Drets no paguen de entrada certes robes que en Cathalunya entran, ſi be los pagan de exida, ibid.

Dret no paga blat tret per Cathalunya de Cathalunya per ſa deſpeſa, en Arago, ò en Valencia, fol. 120. col. 1.

Dret quin paga, o no, vianda per prouiſio de nau ſurta, o no en platja de Cathalunya, ibid.

Dret

Dret de exida de draps de llana obrat en Cathalunya,fol.120.col.2.
Dret no paga roba,ne or, ne plata de propri vs,fol.120.col.2.
Dret de robes, e altra vaxella per mercaderia tretas,fol.ibid.col.3.
Drets de armes noues, è velles de Cathalunya tretes,ibid.
Drets de monedes ques trauhen en Cathalunya fetes de mercaderies forasteras en Cathalunya venudes,fol.ibid.columna. 4.
Drets de mercaderies en firas fora Cathalunya venudas,ibid.
Dret de lenyam de nau, è altra exarcia de Cathalunya exida,fol.121.col.1.
Limitatio en lo seguent capitol.
Dret de lenyam per obrar,quin es, fol.ibi. col.2.
Dret de animals grossos, o caualcadures q̃ hixen de Cathalunya,fol.121.columna. 3.
Delaracio y limitatio del dit en lo seguent Capitol.
Dret de çafra tret de Cathalunya,fol.121. col.4.
Drets de llanas carregades en los ports de Tortosa,ibid.
Dret de llanas en qualseuol part de Cathalunya carregades,fol.122.col.1.
Dret de llanas ab las pells, quins son de exida,fol.ibid.col.2.
Dret de filassa de llana,y estam,ibid.
Dret de bestiar que hix de Cathalunya per tonre,ibid.
Dret de bestiar que hix y entra en Cathalunya per erbejar,fol.ibid.col.3.
Dret de bestiar que entra en Cathalunya per criar a parts ab algun Cathala, fol. ibid.col.4.
Dret de moneda que hix de Cathalunya, ibid.
Limitacio del predit.
Altra llimitacio en lo seguent capitol,fol. 123.col.1.
Dret de cotons filats que entren,fol. ibid. col.3.
Dret de robes fetes,tant de llana, com de lli, com tambe de cuyro, quins son de entrada, si ja no son propri vs, fol, 123. col.3.y 4.
Dret de obra de ferro, o ferramenta feta, y de estany per entrada, fol.124. col. 2.
Dret de obra feta de courer que paga de entrada,fol.ibid.col.3.
Dret de vitualles tretes per estrangers,fol. 124.col.4.
Dret de draps que no son fets en Cathalunya per entrada,y per exida,ibid.
Dret de or, y argent encara que sian per Iglesias, sino seran propi vs, que es de exida,ibid.

E

EMpara feta per los Consols com deu ser escãcellada per la cautio, y en quin cas no,fol.6.col 2.
Encant de nau, que a fet viatge instant los personers,com se deu fer,fol. 11.col.1.
Encrostament suficient com deu ser entes. fol.12 col.4.
Escorcolladors que guanyen, y son offici, fol.97.col.2.
Esmena promesa a la nau per los mercaders se deu felment atener,fol.23.col.1
Espatxament de nau promes a dia cert cõ se ha de atener,fol.51.col.2.
Estany obrat,o sens obrar,que dret de entrada paga,fol.124.col.2.
Esuchidors q̃ guanyen,y son offici, fol.97. col.1.
Exarcia tolta per lenys armats, se deu refer per tot lo cominal de la nau per rata a las parts,fol.59.col.4.
Exarcia eliuiada de la nau per lo patro apres de carregar si per dit eliuiament la nau reb dany, qui lo ha de reta, fol. 91. col.3.
Exarcia en nau armada, com se trau de la guanancia de dita nau,fol.98.col.1.
Exarcia quin dret paga de entrada en Cathalunya,fol.121.col.2.
Exarcia que faltara, o aura mester en nau com la ha de comprar lo senyor de la nau,fol.35.col.1.
Exarcia llogada per lo patro, è se gastara, com la ha de fer bona dit patro,fol.41. col.2.
Exarcia manllevada ques gastara, com se ha de esmenar,fol.ibid.col.4.

Exar-

Exarcia en ribera trobada se por per alguna nau absolutament pendrer, si son amo de dita exarcia no present era, e si present es, se deu demanar llur gust, e sis gasta com se esmena, col. ibid.
Exarcia com dit es, trobada en ribera, sis pren per temor de mal temps passat aquell, com se torne al matex lloch, fol. 42. col. 1.
Exarcia en dita ribera trobada, y presa, cō se paguen les messions al amo de dita exarcia causadas, fol. ibid. col. 2.
Exarcia se ha de prouehir ans que la nau partesca, y com se compra, y paga, fol. 53. col. 3.
Executio de las sententias per los Consols fetas, en quina forma se ha de fer, fol. 4. col. 1. y. 2.
Executio com se deu fer de la condemnatio feta de paraula en virtut de albara, fol. ibid. col. 4.
Executar deu lo ordinari requerit per los Consols las sentencias per ells fetas en los bens mobles del condemnat, fol. 4. col. 2.
Exceptio declinatoria ha de ser declarada ans de totas cosas, y lo ques deu fer, fol. 3. col. 2.
Exceptio qualseuol no sobre seu executio de seguretats, fol. 117. col. 1.

F

Fadiga te lo senyor en la part de la nau que ven lo personer, fol. 10. col. 1.
Limitatio del predit, fol. ibid. col. 2. y. 3.
Fermes de asseguradors han força de vn mateix concepte, encara que sian en diuersos Calendaris, fol. 116. col. 1.
Ferramenta feta, o obrada que dret paga de entrada, fol. 124. col. 2.
Fermances no deuhen donar los mariners y seruicials del diner los sera donat per llur salaris del preu de vaxell executat que haura fet viatge, fol. 5. col. 3.
Fugir de nau per qualseuol temor com y quant se pot, y quant no, y la pena, fol. 103. col. 3.
Fugir de nau sens ocasio que pena hi ha, fol. ibid. col. 4.
Furt fet dins la nau, quil ha de ser bo, y esmenar, fol. 14. col. 3.
Fusta de rourer de Cathalunya, qui la pot tallar, y embarcar, y qui no, fol. 107. col. 2.
Fusta per obrar, quin dret do entrada paga, fol. 121. col. 2.
Fraus de dret de General de Cathalunya, y la pena, fol. 125. col. 4.

G

Gastos fets en nau que no pot carregar per just empatxamēt, quils ha de esmenar, fol. 35. col. 4.
Limita, ibidem.
Ganancia en naus armats, com se parteix, fol. 94. col. 3.
Y dins quant de temps se fa lo dit repartiment, fol. 95. col. 1.
Gabiers, e son offici, y ganancia, fol. 96. col. 4.
Ganfanoners que guanyan, y son ofici, fol. 97. col. 1.
Ganancia de lenys armats, com se parteix entre lo cominal, y com de dita ganancia se trauhen las quintas per los almiralls e notxers, fol. 102. col. 1.
Ganancia, e guany de nau se ha de partir ab los personers ans que torn a fer viatge, fol. 110. col. 1.
Gerras com pagan lo nolit, fol. 75. col. 2.
Gerras ques trencan al carregar no sen paga nolit, pero sis trencan al descarregar sens culpa del patro, lo pagan, fol. 52. col. 3.
Gerras carregadas si son trencadas sens culpa del patro, quant si, y quant no pagan nolit, fol. 52. col. 3.
Gerram qui y com las han de carregar en la nau, fol. ibid. col. 2.
Git fet de roba, amagadament embarcada nos deu esmenar, fol. 64. col. 2.
Git pla, o naufraig, que cosa es, y qui y cō se deu esmenar la roba que en tal cas se pert, fol. 82. col. 2. 3. y 4.
Git com se paga per lo senyor de la nau, e mercaders, fol. 92. col. 1.
Git faedor per justa causa, com se ha de fer, y se esmena, fol. 106. col. 2.

Guar-

Guarda que qué guanya, y son offici, fol. 101.col.4.
Guayta de nau qual ha de ser perque no sia punit ab moltas penas, y diferents, segons qualitat, fol.61.col.2.
Guarda en leny armat com la han de fer los homens de armes cada nit, fol.104. col.2.
Guerra de lenys armats com se ordena, fol.107.col.1.
Guiatge de nau, o mercaderia de qualsevol gent y nacio, fol.111.col.3.y 4.
Grans per portar a Barcelona com se poden assegurar, fol.116.col.3.
Grans carregats en nau a mesura, o sens ella, com han de pagar los nolits, fol. 75.col.2.

H

HEreu de mercader si be no esta obligat a carregar la nau noletjada per son testador si conuinença noy hauia, pero no pot carregar altra nau de la roba noletjada, fol.67.col.4.
Hereus de senyor de nau mort, no poden dels personers cobrar consumament, si no es escrit al cartolari, fol.55.col.2.
Hereus de personers no son obligats a fer la part del vaxell que llur testador auia promesa fer, fol.7.col.2.
Llimita, y declarada, ibid.
Home que do nolit de sa persona es apellat peregri, fol.25.col.3.
Home ha de dar nolit de sa persona si carrega menys de deu quintars, ibid.
Home que ha pagat nolit, y apres no vol embarcar, per lo nolit, fol.25.col.1.
Home que en nau va es tengut a tots stabliments fets, è faedors, fol.ibid.col.2.
Homens de armes en naus armades, y son offici, fol.96.col.4.y fol.104.col.2.
Homēs de naus armats no sen poden exir fins que desermades sien dites naus, y en que estan obligats si sen hixen, fol.98. col.3.
Homens de nau son obligats de ajudar a la nau quant dara fons per tempestat, y deuen seruar tota conuinença, fol.103. col.1.
Home de nau no pot de nit desembarcar cosa alguna, fol.ibid.col.2.
Home que pren mercaderia de algu, y no la paga, se diu abatut, fol.111.col.1.

I

IMpediment de carregar per senyoria en vn lloch, si per cas se sabra altre ahont noy ha tal impediment, se deu anar alli sens ningun contrast, fol. 35. col.3.
Iurament dels Consols quant y com se deu prestar, fol.1.col.2.
Iurament del Iutge de apells en quina forma se deu fer, y en poder de qui, ibid.
Iurament dels Aduocats, fol.6.col.3.
Iurament de Escriua de nau, fol.11.col.1.
Iurament han de prestar los q̄ en nau van, y reben lloguers de saluar los bens, y persones dels mercaders, y passatgers, fol.12.col.1.
Iurament que deuhen prestar los demunt dits de no traurer ne entrar cosa en nau sens presencia del Escriua, notxer, y de la guarda, fol.12.col.1.
Iurament del notxer, ibi.
Iurament de mariners deuhen prestar a senyor de nau, fol.30.col.1.
Iurament de Almirall, o capita fet antes de començar armada, fol.93.y 95.col.3
Iurament de comit com se ha de fer, fol. 94.col.2.
Iurament de consols de naus armats, fol. 101.col.3.
Iurament de Escriua de naus armades, fol.99.col.3.y fol.103.col.3.
Iurament de notxer major, fol.100.col.3.
Iurament fan los asseguradors ans que asseguran, fol.114.col.4.y fol.115.col.1.
Iurament de Consols de Mecina, Palerm, Trapana, y Saragoça, fol.107.col.3.
Iurament han de fer mariners, mercaders e patrons als Consols predits, fol. ibid. col.3.
Indici de seguretats com se fa, y que precedeix, fol.118.col.2.
Indici fet per llochtinent de patro contra los mariners, y al contrari, com y que se ha de fer, fol.93.col.2.

Iutge

Iutge de appellations, com deu ser elegit, fol.1.col.1.
Iutge de apells deu segellar ab lo segell dels Cambis, fol.1.col.3.
Iutge de apells es tan solament vn any, fol.1.col.4.
Iutge no pot ser elegit, que no haia purgat vn any, col.ibid.
Iutge pot ser loqui lo any antes fonch Cōsol, ibid.
Iutge pot ser lo any seguent Consol, ibid.
Iutge pot subrogar altre en son llochibi.
Iutge de apells com procecheix en la causa de apellatio, fol.2.col.4.
Iutge de apells com ha de procehir quant es donat per suspecte, fol.6.col.2.

L

Llanas que entran per Ebro en Cathalunya, quin dret pagan, fol.119.colum.4.
Llanas carregadas al port de Tortosa, que pagan de exida, fol.121.col.4.
Llanas carregades en qualseuol port de Cathalunya, que pagan de exida, fol.122.col.1.
Llanas fins a quins mesos se poden traurer de Cathalunya, y las penas de qui lo contrari fara, fol.ibid.col.2.
Llanas ab las pells que pagan de exida, y llana filada, col.ibid.
Llanas que hixen de Cathalunya per caurer en frau com han de pagar lo dret, fol.125.col.1.
Lenyam carregat en nau, si nolit no sen ha promes, que nolit ne pot pendrer lo senyor de dita nau, fol.89.col.3.
Lenyam de nau, e altra exarcia quin dret paga, fol.121.col.1.
Limitatio en lo seguent capitol.
Lletras de cambis com se presentan, se responen, se atorguen, y se paguen, f.111.co.1
Liura de gros de dret de roba de Flandes que entra en Cathalunya, com es interpretada, fol.125.col.3.
Liurar cō se deu la nau venuda al mes donant, instant los personers, f.10.col.1.y 2
Lloguers de exarcia se han de pagar integros, encara que dita exarcia se perda, fol.41.col.3.
Lloguers de companya de nau no son perjudicats per cambis de dita nau, fol.119 col.3.
Lloguers de gent de nau corren encara q lo llogat estiga malalt, fol.104.col.1.
Llogar mariners com se ha de atendre, fol.33.col.2.
Lloguer a mariner ahont se ha de pagar fol.26.col.1.y fol.27.col.4.
Lloguers de mariners, y altres habitants en la nau, com se han de pagar, fol.27. col.1.y 2.y fol.104.col.1.
Lloguers de mariners se deuhen encara que la nau se vena, y de que manera, fol. ibid.col.3.y 4.
Lloguers de mariners tambe crexen ab crexement de nolits, fol.32.col.4.y fol.35.col.2.y 3.
Lloguers de mariners son assegurats ab la matexa nau, fol.36.col.2.
Lloguers de mariners nos paguen si la nau per empatxament just no pot carregar, fol.35.
Lloguers de mariners son priuilegiats als altres credits, fol.48.col.2.
Lloguers de mariners se combinan ab los nolits guanya lo senyor de la nau, fol.30.col.4.
Lloguers de mariners com entren en lo rescat ques pot fer, y se fa de la nau apresada per enemichs, fol.106.col.4.
Lloguers no corren mentres delinquent de nau esta al cep, fol.104 col.3.
Lloguers de notxers, e mariners a conexeça del patro, com los ha de pagar dit patro, fol.47.col.4.
Lloguers de palanques, arguens, è vasos de nau, quant se pagan, fol.51.col.1.
Lloguers de estiba de botes quant, y com se deuhen pagar, fol.40.col.3.

M

Malaltia a mercader vinguda, y apres ha noliejada la nau, que opera, fol.68.col.2.
Malaltia de home de nau no impedeix lloguers, y en que esta obligat lo patro, fol.104.col.1.
Mallorquins, Manorquins, è de Iuiça no pagan dret de lenyam per obrar naus, tret de Cathalunya, fol.121.col.1.

Mari-

Mariners deuhen ser preferits per llurs salaris en lo preu del vaxell ques vêdra, fol.5.colum.3.y fol. 11.col.2.y fol.12. colum.3.
Mariners a que estan obligats quant se carrega roba en nau, fol.14.col.1.
Mariner quant pot testificar en debat de altre, fol.47.col.2.
Mariner pot testificar en los senyors, è en los mercaders, ibidem.
Mariner pot testificar en debat de mercaders, fol.47.col.3.
Mariner ques lloga a conexêsa del senyor com ha de ser pagat, fol. ibidem. colum.4.
Mariners que sens sabuda del patro sen aportaran la nau, romanent en terra lo dit patro, en que estan obligats, fol.53. col.1.
Mariners que guanyan a parts, en que estan obligats, fol.58.col.3.y 4.
Mariner quant se pot despedir de la nau, y en que esta lo patro quel ne fa exir, fol. 71.col.1.
Mariner que deu fer en nau, fol.103.col.2 y fol.109.col.4.
Mariners llogats quât nos poden abstraurer del viatge, y quant si, fol. 92. colum.3.
Mariner que roman en terra, quant la nau fa vela, com es punit, fol.104.col.4.
Mariners que se adormen a la guayta de la nau, com son punits, fol.ibid.col.4.
Mariners son obligats a ajudar a nau que dona fons per temporal, fol. 105. colum.1.
Mariner sia sabut en son art, o no se li deu son salari, fol.25.col.2.
Mariner ques lloga per tal carrech, y nol sap gens, no guanya salari, ibid.
Mariner quant se pot de la nau gitar, fol. ibid.col.3.
Mariner llogat nos pot gitar per altre parent, ne amich del patro, y ques deu fer si eau malalt, ibid.
Mariner mort en nau com se destribueix sa roba, fol ibid.col.4.
Mariner mort en nau, com se deu, y aqui se ha de pagar lo lloguer que guanyat haura, ibid.y fol.26.col.1.
Mariner no pot noleiar las suas portadas a altri mariner, ne mercader, fol. ibid. col.4.
Mariners com se comparteixen per fer guarda en nau, y per comprar roba en terra, ibid.
Mariner pot carregar, e descarregar sas portadas ab la barca de la nau, e ab aiuda de altres mariners, fol. 27. colum.1.
Mariners com deuhen ser pagats de sos salaris, ibidem.
Mariner que ven ses armes ans de ser fet lo viatge, en que pena incorra, fol. 32. col.2.
Mariner no pot traurer res de nau, que nou mostria al guardia, fol.32.col.3.
Mariner no pot dormir en terra sens llicencia del patro, ibid.
Mariner quant pot ormejar, o desormejar la nau, ibidem.
Mariner barquer deu desembarcar los homens de la nau, encara ques descals, y la pena si lo dit no fa, ibid.
Mariner deu seruir en tot ço que conuenga a la nau, ibid.
Mariner q̃ promet portar armes en nau, en que esta obligat, fol. 32. colum. 4.
Mariners quins serueys han de fer quant la nau carrega, o descarrega, ibid.
Mariner deu ajudar a tirar en terra, o en fon la nau, è si nou fa, en que incorra, fol.33.col.1.
Mariner pres per cossaris en quin cas lo patro lo ha de rescatar, y si pren altre dany com lo'ha de ref r, ibid.
Mariner que no auisara del empatxament que ell sabra, pert los lloguers, fol. 36. col.1.
Mariners tenen assegurats sos lloguers en la matexa nau, ibidem.
Mariner que vol esmenar lo seu lloguer, que li deu fer lo senyor, fol.28.colum. 1.
Mariner que pledeja estant en viatge, guanya la despesa en la mateixa nau, fol. ibid.col.2.
Declaratio de casos, com se enten lo predit, fol.ibid.col.2.3.y 4.
Mariner que no jau en nau no guanya menjar, fol.29.col.2.

Mari-

Mariner que ha acabat lo viatge se pot exir de nau, saluo en cert particular cas, fol. ibid. col. 3.
Mariner que tem de anar adalguna part quant es obligat de anarhi, o no, si loy enuian, fol. ibid. col. 4.
Mariner en quins casos sen pot anar de nau, fol. 30. col. 1.
Mariner quin seruey ha de fer en nau, fol. ibid. col. 2.
Mariner que se acorda ab lo senyor per quins casos se pot abstendrer, ibid.
Mariner que fuig de la nau, en que pena incorra, fol. ibid. col. 3.
Mariner deu remolcar nau per entrar en port, si manat li es, y en quin cas no, fol. ibid. col. 4.
Mariner ques lloga per millas, en que esta obligat, fol. 31. col. 1.
Mariner llogat no sen pot anar de la nau, fol. 31. col. 2.
Mariner deu fer tot seruey de la nau que va, è no de altre, ibidem.
Mariner ques bat ab son senyor, o ab armas, o sens armas, ab quina pena cau, o quinas condicions ha de guardar, fol. ibid. col. 2. y 3.
Mariner que no vol agafar al mariner ques bat ab lo patro, en que incorra, fol. ibidem. col. 2.
Mariner no sen pot anar de nau sens licencia del patro, fol. 31. col. 3. y fol. 32. col. 2.
Mariner que robara roba en la nau, com es punit, fol. 31. col. 3.
Mariner, que llansara, o gitara vianda, o vi com es punit, fol. ibid. col. 4.
Mariner que per ser exit de nau sens llicencia, la nau haura pres dany, deu esmenar lo dit dany, ibid.
Mariner en nau quant se pot despullar, y la pena si fa lo contrari, fol. 32. col. 2.
Mercader deu atener tot ço que promes haura al patro, y estara escrit al cartolari, fol. 21. col. 3.
Mercader que te moneda en nau, deu prestar tot ço que ha mester lo patro per xarcia, è altres ops de la nau, fol. 22. col. 1.
Limitatio del predit, ibid.
Mercader que aporta vianda en nau, la deu posar en comu, en cas ne faltas als mariners, è lo patro loy deu reta, y quât fol. ibid. col. 3.
Mercader se diu aquell que dona de nolits, no menys de deu besants, fol. 81. col. 4.
Mercader es preferit a persones en lo preu del vaxell venut per esmenarli lo dany donat a sa roba, fol. 12. col. 3.
Mercader q̃ carrega mes roba que la que ha noletjada, en quina pena cau, fol. 64 col. 1.
Y lo nolit quẽ pot demanar lo patro, fol. 34. col. 3.
Mercader que met en nau mes roba que la que ha noletjada en cas de git, deu pagar lo dany donat en aquell git, fol. ibid. col. 2.
Mercader que compra xarcia, e altres adops per la nau, acabat lo viatje ho pot cobrar, fol. ibid. col. 4.
Mercader que ans de borrasca ha descarregat sa roba, no deu esmenar dany donat a altra roba per dita borrasca, fol. 38. col. 1.
Mercader que dona diners, o roba a comu de nau, com entra en lo dany, e en lo guany, fol. 46. col. 2.
Mercader pot testificar en debat de mariners, e patro, fol. 47. col. 2.
Mercader que ab justa raho no desparxara la nau, no es tengut a esmena, fol. 51. col. 2.
Mercader que noletjada la nau morra, quant es tengut, y quant no als nolits, fol. 66. col. 3. y 4.
Mercader malalt que noletja nau, si mor noy està obligat, si cóuinença noy haura, fol. 67. col. 1.
Pero si lo llur hereu volia carregar la dita roba noletjada ab altra nau, no pot, y com. fol. ibid. col. 3.
Mercader que apres haura noletjat cau malalt, que deu fer sino vol carregar, y a que es tengut, fol. 68. col. 1.
Mercader que apres de hauer carregada la roba, morra, quin orde se ha de tenir per posar en saluo dita roba, fol. 69. col. 1.
Mercaderia presa per nau armada, com se ha de fer si de amichs, o enemichs sera,

fera, fol. 76. col. 3. y 4.
Mercaderia en nau se pot vendrer per lo patro, si diners, ni altre remey no tindra per despatxar la nau, fol. 22. col. 2.
Mercaderia dolenta venuda per bona, en que stan ab lo veneder, fol. 90. colum. 3.
Mercaderia qualsevol que sia te guiatge del senyor Rey, fol. 111. col. 3.
Mercaderia, que entra en Cathalunya, qui na no paga dret de entrada, si be la paga de exida, fol. 119. col. 4.
Mercaderia en firas fora de Cathalunya venuda, quin dret paga, fol. 120. colum. 4.
Mercaderia que ve per mar en platja de Cathalunya, y no vol descarregar, quin dret paga, fol. 125. col. 3.
Mercaderia que ve de Flandes com paga lo dret de entrada, y com se entén la lliura de gros, fol. 125. col. 3.
Messio feta per nau carregada, y detinguda per senyoria, qui la ha de esmenar, fol. 80. col. 3. y 4.
Messions, e millorаments en naus armades, com se compten, fol. 93. col. 4. y fol. 94. col. 3.
Mesuras falsas en bodega de nau com son punidas, fol. 99. col. 2.
Mestra de axa, o calafat pot amparar la obra que ha feta, si nols son pagats llurs salaris, fol. 9. col. 3.
Mestra de axa, o calafat, si crexera mes la nau del que sera conuingut en que està obligat, fol. 8. col. 3.
Mestra de axa, o calafat es obligat a dir als personers totas las mesuras haura empresas, y si la obra es fort, o falsa, ibidem.
Mestra de axa no pot fer la obra per altra persona començada, fol. 8. col. 4.
Mestra de axa, o calafat deu fer la nau bona, ibid.
Mestra de axa, o calafat que no sap fer la obra, com es expellit, y en que està obligat, ibid.
Moles per obrar coral nos poden de Cathalunya traurer, y la pena, fol. 122. colum. 3.
Moneda de entrada no paga dret, si be de exida, fol. 122. col. 4.
Llimitatio, ibidem.
Llimitatio altra.
Monedas ques traulten de Cathalunya fetas de vitualles, o altra mercaderia estrangera en Cathalunya venuda, quin dret pagan, fol. 120. col. 4.
Moneda de peregri mort en nau que sen ha de fer, fol. 24. col. 2.
Mort lo senyor de la nau, com se pagan los mariners, fol. 30. col. 1.
Mort de senyor de nau quins effectes produeix, fol. 70. col. 2.
Mostra de nau ans que partesca, com se ha de fer, fol. 110. col. 2.

N

Nau noletjada a temps incert, que han de atener los mercaders al patro, fol. 71. col. 4.
Nau detinguda per senyoria que dira als mercaders que noletjada la hauran, que la absolgan, si nou fa, en que estan obligats, fol. ibid. col. 1.
Nau carregada de grans presos a mesura, o sens ella, com se han de hauer, fol. 74. col. 4.
Nau carregada, o no carregada, si pateix messio per tempoтal, qui la esmene, fol. 74. col. 1.
Nau armada com se ha de hauer si encontra altra nau, que aporta mercaderia de enemichs, encara que sia la nau de amichs, fol. 76. col. 3. y 4.
Nau que per cas de ventura ha de descarregar, com ho ha de fer, fol. 77. col. 2.
Nau carregada, y apres detinguda per senyoria quant ha de aguardar, y qui paga la messio, fol. 80. col. 3. y 4.
Nau, o leny ques fabrica se ha de fer conforme conuinences de personers que part hi posen, y si si fa menys oy son obligats los dits personers en cas de esmena, fol. 81. col. 3. y 4.
Nau q̃ per fortuna gitara la meytat de la roba, si ho vol lo patro pot descarregar la saluada, y no fer lo viatge, y quant o

pot fer dit patro, fol.82.col.2.3.y 4.
Nau que mitx, o no mitx carregada se aura de lleuar del lloch ahont se carregà per justa causa, quant si y quant no deu tornar al dit lloch, fol.83.col.3.y 4.
Nau comanada per personers, que so ha de atener entre ells, y lo que la pren en comanda, que deu atener, fol.84.col.3.y 4.
Nau que encontrara ab altra de enemichs no pot pelear sens sabuda de la major part dels mercaders, altrament es punida, fol.85.col.3.y 4.
Llimita lo dit, y com se parteix la presa de enemichs, fol.86.col.1.
Nau presa, e agafada per enemichs, y apres recobrada per amichs, quant se ha de rete a son amo, y als mercaders la roba, y las trobaduras ques pagan, fol.86.col.4.
Nau desamparada per paor de enemichs, y apres per amichs trobada, com se ha de rete a son senyor, donant trobadures, fol.87.col.1.
Nau que primer estara en port, y per altre nau que apres vendra rebra dany, li deu ser satisfet, fol.39.col.1.
Llimita lo dit en cas de fortuna, ibid.
Nau que primer es en port, e fa dany a nau que apres ve com se deu satisfer, fol.39.col.2.y 3.
Declaracio del predit, fol.ibid.col.4.
Nau, o naus, com se han de posar en port, o en platja, y com se han de hauer quāt fortuna hi haura en dit port, fol. 40. col.2.
Nau comanada a altre, com se ha de auer perque no cayga en dany, fol. 45. colum. 3.
Nau comanada a altri sens sabuda dels altres companyons, quant si, y quant no deu rete lo dany, fol.ibid.col.4.
Nau que sen va, e lo senyor roman per culpa sua, e no per profit de la nau, o per cobrar son nolit, deu lo dit senyor rete lo dany, si ni haura, fol.47.col.1.
Nau perduda per fortuna, no es tengut en res lo senyor, fol.48.col.2.
Llimitatio del predit, ibid.
Nau que sen va a terra de Serrahins, si te part ab altre, ne deu dar raho a ells lo patro que la guia, fol.48.col.3.
Nau que encōtra lenys armats se pot rescatar, y com se paga lo rescat, fol. 49. col.1.
Nau ab acort pot donar refrescament a armada amiga, ibid.
Nau ques pert, o la agafan vaxells armats per culpa dels mercaders, quant si, y quant no la deuhen rete al patro, fol. ibid.col. 3.y 4.
Nau que sen va ab justa raho sens esperar mercader, en quins casos no es tengut a res esmenar, fol.51.col.2.
Nau espatxada per dia cert, com se ha de atendrer, fol.ibid.col.2.
Nau venuda per acreadors, si roman moneda, quin compte ha de donar lo patro als personers, fol.54.col 1.
Nau quant se pot adobar, y crexer, fol.56. col.1.2.3.y 4.
Nau que a parts va ab los mariners, com se deu hauer, fol.58.col.3.y 4.
Nau descuberta quant fa esmena de roba banyada, o gastada, y quant non fa, fol. 60.col.3.
Nau venuda sens voluntat de personers, com se deu hauer ab ells, fol. 63. colum.4.
Nau comprada de senyors, sens voluntat de personers, la poden cobrar los personers sens dany de ells, fol. 63. colum.4.
Nau noletjada per vn llochtinent de patro com se ha de hauer, fol.64.col.4.
Nau noletjada pera tal part a cert dia, si fa falta, que deu esmenar, y que no, fol.66 col.1.
Nota particular acerca del dit, ibid.
Nau noletjada a cert lloch ahont ans que arriba lo mercader, sera mort, si noy aura cōuinença, en aqueix cas pert lo nolit, fol.ibid.col.3.y 4.
Nau ja carregada, y apres se mor lo mercader, ques deu apres fer, fol.69. colum.1.
Nau carregada, o no, que lo senyor es mort, ans, o apres ques deu fer, fol.70. col.1.y 2.
Nau pot fugirse de algun port per alguna

paor

paor, encara que los mercaders no sian en dita nau, fol. 22. col. 4.
Nau massa carregada se pot gitar per la Escriua, fol. 23. col. 4.
Nau venuda per lo patro en terra de Christians a Sarrains, ca que està obligat als mariners, fol. 29. col. 4.
Nau que pren dany per fersen anats los mariners sens llicencia, deu ser esmenat dit dany per dits mariners, fol. 31. col. 4.
Nau noletjada a cert temps, si està mes que estan los mercaders, fol. 35. colum. 1.
Nau que no te exarcia en quina manera la ha de comprar lo patro, ibid.
Nau que no pot acondrer son viatge per empatxament de senyoria, que està obligat, fol. 35. col. 2.
Nau que per empatxament de senyoria, o altra cosa, no pot carregar en vn lloch, deu anar a altre ahont sap no serhi tal embarch, fol. ibid. col. 3.
Nau que sens culpa del mercader sino per altre, no pot carregar, no guanya nolits, ni paga mariners, pero si la meytat de las messions, fol. ibid. col. 4.
Pero si ho sabian los mercaders, tot se deu, ibid.
Nau te penyora dels llaguers de mariners, fol. 46. col. 2.
Nau que per fortuna dona en terra, qui paga lo dany alli fet, fol. ibid. co. 4. y fol. 37. col. 3.
Nau de amichs, armada pera fer paor, y dany a altres amichs, y robarlos, com son punits, fol. 87. col. 3.
Nau per enemichs presa, y apres per ells venuda, com se pot cobrar per son senyor, fol. 88. col. 1. y 3.
Nau per enemichs agafada, y apres rescatada, deu ser dit rescat per rata contat ab tots los de la nau, fol. ibidem col. 2. y 4.
Nau armada com paga los milloraments als homens armats, y altres, fol. 93. col. 4. y fol. 94. col. 3.
Nau com per paor se deu desamparar, fol. 103. col. 3.
Nau que sap noues de enemichs, com se ha de preuenir, y armar per defensarse, fol. 104. col. 3.
Nau que per mal temps dona a fons, qui li ha de ajudar, fol. 105. col. 1.
Nau ques construex en platja de Barcelona, y deu exarcia a manobre, com deu pagar, y com los acreadors son priuilegiats entre si en dita nau, fol. ibidem, col. 3.
Pero si es construyda, y ja ha fet vela, no tenen lo dit priuilegi, ibid.
Nau en buch com entra en la esmena de roba gitada, fol. 106. col. 3.
Naus majors de 500. salmes ha de portar Escriua, altrament es punit lo patro, fol. 108. col. 4.
Nau que comença a fer viatge, que ha de fer ans quel comence, fol. 110. colum. 1.
Nau com ha de fer mostra ans que partesca, fol. ibid. col. 2.
Nau ja aparellada en mar no pot ser detinguda, fol. ibid. col. 3.
Nau qualseuol que sia te guiatge del senyor Rey, fol. 111. col. 3.
Nolits de robas toltas per enemichs nos pagan, fol. 50. col. 3.
Nolits deuhen ser pagats encontinent, no obstant qualseuol rahons per lo mercader oposades acerca del faltar roba, o ser gastada, empero primer cautio prestada, fol. 4. col. 1.
Nolits per altre, ab sabuda del patro, com se fan, fol. 64. col. 4.
Nolits se pagan tambe de la roba banyada, o gastada, fol. 4. col. 4.
Nolits quant si, y quant no se pagan de gerras en nau trencadas, fol. 52. col. 3.
Nolits deu pagar lo mercader de la vianda posara per reuendra en nau, y del demes en la companya, fol. 14. col. 2.
Nolits pagats per lo mercader al senyor de la nau, si lo mercader apres no trau la roba, no deu retre res lo patro, fol. ibid. col. 3.
Nolits fets per quintaladas lo patro deu lleuar vn quart mes de las que noletjades seran, fol. ibid. col. 4.
Nolits de naus com entren en esmena de roba gitada, fol. 106. col. 3.

Nolits sempre ques creixen, se creixen tābe los lloguers dels mariners, fol. 35. col. 3.

Nolits fets de roba que apres per ser venuda per lo mercader carregar nos pot se deuhen pagar al senyor de la nau, cō si fos carregada, fol. 15. col. 3.

Nolits desminuyts per descarregament de roba per la major part dels mercaders, se han de batra ab los lloguers dels mariners, fol. 21. col. 4.

Nolits com se pagan al senyor de la nau, fol. 24. col. 1.

Nolits fets a temps incert, quina obligacio tenen los mercaders, fol. 71. col. 4.

Nolits de grans carregats a mesura, o sens mesura, com se pagan, fol. 72. col. 4.

Nolits, y sas condicions, fol. 73. col. 2.

Nolits de gerras, o botas com se pagan, fol. 75. col. 2.

Nolits nos poden pagar de vna roba per laltra, sino totas estaran agermanadas, fol. 76. col. 1.

Nolits no promesos de lenyam carregat, en quina forma sels pot retenir lo patro, fol. 89. col. 3.

Nolits com entran a pagar la roba gitada, fol. 92. col. 1.

Noletjar nau com se ha de atener, fol. 79. col. 4.

Notxer quin poder te, fol. 12. col. 1.

Notxer, y son offici, ibid.

Notxer ques lloga a conexensa del patro, com deu ser pagat, fol. 47. col. 4.

Notxer si pagat de son salari sera, pot ser despedit, fol. 12. col. 1.

Notxer en nau armada quin offici te, y q̄ guanya, fol. 94. col. 3. y 4. y fol. 98. col. 2. y fol. 102. col. 1.

Notxer major que guanya, y son ofici, fol. 100. col. 2. y 3. y fol. 101. col. 1. 2. y 3.

Notaris que han de fer com prenen los actes de seguretats, fol. 115. col. 4.

O

Bra feta de ferro, estany, courer, argent, or, lli, y llana, que paga de dret de entrada, sino es propri vs, fol. 124. col. 1. 2. 3. y 4.

Official que està acordat en nau, que obligatio te, e si erra en que es punit, fol. 103. col. 3. y 4.

Official sia bo, o no bo, guanya salari, fol. 25. col. 2.

Offici de Almirall, o Capita, fol. 94. y 95. col. 2. y fol. 96. col. 1. y fol. 98. col. 1. y 2.

Offici de Afferradors, fol. 97. col. 1.

Offici de Barbers de nau, ibid.

Offici de Barquers, ibid.

Offici de Ballesters, f. 103. c. 2. y f. 96. col. 3.

Offici de Cōsols vltra marins, f. 108. col. 2.

Offici de Corredor, fol. 114. col. 3.

Offici de Calafat, fol. 74. col. 2. y f. 97. col. 3.

Offici de Comit en nau armada, fol. 94. col. 2.

Offici de Capella de nau, fol. ibid. col. 4.

Offici de Consols, fol. 97. col. 3. y fol. 101. col. 3.

Offici de Capita, y son poder y ganancia, fol. 98. col. 4. y fol. 99. col. 1. 2. y 3.

Offici de Clauaris, fol. 100. col. 3.

Offici de Esuehidors, fol. 97. col. 1.

Offici de Escouolladors, fol. ibid. col. 2.

Offici de Gabiers, fol. 96. col. 4.

Offici de Guayta de nau, y la pena si nol fa be, fol. 61. col. 2.

Offici de Ganfanoners, fol. 97. col. 1.

Offici de Guardians, fol. 101. col. 4.

Offici de Homens de armes en nau armada, fol. 96. col. 4.

Officis de Mestres de axa de nau, fol. 74. col. 2. y fol. 103. col. 2.

Offici de Merge de nau, fol. 94. col. 4.

Offici de Notxer, ibid. y fol. 96. col. 2.

Offici de Notxer major, fol. 100. col. 4.

Offici de Pilot, y la pena sino cumpla ab dit offici, fol. 61. col. 1.

Offici de Proers de nau, fol. 96. col. 2.

Offici de Rey de seruicials, fol. 97. col. 3.

Offici de Escriua de nau, fol. 94. col. 4. y fol. 99. col. 3.

Offici de Seruicials de nau armada, fol. 97. col. 2. y fol. 103. col. 2.

Offici de Sobre Guardians, fol. 97. col. 1.

Offici de Seruicials, fol. 95. col. 1. y fol. 109. col. 4.

Offici de Timoners, fol. 97. col. 1.

Offici dels qui tenen y rebē los drets del General, y quina diligencia han de fer perque nos fassa frau, fol. 125. col. 2.

Opositio

Oposicio dotal feta per la muller del patro, en quins casos te lloch, y en quins no, fol.5.y fol.105.col.3.y f.110.col.4.

Ops fets en nau quant los ha de fer lo patro, y a quins gastos se han de fer, fol.57. col.2.y 3.

Or no paga dret de entrada, f.120.col.2.

Or encara que sia per seruey de Iglesias, paga dret de exida, fol.124.col.4.

P

Palanques llogades per nau sis trencan, qui las esmena, fol.51.col.1.

Partit fet al senyor de nau per los mercaders, axi ha de ser per los mariners, fol. ibid.col.3.y 4.

Peregri se diu aquell que dona nolit de sa persona sens mercaderia, fol.7.col.1.y fol.23.col.3.

Peregri que dona senyal, si resta per sa culpa, o del patro, que se ha de fer, fol. 24.col.2.

Peregri que mor en nau pot dexar a altri sa plaça, e lo millor vestit ha de ser del notxer, ibid.

Peregri mort en nau que te moneda, que se ha de fer, fol.ibid.col.3.

Peregri mort en nau quil ha de enterrar, fol.ibid.col.4.

Peregri es tengut a estar a tot establimẽt, de nau fet, e faedor, fol.25.col.2.

Personer com deu ser certiorat del amo que voldra fer nau de la grandaria, e amplaria,&c. fol.7.col.1.

Personer deu atener lo que promet en la fabrica del vaxell, fol.ibid.col.2.

Personer q̃ no ate lo que promet, en que incorra, ibid.

Personer en que està obligat, en lo que deu fer quant lo patro vol crexer la nau, fol.7.col.4.y fol.8.col.1.y 2.

Personer no pot vendrer la part q̃ primer la nau no haja fet viatge, fol.10.col.1.

Personers la major part fet viatge poden fer encantar lo vaxell, encara que lo amo nou vulla, fol.11.col.1.

Personer de nau pot vendrer sa part al mes donant, fol.105.col.4.

Penas dels qui defraudan lo dret al General, fol.125.col.4.

Penas caygudas en nau, com, y quant se deuhen executar, fol.107.col.2.y folio 110.col.3.

Penas contra los qui defraudan venent vianda en nau, fol.96.col.4.

Pena de escriua falsari, fol.11.col.1.

Pena en que es punit lo qui contrasta al patro, fol.104.col.3.

Pena per qui roman en terra quant la nau fa vela, ibid.

Pena de qui sen va de nau sens sabuda del superior, fol.ibid.col.4.

Pena per qui se adorm a la guayta de la nau, ibid.

Penyoras posadas en bodega de nau per vianda, quant se poden vendrer, fol.99. col.2.

Penyoras pot pendrer lo patro per son nolit, fol.15.col.1.fol.73.col.4.y fol. 76.y fol.106.col.4.

Penyoras se poden pendrer per la ganancia de lenys armats, mentres se fa lo repartiment, y dins quant temps se ha de fer, fol.95.col.1.

Penyoras pot pendrer lo Escriua per los nolits, y auerias de qualseuol persona, fol.11.col.4.

Pescador com pot pescar dauant lo affront de Barcelona, fol.105.col.4.

Pedras per obrar coral nos poden traurer de Cathalunya, fol.124.col.4.

Posos y mesuras falsas en que pena incorren, fol.96.col.4.

Pilot deu atene lo que ha promes, perque no sia punit, fol.61.col.1.

Portades de mariners com se noletjan, fol.26.col.1.

Portades de mariners no pagan gèt, y com se enten, fol.ibid.col.2.

Portades de mariners quant se han de carregar en nau, fol.ibid.col.3.

Plaças en la nau donadas als mercaders, y qui millors las alcança, fol.14.col.1.

Preu procehit dels bẽs del executat se retenen los Consols per trenta dias, quãt lo actor jura no pot prestar cautio, fol. 4.col.2.

Preu procehit de dita executio se lliura al actor passats trẽta dias, y de quin dia se contan los dits trenta dias, ibid.

Preu procehit de vaxell nou exsecutat quant no basta a satisfer a tots los acreadors per raho de fabrica del dit vaxell, com deu ser repartit entre ells, fol. 5. col.2.

Pres per seguretat de juy si jura que no te que pagar deu ser relaxat, fol.5.col.1.

Llimitatio del predit, ibid.

Prestadors de diners y altres coses a patro com se han de hauer per la cobrança, fol.53.col.4.

Promesa feta per algu y nos pot atendre per justa causa, nos deu res esmenar, fol.55.col.3.

Promissio feta per passatgers per temor en golf, o en viatge, no se aten, fol.62. col.4.

Llimita lo dit en certs casos, ibid.

Promissio feta per los dits en port, se deu atener, ibid.

Promissio feta entre mariners, mercaders e patro, se deu atener, si just impedimēt noy haura, fol.63.col.2.

Proers y son offici, y ganancia, fol. 96. col.2.

R

Rayg trobat en mar, quant se pot tirar per lo patro, fol.65.col.2.

Reconuentio per lo reo, com deu ser feta fol.2.col.1.

Refrescament pot donar la nau a armada de amichs ab acort de tots los personers, fol.49.col.1.

Repartiment en nau armada, com y quil deu ser, fol.94.col.3.

Y dins quant temps se ha de fer, fol. 95. col.1.

Rescat de nau o roba se compta per rata ab tots los de la nau, fol. 88. col.2. y 4. y fol.106. col.4.

Rescat de nau, se ha de fer ab acort dels mercaders, o personers per falta de mercaders, fol.49.col.3.y 4.

Rescatar se pot la nau de armada de enemichs, y com se paga, fol. ibid. col.1.

Resposta del reo a la demanda com se deu ser, fol.2.col.1.

Resposta del actor a la reconuencio, com se deu fer, ibid.

Rey de serniciales que guanya, y son offici, fol.97.col.3.

Roba nos pot gitar en terra, ni descarregar sens sabuda del escriua, fol.11.col.2.

Roba de pes se posa al sol de la nau, y no la de embalum, y perque, fol.13.col.4.

Roba quant se carrega y descarrega, en presencia de quis deu fer, fol.14.col.1.

Roba carregada per molts mercaders, si hu de ells per alguna ocasio volia descarregar sa roba, no pot, si los altros no fan lo mateix, altrament deu pagar, o concertarse ab lo senyor de la nau dels justs nolits, ibid.col.3.y fol.21.col.4.

Roba ja noletjada y per lo senyor de la nau dexada sens que sen concerte ab lo mercader, o ley protestie, y se pert, la de esmenar lo patro, y adaquin preu, folio 16.col.1.y fol.18.col.4.

Roba noletjada, y per lo senyor de la nau jaquida no deu ser pagada al mercader si la que aportaua dita nau per ventura o fortuna fos perduda ans de arribar al debit lloch, fol.16.col.1.

E si perdia la meytat, o part de la que aportaua la nau, o daua al traues dita nau ha de ser rebatut lo dany per rata ab los mercaders de qui era la roba jaquida, fol.17.col.1.

Roba noletjada, y ans que sia embarcada sen anira lo mercader sens que encomanā adalgu, o lo patro non sap sis gita, y se pert nou deu esmenar lo patro, fol.ibid.col.4.

Roba gitada de la nau per mal temps, o altra ocasio, se deu lo dany porretajar ab tota la roba roman en nau, fol. 20. col.2.

Roba gitada de nau per mal temps, o altra cosa si gita ans de arribar a mitja via, o apres en quin preu se compte, ibid.

Roba gitada per tormenta, &c. se ha de gitar ab certes cerimonias que ha de fer lo patro, fol.21.col.1.

Roba mesa en nau sens ser denunciada al patro, sis gita, o pren dany no se esmena, y se salua, quin nolit paga, f.21.col.2.

Roba gitada per paor ab concell dels mariners, està ben gitada, encara que noy sian los mercaders, fol.22.col.4.

Roba

Roba carregada quan se ha de denunciar al patro,fol.23.col.4.
Roba carregada,y per lo Escriua de la nau no escrita,sis pert es a compte del mercader ,y sino paga los nolits que vol lo senyor de la nau,fol.24.col.1.
Roba de peregri mort en nau quina part lin toca al patro,fol.24.col.3.
Robe de home mort en nau,que sen ha de fer,fol.ibid.col.4.
Roba de peregri mort en nau , quina part ne toca als officials de la nau,ibid.
Roba de mariner mort en nau com sen disposa,fol.25.col.4.
Roba ques porta sobra cuberta sens licēcia del amo , sis gasta la ha de esmenar lo patro,fol.33.col.4.
Roba carregada sens ques denuncie al senyor de la nau en quin frau cau,fol. 34. col.3.
Roba ques pert per fortuna, per donar la nau a terra,com se satisfa,fol. 36 .col.4. y fol.37.col.3.
Roba ques descarrega ab bonança , no es tenguda als ques descarrega mes car apres,o se pert per fortuna,fol.38.col.1.
Roba ques banya , o se pert quant se carrega,qui la esmena,fol.ibid.col.3.
Roba donada al patro a comanda,com se deu gouernar,fol.42.col.3.
Roba dada a comanda,si per senyoria , o altre impediment nos pot atendrer , è se pert,quant si , y quant no esta lo patro a la esmena,fol.43.col.1.
Roba comanada a senyor de nau ab quen fassa lo quen vulla , sis pert quant la ha de rete,fol.44.col.3.y fol.45.col.2.
Roba tolta,è robada per lēys armats,quāt la ha de fer bona lo patro als mercaders,fol.50.col.1.y 2.
Roba robada per lenys armats no paga nolit,fol.ibid.col.1.2.y 3.
Roba gastada , o banyada en nau sens cuberta quant se deu esmenar per lo patro,fol.60.col.3.
Roba trobada en mar,o en ribera, com se deu hauer lo trobador,fol.62.colum.1. y 2.
Roba embarcada amagadament,y sens sabuda dels de la nau , no se esmena sis gasta,ans be se puneix,fol.64.col.2.
Roba quāt se pot retenir en penyora dels nolits de la nau,fol.76.col.1.
Roba que se ha de descarregar a cas de ventura,com se deu hauer,fol. 77. col. 2.y 3.
Roba al patro comanada perque la vēga com ho deu fer,fol.78.col.4.
Roba embarcada en nau sens noletjar, en que incorra,fol.79.col.4.
Roba ques guanya ab pelea de enemichs, com y de quina manera se diuideix entre patro,mercaders,y mariners,fol.85 col.4.
Roba venuda per bona,y es dolenta, com es punit lo venedor,fol.90.col.3.
Roba gitada , com se paga per lo patro , y mercaders,fol.92.col.1.
Roba trobada en ribera,o en mar,que sen ha de fer della,fol.87.col.4.
Roba venuda per enemichs com se pot recuperar per llurs senyors,fol.88.col. 1.y 3.
Roba leuada per almirall, o capita de lēy armat,com se ha de rete, fol.97.col.4.
Roba de home de armes, o altre que morra en leny armat,qui,y com se deu recaptar,fol.99.col.1.
Roba de nit nos pot desembarcar, fol.105 col.2.
Robes per raho de descarregament, y esmena de git se han de esmenar,fol.106 col.2.
Robes sobre cuberta de nau posades per lo senyor sens sabuda , o sabuda dels mercaders, sis gitan com se esmenan, fol.106.col.3.
Robes que son en nau las vnas a las altres com se ajudan,y com no en cas de git se deuhen esmenar,ibid.
Robes perdudes per guerra de nau, com se esmenan,fol.107.col.1.
Roba de mercader ques mor en Siuilla, com ha de ser recaptada,fol.108.col.2
Robes de enemichs nos poden assegurar, fol.113.col.1.
Robes carregades dallà lo estret de Gibraltar per anar de dalla,nos poden assegurar en Barcelona, si ja la roba no era de Barcelonesos,fol.ibid.col.3.

Robes

Robes caygudes dalla lo estret pera portar dassa, ab tal no vajen en Barberia se poden assegurar, ibid.

Robes pera Barcelona se poden assegurar, encara que sian embarcades en qualsevol lloch, ibid.

Robes de Alexandria pera Barcelona, com se asseguran, fol. ibid. col. 4.

Robes que encara no carregades son, no entran en la seguretat abans feta, fol. 114. col. 1.

Y la pena dels qui tals asseguretats fan pagar, fol. 117. col. 1.

Robes assegurades en vna part, com se poden tambe assegurar en altra, fol. 114. col. 2.

Robes assegurades apres de ser perdudas ab sabuda, o no del qui assegura, y lo temps necessari pera saberho, fol. 116. col. 2. y 3.

Robes que hixe de Cathalunya, quin dret pagan, fol. 119. col. 3.

Robes que venen a Cathalunya de vltra mar quin dret pagan, ibid.

Robes per propri vs no pagan dret, fol. 120. col. 2.

Robes, e altra vaxella per mercaderia tretas de Cathalunya, quin dret pagan, fol. ibid. col. 3.

Robes en Barcelona descarregades de las Galeras del senyor Rey de Napols, com pagan lo dret, fol. 123. col. 2.

Robes de Cathalunya exidas ab intentio real de serhi tornades, no pagan dret, fol. 123. col. 2.

Robes fetes de lli, llana, o cuyro, quin dret de entrada pagan, sino seran per propri vs, fol. ibid. col. 3. y 4.

Robes de ferro, o de estany, que dret de entrada pagan, fol. 124. col. 2.

Robes qualsevol que sian comprades per lo Sant Pare Nostre Papa, y de sos diners, no pagan dret, ni entrada, ni exida, fol. 126. col. 1.

Robes a cert cost entrades en Cathalunya, si apres exiran sens ser desligades ni venudes en dit Principat, sols pagã lo dret de exida, a raho de aquella estima de quant foren entrades, ajustanti tant solament las messions fetas en lo carregar, y descarregar, fol. 125. col. 4.

Robes de Flandes entrades en Cathalunya, com pagan lo dret, fol. 125. col. 3.

S

SAgell dels Consols en quina forma deu ser, fol. 1. col. 4.

Salaris dels Iutges de apells, fol. 6. col. 1.

Salaris que tenen los Consols de las sentencias, ibid.

Salaris dels Consols es tres diners per lliura per cada part, encara que procehescan en companya de altres dos homens, per causa de sospita, y entre tots se diuidex dit salari, ibid.

Salari del Iutge de apells se partex ab lo asociat en cas de sospita, fol. ibid. col. 2.

Salaris de officials que fan lo vaxell, esta obligat a pagar lo amo, encara que sia donat a preu fet a vn mestra de axa, fol. 9. col. 3. y 4.

Declaratio, y limitatio del predit, ibid.

Salaris de mestra de axa, y calefat quant son, fol. ibid. col. 2.

Salaris de Escriua de nau, fol. 11. col. 3. y 4.

Salaris de senyor de nau, ibid.

Salaris de stibadors deu pagar lo mercader, fol. 14. col. 1.

Salaris de seruicials com se pagan, fol. 75. col. 1.

Seguretat com se ha de fer, y com entra la roba, fol. 112. col. 4. y fol. 113. col. 1.

Lo demes in verbo, assegurar.

Seguretat de juy per actes mercantiuols, han de prestar los Alcaldes de la Seca, fol. 112. col. 2.

Senyals lleuats per algu de ancoras, o caps per lo que se perdan las ditas ancoras, y los dits caps, com se puneix, fol. 58. col. 1.

Senyal fet per algu en roba carregada en nau, com es punit, fol. 26. col. 4.

Senyor de nau deu portar la vianda, y vestits del mercader, fol. 14. col. 2.

Senyor de nau deu portar caxa del mercader, llit, seruicial, y companyo, sufficient al viatge que fa, ibid.

Senyor

Senyor de nau a que es tengut als mercaders,e peregri,fol.11.col.4.
Y declara en lo seguent capitol.
Senyor de nau deu esperar lo mercader, si just impediment lo dete,fol.14.col.3.
Senyor de nau deu prouehir de xarcia, è altres aparellaments, fol.15.col.1.
Senyor de nau deu portar totas las quintaladas que noletjades seran,fol. 16. col. 1.
Senyor de nau deu portar a bon ple tot lo que empendra aportar, encara que altres mercaders li pagassen millor los nolits,fol.ibid.col.4.
Senyor de nau que ab sa comanda pendra roba noletjada per carregar deu fer lo promes ab lo mercader, altrament esta a tota esmena lo patro, y en quin preu, fol.18.col.2.
Senyor de nau que empren carregar mercaderia noletjada per altre senyor de nau, deu estar al primer a tota messio, fol.ibid.col.3.
Senyor de nau no deu sens voluntat dels mercaders,eo de la major part, transportar a altre vaxell la roba que empresa hauia ab lo seu,y la pena,fol. 19. col.1.
Senyor de nau deu prouehir de xarcia,notxer, y mariners, que promes haura als mercaders tenir en sa nau,nils pot gitar fins a cap de viatge,fol.ibid.col.2.
Senyor de nau quant pot gitar roba en cas de fortuna,fol.20.col.1.
Senyor de nau en que haura gitada roba per fortuna,de vn mercader se pot retenir roba de altres que abast a pagar lo dany donat en aquell git, y axo ha de ser per rata,fol.ibid.col.3.y fol.37. col. 3.
Senyor de nau que no demana nolit de la roba per fortuna gitada,no entra en la esmena de aquell git,fol.20.col.4.
Senyor de nau que voldra entrar en port sens sabuda dels mercaders, o nols ho protesta que necessita de entrar,en quina pena incorre,fol.21.col.3.
Senyor de nau que promet esperar cert temps de bones naus per carregar, si lo mercader vingut dit temps no carrega, deu donar tots los nolits al dit senyor, fol.22.col.1.
Senyor de nau,no ha de portar caxa,llit,ni seruicial a qui no carrega 10. quintals, sino sen aue ab dit senyor, fol. 23. col. 4.
Senyor de nau ha de donar plaça, è aygua a peregri,e atene lo que haura promes fol.24.col.1.y.2.
Senyor de nau ha de fermar dret y fin., a quant per lo mariner,fol.28.col.1.
Senyor de nau deu lo menjar dels mariners que ab ell pledejan estant en viatge,fol.ibid.col.2.
Senyor de nau que ha de fer si lo mariner sen vol anar a cercar son loguer, fol. ibid.col.1.
Senyor de nau deu dar carn, cuynat, e vi als mariners, que ab la nau van, y en quins dias,fol.29.col.1.
Senyor de nau no pot trametre mariner en lloch reguardos, si noy vol anar lo dit mariner,fol.ibid.col.2.
Senyor de nau no pot prestar mariner a altra nau, fol.ibid.col.3.
Llimita lo dit en cert cas,ibid.
Senyor de nau si au millores dels mercaders ho ha de repartir tambe ab los mariners,fol.29.col.3.
Senyor de nau que ven la nau, lo que està obligat,fol.ibid.col.4.
Lo mateix declara lo seguent Capitol.
Senyor de nau deu llogar altre mariner en lloch del que sera fugit,fol.30.col.3.
Senyor de nau ques bat ab los mariners, quin modo ha de tenir per no ser repres,fol.31.col.3.
Senyor de nau que promet portar mes quintaladas que no pot sa nau, que ha de fer,fol.33.col.3.y fol.34.col.1.
Confirmau lo capitol seguent.
Senyor de nau no pot portar roba de mercader sobre cuberta sens llur sabuda, y la pena,fol.33.col.4.
Senyor de nau q̃ proueheix de tot adop, e xarcia per la nau quant parteix, si apres ne falta per hauerse detingut, en lo cami non deu altra volta prouehir, fol.34.col.4.
Senyor de nau ans que noletx deu auisar

als mercaders, è mariners dels empatxaments, alias punitur, fol. 36. col. 1.
Senyor de nau en quins casos pot dexar de anar en persone en lo viatge, fol. ibidem col. 3.
Y que ha de fer quant noy pot en persona anar, ibid.
Senyor de nau en quin cas pot ser en nau mercader, fol. 37. col. 2.
Senyor de nau se pot retenir roba per penyora de sos nolits, fol. 37. col. 4.
Senyor de nau no pot res fer en nau sens sabuda de tot lo cominal, fol. 38. col. 2.
Senyor de nau que empren donar botas per portar lo vi, en quina forma las ha de donar, fol. 41. col. 1.
Senyor de nau que aportara roba sua, no es de pijor condicio que los altres mercaders, fol. 43. col. 2. y 3.
Senyor de nau que pren roba, o diners a comu ha de rete lo dany, y lo guany, fol. 26. col. 2.
Senyor de nau no pot lexar la nau, sino fos per profit de la nau, è cobrar son nolit, fol. 47. col. 1.
Senyor de nau pot fer testimoni en debat de mercader, e mariner, fol. 48. col. 1.
Senyor de nau que no se ormeja quant los mercaders loy diuhen, en que pena cau sis pert la nau, ibid.
Senyor de nau que no aporta la exarcia, que ha promes, en que esta obligat sis pert la nau, fol. ibid. col. 2.
Senyor de nau que pert per fortuna sa nau no es tingut de res als mariners, pera que sen tornen a sa terra, fol. ibid. col. 3
Senyor de nau que sen va a terras de Infels, sens llicencia dels personers que presents estan, sis pert se deu reta integra ab tot lo dany, ibid.
Senyor de nau se pot rescatar de armada de enemichs, y cō se ha de fer, f. 49. col. 1
Senyor de nau no pot dar refrescament a armada de amichs, sens sabuda dels personers o penosos, ibid.
Senyor de nau que sen va sens esperar los mercaders, en quins casos no es tingut retrer res, fol. 51. col. 2.
Senyor de nau que fa partit ab mercader lo matex se correspon als lloguers dels mariners, fol. ibid. col. 2. 3. y 4.
Senyor de nau deu dar compte als personers, de quascun viatge, altrament cau en pena, fol. 54. col. 2. 3. y 4.
Senyor de nau q̄ no es forçat de donar cōpte, y se morra, no tenen los hereus de donarlo, sino lo que al cartolari constara, fol. ibid. col. 4.
Declaratio del predit, fol. 55. col. 2. y 3.
Senyor de nau quant y com pot crexer, o adobar la nau, o no, fol. 56. col. 1. 2. 3. y 4.
Senyor de nau que ha de fer quant aporta lo guany de la nau a parts ab los mariners, fol. 58. col. 2. y 3.
Senyor de nau si be te jurisdictio criminal en sa nau, pero ha la de fer ab concell del notxer, y altres, fol. 61. col. 1.
Senyor de nau que amigablement pren comanda de alguna cosa, com se ha de haver en ella, fol. 63. col. 3.
Senyor de nau que ven la nau sens sabuda de personers, o ab ella, en que esta obligat, fol. 63. col. 4.
Senyor de nau que fa noletjar son leny a altre ab sa sabuda, en que esta, y com se fa, fol. 64. col. 4.
Senyor de nau sens sabuda de mercaders, no pot tirar raig trobat en mar, fol. 65. col. 2.
Senyor de nau que promet ser a tal part a tal dia, ho ha de atener, y la pena, y sa propria intelligencia, fol. 66. col. 1.
Senyor de nau ia carregada, que ha de fer si lo mercader se mor aprés, fol. 69. col. 1. y fol. 70. col. 1. y 2.
Senyor de nau impedit de senyoria que demanara als mercaders a qui noletjat haura quel absolgan, si nou fan en que estan, fol. 71. col. 3.
Senyor de nau en quina manera pot despedir mariner, fol. ibid. col. 1.
Senyor de nau que es debitor quant se pot citar deuant Consolat, y quant nos pot citar, ni detenir de son viatge, fol. 78. col. 1. y 2.
Senyor de nau que per fortuna fagit de la meytat de la roba, quant y com pot desembarcar la saluada, y no cumplir lo viatge, y quant lo ha de cumplir, fol. 82. col. 2. 3. y 4.

Senyor

Senyor de nau que per justa causa se ha de leuar del lloch ahont carrega quant hi deu tornar a carregar, y quant no, fol. 83.col.3.y 4.
Senyor de nau apres de auer carregat se aliuiara de exarcia per lo que la nau rebra dany lo deu reta, fol.91.col.3.
Senyor de nau com entra en lo git ab los altres mercaders, fol.92.col.1.
Senyor de nau quant se pot abstenir de anar al viatge que ha empres, y sen abstrau en q̃ està obligat, fol. 92.col.3.y 4.
Senyor de nau no pot fer rescat de la nau o roba, ab los enemichs sens sabuda de sos personers, fol.88.col.4.
Senyor de nau y sa jurisdictio, y la pena contra qui li contrastara, fol.104.col.3.
Senyor de nau no pot traure res de la nau que noy sia lo Scriua, fol.100.col.1.
Senyor de nau no pot manlleuar res, ni obligar sens sabuda dels personers, fol. 105.col.4.
Sententia com se deu proferir per los Consols, o Iutge de appells, fol.6.col.2.
Sententias interlequutorias se han de fer ab tots dos Consols, y no ab lo hu tant solament, fol.3.col.4.
Sententias dels Consols tenen executio, fol.4.col.1.
Sententia a la demanda en scrits en quina forma se ha de fer, fol.2.col.3.
Sententia passa en cosa judicada, sino se apella dins deu dies, fol.2.col.4.
Sententia en causa de apellatio com se deu donar, fol.2.col.4.
Sententia en demanda de paraula, en quina forma se dona, fol.3.col.2.
Sententia en causa de apellatio de sententia de causa de paraula, com se profereix, ibid.
Sententia de apellatio sobredita, deu ser donada en escrits, ibid.
Sententia de demãda de paraula, passa en cosa judicada, si en causa de apellatio no ses declarat dins trenta dias, ibid.
Seruicials del vaxell per son salari deuhen preferir a tots altres acreadors, encara que primers ců lo preu del vaxell, fol. 5.col.3.
Seruicial com deu seruir al patro, fol. 75. col.1.
Seruicials de nau armada, que guanyan, y son offici, fol.97. colum.2. y fol. 103. col.2.
Serueys de mariners en nau, fol.30.col.2.
Serimonias que ha de fer lo patro quant gita la roba per fortuna, fol.26.col.4.
Soldadas de seruicials com se pagan, fol. 75.col.2.
Sobregordians son offici, y ganancia, fol. 97.col.1.
Subrogat en lloch de Consol, deu ser de la art de la mar, fol.1.col.4.
Scriua jurat de nau, que ha de fer per no esser punit, fol.84.col.3.y 4.
Y son offici, y guanys, fol. 11. col. 2. y fol. 99.col.4.y fol.100.col.1.
Scriua deu pagar la mercaderia ques perd en nau, si escrita la te, o ses trobat present al carregar, fol.11.col.2.
Scriua que cosas pot comprar y vendrer, y quals te de donar noticia al senyor de la nau, ibidem.
Scriua deu donar cõpte si li sera demanat al senyor de la nau, fol. ibidem, col.3. y 4.
Scriua no pot ser parent del Patro, sino ab voluntat de personers, o mercaders, ibidem.
Scriua deu donar compte a personers, fol. 11.col.3.y 4.
Scriua no pot ser home infame per delicte, ibidem.
Scriua de nau de que ha de donar compte ibidem.
Scriua lo posa lo Patro ab volũtat de personers, fol.ibid.col.1.
Scriua com deu portar lo Cartolari, ibid.
Scriua de Consols esta a libera electio y remotio de ells, fol. 1.col.2.
Scriua de Consols aportara las escripturas del Iutge de apells, ibid.
Scriua dels Consols en sa Cort deu tenir lo sagell dels consols, fol.1.col.3.
Sportades de Alexandria, fol.6.col.4.
Stibadors deu donar lo amo de la nau, fol. 14.col.1.
Stibadors deu pagar lo mercader, ibid.
Stiba de botes llogades a cert temps, sis pert com se deu esmenar, fol.40.col. 3. y 4.

Terminis

T

Termini pera demandes, y respostas, quins deuhen ser, fol.2.col.1.
Termini, y temps per pagar las assegurcetats perdudas, f.116.col.4.y f.117.col.4.
Testimonis publicats, no poden ser objectats en scrits, fol.2.col.2.
Testimonis se poden objectar de paraula ibid.
Testimonis sobornats per diners, no tenen valor, y com, fol.23.col.2.
Testimonis no poden ser mariners, mentres estan en viage: pero si, quant ne son fora ab tal non roban profit, fol.47. col.2.
Testimoni pot ser mercader en debat de senyor, y mariner, o sian en viatge, o no, ibidem.
Testimoni pot ser patro en debat de mercaders, y mariners, ibid.
Testimoni pot ser mariner en debat de altres mariners, quant fora seran del viatge, ibid.
Testimoni pot ser mariner del senyor en certs casos, ibid.
Testificar poden mariners en contrast de mercaders, fol.ibid.col.3.
Timoners q guanyan, y son offici, f.97.c.1.
Trobaduras fetas en mar, o en ribera per gent de nau, com se han de hauer en ellas, fol.62.col.1.y 2.y fol.87.col.4.
Trobament fet en mar sel parteix tot lo cominal, fol.60.col.1.

V

Vasos llogats per patro, es trencaran quils esmena, fol.51.col.1.
Vaxell nos pot védrer, que primer no haja fet viatge, f.7.col.3.y f.10. col.1.y 2.
Llimitatio del predit, ibid.
Vaxell esta obligat a pagar la roba que en ell se perr, quant lo Escriua no te de q pagar, fol.11.col.2.
Vaxell esta obligat a pagar lo dany donat al mercader, quant lo patro no te que pagar, fol.12.col.3.
Vaxell, o vaxells com se han de posar en platja, o en port quant hi haura fortuna, fol.40.col.2.
Venda de roba, o nau per enemichs presa feta a amichs, quant te valor, y quât no, y quant per sos senyors se poden recuperar las cosas venudas. f.88.c.2.3.y 4.
Vianda de home que mor en nau a qui se acreix, fol.24.col.4.
Vianda de carn, è de cuynat, è altres viandes, en quins dias ne ha de donar lo senyor de nau als mariners, fol.29.col.1.
Vianda en nau armada com se deu traurer, y pagar de la ganancia, fol.98.col.1
Vianda cõ se vẽ en la nau armada, f.99.c.2
Vianda per prouisio de nau que esta en platja de Cathalunya quant paga dret, y quant no, fol.120.col.2.
Viatge impedit per senyoria a sabuda dels mercaders, lo deuhen pagar integre dits mercaders al patro, fol.36.col.1.
E si es impedit per sabuda del senyor de nau, ans de nolejar, en que esta obligat dit senyor de nau, ibid.
Vituallas, è cosas necessarias, a la nau quâ las pot comprar ab sabuda, o sens dels personers, y com se pagan, fol.53.col.2 3.y 4.
Vituallas tretas per estrangers, quin dret pagan, fol.124.col.4.
Vi de Arago mes en Cathalunya, quin dret paga, fol.119.col.4.
Vi deu donar lo senyor als mariners, è seruidors, quels aparellan de menjar, fol. 29.col.2.
Vi per Barcelona com se assegura, fol.116. col.3.

Estampat en Barcelona, en la Estampa administrada per Sebastia de Cormellas Mercader. Any M. DC. XXXXV.

BIBLIOTECA DE CATALUNYA
1001902043

INSTITUT
D'ESTUDIS CATAL
BIBLIOTECA
Núm. 1643
Armari 10
Prestatge V
Arm
Pre